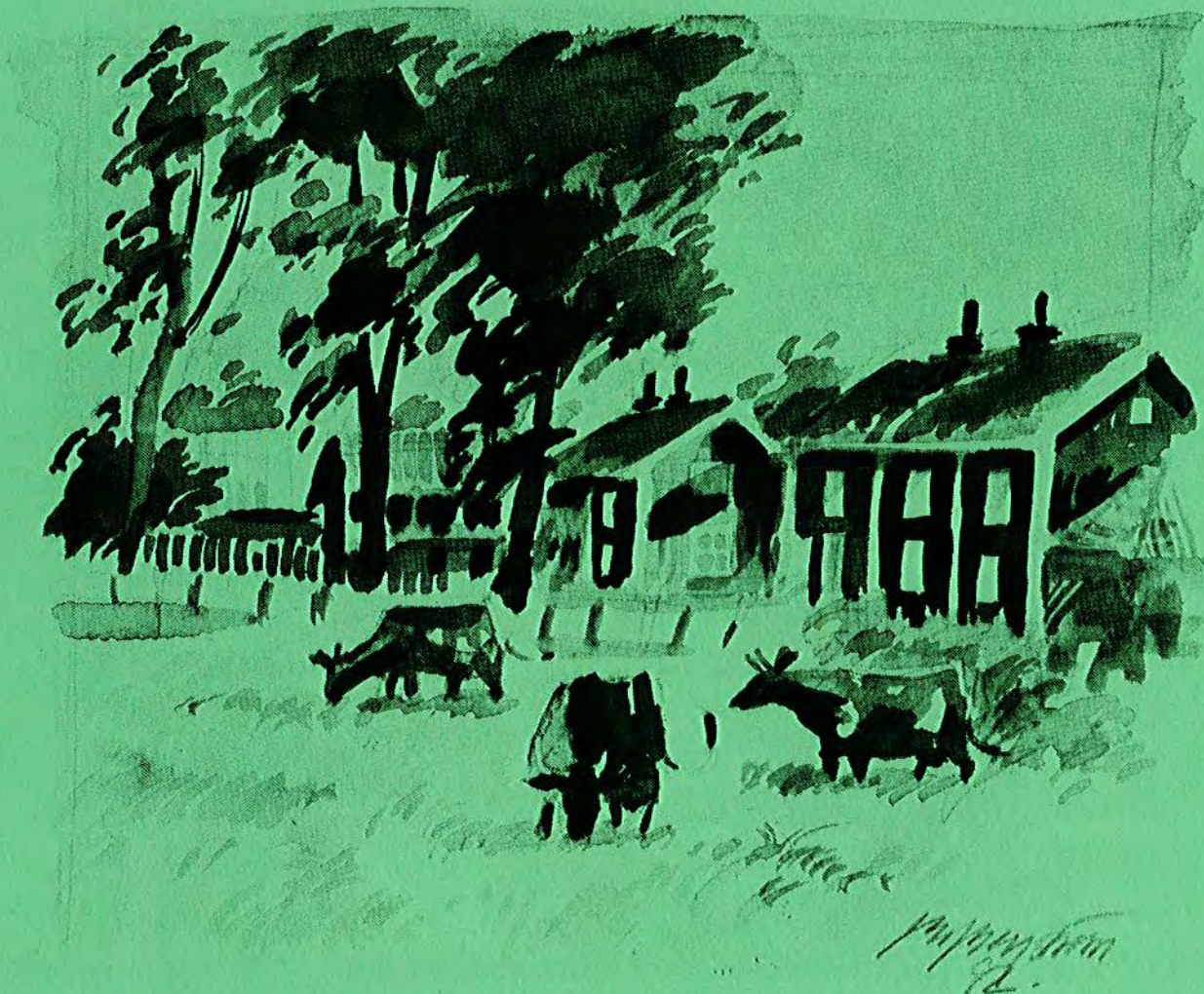
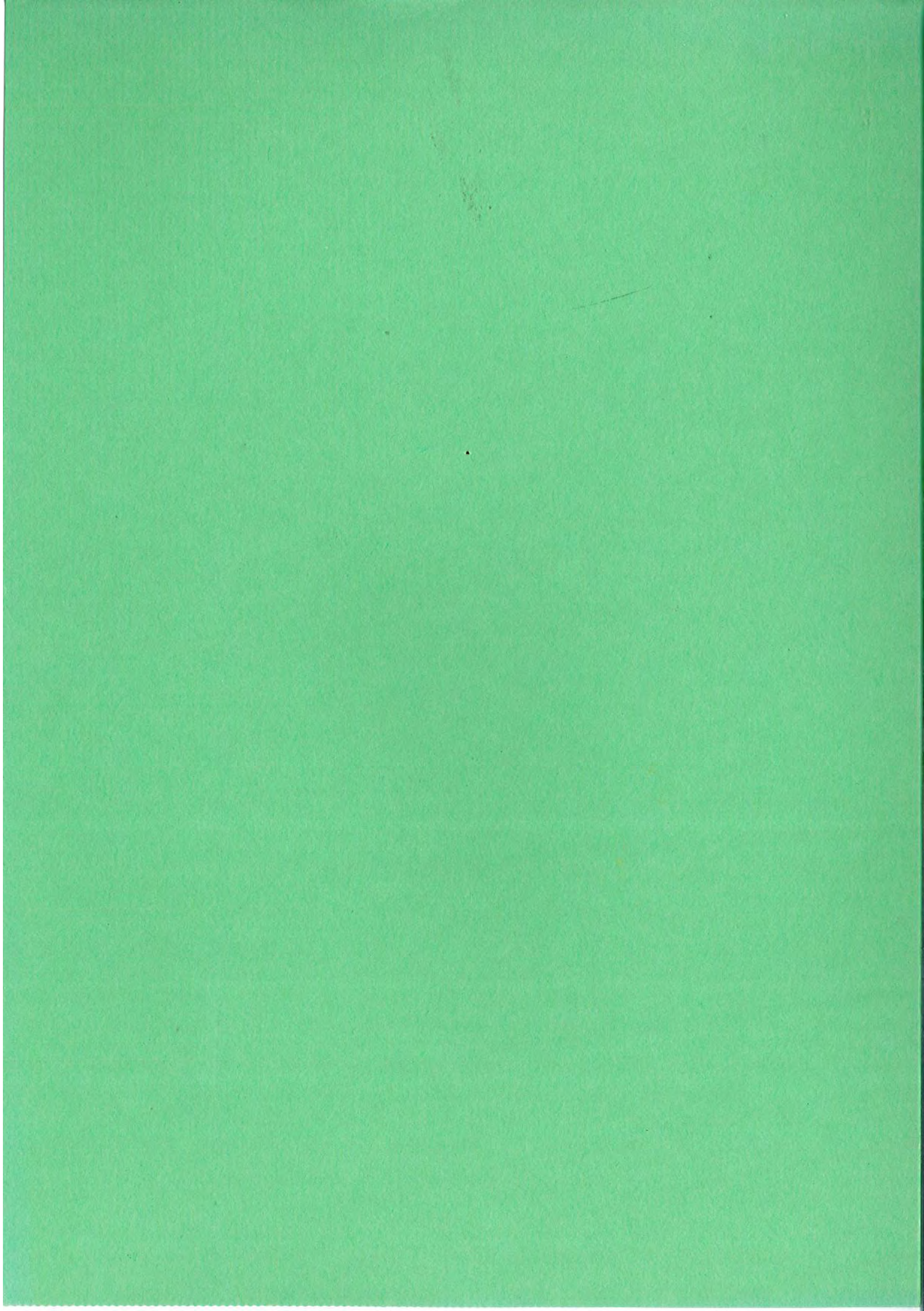

Odlingslandskapet i Örebro län

Åtgärds- och bevarandeprogram

Länsstyrelsen
Örebro län
MILJÖENHETEN
Publ. nr 1993:2

Program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i Örebro läns odlingslandskap och åtgärdsprogram för 1993-1996

Odlingslandskapet är en del av vår omgivning som innehåller rika livsmiljöer för växter och djur. Välbevarade äldre jordbruksbyggnader och spår efter tidigare markanvändning berättar historien om människans sätt att leva och utnyttja marken under olika tider. För att dokumentera kunskap om odlingslandskapets natur- och kulturvärden i Örebro län har länsstyrelsen arbetat fram detta program.

Programmet beskriver de större landskapsavsnitt som är av stort värde för natur- och kulturmiljövården. Syftet med bevarandeprogrammet är bl a att utgöra underlag för den fysiska planeringen, för samordning och styrning av samhällets olika former av ekonomisk ersättning och stöd till de värdefullaste områdena i odlingslandskapet, för säkerställandearbetet (skydd med stöd av naturvårdslagen) och för information till lantbrukare och allmänhet.

Ur detta har ett åtgärdsprogram tagits fram för den närmaste treårsperioden och lagts först i den här publikationen. Åtgärdsprogrammet kommer framförallt att utgöra underlag vid medelsansökningar.

I gruppen som arbetat med att ta fram programmet har deltagit avdelningsdirektörerna Per Olov Führr och Stefan Thorssell, länsantikvarie Olle Lindqvist, hagmarksinventerare Karin Sund och byråsekreterarna Kristina Sandvall, Kerstin Runnestig, Anne-Marie Wallin och Aida Martina Cardenas.

I arbetet med att ta fram åtgärdsprogrammet har framför allt Anna Kärrström gjort en stor insats.

Innehållsförteckning

Sid

Del I

Åtgärdsprogram

5

1. Åtgärdsperiod	7
2. Underlag	7
3. Urval/prioritering	7
4. Bevarandeåtgärder	8
5. Ängs- och hagmarker	10
6. Kulturlandskap och fornlämningar	11
7. Värdefulla odlingslandskap som är säkerställda som naturreservat eller nationalpark	14
8. Odlingslandskap som bör prioriteras för landskapsvård	15
8.1 Laxå kommun	15
8.2 Askersunds kommun	15
8.3 Hallsbergs kommun	16
8.4 Kumla kommun	16
8.5 Örebro kommun	16
8.6 Degerfors kommun	17
8.7 Karlskoga kommun	18
8.8 Nora kommun	18
8.9 Lindesbergs kommun	19
8.10 Hällefors kommun	19
8.11 Ljusnarsbergs kommun	20
8.12 Sammandrag länet	20
9. Kostnad / finansiering - behov av medel	21

Del II

Bevarandeprogram

23

1 Inledning

25

1.1 Övergripande mål

25

1.2 Hotbild

26

1.3 Bevarandeplanens användningsområden

27

1.4 Aktuell jordbruksstatistik

28

2 Arbetsmetodik

29

2.1 Arbetsgång

29

2.2 Inventeringsunderlag

29

2.3 Klassificering och bedömning

29

2.4 Jordbruksekonomiska förutsättningar

30

2.5 Presentation

31

2.6 Ord och begrepp

32

3	Översiktlig beskrivning av natur och kultur i länet	33
3.1	Inledning	33
3.2	Närkesslätten	41
3.3	Södra skogsbygden	41
3.4	Västra skogsbygden	42
3.5	Kilsbergen	42
3.6	Bergslagen	43
4	Bevarandekområden i odlingslandskapet	44
4.1	Sammandrag	44
4.2	Laxå kommun	47
4.3	Askersunds kommun	63
4.4	Hallsbergs kommun	89
4.5	Kumla kommun	109
4.6	Örebro kommun	127
4.7	Degerfors kommun	175
4.8	Karlskoga kommun	189
4.9	Nora kommun	207
4.10	Lindesbergs kommun	233
4.11	Hällefors kommun	261
4.12	Ljusnarsbergs kommun	277

Del I

Åtgärdsprogram

Örebro län innehåller ett stort antal mycket värdefulla områden för natur- och kulturmiljövården. För att planera arbetet med att bevara odlingslandskapets höga värden har länsstyrelsens miljöenhet tagit fram ett åtgärdsprogram. Programmet presenterar de områden inom vilka bevarandeåtgärder planeras under den närmaste treårsperioden. Materialet syftar också till att utgöra underlag vid ansökan om medel till länsstyrelsens verksamhet med landskapsvård i länet.

1. Åtgärdsperiod

Programmet gäller länsstyrelsens verksamhet med landskapsvård under budgetåren 93/94, 94/95 och 95/96.

2. Underlag

Bevarandeprogram för odlingslandskapet i Örebro län (del II av detta dokument) ligger till grund för åtgärdsprogrammet.

3. Urval/prioriteringar

Samtliga områden i bevarandeprogrammet för odlingslandskapet i Örebro län (del II) innehåller höga natur- och kulturmiljövärden. Inom flertalet av dem har ekonomisk ersättning betalats ut till markägare/lantbrukare som slår, betar eller brukar mark som är av högt värde för natur- och kulturmiljövården.

De marker som är av stor betydelse för att bevara områdets karaktäristiska natur- och kulturmiljövärden prioriteras för ekonomisk ersättning. Marken kan utgöra värdekärnan i området eller ingå i en större värdefull enhet (t ex en gård, en by eller ett landskapsavsnitt).

Sådan mark kan bl a vara

- * naturlig betesmark
- * slåttermark
- * kulturbetesmark som ingår i ett större värdefullt jordbrukslandskap
- * åkermark som bär tydliga spår efter äldre markanvändning t ex ägo gränser och stenrösen
- * åkermark som ligger i anslutning till kulturhistoriskt intressant bebyggelse t ex välbevarade gårdar, byar och kyrkmiljöer från olika tider
- * åkermark som genom sin utformning innehåller rika miljöer för växter och djur.

Programmet redovisar

- 1) de bevarandeområden som innehåller marker av hög prioritet, men som idag inte erhåller ekonomisk ersättning
- 2) de arealer som ingår i avtal om ekonomisk ersättning för landskapsvård, naturvårdande- och/eller kulturmiljövårdande åtgärder
- 3) värdefulla odlingslandskap som är säkerställda som naturreservat/ nationalpark
- 4) de ängs- och hagmarker som ligger utanför de utvalda större jordbrukslandskapen. Dessa marker prioriteras för NOLA-ersättning (NOLA= naturvårdande åtgärder i odlingslandskapet).
- 5) värdefulla kulturmiljöer som bör prioriteras för KOLA-medel (KOLA= vård m m av kulturlandskap och fornlämningar).

Målsättningen är att de värdefullaste markerna i första hand skall ingå i avtal om ekonomisk ersättning och att så långt möjligt bevara hela den betydelsefulla enheten (gården, byn, dalgången etc). Det är också viktigt att arbeta för att en så stor del som

möjligt av länets värdefulla odlingslandskap kan bevaras med hjälp av de medel som finns tillgängliga.

4. Bevarandeåtgärder

Naturresevat

De odlingslandskap som är naturresevat skyddas med hjälp av naturvårdslagen. Vård och skötsel sker efter den skötselplan som upprättas för varje resevat. Bevarandeåtgärder bekostas av det skvårdanslaget som tilldelas länsstyrelsen varje budgetår.

Programmet presenterar de områden som idag är skyddade som naturresevat. De förväntas att även under åtgärdsperioden (93/94, 94/95 och 95/96) erhålla skydd enligt naturvårdslagen och att de bevarandeåtgärder som krävs för att bevara områdets värden skall bekostas av vårdanslaget.

Landskapsvård

Landskapsvårdseersättning betalas ut till markägare/lantbrukare som brukar mark inom de områden som presenteras i bevarandeprogrammet för odlingslandskapet i Örebro län (del II). Pengarna betalas per hektar mark och som en ersättning för utförda bevarandeåtgärder. Summan betalas ut en gång per år. Det sker i varje enskilt fall en förhandling mellan lantbrukaren och länsstyrelsen. Ett civilrättsligt avtal med uppgifter om ersättningsnivå, vilken mark som skall ingå och skötselåtgärder upprättas. De flesta avtal gäller i fem år, därefter sker en omförhandling, eller automatisk förlängning med ett år i taget.

Syftet med ersättningen är att mark som är värdefull för natur- och kulturmiljövården skall hållas öppen med bete, slåtter eller åkerbruk samt att värdefulla kulturhistoriska företeelser skall bevaras. I åtgärdsprogrammet presenteras de områden som kommer att prioriteras för landskapsvårdseersättning under budgetåren 93/94, 94/95 och 95/96. Här redovisas också ungefär hur stor areal fodermark och/eller åkermark som är av högsta prioritet inom de utvalda områdena.

NOLA-ersättning (NOLA=naturvårdande åtgärder i odlingslandskapet)

En inventering av länets ängs- och hagmarker har utförts under åren -87, -88, -89 och -90. Samtliga marker som är beskrivna i denna inventering är av stor betydelse att bevara. De utgör odlingslandskapets rikaste miljöer och är idag två mycket starkt hotade markslag.

Inom de områden som presenteras i bevarandeprogrammet (del II) ingår ängs- och hagmarkerna som delar i ett större jordbruksavsnitt och tas med i förhandling om landskapsvårdseersättning (se ovan). NOLA-ersättningen riktas till de naturliga slåtter- och betesmarker som ligger utanför de större jordbruksområdena. Denna ersättning betalas ut för skötsel av naturliga ängs- och hagmarker. Skötsel innebär årlig slåtter, bete, röjning av sly eller i vissa fall avverkning av träd. Det kan också ingå överenskommelser om uppsättning av stängsel etc i det NOLA-avtal som skrivs mellan lantbrukaren och länsstyrelsen.

Det sker liksom när det gäller landskapsvårdseersättning en förhandling i varje enskilt fall. Avtalet innehåller uppgifter om ersättningsnivå, vilken mark som skall ingå och vilka skötelåtgärder som krävs. Det gäller i fem år innan omförhandling sker. Pengarna betalas

ut per hektar och år. Annan fodermark eller åkermark som ligger i anslutning till den naturliga slåtter- eller betesmarken kan ingå i avtalet om den anses ha stor betydelse för att bevara områdets karaktär och helhet.

KOLA-medel (KOLA=vård m m av kulturlandskap och fornlämningar)

KOLA-medel används för att vårda fornlämningar eller kulturlandskap av stort kulturhistoriskt värde, särskilt de av riksintresse.

Medlen kan användas till bl a:

- 1) årlig vård av fornlämningar
- 2) årlig ersättning för skötsel (brukning) av jordbruksmark som ligger i anslutning till kulturhistoriskt intressant bebyggelse eller som innehåller värdefulla spår efter tidigare markanvändning
- 3) årlig skötsel av andra marker som är av kulturhistoriskt värde, som t ex slåttermark med lång hävdkontinuitet
- 4) engångsinsatser t ex restaurering av värdefulla byggnader, hägnader eller andra element som utgör en del av områdets agrarhistoria.
- 5) upprättande av åtgärdsplaner och information

Andra bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärder som gäller allmänt för odlingslandskapet är bl a:

- * att ta upp och behandla värdefulla kulturlandskap i kommunernas översiktsplaner
- * att skydda fornlämningar med stöd av kulturminneslagen
- * biotopskydd enligt naturvårdslagen
- * tillämpning av områdesbestämmelser och detaljplaner med stöd av plan- och bygglagen för att skydda värdefulla kulturlandskap
- * tillämpning av hänsynsregler enligt lagen om skötsel av jordbruksmark, naturvårdslagen, plan- och bygglagen m fl
- * kommunal medverkan i arbetet med att bevara kommunens värdefulla natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet
- * att regionalpolitiska stöd som t ex glesbygdssöd samverkar med landskapsvårds-, NOLA- och KOLA-ersättning
- * information och utbildning för att öka förståelsen för kulturlandskapets natur- och kulturmiljövärden

5. Ängs- och hagmarker

Vid inventeringen av länets ängs- och hagmarker har man besökt totalt **455** områden. De utgör en total areal på **2 363 hektar (ha)**. Områdena har delats in i fyra klasser (I-IV). **Samtliga områden är av mycket högt värde att bevara.**

I de landskapsvårds- och NOLA-avtal som är skrivna ingår det **totalt 1 260 ha** naturlig ängs- och hagmark. Det är **53 %** av samtliga ängs- och hagmarkerna av klass I-IV.

Klass I-III

1 167 ha ängs- och hagmarker av klasserna I, II och III ingår i avtal om NOLA- eller landskapsvård. Det motsvarar **67 %** av samtliga objekt inom dessa klasser. Det är **580 ha** som saknar ersättning. Av dem ligger ca **165 ha** inom de större jordbruksområden som presenteras i bevarandeprogrammet (del II) och ca **415 ha** utgör mindre men värdefulla enheter.

Klass IV

Det är totalt **616 ha** ängs- och hagmark som har erhållit klass IV. Av dessa ingår endast **91 ha** i avtal om NOLA- eller landskapsvårdsersättning. De kvarvarande markerna av klass IV upptar en yta på **525 ha**.

Vi har som **mål** att även de **1 105 ha** ängs- och hagmark som **inte** ingår i något avtal skall erhålla landskapsvårds- eller NOLA-ersättning.

I vissa fall tas även **annan fodermark eller åkermark** som ligger i direkt anslutning till ängs- eller hagmarken med i avtalet. Övrig anslutande mark av värde att ta med i avtal om ersättning kan uppskattas utgöra ca **330 ha**.

NOLA

NOLA-ersättning riktas till de ängs- och hagmarker som ligger utanför bevarandeprogrammets jordbruksområden. Under åtgärdsperioden är det ytterligare ca **940 ha** mark som bör ingå i avtal om NOLA-ersättning.

Landskapsvårdsersättning

Det är ytterligare **165 ha** ängs- och hagmark som ligger inom "bevarandekområdena" och som bör tas upp i avtal om landskapsvårdsersättning.

6. Kulturlandskap och fornlämningar

1) De fornlämningar och värdefulla kulturmiljöer som ingår i "bevarandeområdena" beaktas vid prioritering av vilken mark som skall erhålla landskapsvårdsmedel.

2) Länets ängs- och hagmarker hyser både höga natur- och kulturvärden. Det är av stor betydelse att dessa marker hävdas för att de kulturhistoriska spåren efter tidigare markanvändning skall bevaras och förbli synliga (läsbara).

Kulturmiljöer av särskild vikt att bevara:

De områden som är av riksintresse prioriteras. Något kulturmiljöprogram för Örebro län finns inte. Likaledes saknas inventeringar av de miljöer, där de kulturhistoriska landskapsvärdena är särskilt påtagliga. I avsaknad av sådan grundläggande kunskap kan här nedan endast lämnas några exempel på kulturlandskapsmiljöer, där bevarandet kan stödjas med KOLA-medel.

Föreslagna åtgärder utförs endast i samråd och samarbete med markägare/arrendator och endast i den omfattning som medelstillgången tillåter.

Baggetorp

Bergsmansgården Baggetorp ligger i Kvistbro socken och Örebro kommun. Baggetorp utgör en komplett kulturmiljö med välbevarade byggnader, gårdstomt och ett ålderdomligt odlingslandskap. Gården ägs av Dormens hembygdsförening. Här odlas en unik äppelsort som är av nationellt intresse. Den "gammelskog" som tillhör fastigheten sköts fortfarande enligt gamla brukningsmetoder.

Bevarandeåtgärder: En del av byggnadsvården sker idag med hjälp av AMS medel. Det är dock av mycket stort värde att bevara hela den värdefulla kulturmiljön, som Baggetorp utgör. Åtgärder som bör prioriteras är lieslätter, restaurering av stenmurar och takläggning på några av gårdens ekonomibyggnader.

Behov av medel: En åtgärdsplan för Baggetorp kommer att upprättas. Kostnad ca 10 000 kr. Uppskattningsvis är första årets kostnad för markvård, restaurering av stenmurar och takläggning av ekonomibyggnader 100 000 kr.

Siggebohyttan

Siggebohyttan är en bergsmansgård som ägs av läns museet. Den visar tydligt den typiska bergsmansbebyggelsen. Området är av riksintresse för kulturmiljövården. Det skulle vara av stort värde att också den omgivande inägomarken kan skötas enligt traditionella jordbruksmetoder för att skapa en helhetsbild av det gamla bergsmansbruket.

Bevarandeåtgärder: Skötsel av inägomarken enligt traditionella brukningsmetoder.

Behov av medel: Åtgärdsplan för området kostar 10 000 kr. För årlig skötsel av Siggebohyttans inägomark torde det krävas ca 100 000 kr.

Herrgryt

Herrgryt ligger i Hallsbergs kommun och i Viby socken. Det är en välbevarad radby som är belägen i ett område av riksintresse för natur- och kulturmiljövården. Till vård av värdefulla byggnader i byn har det utgått bidrag.

Det är av stort värde att bevara byns karaktär och att en fortsatt hävd sker av det omgivande odlingslandskapet.

Bevarandeåtgärder: Underhåll av ekonomibyggnader och årlig markvård.

Behov av medel: 1) Medel till att ta fram en åtgärdsplan för byn Herrgryt. Arbetet med åtgärdsplanen kommer att ske i samarbete med Örebro läns museum och beräknas kosta ca 10 000 kr. 2) Ansökan om medel till vård av området sker då åtgärdsprogrammet är framtaget.

Håkanbol

Håkanbol är en välbevarad större jordbruksgård i Degerfors kommun. Gården omges av ett småskaligt odlingslandskap.

Bevarandeåtgärder: Vård av gårdens kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Årlig skötsel av områdets småskaliga odlingslandskap.

Behov av medel: 1) Medel till att ta fram en åtgärdsplan för Håkanbol gård. Arbetet med åtgärdsplanen kommer att ske i samarbete med Örebro läns museum och beräknas kosta ca 10 000 kr. 2) Ansökan om medel till vård av området sker då åtgärdsprogrammet är framtaget.

Skrikarhyttan

I Nora kommun och Vikers socken ligger bergsmansbyn Skrikarhyttan. Byn ligger i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården. Den väl bevarade bebyggelsen omges av ett småskaligt och ålderdomligt odlingslandskap.

Bevarandeåtgärder: Mark- och byggnadsvård.

Behov av medel: 1) Medel till att ta fram en åtgärdsplan för Skrikarhyttan. Arbetet med åtgärdsplanen kommer att ske i samarbete med Örebro läns museum och beräknas kosta ca 15 000 kr. 2) Ansökan om medel till vård av området sker då åtgärdsprogrammet är framtaget.

Älvhyttan

Delar av Älvhyttans bergsmansby är mycket välbevarade och omges av ett ålderdomligt odlingslandskap. Byn ligger i Nora kommun och Vikers socken.

Bevarandeåtgärder: Mark- och byggnadsvård.

Behov av medel: 1) Medel till att ta fram en åtgärdsplan för Älvhyttan. Arbetet med åtgärdsplanen kommer att ske i samarbete med Örebro läns museum och beräknas kosta ca 10 000 kr. 2) Ansökan om medel till vård av området sker, då åtgärdsprogrammet är framtaget.

Finnfall

Finnfall är en ålderdomlig gård i ett för den tidiga finnbebyggelsen karaktäristiskt höjdläge. Den ägs av hembygdsföreningen i Ljusnarsbergs socken. Marken brukas fortfarande och det finns tillgång till betesdjur.

Bevarandeåtgärder: Byggnadsvård, bl a en ängslada som är i behov av restaurering. Årlig ersättning till slätter och åkerbruk.

Behov av medel: 1) Medel till att ta fram en åtgärdsplan för Finnfall. Arbetet med åtgärdsplanen kommer att ske i samarbete med Örebro läns museum och beräknas att kosta ca 15 000 kr. 2) Ansökan om medel till vård av området sker då åtgärdsprogrammet är framtaget. En uppskattning av kostnaden för att restaurera ängsladan är ca 100 000 kr.

7. Värdefulla odlingslandskap som är säkerställda som naturreservat och nationalpark

Namn:	Nr.	Kommun:	Areal (ha)			Areal som ingår i betesavtal (ha)
			Åker	Slätter	Bete	
Herrfallsäng	1	Hallsberg		10	7	17
Tjälvesta	6	Askersund		6	32	38
Sköllersta prästäng	10	Hallsberg		4	13	17
Snavlunda	11	Askersund	13	13	26	26
Trystorps ekäng	12	Örebro		5		
Oset	13	Örebro			50	
Björskogsnäs	19	Hällefors	3	3	3	6
Lekeberga-Sälven	24	Örebro			31	31
Järleån	29	Nora			36	36
Norra Mossby	30	Kumla			2	
Kvismaren	34	Örebro, Kumla, Hallsberg	2		226	226
Prinskullen	35	Askersund			13	8
Skåle	36	Hallsberg			10	
Sörön	37	Örebro			24	24
Älvhytteängen	39	Nora		6	3	
Tomta hagar	46	Hallsberg			17	
Latorpsängarna	47	Örebro		2		
Garphyttan (nationalpark)				10		
Totalt i länet (ha)			18	46	493	429

Kostnaden för skötsel av slätter-, betes- och åkermark inom naturreservaten:

Budgetår	Slätter/Bete	Övrig mark	Totalt
93/94	650 000 kr	60 000 kr	710 000 kr
94/95	715 000 kr	66 000 kr	781 000 kr
95/96	786 500 kr	72 600 kr	859 100 kr

8. Odlingslandskap som bör prioriteras för landskapsvård

Nedan presenteras den mark inom bevarandeområdena som återstår att bevara med hjälp av landskapsvårdsmedel. Mark som redan ingår i avtal förväntas att även fortsättningsvis erhålla landskapsvårdsmedel. Uppgifter om antalet hektar mark som ingår i avtal gäller t o m 921218.

8.1 Laxå kommun (60)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 105 ha åker, 118 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Tived-Kopparhult	1	2 / 2	115 / 65	60 / 35
Ykullen-Skyttasjön	2	1 / 2	20 / 50	5 / 10
Undenebotten-Västansjö	3	2 / -	15 / 15	5 / 5
Barrud	5	3 / -	15 / 10	5 / 5
Bålby	6	2 / 1	85 / 65	50 / 50
Mosshult	7	3 / -	20 / 10	5 / 10
Totalt i kommunen	6 st		270 / 215	130 / 115

8.2 Askersunds kommun (82)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 228 ha åker, 134 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Hulta	1	2 / -	60 / 10	40 / 10
Dalmark- Rå	2	3 / -	75 / 25	20 / 10
Stjärnsund	3	2 / 1	370 / 85	150 / 20
Solberga	4	3 / -	10 / 10	5 / 10
Önnabo	5	3 / -	25 / 15	0 / 15
Läggesta	6	2 / -	315 / 21	5 / 0
Svinnersta-Snavlunda	7	1 / 1	305 / 95	160 / 30
Torpadalen	8	2 / -	80 / 20	58 / 20
Hällasjön	9	2 / -	100 / 30	50 / 30
Tycke	10	3 / -	40 / 10	15 / 5
Lerbäck	12	- / 1	30 / 0	30 / 0
Totalt i kommunen	11 st		1 410 / 321	533 / 150

8.3 Hallsbergs kommun (61)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 148 ha åker, 64 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Fagerlid	1	3 / -	45 / 15	15 / 15
Viby	2	1 / 1	2 900 / 300	460 / 190
Tystinge-Skrubby	3	3 / 2	240 / 20	140 / 20
Ålsta-Norrby	4	3 / 2	385 / 35	100 / 35
Bo-Hjortkvarn	5	3 / 1	2 290 / 110	500 / 60
Tarsta-Ullavi	6	2 / 2	1 340 / 100	650 / 95
V Kvismaren	7	1 / -	115 / 10	50 / -
Totalt i kommunen	7 st		7 288 / 590	1 915 / 415

8.4 Kumla kommun (81)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 251 ha åker, 88 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Öja	1	1 / 1	435 / 140	110 / 44
Hardemo	2	3 / 1	540 / 30	150 / 30
Sannahed-Hjortsberga	3	3 / 1	500 / 25	100 / 25
Mossby-Rastorp	4	3 / -	250 / 25	25 / 25
V Kvismaren	5	1 / -	295 / 45	100 / 15
Kumla by	6	- / 1	50 / 0	25 / 0
Totalt i kommunen	6 st		2 070 / 265	510 / 139

8.5 Örebro kommun (80)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 1 011 ha åker, 501 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Tryggeboda-Fallhyttan	1	2 / -	20 / 10	8 / 12
Västanås	2	2 / 2	30 / 30	20 / 5
Trysstorps-Tångeråsa	3	2 / 2	120 / 20	70 / 20
Kälkesta-Gropen	4	3 / 2	240 / 40	80 / 40

Ribbohyttan-Vekhyttan	5	3 / 2	50 / 10	30 / 10
Lekhyttan	7	2 / 1	45 / 15	15 / 10
Hackvads drumlinområde	8	1 / 1	3 100 / 300	750 / 220
Vintrosa	9	3 / 1	100 / 20	70 / 20
Täby	10	- / 1	20 / 0	20 / 0
Kvismaren	11	1 / -	1 755 / 280	306 / 20
Oset-Hjalmarsberg	12	1 / 1	160 / 90	185 / 5
Göksholm	13	2 / 1	60 / 50	30 / 0
Vinön	14	2 / -	140 / 20	60 / 0
Malgräva-Köpsta	15	3 / 0	460 / 40	100 / 20
Svennshyttan-Lannafors	17	1 / -	170 / 50	20 / 50
Tysslingen-Latorp	18	1 / 2	800 / 165	115 / 25
Bocksboda-Blankhult	19	2 / -	20 / 10	5 / 5
Dylta bruk	20	- / 1	160 / 10	85 / 10
Järleån	21	2 / -	45 / 15	10 / 15
Esplunda-Rinkaby	22	- / 1	300 / 30	150 / 30
Skävesund	23	1 / 1	180 / 20	30 / 20
Glanshammar	24	- / 1	20 / 0	15 / 0
Åsta-Ekeberg	25	3 / 2	400 / 110	150 / 30
Nyttinge-Björka	26	1 / -	350 / 35	85 / 30
Kägleholm	27	- / 1	130 / 40	0 / 40
Ervallaängarna	28	1 / -	60 / 90	5 / 25
Karlslund	29	2 / 1	190 / 10	50 / 10
Lekeberga	30	2 / -	65 / 30	50 / 0
Östra Dimbo	31	2 / -	35 / 25	0 / 25
Totalt i kommunen	29 st		9 225 / 1565	2 514 / 697

8.6 Degerfors kommun (62)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 242 ha åker, 175 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Fallet-Vårbo	1	2 / -	60 / 30	10 / 10
Letälvsdalen	2	3 / 2	515 / 65	30 / -
Strömtorp	3	1 / 2	260 / 90	57 / 15
Knutsbol-Duvedalen	4	3 / -	80 / 20	8 / -
Totalt i kommunen	4 st		915 / 205	105 / 25

8.7 Karlskoga kommun (83)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 12 ha åker

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Kärne	1	2 / 2	40 / 20	23 / 10
Granåsen	2	2 / 2	50 / 10	- / 10
Dalsmund	3	3 / 2	145 / 25	- / 25
Granbergsdal	4	1 / -	50 / 20	10 / 20
Rosensjö	5	3 / -	45 / 25	- / 25
Utterbäck	6	3 / -	100 / 15	- / 15
Östervik	7	2 / 2	60 / 20	10 / 20
Botorp	8	2 / -	45 / 25	- / 10
Karlsdal	9	3/1	25/15	10 / 5
Totalt i kommunen	9 st		560 / 175	53 / 140

8.8 Nora kommun (84)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 317 ha åker, 159 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Älvhyttan	1	1 / 2	35 / 35	18 / 16
Skrekarhytta	3	3 / 1	95 / 5	10 / 5
Västgöta hyttan	4	3 / 1	15 / 10	10 / 10
Hammarby	5	2 / 2	15 / 5	5 / 5
N och S Husby	6	2 / 2	190 / 20	60 / 10
Risbacken	7	3 / 2	110 / 10	50 / 0
Fåsjöhyttan	9	2 / -	115 / 40	10 / 3
Västra Öskevik	10	2 / -	50 / 20	20 / 0
Järnboås-Rastälven	11	3 / 1	460 / 40	120 / 10
Järleåns dalgång	12	1 / 1	150 / 50	35 / 10
Gamla viker	13	3 / 1	30 / 10	20 / 10
Pershyttan	14	3 / 1	10 / 10	10 / 10
Ö och V Sund	15	3 / -	55 / 20	0 / 10
Totalt i kommunen	13 st		1 330 / 275	393 / 104

8.9 Lindesbergs kommun (85)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 734 ha åker, 522 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Sjömo-Frötuna	1	1 / -	280 / 20	10 / 10
Sällinge-Sörbyholm	3	1 / -	270 / 85	95 / 85
Finnåker-Östhammar	4	1 / -	380 / 120	40 / 20
Hultasjön	7	3 / -	130 / 20	0 / 20
Gusselby	9	3 / -	150 / 25	100 / 25
Öskevik-Siggebohyttan	10	1 / 1	215 / 35	10 / 1
Öskebohyttan	11	2 / 2	45 / 25	38 / 15
Storå-Vasselhyttan	12	3 / -	420 / 85	60 / 2
Löa-Norrsjön	13	3 / 2	430 / 45	63 / 4
Gammelbo-Rävnäs	14	2 / 2	200 / 30	40 / 0
Resta-Gramhult	15	3 / 2	195 / 25	40 / 5
Snuggan	16	3 / -	65 / 10	0 / 10
Totalt i kommunen	12 st		2 780 / 525	496 / 197

8.10 Hällefors kommun (63)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 46 ha åker, 59 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Björksjön	1	3 / 2	25 / 15	10 / 5
Grängshyttan	3	2 / 2	30 / 10	14 / 8
Saxhyttan	4	3 / -	45 / 5	- / 5
Hjulsjö by	6	- / 1	55 / 5	8 / 2
Älvestorp	7	3 / -	35 / 15	20 / 15
Totalt i kommunen	5 st		190 / 50	52 / 35

8.11 Ljusnarsbergs kommun (64)

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning: 223 ha åker, 87 ha fodermark

Områdesnamn:	nr.	Klass N/K	Total areal (ha) åker/fodermark	Mark av hög prioritet
				som <u>återstår</u> att bevara åker/fodermark (ha)
Rällså	1	1 / 2	250 / 30	10 / 10
Bångbrodalen	2	2 / 2	190 / 90	20 / 24
Södra Finnfall	3	3 / 2	20 / 10	11 / 7
Totalt i kommunen	3 st		460 / 130	41 / 41

8.12 Sammandrag Örebro län:

Mark som ingår i avtal om landskapsvårdsersättning t o m 1992-12-18 är sammanlagt 3 318 ha åker och 1 906 ha fodermark.

Antal områden	Total areal (ha) Åker / Fodermark	Mark av hög prioritet
		som <u>återstår</u> att bevara Åker / Fodermark (ha)
105	26 498 / 4 316	6 742 / 2 058

9. Kostnad / finansiering - behov av medel

En genomsnittlig ersättning per hektar och år i avtalen om landskapsvårdsersättning är ca 850 kr. I avtalen om NOLA-ersättning är ersättningsnivån i genomsnitt ca 900 kr / hektar och år. För de marker som ingår i avtal beräknas den faktiska kostnaden per år.

De marker som idag erhåller ekonomisk ersättning bedöms vara av mycket stort värde. Dessa marker beräknas att även under budgetåren 93/94, 94/95 och 95/96 ingå i avtal om NOLA- eller landskapsvårdsersättning. Skötsel av mark inom naturreservat skall bekostas av det där för speciellt avsedda vårdanslaget. Vård av övrig bevarandevärd mark som presenteras innebär ett ökat årligt behov av medel.

Värdefull mark av mycket hög prioritet att bevara:

	Bevarandeåtgärd		
	Vårdanslag	Landskapsvårdsersättning	NOLA-ersättning
Mark inom odlingslandskap som är naturreservat/nationalpark	556 ha	--	--
Marker som erhåller ersättning	--	5 003 ha	1 368 ha
Marker utan ersättning: Ängs- och hagmarker <u>utanför</u> de större bevarandeområde	--	--	940 ha
Värdefull mark, av annat slag, i anslutning till dessa ängs- och hagmarker	--	--	ca 330 ha
Mark av högsta prioritet <u>inom</u> bevarandeområdena			
Åkermark	--	6 732 ha	--
Fodermark	--	2 053 ha	
Summa	556 ha	13 788 ha	2 638 ha

Total areal = 16 982 ha
 varav åkermark = 10 182 ha (60 %)
 varav fodermark = 6 800 ha (40 %)

BEHOV AV MEDEL (inklusive administration)

Behov av medel (kr)	93/94	94/95	95/96
Vårdanslag	710 000	781 000	859 000
Landskapsvårdsersättning	9 350 000	10 850 000	11 500 000
NOLA-medel	1 850 000	2 035 000	2 130 000
KOLA-medel	700 000 (åtgärdsplaner)		

Del II

**Program för bevarande av natur-
och kulturmiljövärden i Örebro läns
odlingslandskap.**

1 INLEDNING

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet är att bevara ett representativt urval av olika typer av värdefulla odlingslandskap.

Miljömålet i den nya livsmedelpolitiken är att slå vakt om ett rikt och varierat odlingslandskap samt att minimera jordbrukets växtnäringsläckage och spridning av bekämpningsmedel.

Naturvärden

Ett rikt och varierat odlingslandskap är av central betydelse för flora och fauna och för att säkra den genetiska mångfalden. Jordbruket ska således beakta behovet av en god miljö och en långsiktig hushållning med naturresurserna och även i framtiden bedrivas i landets samtliga kulturlandskapsregioner.

Variationen i odlingslandskapet med dess olika arter, biotoper, samt natur- och vegetationstyper skall behållas. Odlingsbygder som ur ett internationellt perspektiv framstår som särskilt värdefulla skall så långt som möjligt bibehållas. Olika typer av naturliga slåtter- och betesmarker ska finnas representerade i landet. Det art- och biotoprika äldre odlingslandskapet skall så långt som möjligt bevaras. Floran och faunans mångfald ska bevaras.

I arbetet med att skydda hotade arter är målet att alla i landet naturligt förekommande arter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd. Sverige har därvid ett speciellt ansvar för de arter för vilka svenska bestånd utgör en betydelsefull del av världspopulationen. I artskyddet ingår också att bevara den genetiska variationen som en art representerar. Således innefattande även geografiska underarter och åtskilda populationer.

Kulturvärden

Värdefulla bebyggelsehistoriska lämningar och strukturer från olika tiders och regioners odlingssystem ska behållas. Bygder med sina skilda typer av markutnyttjande ska finnas representerade i hela landet. Banden bakåt, kontakten med och förståelsen för det historiska arvet får inte gå förlorade.

Fornlämningar i odlingslandskapet är skyddade med stöd av lagen om kulturminnen. Det är av stor vikt att bevara kulturlandskapets värdefulla byggnader, fornlämningar samt andra spår som berättar markanvändningens historia genom aktiva skötselåtgärder. Målet är således, att med hänsyn till de naturgeografiska och kulturhistoriska regionindelningarna bevara ett representativt urval av olika typer av värdefulla odlingslandskap.

De kulturpolitiska målen anger att kulturmiljövården ska vårda minnen av hela samhällets historia. Arvet från bondesamhället ska liksom arvet från andra samhällsformer föras vidare och bevarandet inriktas på samlade miljöer, vilka inkluderar såväl land-

skapet som monument och objektvård. Kulturmiljövården ska alltså tillvarata de miljöer i odlingslandskapet som alltifrån äldsta tid och framåt visar historiska förlopp. De övergripande målen kan uppnås genom att bl a:

a) motverka passiva hot (t ex nedläggning)

- skapa förutsättningar för en levande landsbygd, där jordbruk med djurhållning kan bedrivas
- bedriva jordbruket på ett sådant sätt att odlingslandskapets stora natur- och kulturmiljövården bevaras.
- så långt möjligt bevara uppfattbara och sammanhängande miljöer och karaktärslandskap med värdefulla lämningar och stukturer som tydligt representerar olika kolonisationsskeden.
- så långt möjligt bevara brukningsenheter med naturliga fodermarker i syfte att förhindra fortsatt utarmning av odlingslandskapets hävdformade biotoper med dess hävdgynnande flora och fauna.
- ersätta jordbrukare som bedriver jordbruk med metoder som innebär att höga natur- och kulturmiljövården bevaras.
- säkerställa och vårda de värdefullaste delarna av odlingslandskapet.

b) motverka aktiva hot i form av

- energiskogsodling, skogsplantering, borttagande av odlingshinder och dikning i odlingslandskap med höga värden.
- exploatering i områden med höga natur- och kulturmiljövården.
- spridning av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel på naturliga fodermarker, åkerrenar, åkerholmar och dikesrenar.

c) informera, diskutera och byta erfarenheter med

- lantbrukare och allmänhet om odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården.

1.2 Hotbild

Odlingslandskapet innehåller höga värden ur natur- och kulturvårdssynpunkt. Utvecklingen de senaste seklen har inneburit att mycket av dessa värden gott förlorade. Den nya jordbrukspolitiken kommer ytterligare att driva utvecklingen i den riktningen om inte betydande insatser görs för att bevara dessa värden.

-Kulturlandskapet förändras genom att odlingssystem, markanvändning, och hävdformer ändras. Arealen jordbruksmark och antalet brukningsenheter minskar. Vissa odlingsbygder med samtliga spår av människans kulturhistoria utplånas. Antalet gårdar med djur minskar och därmed också arealer med naturliga fodermarker. Äldre outnyttjade byggnader av kulturhistoriskt värde lämnas ofta att förfalla eller rivs. Närmare 25 000 ha av länets åkermark är på väg att omföras till annan markanvändning. Stora förändringar av landsbygden kan således förutses och hela den sociala miljön hotas i flera bygder.

-I det småskaliga åkerlandskapet förekommer ett stort antal småbiotoper i form av bl a vattendrag, våtmarker, åkerholmar, dikeskanter, åkerrenar och stenrösen. Dessa element raderas bort i det storskaliga åkerlandskapet. Småbiotoperna är starkt hotade eftersom det småskaliga jordbruket får det allt svårare att klara sig ekonomiskt.

-Landskapet förlorar rollen som bärare av natur- och kulturhistoriskt arv. Strukturer och spår av det äldre odlingslandskapet i form av gamla brukningsvägar, ålderdomlig bebyggelse, hägnadssystem, naturliga slåttermarker o s v försvinner i takt med att hävden upphör och /eller markanvändningen ändras. Kontakten med och förståelsen för det historiska arvet riskerar att gå förlorad.

-Ett stort antal växt- och djurarter tillhörande odlingslandskapet har gått tillbaka och är idag hotade. Deras livsmiljöer (biotoper) utarmas och försvinner. I naturvårdsverkets listor över hotade arter är 334 växt- och djurarter i hotkategori 1 (akut hotade) och 2 (sårbara) bundna till jordbrukslandskapet och framför allt till det vi i dagligt tal kallar det äldre odlingslandskapet.

-För allmänheten minskar tillgängligheten till jordbrukslandskapet, genom sammanläggning av åkrar, att brukningsvägar försvinner, diken kulverteras osv.

1.3 Bevarandeplanens användningsområden

Planen ska utgöra underlag för:

- * Tillämpningen av naturresurslagens bestämmelser om
 - ekologiskt känsliga områden
 - områden, som genom sina natur- kultur- och friluftsvärden har betydelse ur allmän synpunkt
 - områden av riksintresse för naturvården, kulturminnesvården och friluftslivet
 - områden som med hänsyn till de samlade värdena i sin helhet är av riksintresse
- * Fysisk planering på olika nivåer.
 - kommunernas översiktplaner
 - kommunernas naturvårdsplaner och kulturmiljöprogram
 - områden som bör skyddas enligt naturvårdslagen
- * Samordning och styrning av ekonomiska ersättningar och stödresurser till de värdefullaste områdena och där bevarandenyttan bedöms bli störst.
- * Tillämpning av bestämmelserna om anmälningsplikt för nedläggning av jordbruksmark.
- * Beslut om statligt stöd för omställningsåtgärder i jordbruket.
- * Tillämpning av hänsynsreglerna i skötsellagen, skogsvårdslagen och naturvårdslagen.
- * Samordning mellan bevarandeintressena i odlingslandskapet och skogsplantering.
- * Information till markägare och allmänhet om odlingslandskapets och samhällets åtgärder för att bevara dess värden.
- * Hantering av naturvårds- och kulturmiljövårdsärenden.

1.4 Aktuell jordbruksstatistik (1966 och 1989)

Kommun	Åker		Betesmark		Antal gårdar	
	år 1966	år 1989	år 1966	år 1989	år 1966	år 1989
Laxå	2000	1629	293	234	293	234
Askersund	9860	8820	509	872	570	285
Hallsberg	12448	11467	623	719	629	261
Kumla	10323	10135	253	268	365	203
Örebro	54845	52536	1766	2199	2074	1184
Degerfors	3370	2968	160	142	212	111
Karlskoga	4289	4018	95	134	201	120
Nora	2684	2282	115	156	185	92
Lindesberg	20361	18753	538	932	862	516
Hällefors	709	532	69	86	105	40
Ljusnarsberg	796	751	39	78	87	45
Hela länet	121685	113891	4460	5820	5583	3091

Kommun	Antal mjölkkor		Totalt antal nöt		Antal får	
	år 1966	år 1989	år 1966	år 1989	år 1966	år 1989
Laxå	731	545	1430	1388	276	520
Askersund	2845	2003	6223	5445	232	912
Hallsberg	2631	1290	5968	3710	688	467
Kumla	1753	911	4876	2680	36	28
Örebro	9895	5248	22981	13817	1801	2793
Degerfors	952	765	2008	1779	121	399
Karlskoga	879	742	1886	1641	150	100
Nora	672	427	1450	1013	556	611
Lindesberg	3841	3167	8437	8678	1275	1904
Hällefors	238	79	511	231	107	376
Ljusnarsberg	251	181	478	454	250	222
Hela länet	24688	15358	56248	40836	5492	8332

2 ARBETSMETODIK

2.1 Arbetsgång

Arbetet har grundats på befintligt underlagsmaterial i form av tidigare gjorda inventeringar och kartmaterial. Planen är översiktlig och arbetet har inriktats på att ta fram områden som hyser höga kultur- och naturvärden kopplade till odlingslandskapet. En strävan har varit att slå samman dalgångar, byar och hela bygder. Områdena har avgränsats med hjälp av topografiska kartan. Gränsdragningen och arealberäkningarna är översiktligt gjorda.

Ett första utkast till bevarandeprogram togs fram redan i april 1990. I detta programförslag fanns dock inga värdebedömningar eller områdesbeskrivningar. Programmet remissbehandlades av kommunerna och antogs även av länsstyrelsens styrelse. I förhandlingsarbetet beträffande landskapsvårdsersättning har detta program hittills varit styrande till vilka områden pengarna i första hand ska gå. Efter att ängs- och hagmarksinventeringen har slutförts har det ursprungliga förslaget uppdaterats med objekt i inventeringen, kompletterats med områdesbeskrivningar och värdebedömningar men också inneburit några smärre ändringar beträffande områdesavgränsningar.

2.2 Inventeringsmaterial

Följande inventeringsunderlag har använts vid urval, beskrivning och bedömning av områdena i Bevarandeprogrammet:

- 1) Ängs- och hagmarksinventering av länet, 1992
- 2) Naturvårdsöversikt för Örebro län, 1984
- 3) Kommunvisa naturinventeringar
- 4) Beskrivningar av de områden som är av riksintresse för natur- och kulturmiljövården
- 5) Byggnadsinventeringar som är utförda i länet.
- 6) Länsstyrelsens flora- och faunaregister över hotade arter.
- 7) Fornminnesregister.

Aktuell jordbruksstatistik har erhållits från näringslivsenheten vid länsstyrelsen i Örebro.

2.3 Klassificering och bedömning

Naturvärdet resp. kulturvärdet har bedömts var för sig.

De olika klassernas betydelse är

Naturvård	I - Högsta bevarandevärde
	II - Mycket högt bevarandevärde
	III - Högt bevarandevärde
Kulturmiljövård	I - Största betydelse ur bevarandesynpunkt
	II - Stor betydelse ur bevarandesynpunkt

De kriterier som använts för bedömningen av områdenas bevarandevärde är följande:

- * Området utgör en god representant för sin typ i den geografiska regionen, det ger identitet åt bygden.
- * Bebyggelse och bebyggelsestruktur har en för regionens kulturlandskap välbevarad, typisk karaktär som t ex bondebygd, herrgårdsbygd, torp- eller fäbodtrakt.
- * Området är av säregen och märklig beskaffenhet, det skiljer sig markant från övriga områden.
- * Området innehåller hotade naturtyper, vegetationstyper och arter.
- * Området är mångformigt, variationsrikt och mosaikartat med inslag av olika typer av naturliga betesmarker och kanske slåttermarker.
- * Området har agrarhistoriska värden genom kontinuitet i användningen som jordbruksmark med kontinuerlig hävd, kulturhistoriska lämningar från olika tider och funktioner såsom fornlämningar, äldre bebyggelse, bebyggelsens läge, hägnadssystem, brukningsvägar, åkerformer och dikessystem.
- * Nuvarande jordbruksdrift, hävd. Det gäller först och främst hävd tillstånd på mark och vegetation. Området bedöms vara välhävdad, svagt hävdad eller sakna hävd.
- * Helheten är bevarad, området utgör en komplett jordbruksmiljö.
- * Området är stort, innehåller en stor yta med hävdad naturlig slåtter och/eller betesmark.
- * Områdets tillgänglighet och speciella skönhetsvärden

2.4 Jordbruksekonomiska förutsättningar

Vid arbetet med bevarandeprogrammet har f d lantbruksnämnden gjort en genomgång av de avgränsade områdena på topografiska kartan och bedömt åkermarken inom områdena från lönsamhetsynpunkt samt placerat dem i någon av de nedan nämnda "klasserna". I vissa fall, när förutsättningarna skiftar inom områdena, har en uppdelning skett på olika klasser.

- I Områden där goda förutsättningar för ekonomiskt bärkraftiga jordbruksföretag finns med eller utan ersättning inräknad.
- II Områden där goda förutsättningar för ekonomiskt bärkraftiga jordbruksföretag finns endast med ersättning inräknad.
- III Områden där det är tveksamt om förutsättningar för ekonomiskt bärkraftiga jordbruksföretag finns, även om den föreslagna ersättningen inräknas. Kompletterande sysselsättning erfordras sannolikt för att uppnå lönsamhet.

Det bör uppmärksammas att ovanstående bedömning gjorts enbart med hjälp av topografiska kartan och nämndens allmänna kännedom om förutsättningarna i länet. Till detta kommer den allmänna osäkerhet om de ekonomiska förutsättningarna för jordbruket som finns i samband med införandet av en ny jordbrukspolitik.

2.5 Presentation

Varje utvalt område i bevarandeprogrammet presenteras på en länskarta i skala 1:250 000, en kommunkarta i samma skala, samt enskilt på en karta i skala 1:50 000.

Teckenförklaring kommunkarta:

- ★ objekt i ängs- och hagmarksinventeringen
- områdesgräns
- — området fortsätter i annan kommun

För varje kommun finns också en förteckning och en karta över de övriga objekt där den hävdgynnade floran och faunan är bevarandevärd, men inte ingår i något av de utvalda områdena i bevarandepåren. Underlaget för denna förteckning är Ängs- och hagmarksinventeringen i länet.

Till varje karta över det enskilda området hör en text som beskriver landskapets natur- och kulturmiljövärden i området samt en faktaruta. Faktarutan informerar om:

- * kommun och socken
- * kartblad och koordinater
- * geografisk region
- * området/delar av området är av riksintresse
- * området/delar av området är skyddat med hjälp av naturvårdslagen
- * området/delar av området finns beskrivet i naturvårdsöversikten och/eller ängs- och hagmarksinventeringen
- * det förekommer objekt inom området som tilldelats arealersättning (NOLA och landskapsvårdsersättning)
- * områdets klassning

Varje område redovisas också i en kommunvis förteckning (tabeller) över alla områden. Här anges följande:

- * total areal, areal naturlig fodermark (slåttermark, hagmark och kulturbeten)
- * klassning (naturvård/kulturmiljövård)
- * intresseaspekter för naturvård/kulturmiljövård/friluftsliv
- * om området är av riksintresse för naturvård/kulturmiljövård/friluftsliv och om området ligger inom områden som tas upp i naturresurslagens tredje kapitel
- * Befintligt skydd och planeringsstatus: **NVÖ** - området är presenterat i naturvårdsöversikten, **ÖPL** - området omnämns särskilt eller prioriteras i kommunens översiktsplan, **NR** - området/del av området är naturreservat, **NM** - del av området är naturminne, **NVL 20§** - del av området är naturvårdsområde, **Ä-H (I,II,III,Ö)** - inom området finns det ängs- och hagmark (klass I,II,III och/eller Ö), **NOLA** - inom området finns mark som tilldelats arealstöd för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet, **Landskapsvårdsersättning** - inom området finns mark som tilldelats arealstöd för landskapsvårdande åtgärder i odlingslandskapet .

Med musealt jordbrukslandskap menas att området har många rester efter ett ålderdomligt jordbruk och att det även i dag brukas med ålderdomliga metoder.

Om området hyser hotad naturtyp, vegetationstyp och/eller art markeras det i tabellerna. Med hotad naturtyp menas någon av följande; hackslätt, öppen äng, sidvallsäng, ekhage, träd och buskbärande äng och buskrik utmark.

Med hotade vegetationstyper menas någon av följande; ljunghed, stagghed, blååtel-fuktäng, sydlig var. av blååtel-fuktäng, svinrotäng, kärrkavlevar. av högstarrfuktäng och fuktäng av fräken-starr-typ.

De hotade natur- resp vegetationstyperna är utvalda med hjälp av ängs- och hagmarksinventeringen från sommaren 1992. Natur- och vegetationstyper med mycket låg förekomst i länet bedöms vara hotade.

Om det är noterat i ängs- och hagmarksinventeringen att objektet innehåller hotade arter eller om uppgifter från flora- och faunaregistret över hotade arter visar att hotade arter enligt kategori 1 och 2 finns inom området så är det markerat i tabellerna som förekomst av hotad art.

2.6 Ord och begrepp

Betydelsen av följande förkortningar är:

BM - byggnadsminne

Ek karta - ekonomisk karta (i skala 1:10 000)

F 10 - riksintresse nummer 10 för friluftslivet

K 7 - riksintresse nummer 7 för kulturvården

kap 3 NRL - naturresurslagens tredje kapitel

Landskapsvårdsersättning - landskapsvårdande åtgärder i odlingslandskapet

N 7 - riksintresse nummer 7 för naturvården

NM - naturminne

NOLA - naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet

NR - naturreservat

NVL 20 § - naturvårdslagens 20:e paragraf

NVÖ - naturvårdsöversikt

Top karta - topografisk karta (i skala 1:50 000)

Ä-H (I,II,III,Ö) - ängs- och hagmarksinventering (klass I,II,III,Ö)

Ängs- och hagmarksinv. - ängs- och hagmarksinventering

Ö - ängs- och hagmark klass övrigt (klass IV och nedåt).

Betydelsen av följande ord och begrepp är:

bergsmansby - sammanslutning av gårdar som bedrev bergsbruk

bergsmansgård - gård uppförd av bonde som ägde del i hytta eller annan anläggning för bergsbruket

biotop - livsmiljö

bytomt - plats för gårdsbyggnader inom oskiftad by

fodermark gemensamt namn för ängs- och hagmark

fossil åker - ödelagd åkermark med ålderdomliga former, härrör både från förhistorisk tid och historisk tid

hagmark - inhägnad mark som används för bete

hytta - anläggning för framställning av tackjärn
hårdvallsäng - slåtteräng på torrmark
hävd - brukning av mark
inägomark - hägnad mark, främst åker och äng, i en by
kulturbetesmark - åkermark som blir betesmark
kulturmark - mark som brukas, som påverkas av människan
laga skifte skiftesreform som genomfördes under andra hälften av 1800-talet. Den kan sägas vara en kompromiss mellan storskiftet och enskiftet
löväng - slåtteräng med buskar och lövträd
mad - sydsvensk term för sankäng
masugn - hytta för framställning av tackjärn ur bergmalm
meandrande - vattendraget slingrar sig fram i en "vågformad" fåra p g a erosion
morän - jordart som är osorterad vilket innebär att olika kornstorlekar ligger blandade
naturlig fodermark - mark som sedan lång tid tillbaka används som ängs- eller hagmark och som är opåverkad av konstgödsel
odlingsrösen - sten som är uppkastad i gränser eller i högar vid odling
radby - by med gårdarna liggande på rad längs en bygata
sediment - sorterad jordart som vanligtvis avsatts i vatten
sidvallsäng - slåtteräng vid en sjö eller ett vattendrag som tidvis översvämmas
skifte - 1. delningsförrättning 2. resultatet av delningsförrättningen
slagghög - dumphög bestående av restprodukter efter järnframställning
slåttermark - ängsmark som hävdas genom slåtter
storskifte - den första i raden av moderna skiftesformer som förordnades år 1757 för att begränsa antalet lotter per lantbrukare
torp - mindre jordbrukslägenhet, består vanligen av en enkelstuga samt några mindre ekonomibyggnader
utflyttad gård - gård som vid skiftesförrättning flyttats från sin tomt i byn till nytt läge på ägora
utmark - ohägnad mark som tillhör en by
ädellövträd - trädslagen alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn
ängsmark - hägnad mark som nyttjas för slåtter
översilningsmark - mark som översilas (ofta på konstgjord väg) med ett vattenskikt under vår och försommar för att öka avkastningen

3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV LÄNETS NATUR

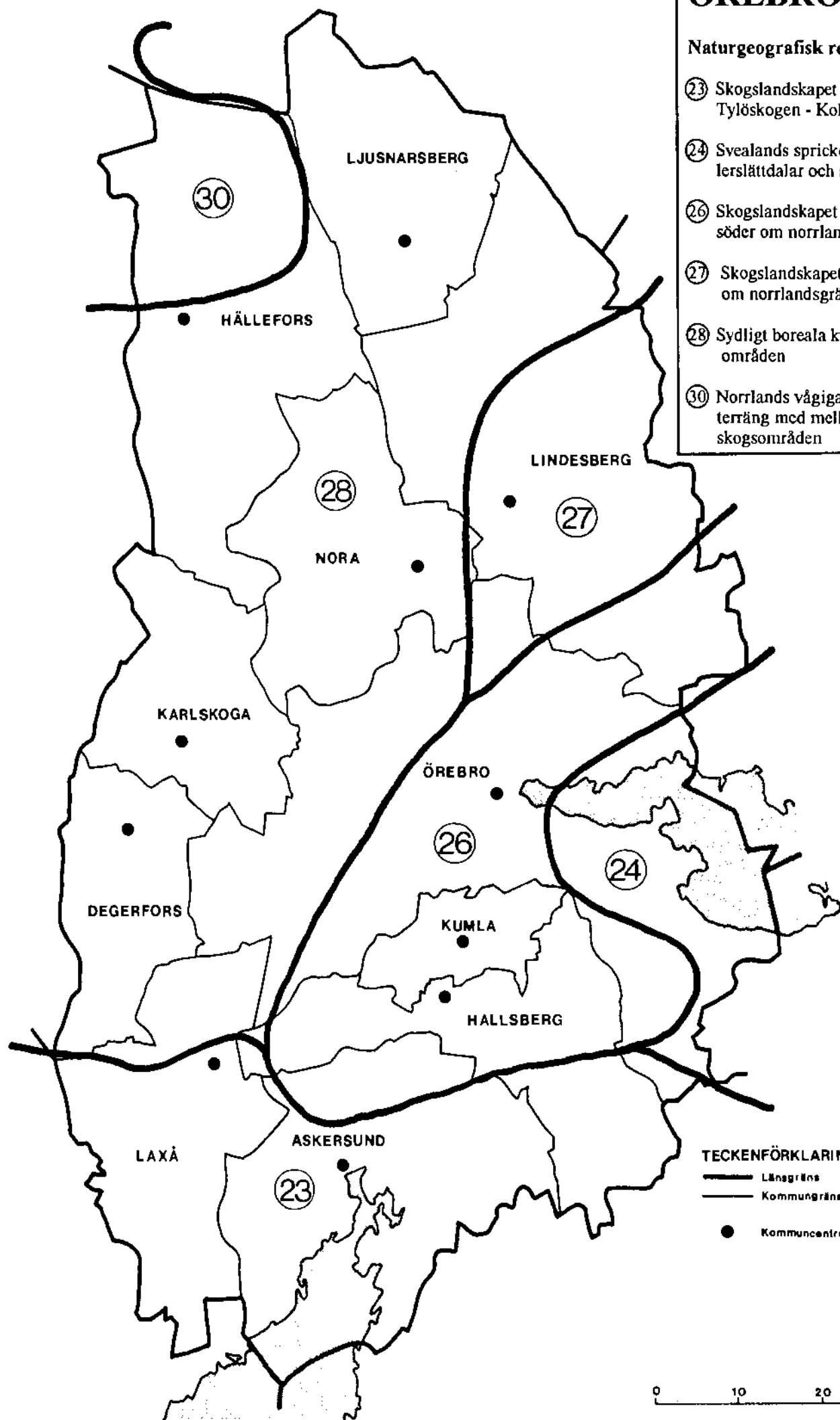
3.1 Inledning

Örebro län innehåller många naturtyper och det är alltid svårt att göra en beskrivning av naturförhållandena utan att ta alltför stort utrymme i anspråk. Länet berör sex naturgeografiska områden, men enklast görs dock en beskrivning om man delar in länet i områden, som vart och ett har sina gemensamma särdrag. Dessa fem områden är Närkeslätt- en, Södra skogsbygden, Västra skogsbygden, Kilsbergen och Bergslagen vilka dock väl sammanfaller med de naturgeografiska områdena.

ÖREBRO LÄN

Naturgeografisk region

- ②③ Skogslandskapet i Tiveden -
Tylöskogen - Kolmården
- ②④ Svealands sprickdalsterräng med
lerslättdalar och sjöbäcken
- ②⑥ Skogslandskapet omedelbart
söder om norrlandsgränsen
- ②⑦ Skogslandskapet norr
om norrlandsgränsen
- ②⑧ Sydligt boreala kuperade
områden
- ③⑩ Norrlands vågiga bergkull-
terräng med mellanboreala
skogsområden

TECKENFÖRKLARING

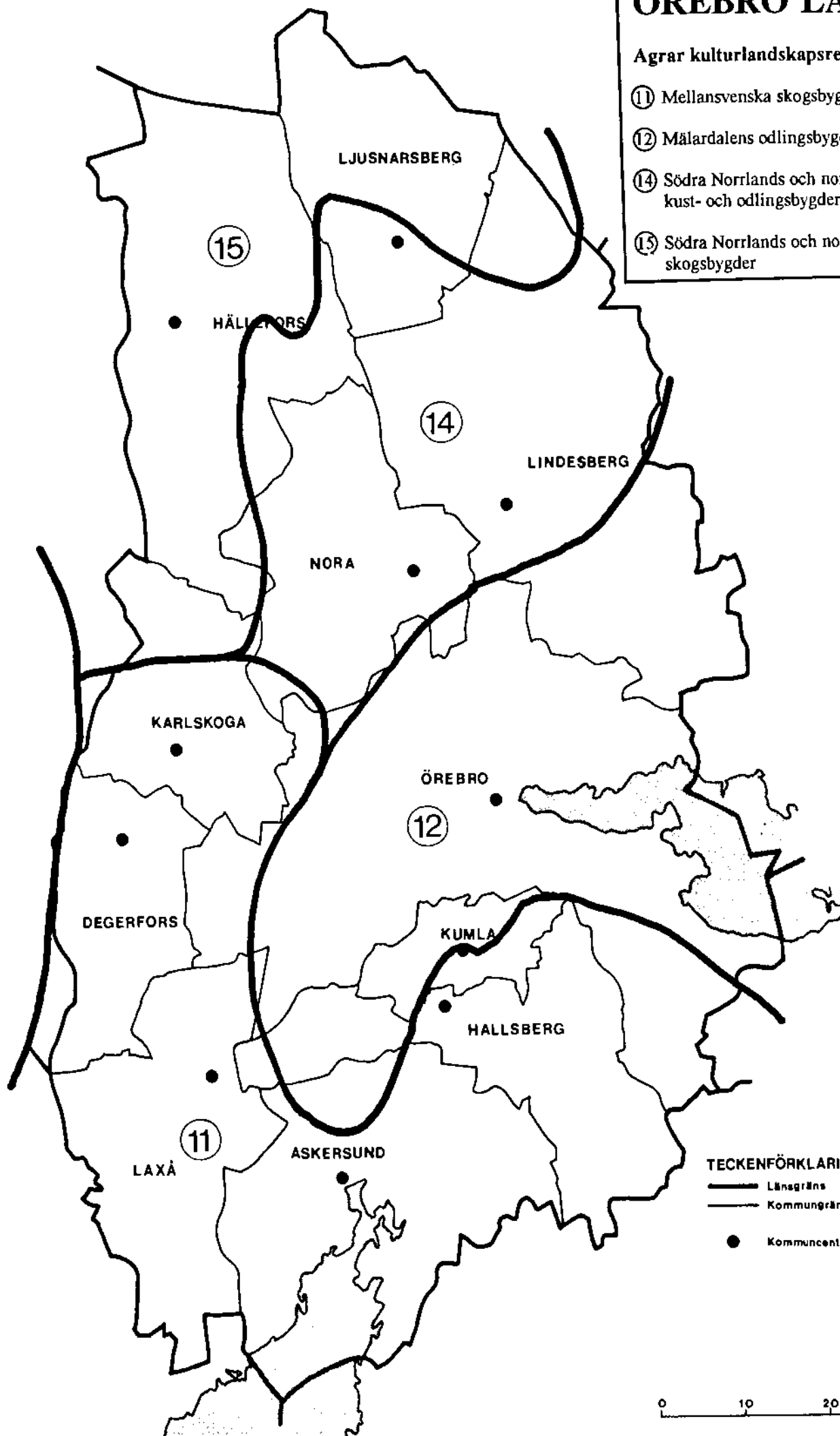
- Längräns
- Kommungräns
- Kommuncentrum

0 10 20 30 km

ÖREBRO LÄN

Agrar kulturlandskapsregion

- ⑪ Mellansvenska skogsbygderna
- ⑫ Mälardalens odlingsbygder
- ⑭ Södra Norrlands och norra Svealands kust- och odlingsbygder
- ⑮ Södra Norrlands och norra Svealands skogsbygder

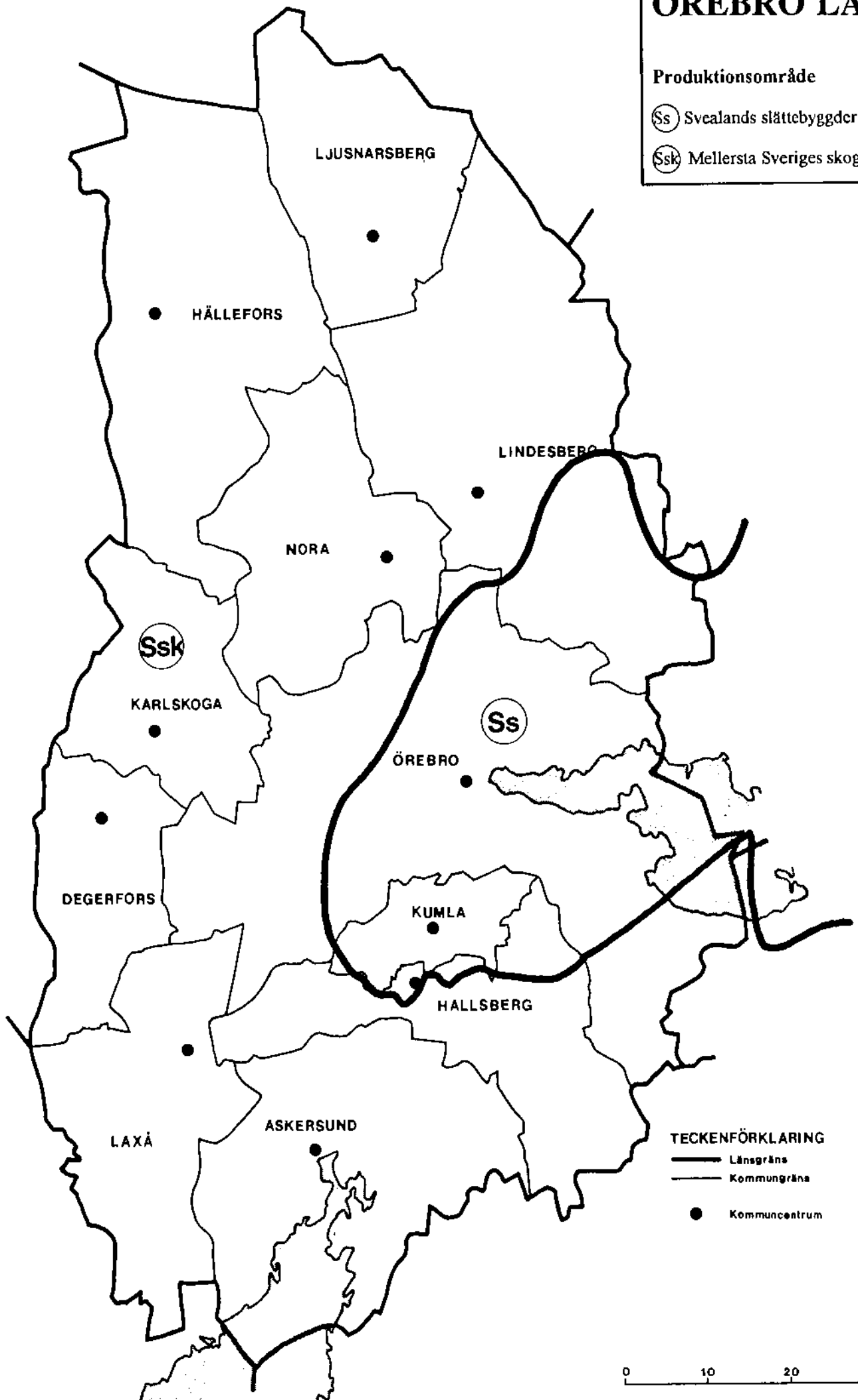

ÖREBRO LÄN

Produktionsområde

(Ss) Svealands slättebygder

(Ssk) Mellersta Sveriges skogsbygder

3.2 Närke-slätten

Med Närke-slätten avses i detta sammanhang inte endast den egentliga Närke-slätten utan också de delar av Mälardalens slättbygder som når fram till Fellingsbrotrakten. Närke-slätten omges på flera sidor av skogsklädda höjder, i nordväst och söder bildade av förkastningar. Särskilt framträdande är Kilsbergen i nordväst samt den södra förkastningen i trakten av Vretstorp.

Det som här kallas slätten innehåller inte enbart odlad jord utan till en betydande del också skogsklädda partier. Inom slättnområdet finns också en förkastningsberggrund med flertal öst-västliga förkastningar, där branterna är vända mot norr. I botten av varje sådan förkastningstrappa ligger de största sammanhållna slättbygderna. Det som nu utgör Närke-slätten har en gång i tiden varit helt uppfyllt av kambrosiluriska bergarter. År miljonernas erosion har dock medfört att dessa bergarter till stor del är bortoderade och nu finns de kambrosiluriska bergarterna endast kvar intill förkastningsbranterna. Den understa av de lagrade bergarterna, sandstenen, finns dock kvar över stora delar av slätten.

Ett markant inslag i Närke-slättbygden är de stora områden åkermark, som vunnits genom sjösänkningar och andra torrlägningsåtgärder i slutet av 1800-talet. Före sjösänkningarna var dessa områden vidsträckta betes- eller slåttermarker, som var mycket sank och omöjliga att bruka med traditionellt jordbruk. Från jordbrukets synpunkt har de stora sjösänkningarna på Närke-slätten varit ovanligt lyckade och en stor del av länets bästa jordar är i dag dessa sjösänkingsjordar. Sjösänkningarna har dock också fört med sig att många sjöar helt försvunnit och andra sjöar växt igen till sankmarker varför Närke-slätten i dag är extremt sjöfattig.

Jordbruket inom slättnområdet är i huvudsak bondelandskap i olika utformning, men herrgårdslandskap förekommer också främst i områdena närmast Hjälmaren. De mest markanta förändringarna som skett i jordbruket i slättbygden under senare år är dels en mycket stark storleksrationalisering när det gäller gårdar och odlingsytor, dels att alltmer av de naturliga betesmarkerna har övergivits. Särskilt markant är det i de fall när de sank, strandnära betesmarkerna släppts och igenväxningen fått fart.

Värdefull flora finns främst inom slättnområdets södra del, där kalkrikedom är störst och där också en del väl hävdade betes- och slåttermarker finns. Från faunavårdssynpunkt är det särskilt anmärkningsvärt att det trots sjösänkningarna finns så många värdefulla sjöfågellokalerna av typen slättsjö kvar i området. Kvismaren, Tysslingen och en del av Hjälmarens vikar hör således till landets förnämsta fågellokalerna för våtmarksfåglar.

3.3 Södra skogsbygden

Södra skogsbygden används här som ett gemensamt namn för Tiveden och Tylöskogen, de gamla gränsbygderna mot Väster- respektive Östergötland. Berggrunden i dessa områden består till största delen av magra urbergsbergarter. I området finns dock en hel del lösa jordarter med högt kalkinnehåll, som förts söderut med is eller vatten från Närke-slättens kambrosilurlager.

Topografin i området är mycket varierande och den skapas till stor del av förkastningar i öst-västlig riktning och nord-sydliga sprickdalar. Mest markant landskap av denna typ finns i inre delarna av Tiveden.

Inom området finns flera stora isälvsdeltan, som har bildats när isälven tagit sig uppför förkastningsbranten. Några av dessa isälvsfält innehåller rätt hög andel kalk och skiffer i materialet och har därför skapat mycket speciella förutsättningar för vegetationen.

De odlade markerna inom området har aldrig varit av särskilt stor omfattning men är nu starkt krympande. De uppodlade ytorna består dels av lokala lersedimentområden och av grövre sediment i anslutning till åsarna samt moränodlingar i höjdområdena. Det är särskilt den spridda bebyggelsen kring moränodlingarna som har övergivits under de senaste årtiondena medan dalgångarnas odlingar till viss del finns kvar i full brukning.

Bergsbruk med gruvor, hyttor och bruk har funnits i relativ stor omfattning även i detta område och har bidragit till att skapa bebyggelsestrukturen.

Den värdefullaste floran i området finns i allmänhet i anslutning till de kalkrika sedimentområdena, men även lokala urkalkstensförekomster och odlade moränområden har en mycket omväxlande och delvis artrik flora. Speciella naturvärden är naturligtvis knutna till den stora sjön Vättern och dess skärgård och stränder, vilka består av ett magert urbergslandskap med dominerande del hällmarkstallskog.

3.4 Västra skogsbygden

Det område som här kallas Västra skogsbygden består i söder av flacka moränområden, vilka är särskilt kända för sin stora rikedom av myrmarker. Här finns flera av länets största mossar, bl a Skagerhultsmossen. Längre norrut ligger Svartälvens dalgång där det finns en speciell naturtyp med ravinlandskap, som är vanlig i Värmland men inte i övriga delar av Örebro län. I Letälvsdalen finns också en mäktig ås, Letälvsåsen, och kring den utbreder sig en hel del både grovkorniga och finkorniga sedimentmarker. Dessa marker är till stor del odlade.

Jordbruk av större omfattning förekommer inom området endast i anslutning till de stora dalgångarna och då på sedimentjordarna där. Utmärkande för dessa jordbruksområden är den spridda bebyggelsen med oftast mycket stora mangårdsbyggnader. Detta byggnadsskick är något som har samband med att även i detta område har bergsbruket haft betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Jordbruket i området är nu starkt vikande utom i de största åkerområdena.

Geologiskt sett är detta område ett nyckelområde för en stor del av utvecklingen under Östersjöns senare stadier. Här fanns bl a det som kallas Närkesundet och vars erosionsfenomen nu kan iakttas i Sveafallsområdet. Botaniskt sett är området ett gränsland med många utposter både från sydväst och norr i floran. På mossarna här växer t ex såväl den nordliga dvärgbjörken som de västliga arterna myrlilja och klockljung.

3.5 Kilsbergen

Centralt i länet ligger det höga bergsområdet Kilsbergen. Det är en urbergshorst som i öster begränsas av en mycket hög förkastningsbrant med ca 150 meters total höjdskill-

nad. I väster är kuperingen mindre dramatisk och här förekommer stor andel myrar i landskapet.

Vid östra foten av de egentliga Kilsbergen finns som ett förberg rester av de kambrosiluriska bergarterna, vilka närmast har formen av ett platåberg vid Latorp. Till den anmärkningsvärda geologin i Kilsbergen hör även de strandbildningar i anslutning till högsta kustlinjen som är så framträdande. När dessa strandbildningar skapades var Kilsbergen en brant, rak kuststräcka utan skärgård och med öppet hav till långt bortom andra sidan Östersjön.

Trots att malmfyndigheter av större omfattning saknas i Kilsbergen, som tidigare benämnts Lekebergslagen, är det ändå en mycket påtaglig bergsmansbygd som utvecklats där. Malmen har huvudsakligen kommit från Noraområdet strax norr om Kilsbergen och de små bäckarna på Kilsbergens sluttningar har varit drivkällan för de flesta hyttorna. Järnhanteringen och senare skogsbruket har gett upphov till en förvånansvärt omfattande uppodling av moränhöjderna uppe i Kilsbergen. Dessa odlingsområden är dock numera till största delen övergivna och har återgått till skog.

Inom ytterst få områden i södra Sverige torde aktivt friluftsliv ha en så lång tradition som här i Kilsbergen. De norra delarna av Kilsbergen är i dag regionens viktigaste område för friluftsliv av olika former.

3.6 Bergslagen

Bergslagsdelen av länet är mera storkuperad än övriga delar av länet. Här finns höjder på upp till 400 meter, medan dalgångarna går ner till ca 100 meter över havet. Det som ger området dess karaktär är de stora dalgångarna med sina uppodlade dalbottnar och däremellan de stora skogshöjderna som skiljer bygd från bygd. Urberget i området är förhållandevis magert, men här finns även förekomster av kalksten och grönstenar, vilka lokalt skapar bättre förutsättningar för floran. Hela området är täckt av morän eller torv utom i dalgångarna där stråk av sedimentjordarter finns.

I Bergslagsdelen av länet har bergsbruket haft mycket stor omfattning och huvuddelen av näringslivet har varit uppbyggt på arbete i gruvor, hyttor och hammare samt det jordbruk som behövts för att försörja bergsbrukets befolkning.

Jordbruket i området har varit förhållandevis väl utvecklat både nere i dalgångarna och uppe på moränhöjderna men är nu koncentrerat till de större dalgångarna och även där är jordbruket vikande. Bergslagen är mycket rik på både större och mindre sjöar och här finns fortfarande en och annan forsande sträcka i åar och bäckar, men huvuddelen av forsarna är överbyggda och utnyttjade, först av bergsbruket sedan för modern elkraftproduktion.

Inom mindre kuperade delar av Bergslagen, t ex i Grönboområdet och delar av Hälleforsområdet, finns en stor rikedom på myrmarker. Speciellt anmärkningsvärda är de gölrika högmossarna, vilka hör till västra Bergslagen.

Floran i området är förhållandevis artfattig utom intill de stråk av urkalksten som finns, där finns i stället en mycket rik flora, som i artrikedom inte står slättbygderna efter.

4. BEVARANDEVÄRDEN I ODLINGSLANDSKAPET

4.1 Sammandrag

Ur bevarandesynpunkt är det intressant att belysa hur många värden, både natur- och kulturmiljö-, som sammanfaller i de utvalda områdena i bevarandeprogrammet. N0 respektive K0 representerar i detta fall inga eller lägre värden än III för naturvård och II för kulturmiljövård

Antal bevarandeområden med natur- respektive kulturmiljövärden.

	N I	N II	N III	N 0	Summa
K I	9	5	12	10	35
K II	6	14	12	0	32
K 0	14	16	21	0	51
Summa	29	35	45	10	118

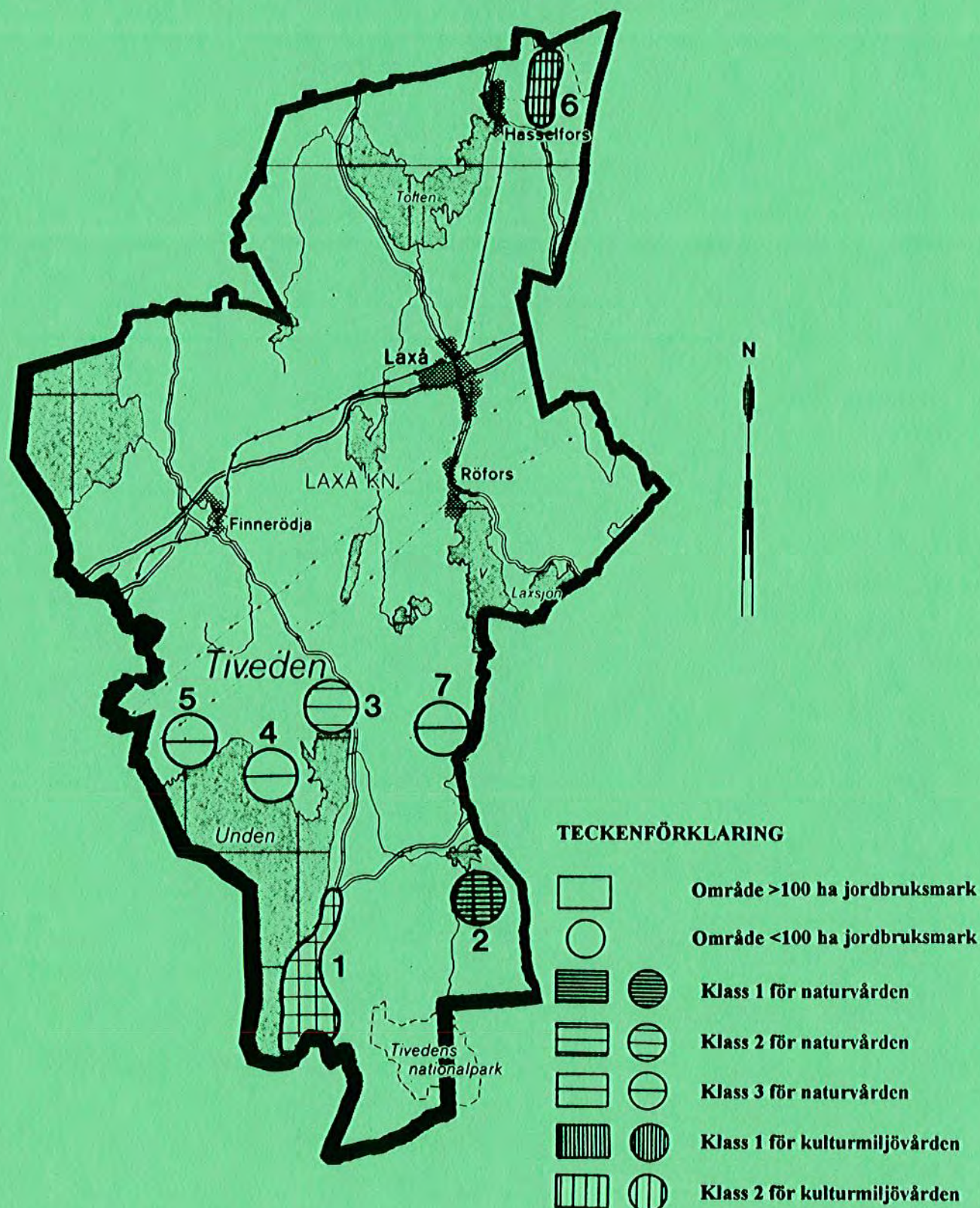
På efterföljande sida redovisas ett sammandrag över länet kommunvis med aktuell areal åker- respektive betesmark enligt lantbruksregistret 1989. Här framgår också hur mycket av den arealen som representeras i bevarandeprogrammet för respektive kommun, men också vilka natur- och kulturmiljövärden arealerna representerar.

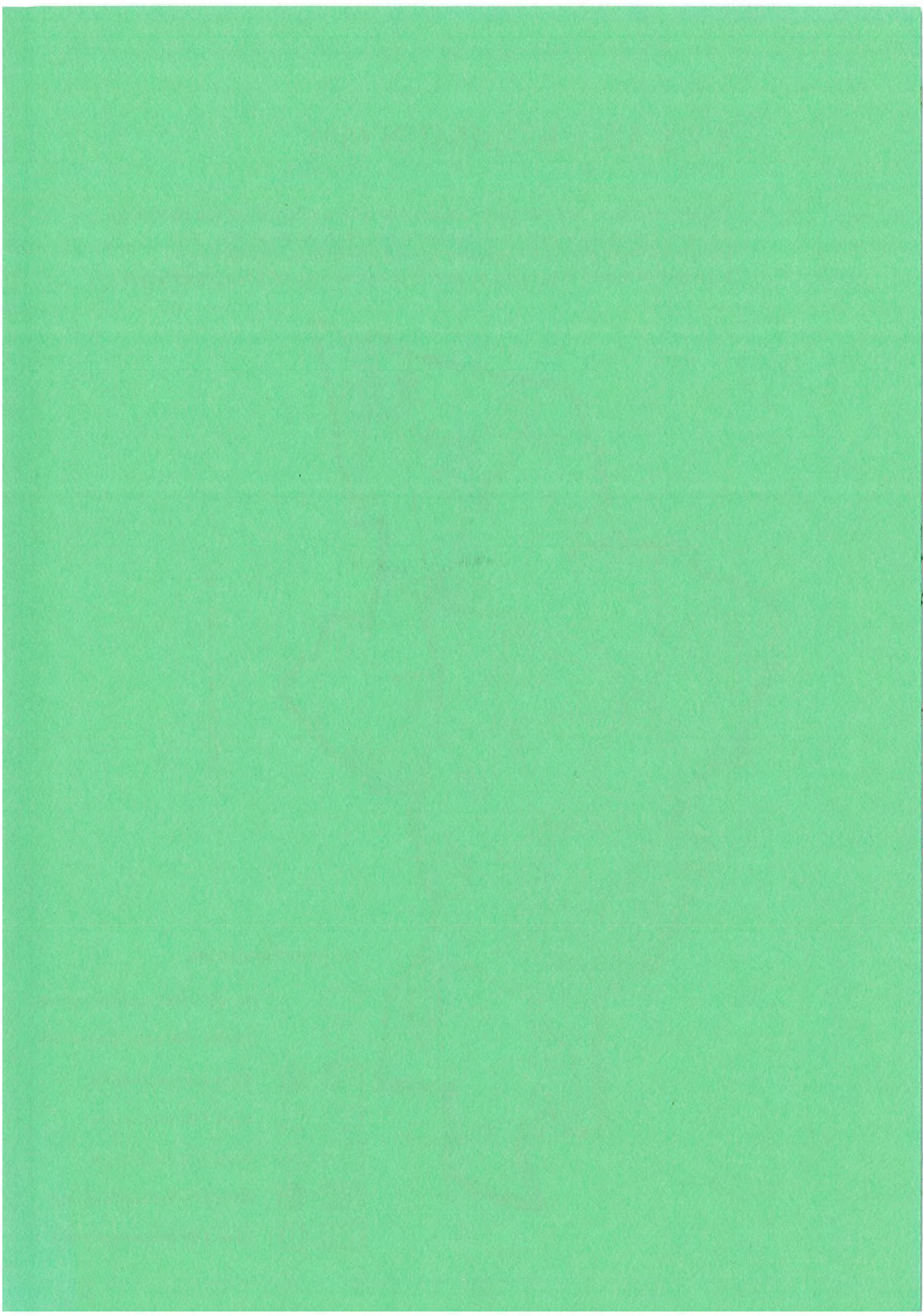
Sammanställning areal (ha) kommunvis. Åker och betesmark 1989 från lantbruksregistret.

Kommun	Åker år 1989	Betesmark år 1989	Odlingsmark i bevarande- programmet	fodermark	Ekonomiska förut- sättningar åkermark i bevarandeprogrammet						Bevarandevärde åker						Bevarandevärde fodermark														
					I			II			III			I			II			III			I			II			III		
					I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III			
Laxå	1629	234	475	190		85	200	20	215	50	85	135	20	125	45	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65					
Askersund	8820	872	1780	310	455	725	290	320	925	150	690		110	135	60	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160					
Hallsberg	11467	719	7620	415	5080	2080	45	3005	1240	2960	5190	1865	175	60	180	260	260	260	260	260	260	260	260	260	115						
Kumla	10135	268	2360	195	1695	475		730		1290	1625		110		80	125	125	125	125	125	125	125	125	125	305						
Örebro	52536	2199	10395	1415	9340	3965	725	6590	760	1300	4565	1640	915	235	185	505	505	505	505	505	505	505	505	505	305						
Degerfors	2968	142	1020	150		820	50	215	60	595		730	85	10	55										120						
Karlskoga	4018	134	680	160		410	110	50	195	275		295	20	75	65										75						
Nora	2282	156	1750	295		1055	400	285	395	775	760	475	105	85	105	125	125	125	125	125	125	125	125	125	115						
Lindesberg	18753	932	3765	605	600	1820	750	1365	245	1560	445	870	315	55	235	95	95	95	95	95	95	95	95	95	125						
Hällefors	532	86	305	85		20	200	10	50	105		55	15	30	35										25						
Ljusnarsberg	751	78	540	80		350	110	250	190	20	460		30	40	10										80						
Hela länet	113891	5820	30690	3900	17170	11805	2880	12840	4275	9080	13360	6525	1900	850	1055	1335	1335	1335	1335	1335	1335	1335	1335	1335	1025						

4.2 LAXÅ KOMMUN (60)

Karakteriseras av kuperat skogslandskap med flera större sjöar och obetydliga inslag av öppen odlingsmark. Utkantsområde - övergångsområde - sent koloniserad bruksbygd. Kommunen har två områden av riksintresse för kulturmiljövården, men ingen av dem äger anknytning till odlingslandskapet.

60:1 TIVED-KOPPARHULT

Längs sjön Undens strand, från Tiveds kyrkby i norr till Kopparhult i söder, finns ett småbrutet odlingslandskap oftast liggande i sluttningar mot sjön.

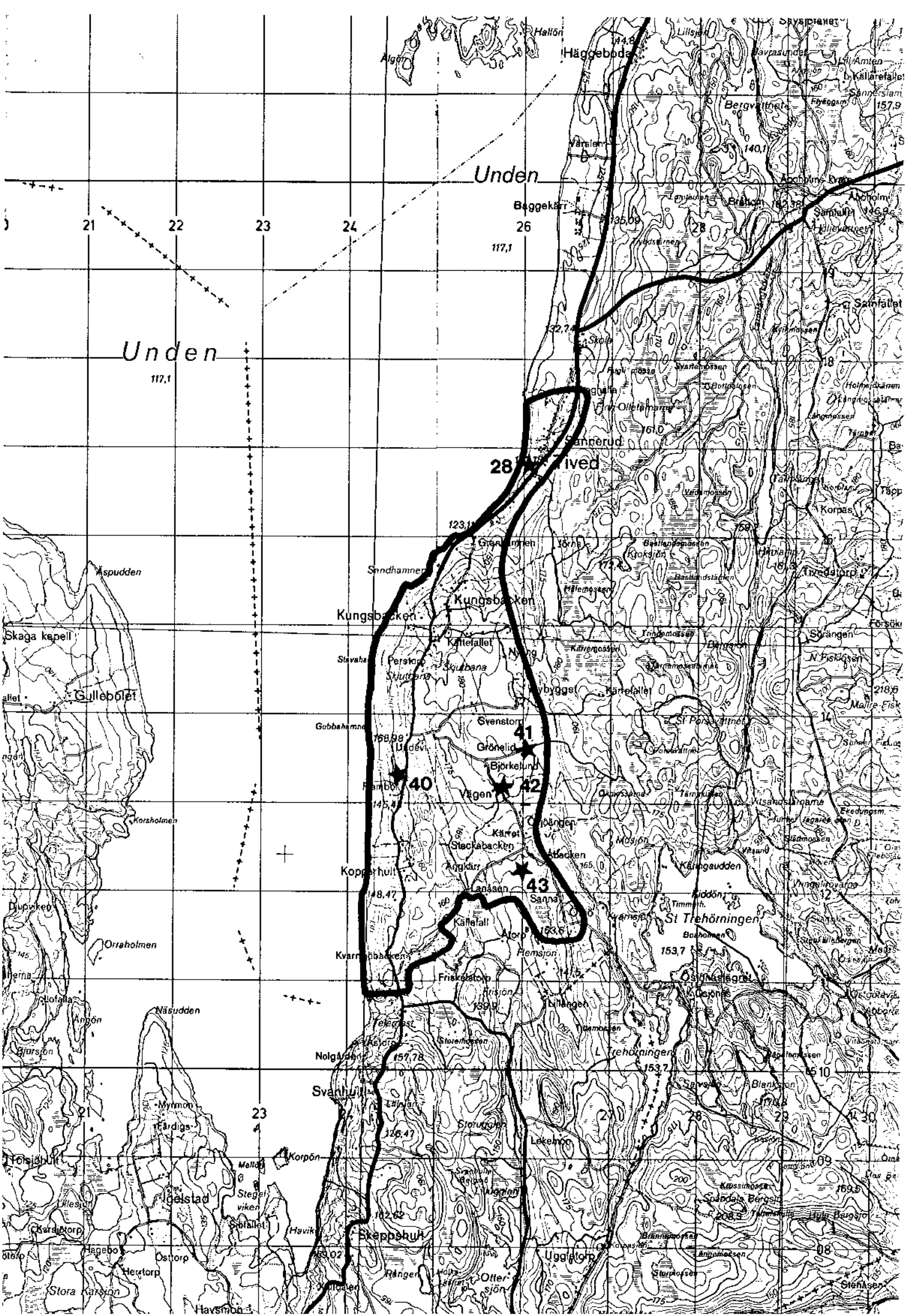
Förutom kyrkbyn ingår byarna Kungsbacken och Kopparhult i området liksom den stora gården Undevi. De geologiska förutsättningarna för floran är goda och mellan de små åkrarna är lövskog dominerande. Inom vissa områden, som t ex vid Kungsbacken, finns en del ädellövskog som tyder på tidigare slätterängar.

Inom området är hävden starkt vikande och en stor del av åkrarna har växt eller planterats igen under senaste årtiondena. En hel del brukas dock fortfarande, medan en relativt liten del av naturbetesmarkerna är i hävd. I de få kvarvarande naturliga betesmarkerna finns dock en förhållandevis rik flora.

FAKTARUTA

Laxå kommun, Tiveds socken

Top karta:	0941, 0942
Ek karta:	094 24, 094 25, 094 35
Koordinater:	65129/14251
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	180 ha varav 65 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 23, F 1
Naturvårdsöversikt:	Kopparhult 60:15 klass III, Undens strand från Tived till Kungsbacken 60:16 klass III, Kungsbacken 60:17 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Tived 60:28 klass Ö, Undevi 60:40 klass Ö, Grönelid 60:41 klass II, Vägen 60:42 klass Ö, Stackabacken 60:43 klass Ö
Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	II

60:2 YKULLEN-SKYTTASJÖN

I ett starkt kuperat moränområde mitt inne i Tivedskogarna ligger byn Stora Ykullen. Här finns fortfarande ett levande jordbruk med många små åkertegar och vidsträckta betesmarker bl a i form av skogsbete.

En del av gårdarna i byn ligger kvar på sina tomter medan området i övrigt präglas av ett antal utflyttade gårdar. Den äldre bebyggelsen i området är blandad med nytilkommen bebyggelse för fritidsändamål.

Ykullen med sina högt belägna små åkertegar på moränjordar är ett av de bästa exemplen på finnkolonisationens förmåga att bryta bygd här i Tivedsområdet.

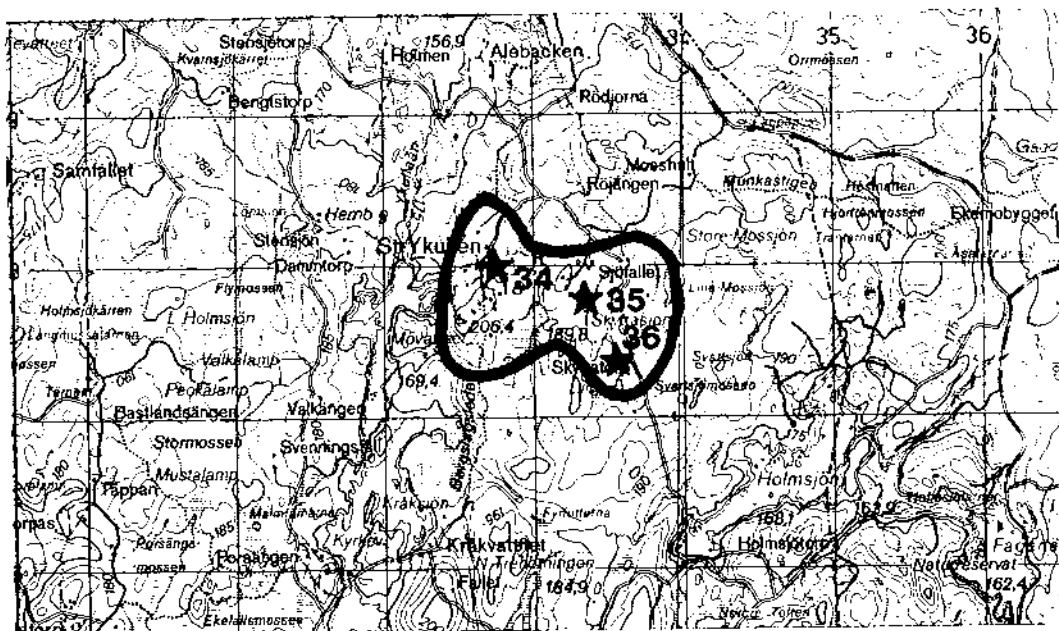
Många av områdets betesmarker har lång kontinuitet och en flora med betydande värden. Småskaligheten i odlingen saknar nära nog motsvarighet i länet i övrigt.

FAKTARUTA

Laxå kommun, Tiveds socken

Top karta:	0942
Ek karta:	094 36
Koordinater:	65177/14329
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	70 ha varav 50 ha är fodermark
Riksintresse:	F 1
Naturvårdsöversikt:	Stora Ykullen 60:7 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Stora Ykullen 60:34 klass III, Skyttatorp 60:36 klass III, Skyttasjön 60:35 klass II,

Naturvärden:	I
Kulturmiljövärden:	II

60:3 UNDENEOTTEN-VÄSTANSJÖ

Omkring den nordligaste viken av sjön Unden finns ett småskaligt odlingslandskap, som dels ligger på mindre sedimenttytor och dels består av rena moränodlingar.

Inom området finns ett antal ensamliggande gårdar av vilka flera fortfarande har jordbruksdrift. Småskaligheten och den mindre rationella jordbruksdriften i området har gjort att många av det äldre jordbrukslandskapets särdrag finns bevarade.

Relativt många betesmarker finns fortfarande i hävd. En del av dem har mycket lång kontinuitet och har en anmärkningsvärt fin flora. Speciellt gäller detta några betesmarker vid Undenebotten som sluttar ner mot sjön.

FAKTARUTA

Laxå kommun, Finnerödja socken

Top karta: 0944

Ek karta: 094 55

Koordinater: 65268/14296

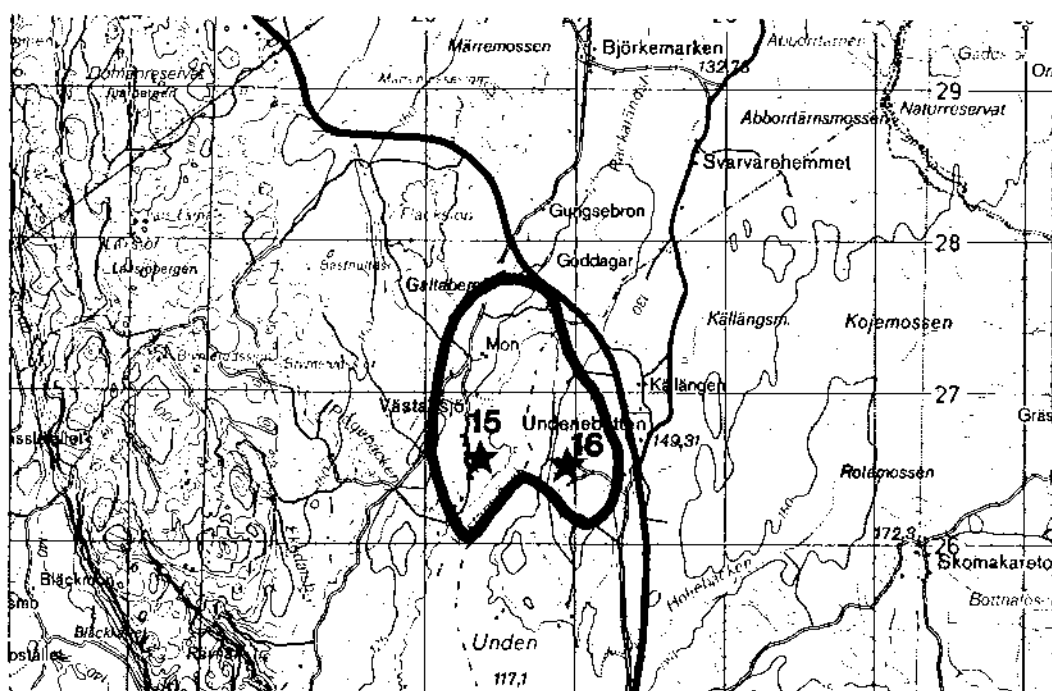
Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström

Total areal odlingsmark: 30 ha varav 15 ha är fodermark

Riksintresse: NT 23, F 1

Ängs- och hagmarksinv.: Undenebotten 60:16 klass II
Västansjö 60:15 klass III,

Naturvärden: II

60:4 RAMSNÄS

Herrgården Ramsnäs ligger på en udde i sjön Unden. Gården har tidigare varit omgiven av omfattande åker- och betesmarker, men numera återstår endast de odlade marker som ligger närmast gården.

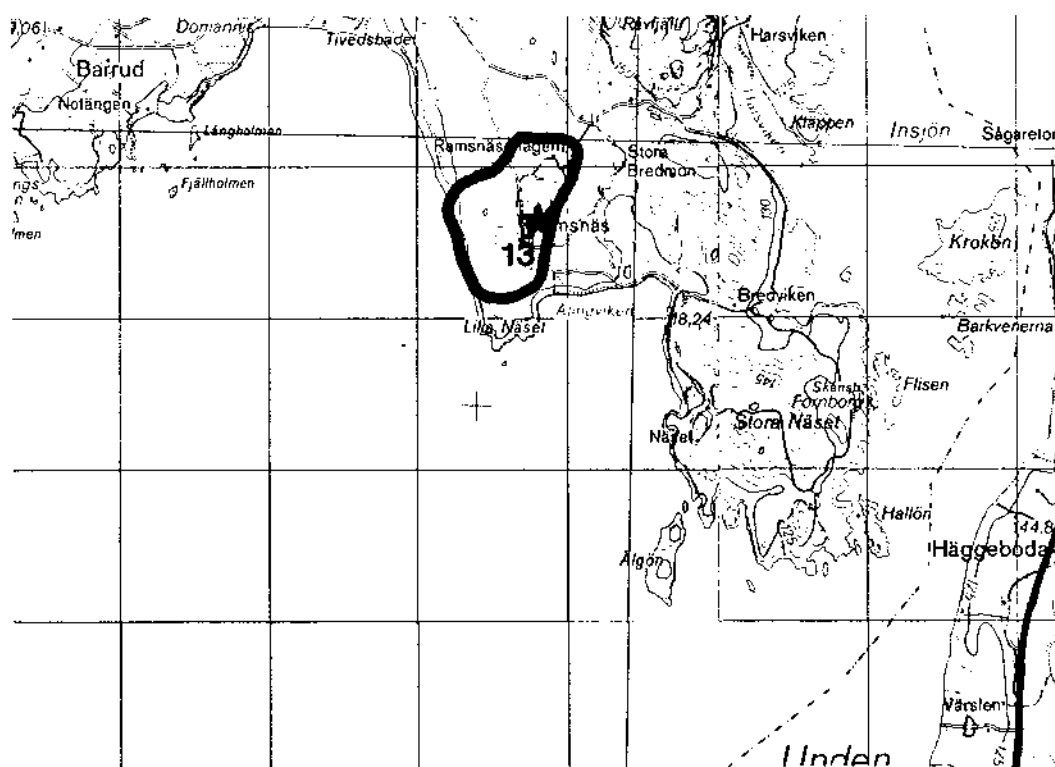
Utöver åkermarkerna närmast gården brukas fortfarande omfattande hagmarker. Bland dessa finns en stor enbuskdominerad hage mellan gården och sjön som har få motsvarigheter i länet. En del av hagarna har lång kontinuitet i sitt brukande och har en flora av betydande intresse.

FAKTARUTA

Laxå kommun, Finnerödja socken

Top karta:	0941
Ek karta:	094 44
Koordinater:	65238/14238
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	40 ha varav 25 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 23, F 1
Naturvårdsöversikt:	Stora Näset, Undens strand 60:22 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Ramsnäs 60:13 klass III

Naturvärden: III

60:5 BARRUD

Högt ovanför Unden ligger byn Barrud på en moränhöjd. Här finns ett småskaligt jordbrukslandskap med högt belägna åkrar i ett läge som tyder på att odlingen startat genom finnkolonisation.

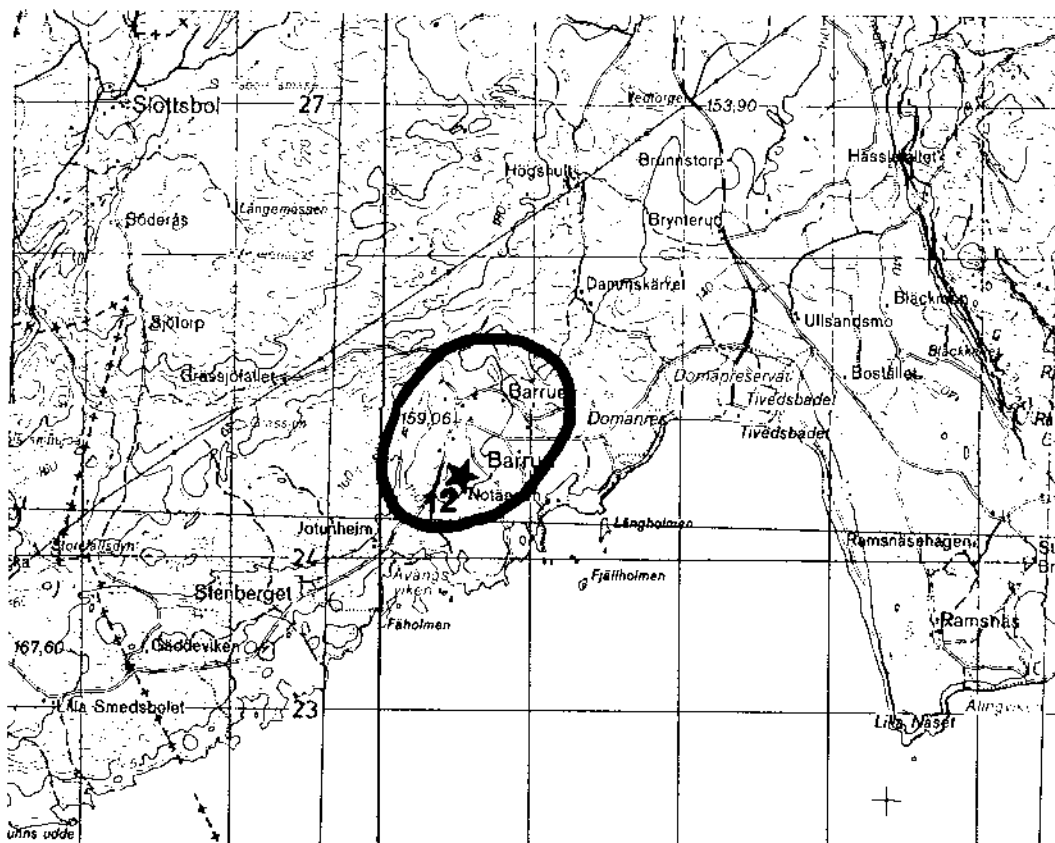
Hävdnen i området är starkt vikande men fortfarande odlas en hel del av åkrarna och bete förekommer i betesmarkerna. Dessutom finns i området en mindre äng med årlig slåtter.

Floran i betesmarkerna och slåtterytan har relativt lång kontinuitet och är av betydande intresse. Det höga läget med en genomgående väg och utsikten över Unden gör området intressant för friluftsliv och turism.

FAKTARUTA

Laxå kommun, Finnerödja socken

Top karta:	0941, 0943
Ek karta:	094 44, 094 54
Koordinater:	65246/14206
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	25 ha varav 10 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 23, F 1
Naturvårdsöversikt:	Barrud 60:26 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Barrud 60:12 klass III
Naturvärden:	III

60:6 BÅLBY

Väster om sjön Teen finns relativt vidsträckta åkermarker på flacka sedimentområden. Mellan åkrarna och sjön finns vidsträckta betesmarker av typ björkhagar men också i form av madmarker.

Området har sedan 1600-talet utgjort odlingsmarkerna till den välbevarade bruksherrgården Bålby som hör till Hasselfors bruk. Förutom herrgården finns inom området också den herrgårdslika utgården Träntorp, där brukningscentrum finns, samt Skagershults gamla, timrade kyrka (1650). Utöver dessa dominerande byggnader finns endast ett antal torp i området.

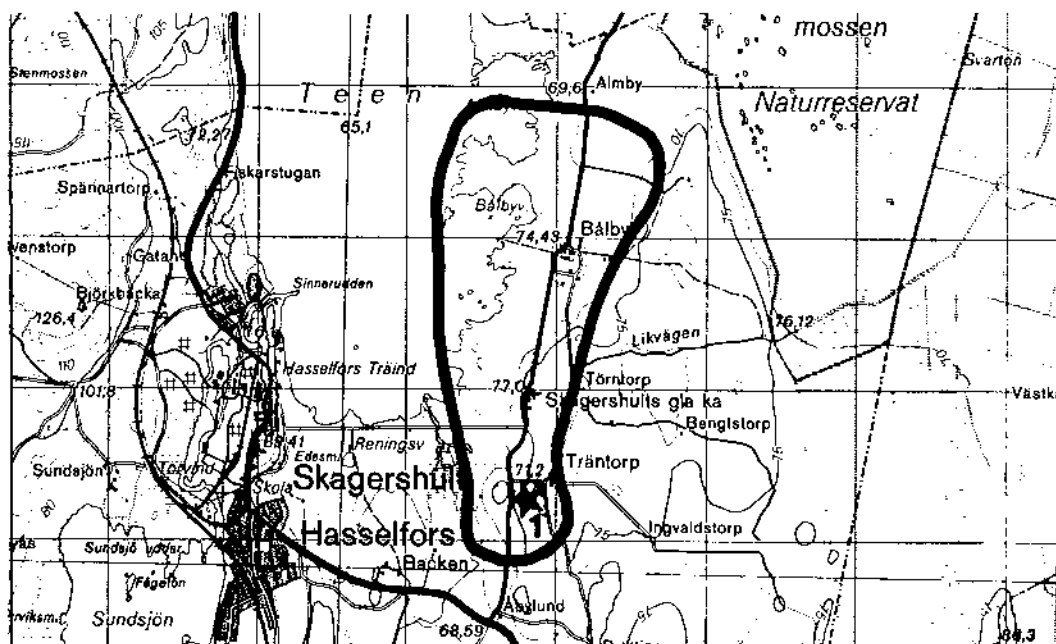
Hävdnen av de vidsträckta hagmarkerna mellan åkrarna och sjön har varierat under de senaste årtiondena. Efter en längre period av dåligt utnyttjande och igenväxning har hagmarkerna nu åter röjts upp och betet återupptagits. Sammantaget utgör hagmarkerna och madmarkerna ett av de största betesmarkskomplexen i länet.

Som herrgårdsskaps i skogs- och mellanbygd har Bålby få motsvarigheter i länet.

FAKTARUTA

Laxå kommun, Skagershults socken

Top karta:	1042
Ek karta:	104 07
Koordinater:	65534/14359
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	150 ha varav 65 ha är fodermark
Riksintresse:	K, utredningsområde
Naturvårdsöversikt:	Kulturlandskapet vid Bålby 60:80 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Bålby 60:1 klass III
Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	I

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

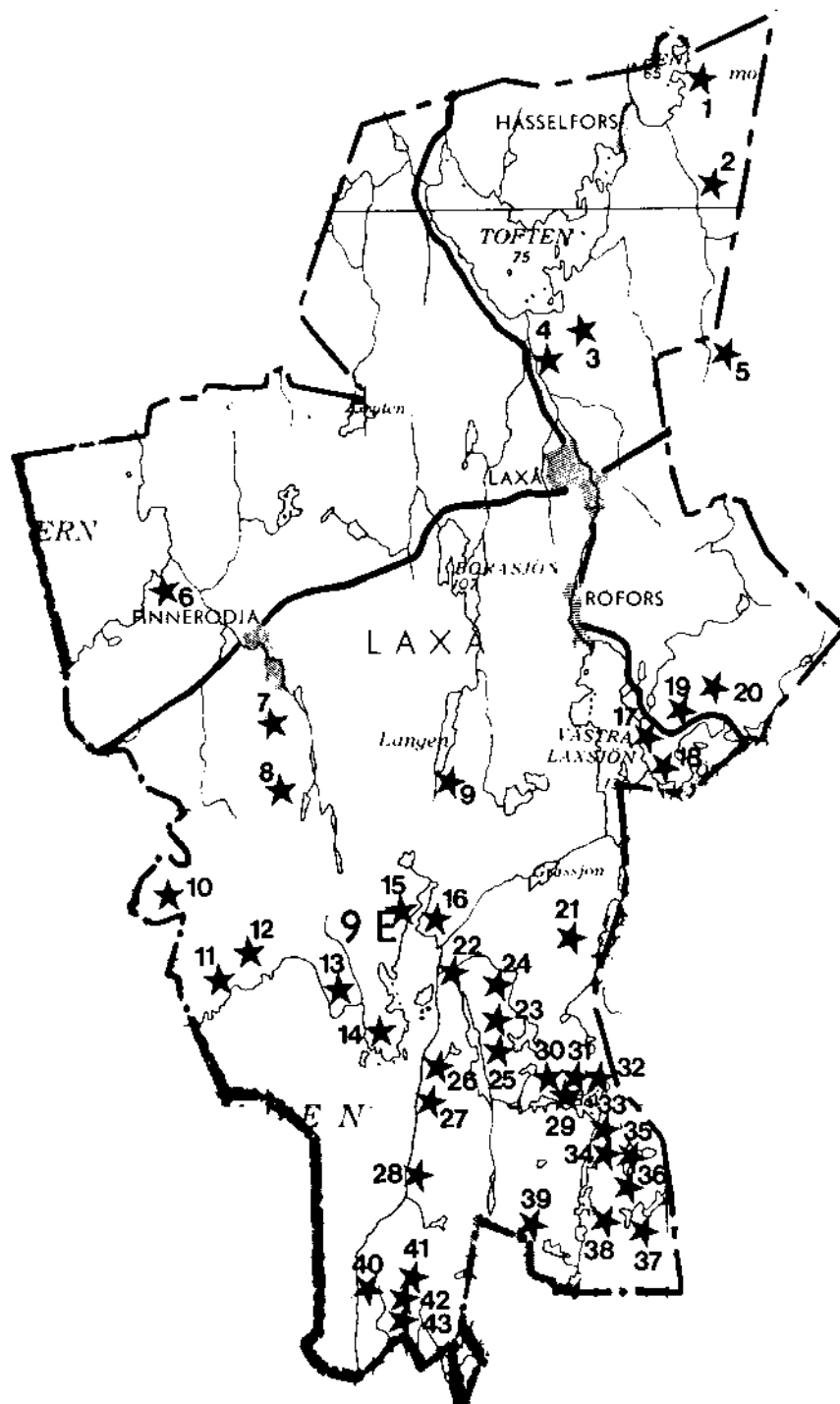
Ängs- och hagmarker:

Spaketorp 60:2	Klass Ö, hagmark som utgör fin landskapsbild
Högåsen 60:3	Klass Ö, hagmark som kan bli intressant om bete återupptas
Åängen 60:4	Klass Ö, igenväxande hagmark
Stavån 60:5	Klass Ö, liten backsippslokal på torr sandig mark
Västerångsviken 60:6	Klass Ö, delvis ohävdad strandäng vid sjön Skagem
Rabo 60:7	Klass Ö, nyröjd hagmark med återupptaget bete, resster av en hävdgynnad flora
Söråsen 60:8	Klass Ö, nyröjd hagmark i ett högt beläget kulturlandskap
Långsbråten 60:9	Klass Ö, ej längre hävdad hagmark och strandäng i slutningen ner mot sjön Långens södra spets
Slottsbol 60:10	Klass Ö, igenväxande hagmark med öppna gläntor
Stenberget 60:11	Klass Ö, tät björkhage med öppna gläntor och rester av en hävdgynnad flora
Näset 60:14	Klass II, slåtteräng med rik hävdgynnad flora
Hovetorp 60:17	Klass Ö, hagmark med rester av en värdefull hävdgynnad flora
Melån 60:18	Klass Ö, ej längre betad björkhage
Hållet 60:19	Klass III, vackert odlingslandskap med ålderdomlig prägel och värdefull hagmarksflora
Spjuthult 60:20	Klass III, björkhagar i ett äldre odlingslandskap
Sågkvarn 60:22	Klass Ö, små naturliga fodermarker med en typisk hävdgynnad flora
Bråten 60:23	Klass III, igenväxande hagmark med bl a slåtterblomman som är ovanlig i denna del av länet
Fagerlid 60:24	Klass Ö, hagmark med en del hävdgynnade arter
Sävsjöfallet 60:25	Klass Ö, åker- och vägkanter med rester av en slåttergynnad flora
Häggeboda 60:26	Klass Ö, ej längre hävdad hagmark
Baggekärr 60:27	Klass Ö, igenväxande ej längre hävdad hagmark
Åboholmm 60:29	Klass Ö, igenväxande ej längre hävdad hagmark i ett i övrigt välbevarat kulturlandskap
Stora Källarefallet 60:30	Klass I, hagmark och ovanligt stor areal slåttermark med rik och värdefull flora
Fallåsen 60:31	Klass Ö, hagmark och kantzoner vilka till helt nyligen har hävdats genom lieslätter
Bosjö 60:32	Klass Ö, ålderdomligt, småbrutet och vackert odlingslandskap med delvis intressant hagmarksflora
Alebackstorp 60:33	Klass III, hagmark med stor betydelse för Tivedens skogsbygd, värdefull hävdgynnad flora
Holmsjötorp 60:37	Klass Ö, ensligt belägen gård omgiven av skog med hagmark som fläckvis innehåller en värdefull flora
Kråkvattnet 60:38	Klass Ö, igenväxta hagmarker som röjs och återupptage bete
Tivedstorp 60:39	Klass Ö, typisk finnby från 1700-talet, talldominerad hagmark med en hävdgynnad flora i framför allt kantzoner

ÄNGS- OCH HAGMARKER I LAXÅ KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

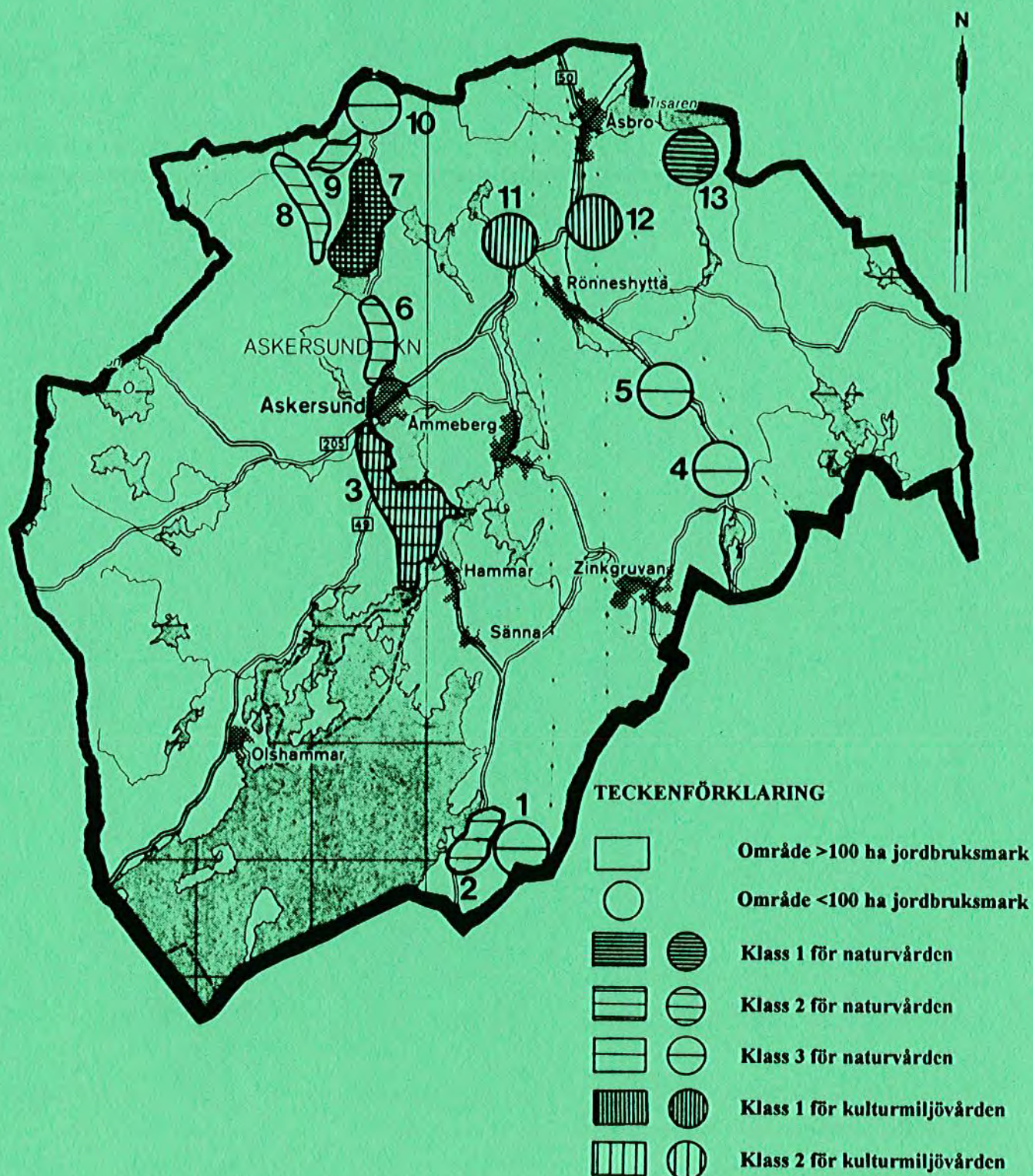
Skala 1:250 000

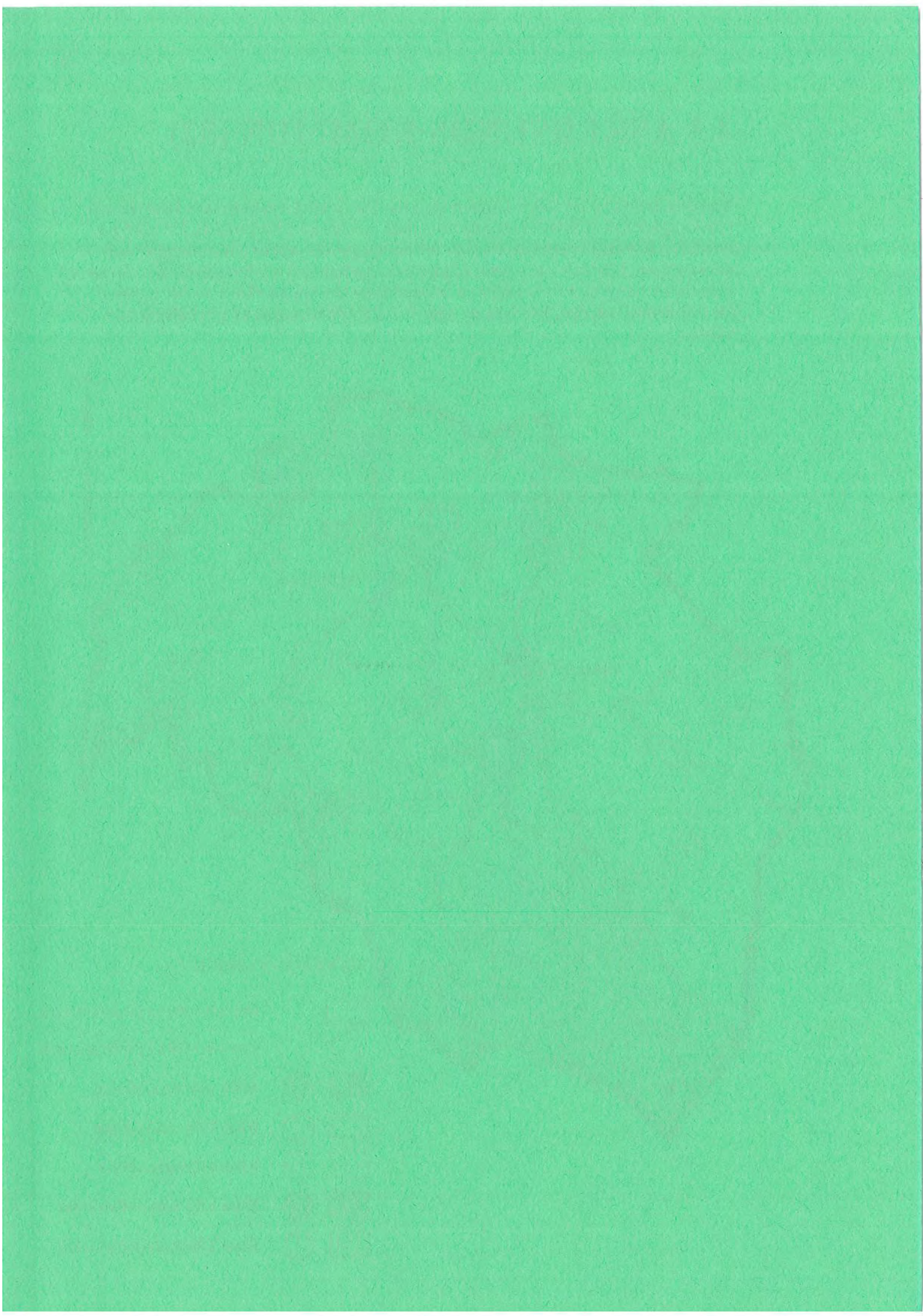
Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Laxå kommun

Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska			Bevarandevärde				Intresse- aspekt			Riksstressen enl SNV:s och RAA:s beslut (1987-89)					Befintligt skydd och planeringsstatus				
		Total ha	Varav fodermark ha	förutsättningar			I	II	III	I	II	K	N	K	F	N	K	F		NRL			
				I	II	III																	
	60:																						
Tived - Kopparhult	1	180						115				X		X	X	X	X	X	X	ML 8 §			
Ykullen - Skyttasjön	2	70						20	X				X	X	X		X	X	X	ML 8 §			
Undenebotten - Västansjö	3	30						15				X		X	X	X	X	X	X	ML 8 §			
Ramsnäs	4	40						25					X		X	X	X	X	X	ML 8 §			
Barrud	5	25						10					X		X	X	X	X	X	ML 8 §			
Bålby	6	150						65					X	X	X	X	X	X	X	ML 8 §			
Mosshult	7	30						10					X	X	X	(X)				K utred.omr.			
Summa ha		525						240															
Summa områden	7											1	3	3	1	2	7	3	5	4	1	5	5

4.3 ASKERSUNDS KOMMUN (82)

Karaktäriseras av ett delvis höglänt skogslanskap med strakt bruten landyta och talrika sjöar och få större sammanhängande arealer av odlingsmark. Ett alltför forntiden befolkat övergångsområde mellan götalandskapens odlingsbygder och närkeslätten. Här och var bevarar ännu bebyggelsen och bruksbild den foran prägeln av bergslag och bruksbygd. Kommunen har sju områden av riksintresse för kulturmiljövården. För fyra av dem är odlingslandskapet av grundläggande värde.

82:1 HULTA

De odlade markerna vid Hulta by utgör typiska exempel på s k krönodlingar. Det geologiska underlaget för den typen av odlingar är sten- och blockfattiga moräner.

Inom området finns ett antal utflyttade gårdar vilka bedriver ett småskaligt jordbruk.

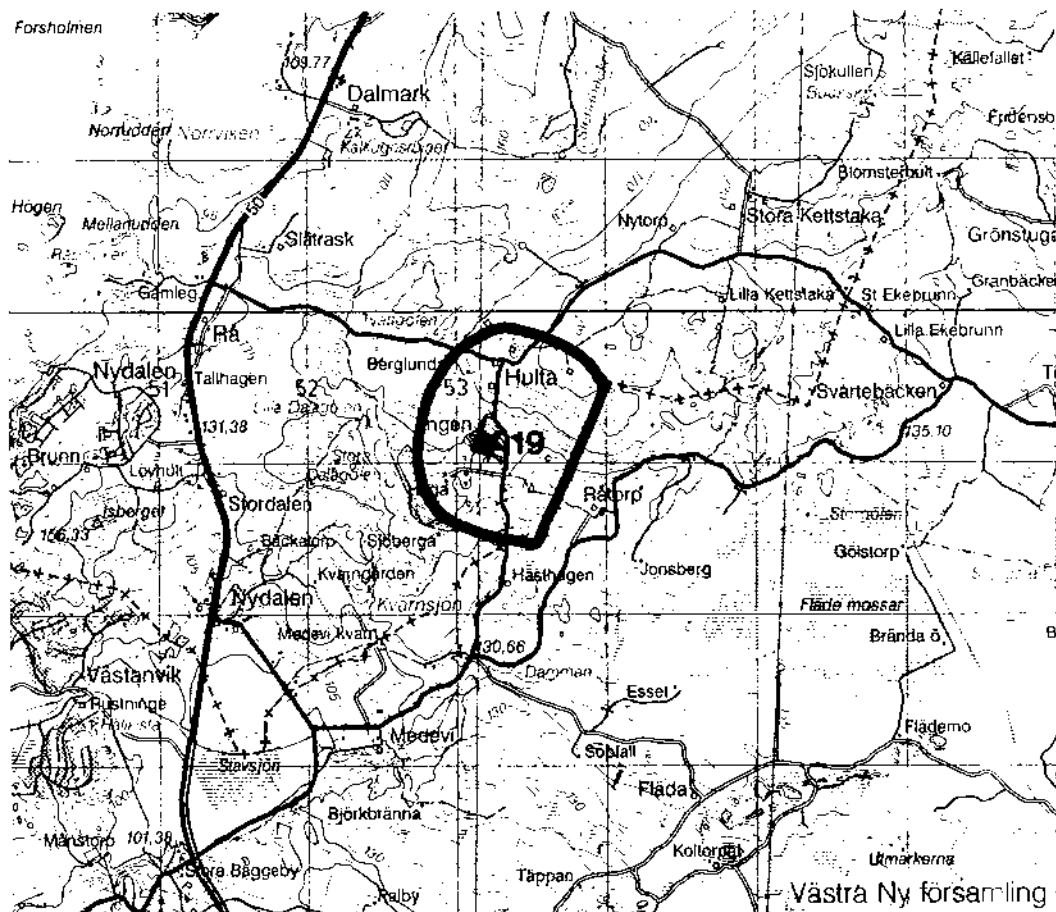
Höjdskillnaderna inom det uppodlade området uppgår till ca 70 m. Hulta by är därför känd för sina fina utsikter, skapade av höjden och de odlade markerna.

Inom området finns ett antal naturliga betesmarker som fortfarande brukas och en del av dem har relativt lång kontinuitet och därför en intressant flora.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Hammars socken

Top karta:	0951
Ek karta:	095 20
Koordinater:	65108/14520
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	70 ha varav 10 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Hulta 82:50 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Hulta 82:19 klass II
Naturvärden:	III

82:2 DALMARK-RÅ

I det starkt kuperade landskapet öster om Vättern finns sedimentmarker med större och mindre lutningar insprängda mellan bergen. Dessa områden är till stor del uppodlade och utgör ett kulturlandskap alldeles intill Vättern. Inom området finns ett antal större ensamliggande gårdar, varav några med kulturhistoriskt intressanta byggnader.

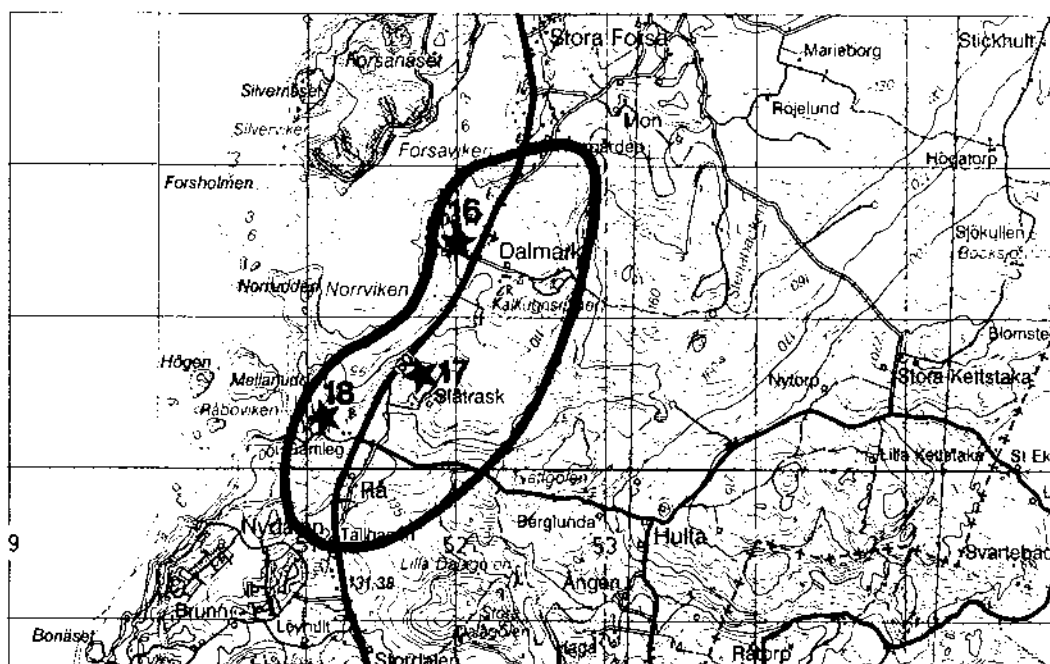
Områdets åkermarker är brukade och dessutom finns en hel del naturliga betesmarker kvar i hävd. Flera av dessa har en lång kontinuitet och en flora av stort intresse. Inom området finns en del fyndigheter av urkalksten. Brytning av kalkstenen har skett vid Dalmark där några kalkugnar fortfarande finns bevarade. Inom kalkbrottsområdet finns ostörda hållmarker med en mycket rik flora.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Hammars socken

Top karta:	0951
Ek karta:	095 10
Koordinater:	65057/14533
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	100 ha varav 25 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 1
Naturvårdsöversikt:	Rå 82:46, klass III, Dalmark 82:46 klass III, Dalmarks kalkbrott 82:51 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Dalmark och Stora Forsa 82:16 klass Ö, Slåtrask 82:17 klass III, Gamlegården 82:18 klass III

Naturvärden: II

82:3 STJÄRNSUND

I den i övrigt starkt kuperade terrängen runt norra Vättern finns i trakten av Stjärnsund ett antal större flacka sedimenttytor i anslutning till sjöarna. Dessa är samtliga uppodlade och ingår i ett storskaligt kulturlandskap med Stjärnsunds slott i centrum. Till området hör också Edö säteri på andra sidan Alsensundet med sina betydligt mindre bruksområden. I fonden av Alsenfjärden reser sig Askersunds praktfulla landskyrka högt över odlingslandskapet.

Utöver slottet och herrgården finns inom området endast ett par större utgårdar samt ett antal torp.

Genom området sträcker sig Askersundsåsen, vilken dock till stor del är överlagrad av lera och andra sediment och sticker upp som åskrön endast på några ställen. De högsta av dessa åskrön är det som utgöres av Prinskullen, som är skyddat som naturreservat.

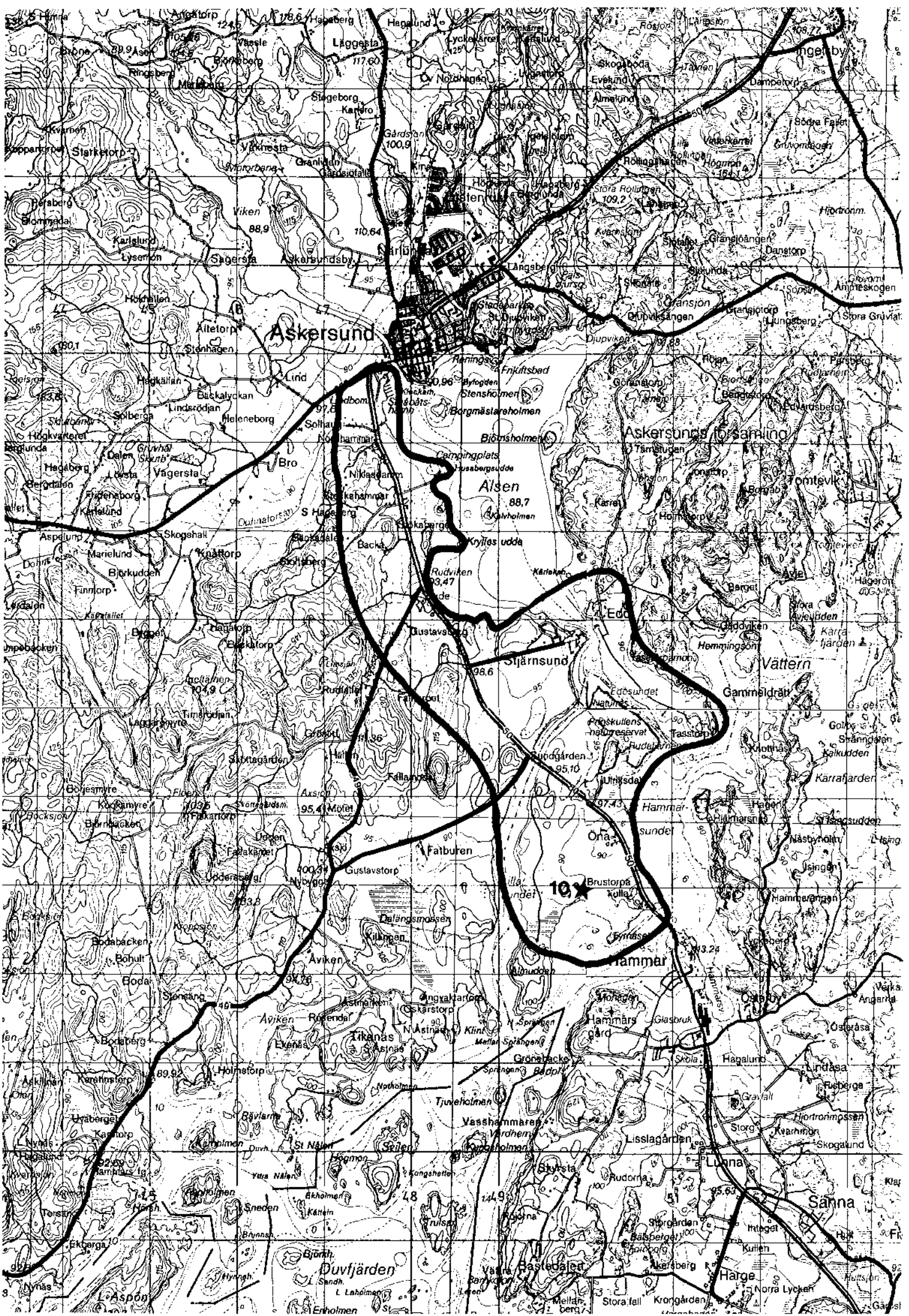
Områdets åkermarker är liksom en hel del av de tidigare betesmarkerna fortfarande i bruk. Betesmarkerna består både av ekhagar och vidsträckta madmarker vid Vättern.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Askersunds socken

Top karta:	0942, 0944, 0951, 0953
Ek karta:	0954 49, 094 59, 095 40, 095 50
Koordinater:	65252/14485
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	455 ha varav 85 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 4, K4
Naturvårdsöversikt:	Prinskullen T 126 klass II, Stjärnsund 82:37 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Almudden 82:10 klass III

Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	I

82:4 SOLBERGA

Odlingsmarkerna vid Solberga och Håkantorps är högt belägna moränodlingar. I slutningen ner mot bygden ligger Solberga äng eller Backafallet som det heter på äldre kartor.

Området kring Mariedamm har haft stor betydelse som råvaruproducerande trakt för den en gång omfattande järnhanteringen i södra Närke/norra Östergötland. Intill de odlade markerna finns ett stort antal gruvhål och Trehömnings masugn. Odlingsmarkerna har tidigare varit fördelade på fyra arrendegårdar.

Hävdnen i området är nu starkt vikande och endast en mindre del av åkermarkerna brukas. Vid Solberga finns fortfarande en viss hävd i ängen och några åkrar hålls öppna.

Naturvärdena i området består dels av ängen med sin fina torrängsflora, dels av de utsikter som skapas av de högt belägna odlingarna.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Lerbäcks socken

Top karta: 0953

Ek karta: 095 51, 095 52, 095 61, 095 62

Koordinater: 65303/14598

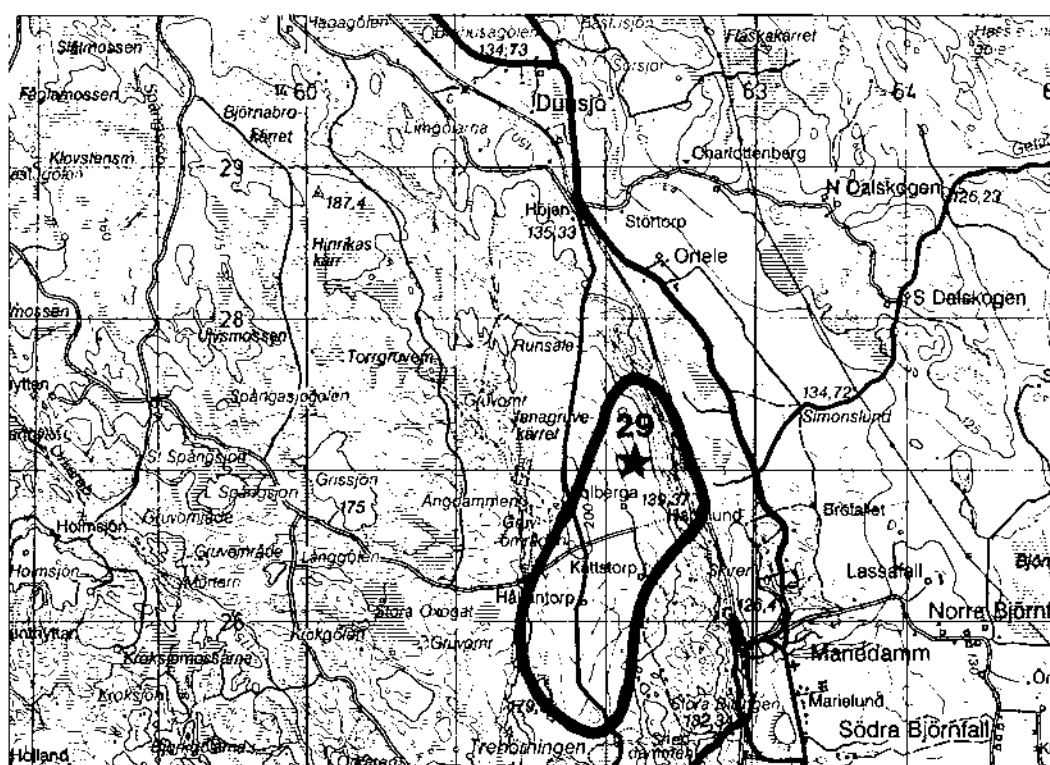
Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström

Total areal odlingsmark: 20 ha varav 10 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Solberga och Runsala 82:70 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Solberga äng 82:29 klass II

Naturvärden: III

82:6 LÄGGESTADALGÅNGEN

Dalgången mellan sjöarna Anten, Gårdsjön och Alsen vid Askersund upptas av starkt kuperade sedinentjorlar. Genom dalgången går också Askersundsåsen, som till stor del är dold under andra sediment, men längst i söder vid Väderkvarnsbacken når ansenlig höjd över landskapet.

Längs dalgången finns ett stort antal utflyttade ensamliggande gårdar samt en del på senare tid tillkommen bebyggelse.

Områdets åkermarker är fortfarande till stor del brukade. Dessutom finns betesmarker i raviner inom området.

Åsmaterialet innehåller en hel del skiffer och kalksten från Närkeslättns kambro-silurområden och floran är därför relativt rik. Den bäst utvecklade floran finns i syd-slutningen av Väderkvarnsbacken där bl a backvial är vanligt förekommande.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Askersunds socken

Top karta: 0944

Ek karta: 094 69

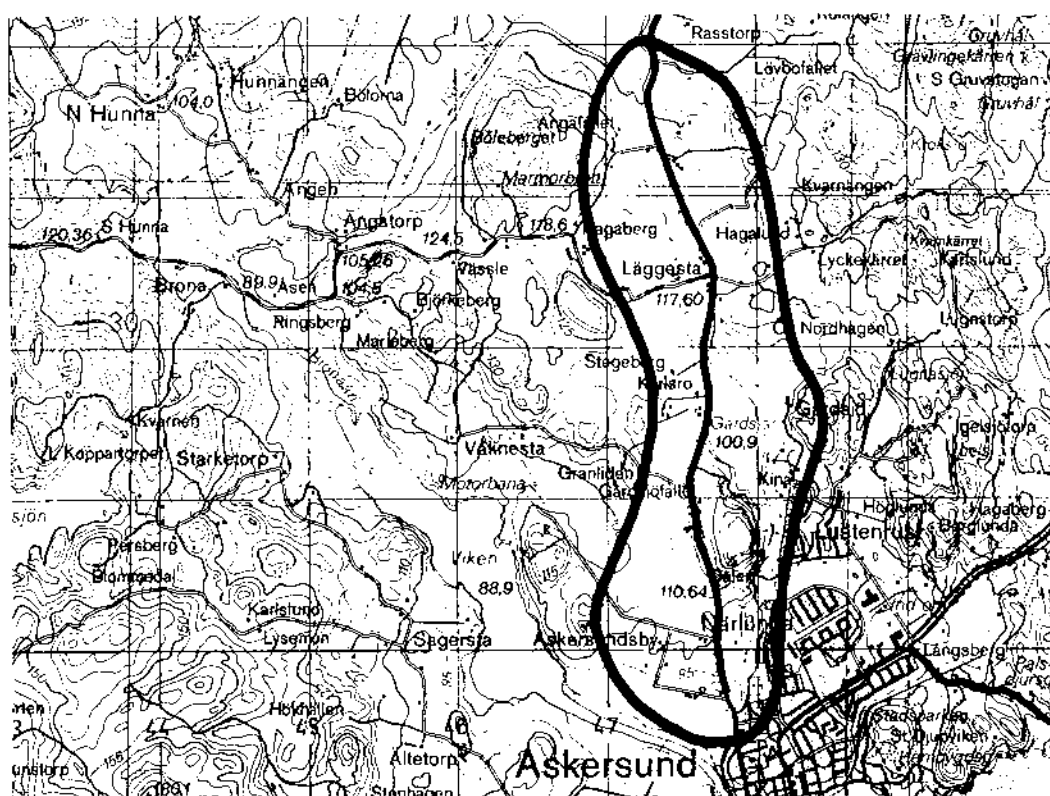
Koordinater: 65318/14478

Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström

Total areal odlingsmark: 336 ha varav 21 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Väderkvarnsbacken 82:82 klass II

Naturvärden: II

82:7 SVINNERSTA-SNAVLUNDA

Området är till största delen beläget på det s k Snavlundafältet, som är ett israndfält bildat i anslutning till Askersundsåsen. Inom området finns platåtor upp till dåtida havsnivå, men också ett antal nereroderade terrängformer vilket skapar en stark kupering. Materialet i avlagringarna är oftast sandigt och innehåller en stor andel kalksten och skiffer varför vegetationen i trakten över lag är rik.

Bebyggelsen i området karakteriseras dels av den väl sammanhållna och husrika klungbyn Svinnersta, dels av kyrkbyn vid Snavlunda samt av herrgården Tjälvesta. Inom Svinnerstadelen är hävden genomgående god, medan hävden i övrigt är vikande.

Inom området finns de två naturreservaten Snavlunda och Tjälvesta ängar med såväl betesmarker som slåtterängar. Dessa områden innehåller goda exempel på slåttergynnad respektive betesgynnad flora.

Det mest speciella med områdets natur är de förutsättningar som skapats av kombinationen isälvsmaterial och kalkrika avlagringar. Detta torde sakna motsvarighet i landet, utom möjligen i Valle härad i Västergötland.

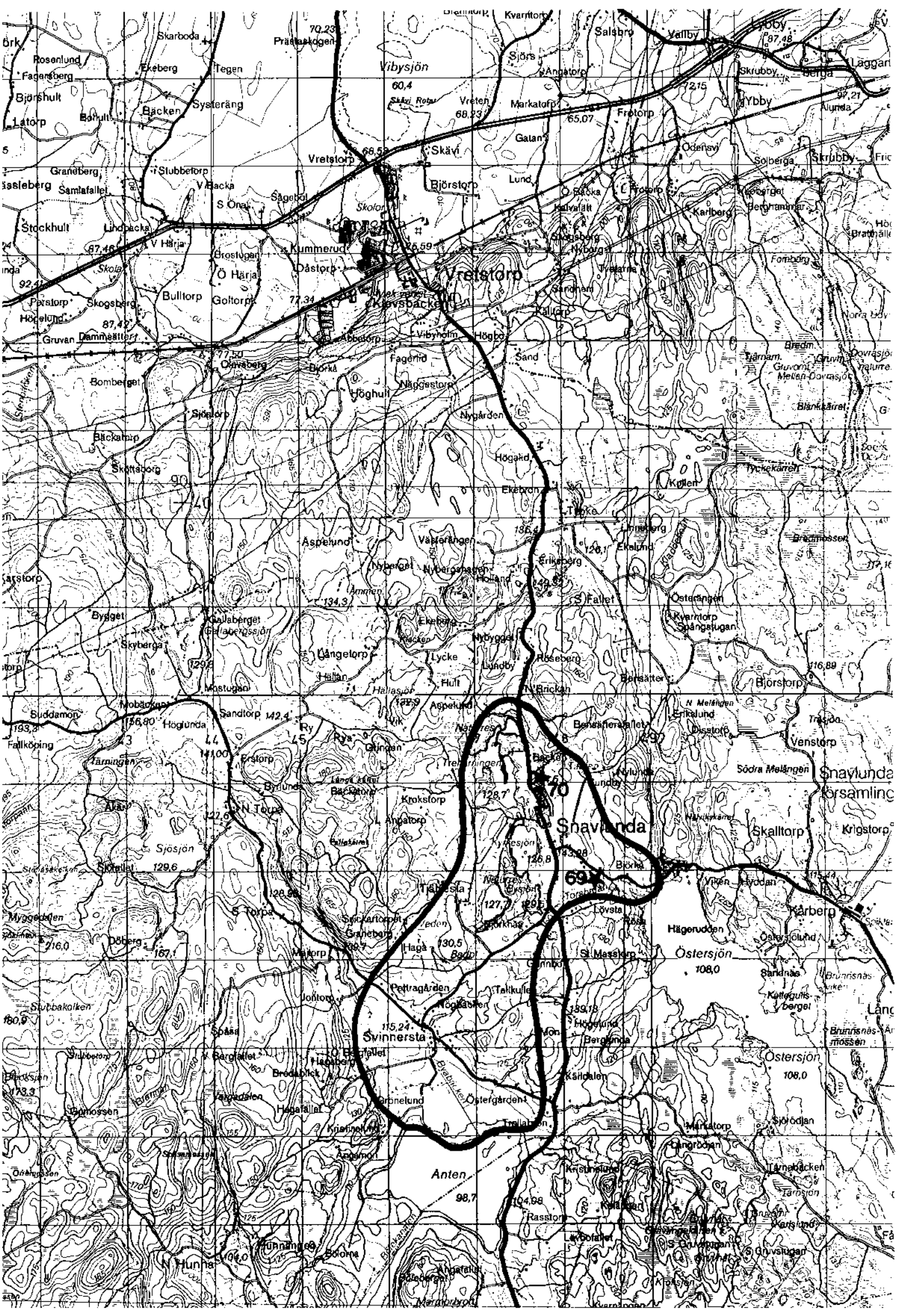
FAKTARUTA

Askersunds kommun, Snavlunda socken

Top karta:	0944
Ek karta:	094 69, 094 79
Koordinater:	65370/14468
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	400 ha varav 95 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 5, K 6
Naturvårdsöversikt:	Snavlunda T 94 klass I, Tjälvesta T95 klass I, Odlingslandskapet norr om Tjälvesta 82:101 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Björkå 82:69 klass Ö, Sundby 82:70 klass Ö

Naturvärden: I

Kulturmiljövärden: I

82:8 TORPADALEN

Torpadalen är en mycket markant sprickdal vars botten är uppfylld av sandigt moiga sediment. På dalgångens östra sida stupar berget brant ner mot dalbotten. Genom dalgången löper Torpaån djupt nerskuren i sedimenten och med ett flertal sidoraviner.

I den uppodlade dalgången finns Södra Torpa by samt några ensamliggande gårdar. Vid gården Norra Torpa finns ett mindre industrisamhälle och en småskalig industriverksamhet som från början baserats på åns vattenkraft. På bergbranterna på dalens östra sida finns en av länets fornborgar.

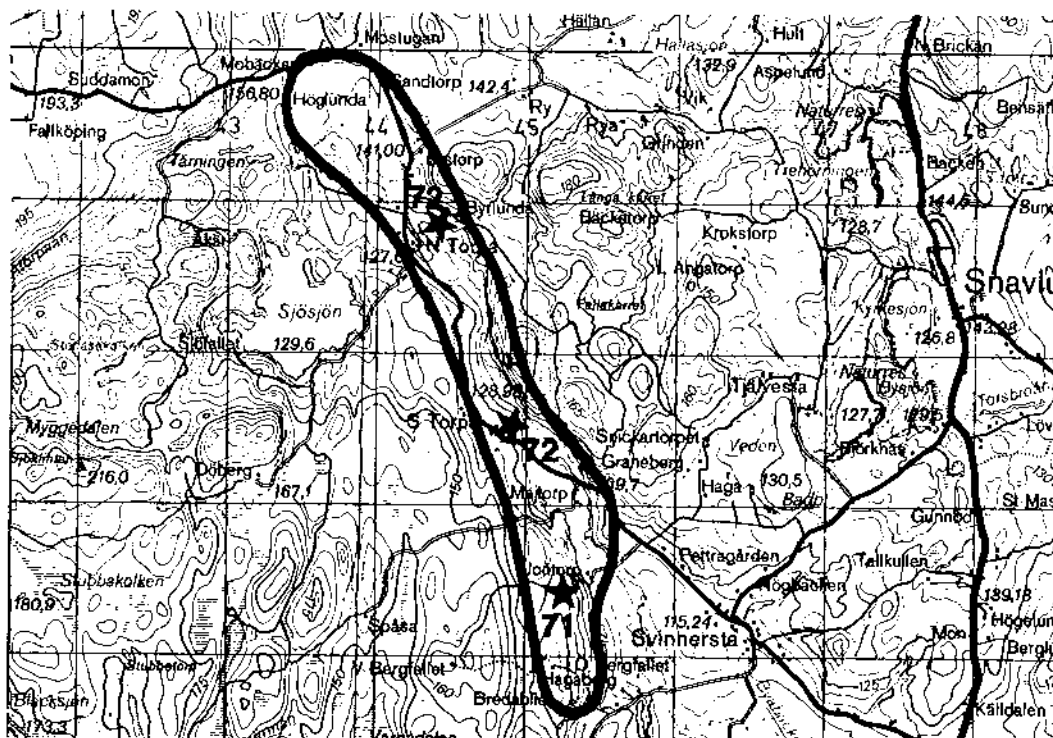
Hävdnen i området är vikande, men fortfarande odlas flertalet av åkrarna och en del av betesmarkerna nyttjas. Betesmarkerna finns främst i bäckravinerna samt på den s k Jontorpdumlinen.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Snavlunda socken

Top karta:	0944
Ek karta:	094078, 094079
Koordinater:	65376/14447
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	100 ha varav 20 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Jontorpdumlinen 82:91 klass III, Torpadalens centrala del 82:93 klass II, Långesand 82:94 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Jontorp 82:71 klass III, Södra Torpa och Norra Torpa 82:72 klass III rep Ö

Naturvärden: II

82:9 HÄLLASJÖN

Området runt Hällasjön utgör den nordligaste delen av Snavlundafältet, som är ett israndfält i anslutning till Askersundsåsen. Här finns både platåtytor och iskontaktbranter samt olika erosionsformer.

Området är ett rent bondelandskap med ensamliggande gårdar och ett jordbruk inriktat på kreatursskötsel.

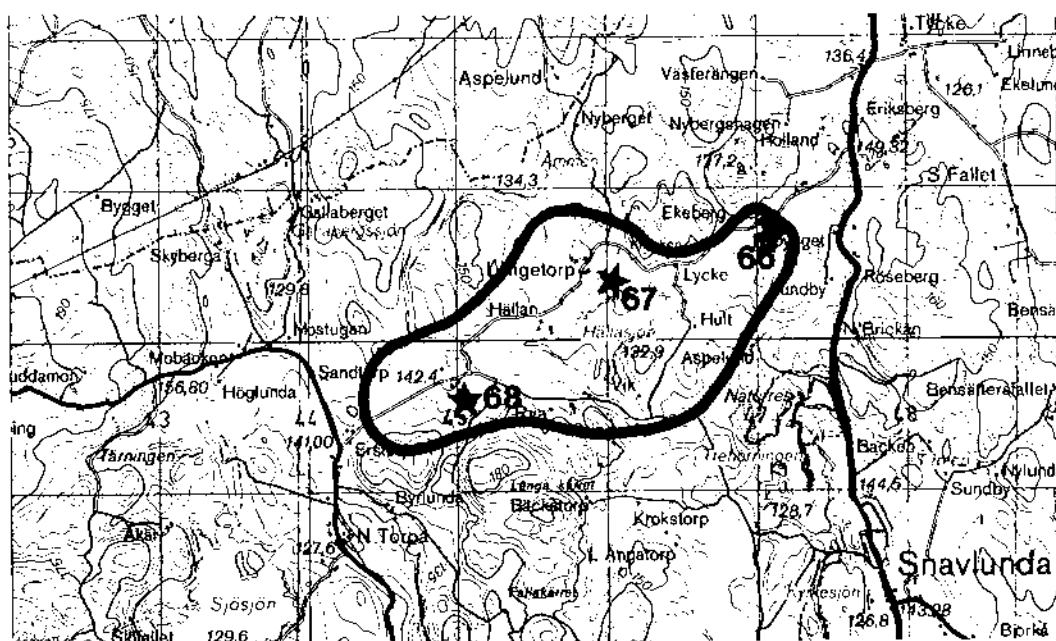
Områdets åkermarker är i allmänhet väl hävdade och en hel del av betesmarkerna är fortfarande i bruk. Till de hävdberoende växter som finns i området hör backsippa.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Snavlunda socken

Top karta:	0944
Ek karta:	094 78, 094 79, 094 88, 094 89
Koordinater:	65400/14460
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	130 ha varav 30 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 5
Ängs- och hagmarksinv.:	Snavlundas Hult 82:66 klass III, Hällasjön 82:67 klass Ö, Ry 82:68, klass III

Naturvärden: II

82:10 TYCKE

Odlingsmarkerna vid Tycke ligger nästan helt på den här flacka Askersundsåsen. Detta har medfört en mjuk böljande kupering och en mycket mager sandig jordmån.

Bebyggelsen i området består av Tycke by, där flertalet gårdar ligger kvar vid bygatan men en del är utflyttade. Inom området finns också en del nytilkommen bebyggelse utan anknytning till jordbruket.

Hävdnen i området är starkt vikande och en del av åkrama har planterats med skog. Åkrama närmast byn hålls dock fortfarande öppna, medan betesmarkerna tycks ha övergivits helt. Inom området finns dock fortfarande backsippan kvar som en karaktärsväxt.

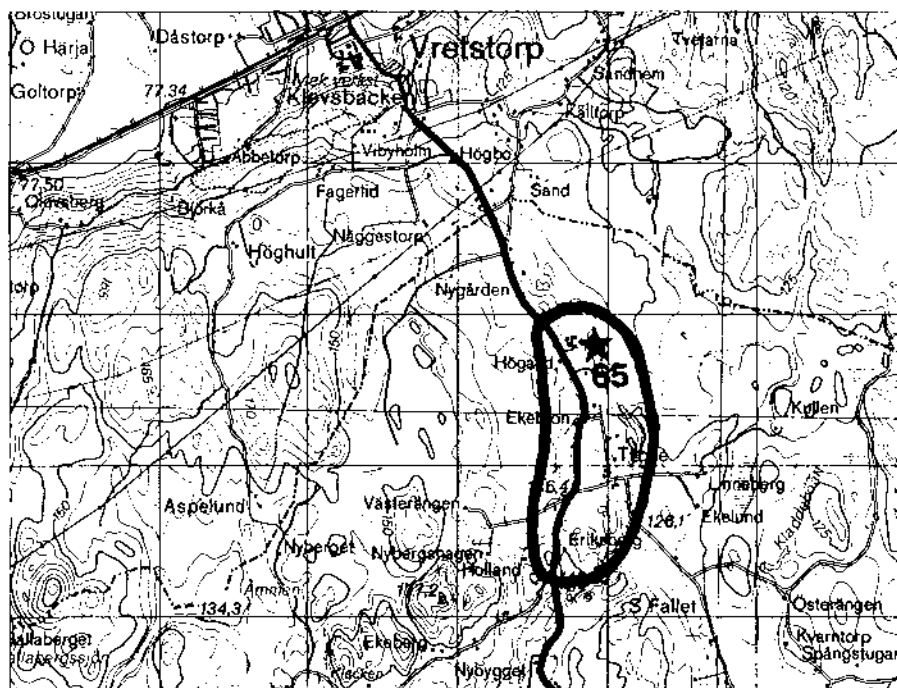
Områdets största naturvärden är den kvarvarande öppenheten med odlade kuperade åsformationer, vilket är något som saknar motsvarighet i den här delen av länet.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Snavlunda socken

Top karta:	0944
Ek karta:	094 89
Koordinater:	65421/14478
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	50 ha varav 10 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 5
Naturvårdsöversikt:	Åsrygg vid Tycke 82:99 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Tycke 82:65 klass II

Naturvärden: III

82:11 SKYLLBERG

Odlingsmarkerna runt Skylberg bruk ligger på flacka sedimentområden vilka är genomskurna av två mindre åar.

Odlingsmarkerna ingår i herrgårdsjordbruket och utgör därmed del av en bruksmiljö med anor från 1600-talet och med centrum i den dominerande herrgårds anläggningen. Till jordbruksdriften hör fortfarande en stor mjölkkoibesättning som är vida känd.

Åkrarna i området är väl hävdade medan betesmarkerna i stort övergivits och endast några mindre ytor naturlig betesmark är fortfarande hävdade.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Snavlunda socken

Top karta: 0953

Ek karta: 095 70

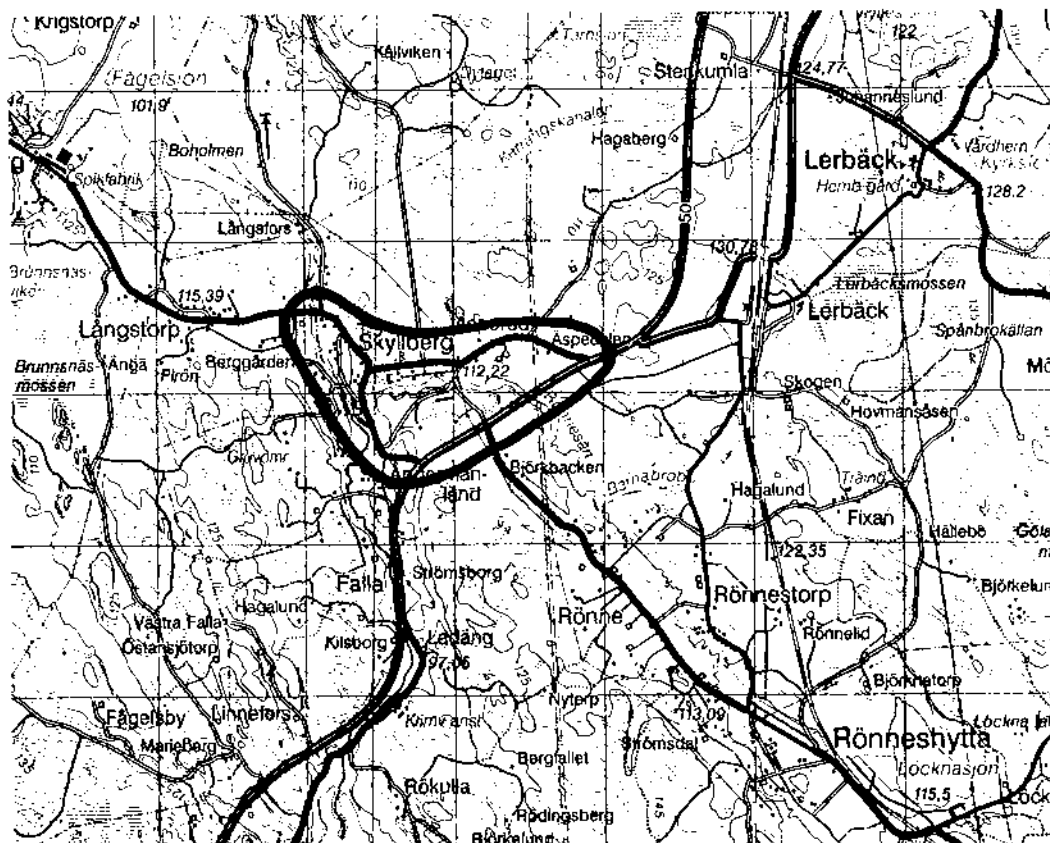
Koordinater: 65357/14536

Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström

Total areal odlingsmark: 50 ha varav 5 ha är fodermark

Riksintresse: K 7

Kulturmiljövärden: I

82:12 LERBÄCK

Odlingsmarkerna vid Lerbäck ligger på sandfält som byggts upp i anslutning till Hallsbergsåsen.

Bebyggelsen i området utgör en kyrkomiljö, ett f d kommunalhus, gästgiveri och arrendegård.

Områdets åkermarker är väl hävdade av ett jordbruk med kreatursbesättning, medan däremot tidigare naturliga betesmarker inte längre nyttjas.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Lerbäcks socken

Top karta: 0953

Ek karta: 095 71

Koordinater: 65353/14570

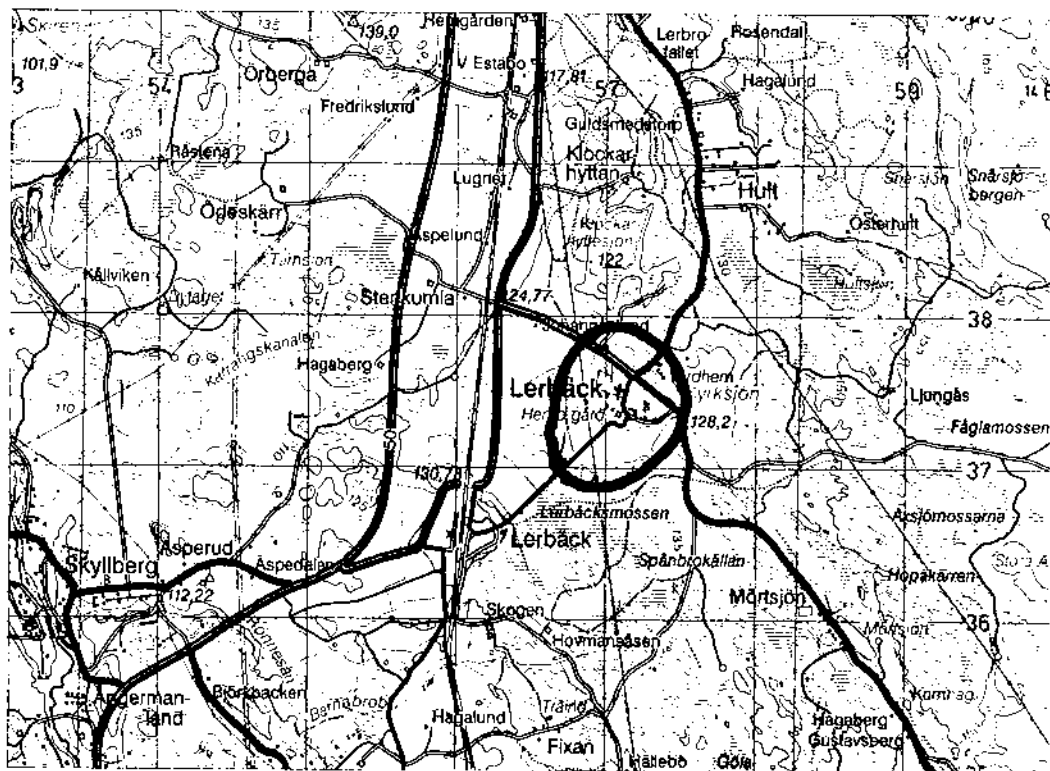
Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström

Total areal odlingsmark: 30 ha

Riksintresse: K 8

Naturvårdsöversikt: Klockarhyttfältet (Lerbäcksfältet) 82:115 klass II och III

Kulturmiljövärden: I

82:13 NYCKELHULT

Byn Norra Nyckelhult ligger på krönet av en mäktig drumlin, vilken i sin tur ligger på krönet av den 100 m höga Tisarförkastningen. De många små åkrama är uppbrutna ur moränen varför en hel del stengärdesgårdar förekommer i anslutning till åkrama.

Byggnaderna i området, varav några välbevarade ligger fortfarande kvar längs bygatan som sträcker sig över drumlinens högsta del.

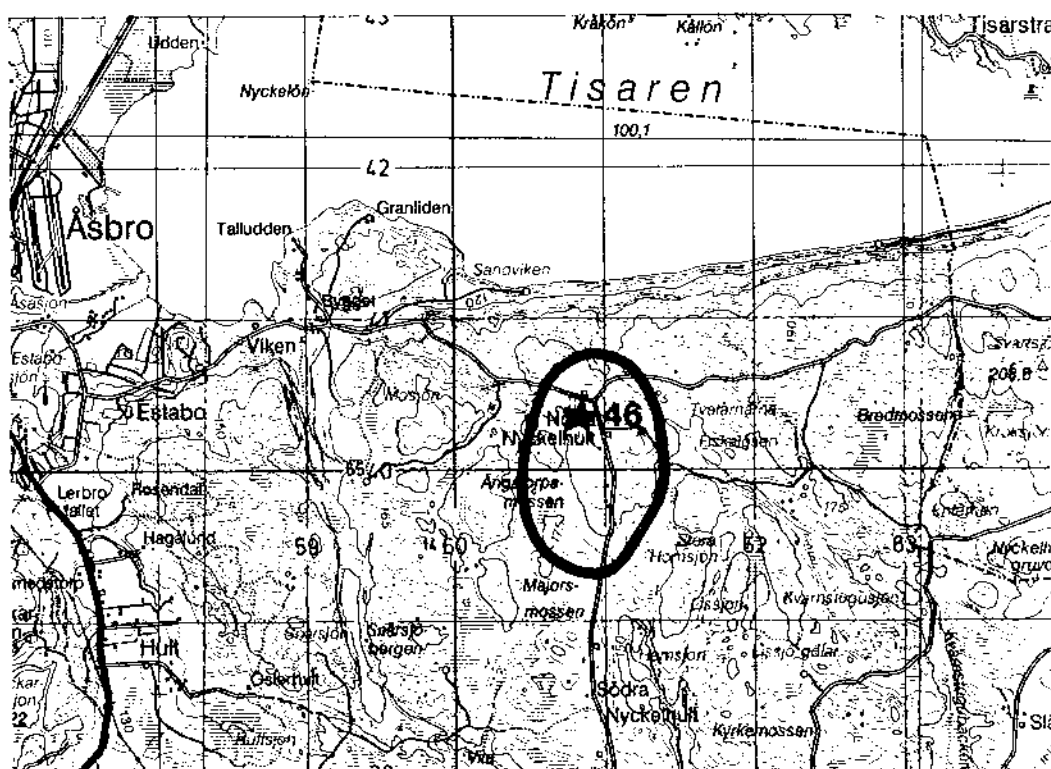
En del av områdets åkermarker brukas fortfarande, medan andra övergått till betesmark. En hel del av tidigare slåtter- och betesmarker betas och har som en följd av lång kontinuitet en mycket fin flora. I områdets åkerkanter och skogsbackar finns en ovanligt rik ädellövskogsflora med trädslag som fågelbär, ek och ask samt en rik lundflora med de mest krävande arter.

FAKTARUTA

Askersunds kommun, Lerbäcks socken

Top karta:	0953
Ek karta:	095 72, 095 82
Koordinater:	65401/14608
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	30 ha varav 15 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 9
Naturvårdsöversikt:	Norra Nyckelhult 82:111 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Norra Nyckelhult 82:46 klass II

Naturvärden: I

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

Ängs- och hagmarker:

Igelbäcken 82:1	Klass III, hagmarker vid Vätterns strand av stort värde för landskapsbilden
Dimmestorp 81:2	Klass III, björkhage som röjts efter en tids igenväxning
Södra Algrena 81:3	Klass III, en av få naturbetesmarker i trakten kring Aspa bruk
Stortorp 82:4	Klass III, ålderdomligt och kuperat odlingslandskap med blandlövhagar och öppen hagmark
Askersunds-Isåsen 82:5	Klass III, två högt belägna gårdar i Tiveden med naturbetesmarker vars flora innehåller ett flertal värdefulla arter
Torstorp och Nynäs 82:6	Klass Ö, betesmarker med betydelse för landskapsbilden
Boda 82:7	Klass Ö, liten strandäng intill Bodaviken i Vättern och gödselpåverkad hagmark
Kilängen 82:8	Klass Ö, tämligen skoglik hagmark dominerad av gran och tall, bl a kattfot är vanlig
Mötet 82:9	Klass Ö, stora områden betesmark som till stor del utgörs av skog, mer öppen hagmark finns i skogskanter och på åkerholmar
Mohagen 82:11	Klass Ö, relativt öppen hagmark med visst botaniskt intresse, men framför allt med betydelse för landskapsbilden
Stenbrottet 82:12	Klass III, en liten men botaniskt värdefull öppen hage som tyvärr inte hävdas längre
Fröshyttan 82:13	Klass Ö, igenväxande hagmark med rester av en hävdgynnad flora
Sörängen 82:14	Klass Ö, ohävdad hagmark under igenväxning, återupptaget bete är önskvärt framför allt ur lapsbildssynpunkt
Björknäset 82:15	Klass III, öppen hagmark med enstaka men värdefulla hagmarksväxter som t ex kattfot och solvända
Stora Kettstaka 82:20	Klass Ö, gödselpåverkad öppen hagmark med värde för landskapsbilden
Lilla Kettstaka 82:21	Klass III, högt belägen gård i skogslandskap, hagmarker med värdefull flora, men med relativt svag hävd
Sandbacken 82:22	Klass III, hagar med en relativt värdefull flora, utgör en vacker landskapsbild
Dalby 82:23	Klass III, öppen hagmark med bl a mager torrängsflora som innehåller backnejlika m m
Märsätter 82:24	Klass Ö, blandlövhage och björkhage med en ganska sparsam hävdgynnad flora

Övre Knalla 82:25	Klass Ö, betesmark som delvis har lundkaraktär, delvis är gödselpåverkad och delvis ej hävdad, på opåverkade delar finns dock ett flertal hävdgynnade arter
Hammars-Isåsen 82:26	Klass III, flera gårdar med svagt kuperad åker- och betesmark, hagmarken utgör en tilltalande landskapsbild och har bitvis fin flora
Västerby 82:27	Klass III, hagmark med stort värde för landskapsbilden, hävden är god men större delen är gödselpåverkad, hävdgynnade arter finns dock fläckvis, värdefull är bl a klasefibblan
Ortele 82:30	Klass II, öppen hagmark på kuperad och sandig mark, hävd saknas men hagen är fortfarande öppen och ett flertal hävdgynnade arter förekommer i riklig mängd
Södra Dalskogen 82:31	Klass Ö, björkhagar som inte längre betas, de är opåverkade och igenväxningen har ej gått så långt
Öjetorp 82:32	Klass II, blandlövhage och öppen hagmark med en mycket värdefull hävdgynnad flora med t ex låsbräken, fältgentiana, slåttergubbe m fl
Getabo 82:33	Klass II, f d åker med många rösen och bland-lövhage med en värdefull hävdgynnad flora
Österhult 82:34	Klass II, en gård med flera betade hagar och stengärdesgårdar, endast en liten öppen hage är opåverkad av gödsel och har en fin, typisk hävdgynnad flora
Eketorp 82:35	Klass III, betad gammal åker med flera rösen samt öppen hagmark
Munkerud 82:36	Klass II, öppen hagmark som delvis är helt opåverkad och har en värdefull flora med bl a en riklig förekomst av sommar- och klasefibbla
Kopparberg 82:37	Klass III, gammal slåttermark på kalkavlagringar i sluttningen ner mot Hjertasjön, stora delar har växt igen till lund men relativt mycket är idag öppen hagmark, rik flora
Västra Hjärta 82:38	Klass III, betad skog samt blandlövhage med en sparsam hävdgynnad flora
Hjärtorp 82:39	Klass II, värdefull öppen hagmark med en fin och hävdgynnad flora
Södra Ässböle 82:40	Klass II, öppen hagmark i ett skogsdominerat landskap, ett litet område men med en fin hävdgynnad och opåverkad flora
Toltorp 82:41	Klass Ö, öppen hagmark och björkhage invid vägen med betydelse för landskapsbilden
Bengtstopr 82:42	Klass II, öppen hagmark, delar är mycket värdefulla med flera värdefulla slåttergynnade arter
Valsjö 82:43	Klass II, öppen hagmark som trots att den ej längre betas har en fin betespräglad flora som tyder på lång kontinuitet i hävden
Släte 82:44	Klass III, öppen hagmark med en fin hävdgynnad flora, speciellt kan slåttergubbe nämnas
Rude 82:45	Klass II, hagmark i ett skogsdominerat landskap delar har med sin slåttergynnade flora en botaniskt värde, nämnas kan slåttergubbe, hagarna har betydelse för landskapsbilden

Lerbäcks-Hult 82:47	Klass II, öppen betesmark med stengärdesgårdar och odlingsrösen, delvis med en fin hävdgynnad flora
Multna 82:48	Klass I, hagmark i ett kuperat skogsområde, hävden är god och den hävdgynnade floran av stort värde, nämnas kan fältgentianan
Ånstorp 82:49	Klass III, gödselpåverkad hagmark med kantzoner av botaniskt värde och med betydelse för landskapsbilden
Lökna 82:50	Klass II, blandlövhage med värde för landskapsbilden och med partier där flera hävdgynnade arter är talrika
Gålsjö 82:51	Klass II, ej längre hävdad hagmark som fortfarande är öppen och vars värdefulla, hävdgynnade flora finns kvar
Manaängen 82:52	Klass II, en vacker och botaniskt värdefull björkhage
Dampetorp 82:53	Klass III, välhävdad narurbetesmark med värdefull flora i ett ålderdomligt och småbrutet odlingslandskap
Fågelsby 82:54	Klass III, ogödslad öppen hage med fin hävdgynnad flora
Falla 82:55	Klass III, svagt gödselpåverkad men välhävdad hage
Högelund 82:56	Klass III, liten björkhage, bitvis med värdefull flora
Kårberg 82:57	Klass III, relativt stor blandlövhage med avbrott i hävden, floran är opåverkad och flera hävdgynnade arter är vanliga
Pussalyckan 82:58	Klass II, betad skog med öppna gläntor där många fina hävdgynnade arter förekommer
Skalltorp 82:59	Klass III, björkhage med hävdgynnad flora och med värde för landskapsbilden
Björstorp 82:60	Klass III, öppen hagmark som övergår i skogs-bete, ett vackert inslag i landskapsbilden, flera hävdgynnade arter förekommer i riklig mängd
Venstorp 82:61	Klass III, öppen hagmark och björkhage med en hävdgynnad flora och med värde för landskapsbilden
Dovra 82:62	Klass II, blandlövhage med en hävdgynnad flora som bl a innehåller brudbröd, sommarfibbla mm
Bållby 82:63	Klass II, öppen hagmark med en mycket fin hävdgynnad flora
Kassamyra 82:64	Klass II, öppen hagmark och björkhage med en fin flora och med värde för landskapsbilden
Sjöfallet 82:73	Klass II, relativt öppen hage i branten av en åsrygg med en fin flora, bl a backsippa förekommer
Åsen 82:74	Klass II, välhävdade ogödslade hagar med riklig förekomst av slåttergubbe och en rad betesgynnade arter
Döberg 82:75	Klass II, botaniskt intressant hagmark med många slåttergynnade arter i en ålderdomlig jordbruksmiljö
Spåsa 82:76	Klass I, mycket värdefullt odlingslandskap med gammal slåttermark mellan små åkrar med rösen, flera slåttergynnade arter förekommer

Norra Hunna 82:77	Klass III, vacker hagmark utan några särskilda botaniska värden och värdefull hackslått mellan åkrama och i diken där bl a slåttergubben är vanlig
Södra Hunna 82:78	Klass II, björkhage med fin opåverkad flora med flera slåttergynnade arter
Vinnasjö 82:79	Klass III, öppen hagmark och björkhage, delar med botanisk intressant flora, hagama är värdefulla för landskapsbilden
Vinna 82:80	Klass I, mycket vacker och botaniskt värdefull öppen hagmark, riklig förekomst av flera hävdgynnade ater, t ex slåttergubbe, slåtterfibbla, kattfot m fl
Våknesta 82:81	Klass Ö, betad gammal åker med fin hävdgynnad flora i kantzonerna
Sagersta 82:82	Klass II, vacker öppen hagmark med fin hävdgynnad flora
Lind 82:83	Klass III, stor areal betad skog med mindre partier öppen hagmark där en hävdgynnad flora finns
Håkantorps 82:84	Klass Ö, hagmark som övergår i skogsbete, visst värde för landskapsbilden men behöver röjas
Askersunds-Skalltorp 82:85	Klass Ö, en mindre björkhage som för tillfället saknar hävd
Lilla Bergshult 82:86	Klass Ö, skogsbete samt gödselpåverkad hagmark och små ytor utanför hagen som är hävdade genom lieslåtter
Lilla Kampetopr 83:87	Klass III, varierad hagmark vid en gård med småskalig prägel
Lomtärn 82:88	Klass III, ensamliggande gårde i Tivedskogarna, hagmark med en för trakten fin flora
Sörbytorp 82:89	Klass III, ett värdefullt äldre odlingslandskap men fin hävdgynnad flora och som utgör ett vackert inslag i landskapsbilden
Västra Skirbråten och Nordhult 82:90	Klass Ö, stor areal naturbetesmark under igenväxning

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Askersunds kommun

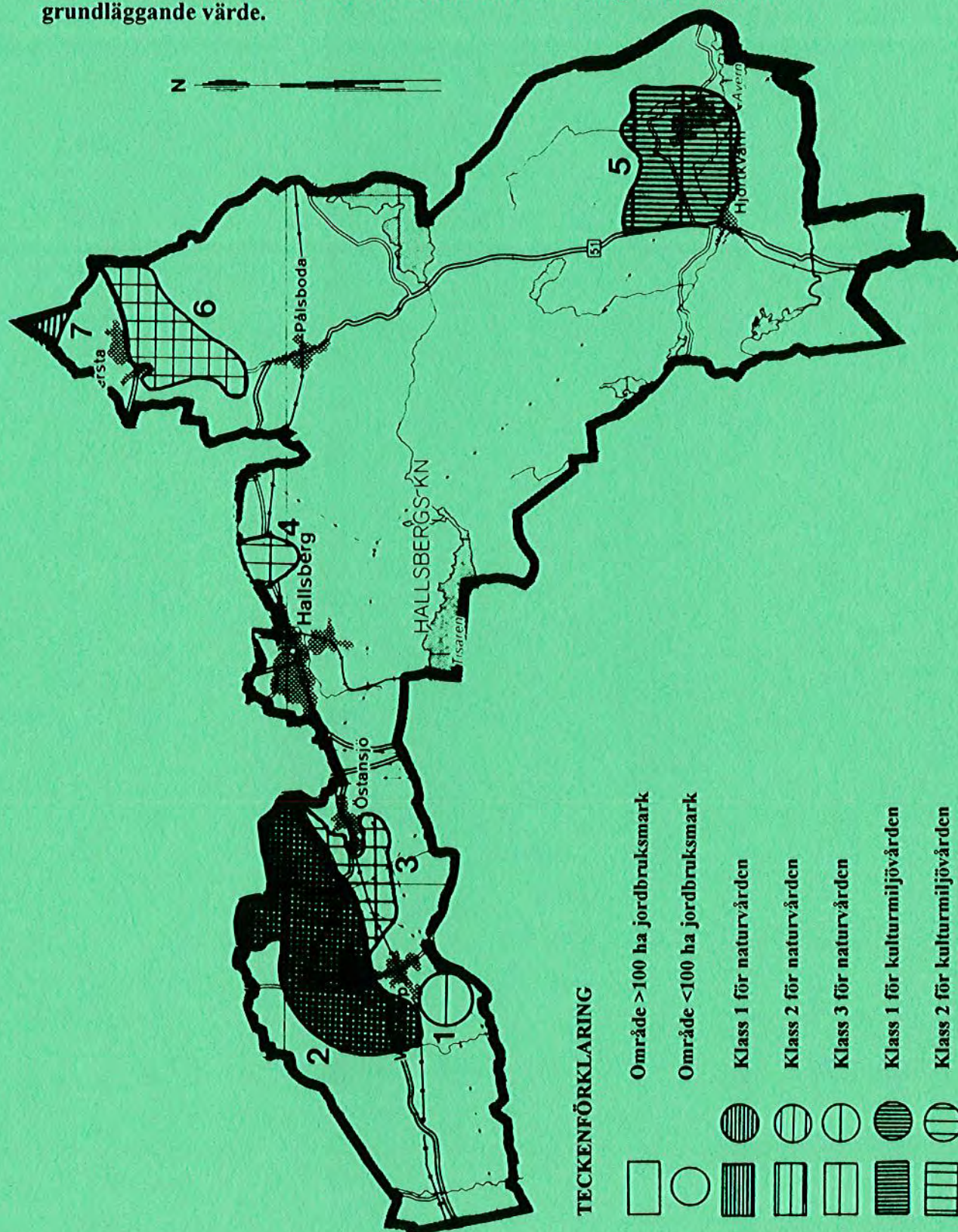
Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska			Bevarandevärde				Intresse- aspekt	Riksstressen enl SNV:s och RAÄ:s beslut (1987-89)				Befintligt skydd och planeringsstatus			
		Total ha	Varav fodermark ha	försättningar åkermark, ha															
					I	II	III	I	II	III		I	II	III	N		K	F	
	82:																		
Hulta	1	70	10			60					X								
Dalmark - Rå	2	100	25			75					X					X		NM	
Stjärnsund	3	455	85	220	150						X	X	X	X	X	X		NR Prinsullen	
Solberga	4	20	10			10					X								
Önnabo	5	40	15			25					X								
Läggesta	6	336	21	235	80						X								
Svinnersta - Snavlunda	7	400	95		305			X			X	X	X	X	X			NR Tjälvesta + Snavlunda	
Torpadalen	8	100	20		40	40					X								
Hällasjön	9	130	30		50	50		X			X			X					
Tycke	10	50	10			40					X			X					
Skyllberga	11	50	5		45							X		X					
Lerbäck	12	30			30							X		X				NM	
Nyckelhult	13	30	15			15		X				X		X					
Summa ha		1811	341	455	725	290													
Summa områden	13							2	5	4	4	0	11	4	0	6	4	0	2

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

Områdesnamn	Områdesnummer	Utlagsgivande kriterier NATURVÄRD (N) OCH KULTURMILJÖVÄRD (K)															FRILUFTSLIV				BEVARANDEVÄRDE							
		Repräsentativt odlingslandskap		Repräsentativ bebyggelse/struktur	Säregen mållag beskaffenhet	Arkitekt	Mångformigt	Agrarhistorisk kontinuitet	Hotad naturtyp	Hotad biotop	Hotad växttyp	Hotad art	Hotade kultur-landskapselement	Eleheten	Musealt jordbrukslandskap	Väghävd	Svagt hävd	Hävd saknas	Tillgänglighet	Tätorstämra	Skönhetsvärden	N-klass				K-klass		
		N	K																			N	K	N	K		N/K	N
	82:	N	K	K	N	K	N	N/K	K	N/K	N	N	N	N	K	N/K	NK						I	II	III	I	II	
Hulta	1	X					X								X							X		X				
Dalmark - Rå	2				X										X				X			X			X			
Stjärnsund	3	X	X	X		X									X				X	X	X	X		X		X		
Solberga	4			X		X											X				X			X				
Önnabo	5					X	X	X										X						X				
Läggesta	6	X												X		X					X		X					
Svinnersta - Snavlunda	7	X	X	X	X	X		X	X							X	X		X	X	X	X	X		X			
Torpadalen	8			X		X			X						X				X	X	X		X					
Hällasjön	9	X						X							X						X				X			
Tycke	10												X				X				X				X			
Skyllberga	11		X	X	X									X	X	X			X	X					X			
Lerbäck	12			X											X	X			X	X					X			
Nyckelhult	13	X		X	X		X	X						X			X						X					
Summa områden	13	6	3	4	5	3	7	5	1	0	0	2	1	9	1	8	4	1	6	2	9	2	5	4	4	4	0	

4.4 HALLSBERGS KOMMUN (61)

Västra delen tillhör närkeslätten, där det öppna odlingslandskapet, med byar och gårdar i krönläge, brukats ända sedan förhistorisk tid, "Etternärke". Södra delen karakteriseras av höglänt, övervägande sent koloniserad skogsbygd med talrika sjöar, till vilka herrgårdarna och bruket sökt sig. Kommunen har tre områden av riksintresse för kulturmiljövården. I två av dem är odlingslandskapet av grundläggande värde.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE
NORTH AMERICAN CONTINENT
FROM THE FIRST DISCOVERY
TO THE PRESENT TIME

BY
JAMES OSGOOD
OF THE
NEW-YORK PUBLIC LIBRARY

NEW-YORK
PUBLISHED BY
J. OSGOOD & SONS
155 NASSAU ST.

1854

THE
NEW-YORK PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF NEW-YORK

OF THE
NEW-YORK PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF NEW-YORK

OF THE
NEW-YORK PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF NEW-YORK

61:1 FAGERLID

Kulturmarkerna vid Fagerlid består av uppodlade moränmarker och en del sandiga sediment. Området ligger högst uppe på krönet av den förkastning som i söder avgränsar Närke-slätten.

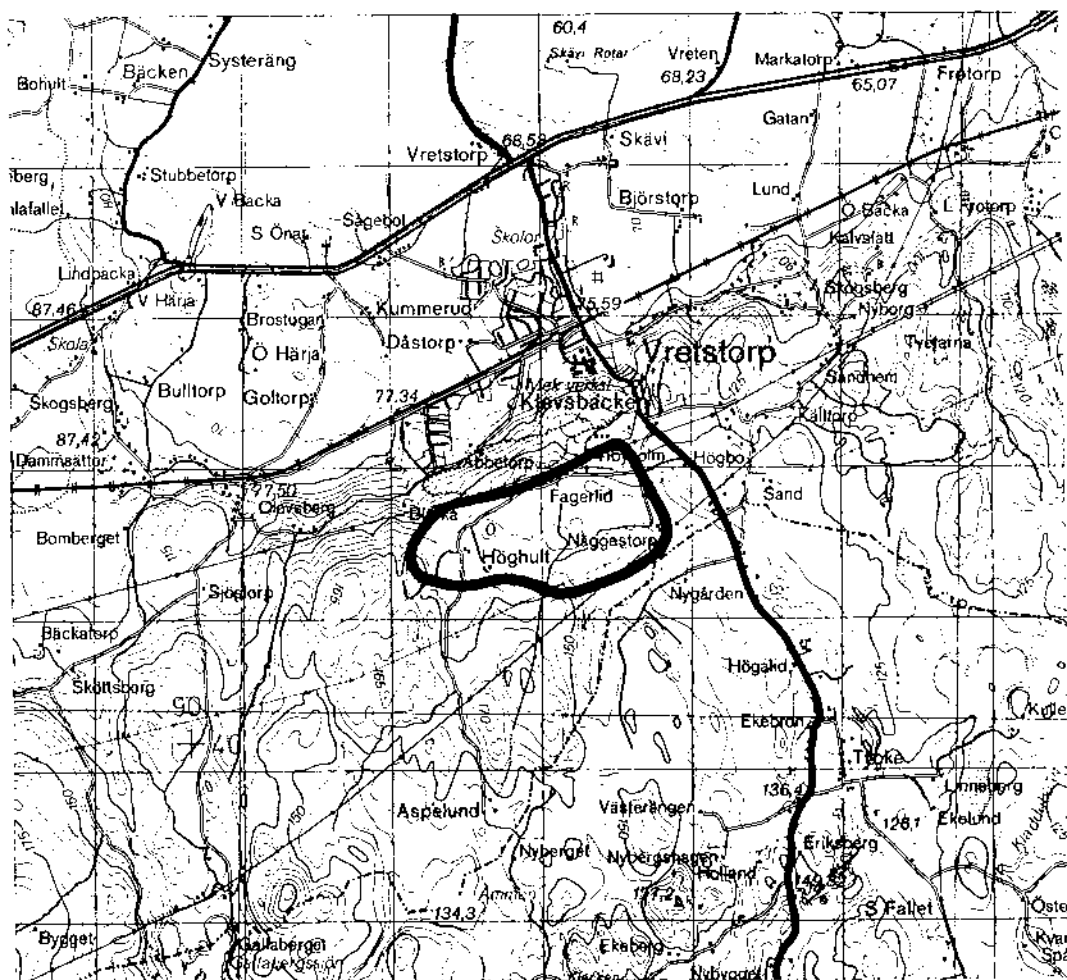
Inom området finns ett antal utflyttade gårdar. Hävden i området är starkt vikande och endast en del av tidigare åkermarker är fortfarande i full brukning. Huvuddelen av områdets betesmarker är sedan länge släppta.

Områdets största naturvärden är i egenskapen av krönodling och de utsikter över hela Närke som finns från en del av åkermarkerna och den genomgående vägen.

FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Viby socken

Top karta:	0944
Ek karta:	094 89
Koordinater:	65434
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	60 ha varav 15 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Fagerlid-Höghult-Björkområdet 61:12 klass III
Naturvärden:	III

61:2 VIBY

Området består av den del av drumlinområdet vid Hackvad som ligger i Hallsbergs kommun, samt av det vidöppna sydvästligaste hörnet av Närke-slätten. I området ligger också en stor sänkt slättsjö, Vibysjön. Drumlinområdet anses vara ett av de två bästa exemplen på denna morän-topografi i hela landet.

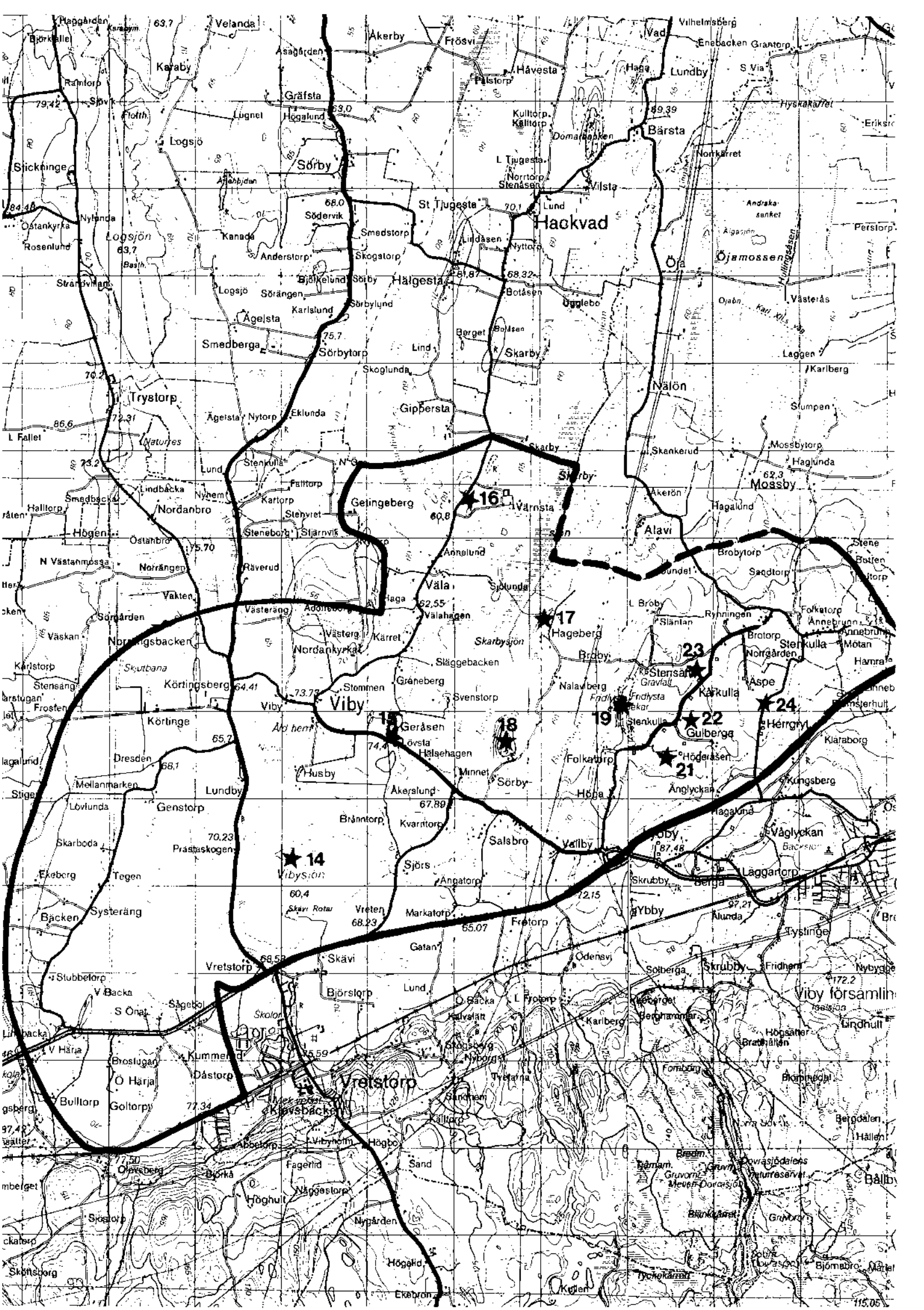
Området, som utgör en del av det som kallas "Etternärke", är ett odlingslandskap av uråldrig hävd med många och enstaka fornlämningar, fossila odlings-spår, herrgårdar, torpbebyggelse, utskiftade byar och radbyar. Intill slutet av förra århundradet var praktiskt taget alla de flacka dalgångarna i drumlinlandskapet upptagna av sanka slätter- och betesmarker, varför all bebyggelse kom att koncentreras till drumlinernas krön där också de odlingsbara markerna fanns. Huvuddragen av den bebyggelse-bilden finns fortfarande bevarad.

Hävderna av områdets åkermarker är till övervägande del god, men en stor del av betesmarkerna har släppts och utvecklats till löv- eller barrskogsholmar i landskapet. En del betesmarker finns dock fortfarande i hävd och det rör sig då i allmänhet om ekhagar och björkhagar, men också en hel del madmarksbeten vid Vibysjön och Skarbysjön.

FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Viby socken

Top karta:	0944, 0953, 1042, 1051
Ek karta:	094 98, 094 99, 095 90, 104 09, 105 00
Koordinater:	65467/14471
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlands-gränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	3 200 ha varav 300 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 11, K 10
Naturvårdsöversikt:	Drumlinområdet SO 1 klass I, Vibysjön 61:14 klass II, Geråsen 61:15 klass III, Ek vid Nordankyrkan 61:16 klass III, Skarbysjön 61:18 klass III, Nalavibergs ekäng m m 61:19 klass II, Hamra äng 61:20 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Vibysjön 61:14 klass III, Geråsen 61:15 klass III, Värnsta 61:16 klass III, Hageberg 61:17 klass III, Sörbyhammaren 61:18 klass II, Nalaviberg 61:19 klass III, Norra Höga 61:21 klass III, Kårkulla 61:23 klass II Gulberga 61:22 klass III Herrgryt 61:24 klass II
Naturvärden:	I
Kulturmiljövärden:	I

61:3 TYSTINGE-SKRUBBY

Området ligger på gränsen mellan drumlinområdet i norr och den stora markanta förkastningen i söder. Drumlinformationerna är inte särskilt väl utvecklade, men däremot finns i landskapet en del bäckraviner och en oregelbunden lutning från förkastningen. Områdets moräner och sediment är i hög utsträckning påverkade av skiffer och kalksten från Närke-slätten och floran är därför ovanligt rik.

Inom området finns välbevarade gårdar på gamla bytomter och i utflyttarlågen samt längst uppe vid förkastningen en zon med torpbebyggelse. Liksom Vibyområdet har området många fornlämningar.

Naturliga betesmarker finns kvar dels i bäckravinerna, dels i en del torra betesmarker som har en närmast stäppartad kalkgynnad flora.

FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Viby socken

Top karta: 0944, 0953

Ek karta: 094 99, 09590

Koordinater: 65464/14509

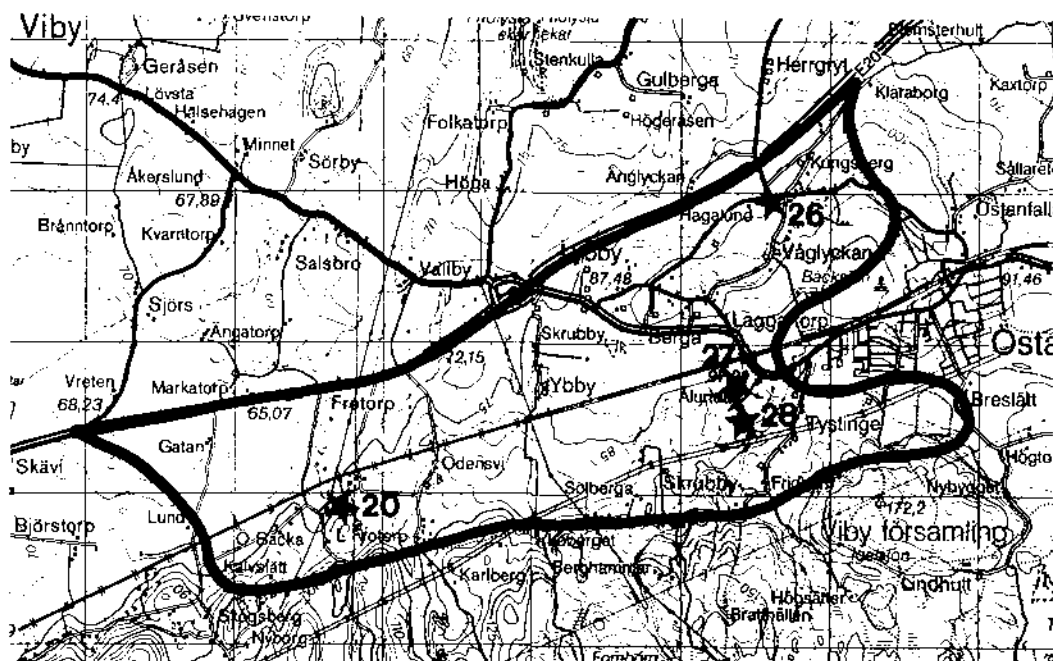
Naturgeografisk region: Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 260 ha varav 20 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Våglyckans äng 61:21 klass III,
Lybby askäng och lund 61:22 klass III,
Torrängsparti sydväst om Våglyckan 61:23 klass III,
Bäcksjön 61:24 klass III,
Tystingeberget 61:27 klass III,
Hage och bäckravin vid Skrubby 61:28 klass III,
Bergkulle vid Lilla Frotorp 61:29 Klass III
Ängs- och hagmarksinv.: Lilla Frotorp 61:20 klass III,
Ålunda 61:27 klass III, Tystinge 61:28 klass Ö

Naturvärden: III

Kulturvärden: II

61:4 ÅLSTA-NORRBY

Området upptar den södra delen av den flacka helt uppodlade dalgången öster om Hallsbergsåsen. Dessutom ingår en del av det mer kuperade landskapet intill förkastningen i söder.

Mellan åsen i väster och en drumlinliknande moränhöjd i öster utbreder sig den drygt 2 km breda och flacka dalgången med enbart åkermark. Vid tiden för skiftesreformerna var dalgången enbart en sank betes- och slåttermark, dit ingen gårdsbebyggelse kunde flyttas. Praktiskt taget all bebyggelse ligger därför fortfarande kvar uppe på höjderna öster och väster om dalgången. Mitt i detta vidöppna landskap ligger Hallsbergs kyrka omgiven av en kyrkbyliknande bebyggelse. Uppe på åsens och moränhöjdernas sluttningar finns fornlämningar, bl a vid Norrby ett av Svealands större domarringsgravfält.

Områdets åkermarker hör till de bästa i Närke och är fortfarande väl hävdade. Någon större mängd naturliga fodermarker har det inte funnits utrymme för i detta hårt nyttjade landskap efter torrläggningarna i slutet av 1800-talet. Längst i söder finns dock en del naturliga betesmarker kvar i bäckraviner och åkerbackar. Bl a finns här en av de bättre lokalerna för backsippa i Närke.

FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Hallsbergs socken

Top karta: 1057, 1053

Ek karta: 095 92, 095 93, 105 02, 105 03

Koordinater: 65508/14460

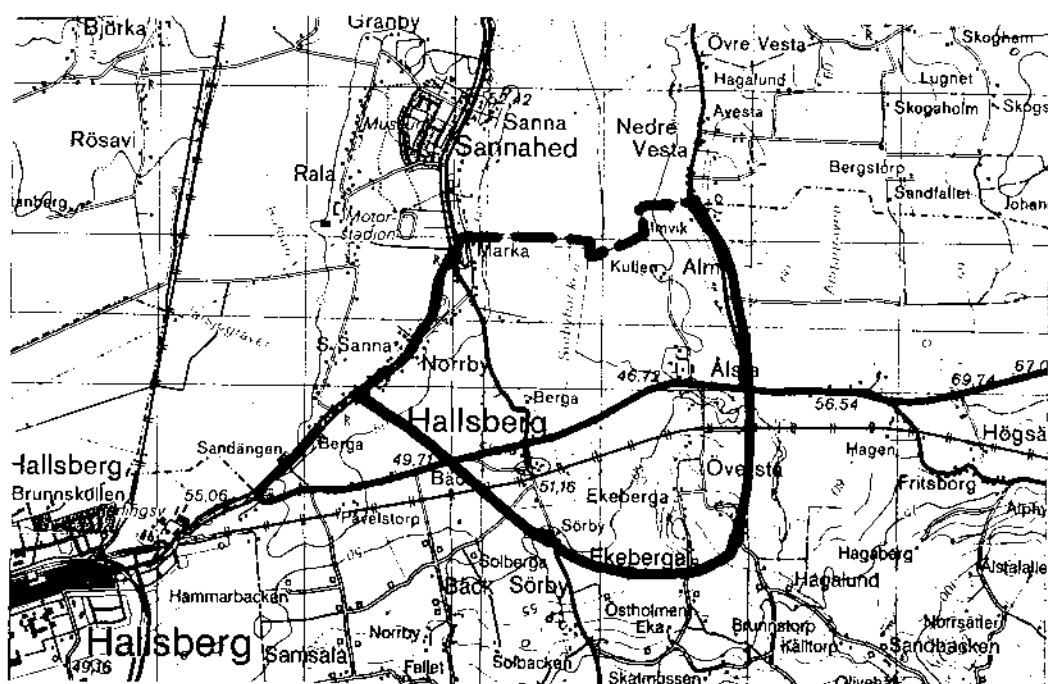
Naturgeografisk region: Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 420 ha varav 35 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Ekeberga 61:39 klass III

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: II

61:5 BO-HJORTKVARN

Området består av det till stor del uppodlade kulturlandskapet mellan Bo slott och Hjortkvarns samhälle. Det utgör en lokal, isolerad slättbygd omgiven av stora skogsområden. Området domineras av finkorniga lersedimentjordar, men även grövre sediment förekommer liksom områden med torvjordar.

De odlade markerna utgör ett ovanligt enhetligt herrgårdslandskap tillhörande Bo fideikommiss. Egendomen är ett 1600-talssäteri med en slottsliknande huvudbyggnad från 1870-talet. Till egendomen hör herrgårdsliknande arrendegårdar, torp och lant-arbetarbostäder liksom kyrka, fatbur och en f d prästgård.

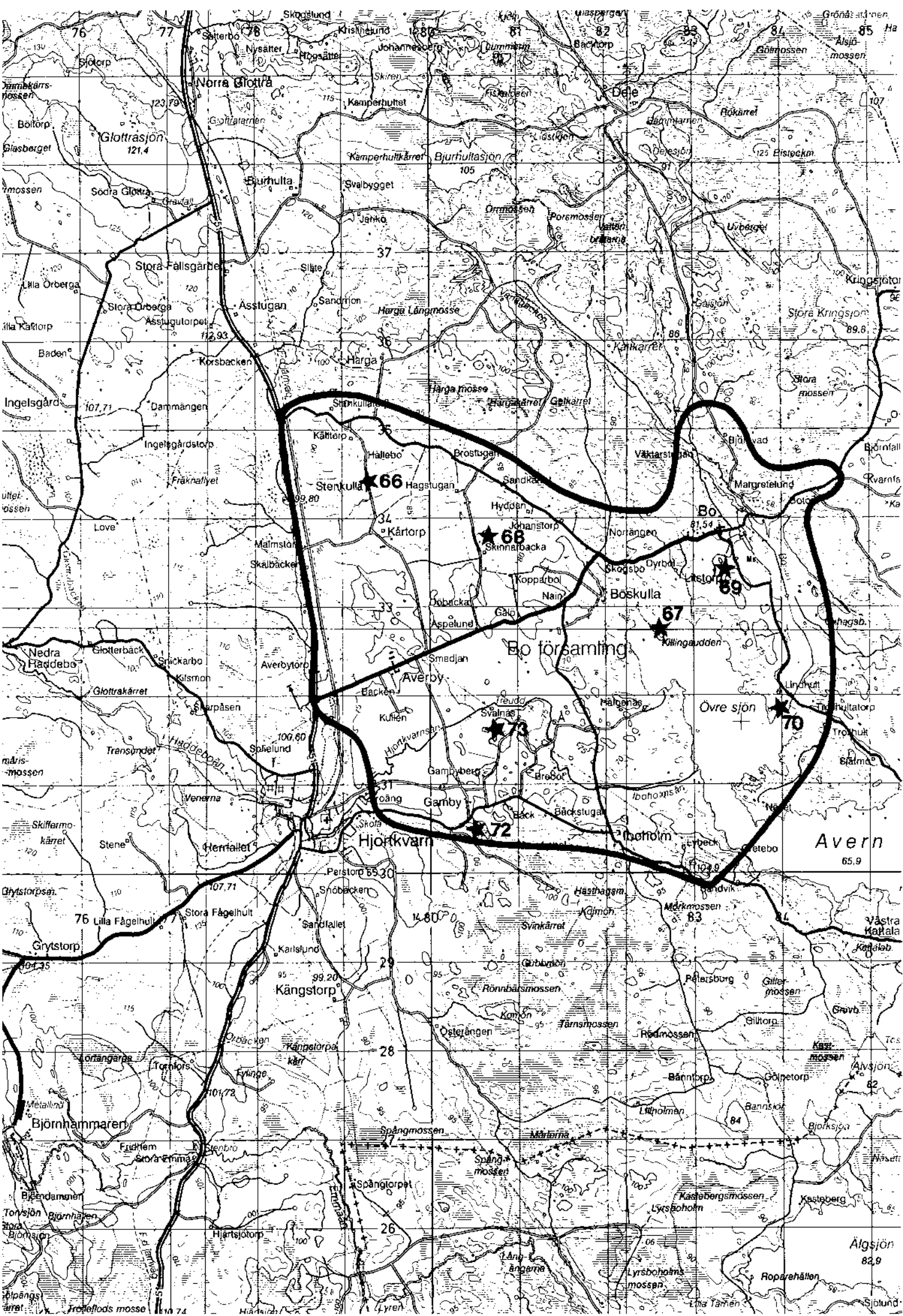
Hävden i landskapet är allmänt sett vikande. En stor del av arrendegårdarnas och utgårdarnas jordbruk har lagts ner, men fortfarande odlas de centralt belägna åkrarna. Huvuddelen av tidigare betesmarker har skogsplanterats, men centralt i området, närmast Bo slott, hålls stora arealer öppna genom bete mellan landsvägen och sjön Avern. Bland de fortfarande brukade betesmarkerna finns en del med mycket lång kontinuitet och intressant flora.

FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Bo socken

Top karta:	0953, 0954
Ek karta:	095 75, 095 65, 095 66
Koordinater:	65323/14813
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Motala ström
Total areal odlingsmark:	2 400 ha varav 110 ha är fodermark
Riksintresse:	K 9
Naturvårdsöversikt:	Kulturlandskapet vid Bo 61:100 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Stenkulla 61:66 klass II, Boskulla 61:67 klass III, Skinnarbacka 61:68 klass III, Bo 61:69 klass Ö, Lindhult 61:70 klass II, Lövelund 61:72 klass III, Svalnäs 61:73 klass II

Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	I

61:6 TARSTA-ULLAVI

Området utgör den sydligaste delen av Närkeslätten och dess övergång i förkastningsbranterna söder därom. Landskapsmässigt domineras området av ett antal mycket stora och markerade drumliner. Större delen av området är därför starkt kuperade odlingsmarker. Områdets moräner är präglade av kalk- och skifferfragment från avlagringarna norr. I områdets södra del finns dessutom dessa bergarter i fast klyft.

På förkastningens krön omedelbart söder om bygden ligger två fornborgar, Tarstaborg och Omhällsborg, vilka anses ha samband med allfarvägen mellan närkeslätt och östgöta-bygd (nuvarande r v 51). Bebyggelsen i området präglas både av sammanhållna byar och utflyttade gårdar. Drumlinryggarna i landskapet är delvis rika på fornlämningar.

Områdets åkermarker är i god hävd och en del av de tidigare naturbetesmarkerna är fortfarande i bruk. Bl a gäller detta några drumliner där krönen fortfarande är odlade. Den rika jordmånen har gjort att ädellöv dominerar mellan åkrarna och i hag-markerna

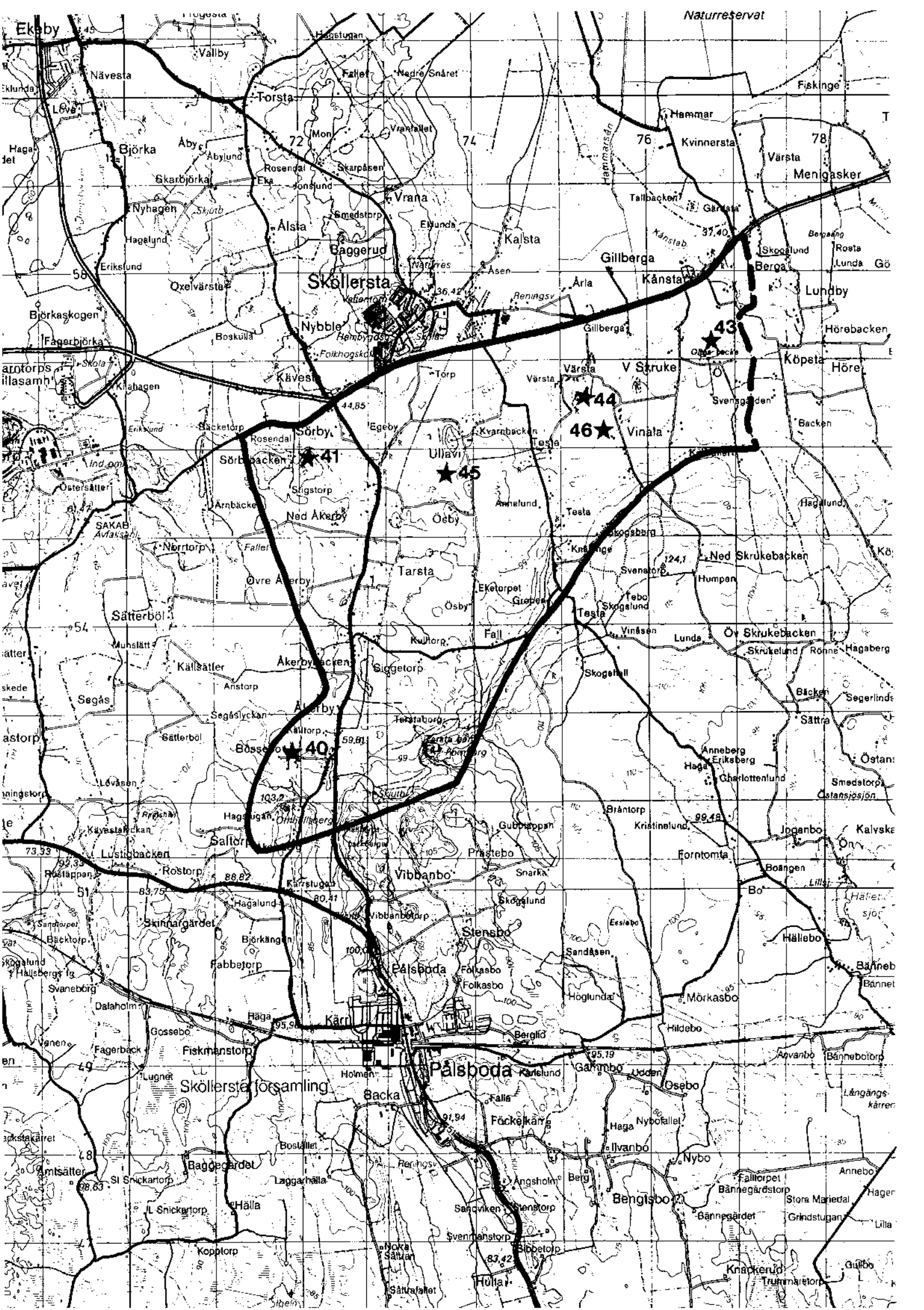
FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Sköllersta socken

Top karta:	1051, 1052
Ek karta:	105 04, 105 05, 105 14, 105 15
Koordinater:	65542/14737
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	1 340 ha varav 100 ha är fodermark
Riksintresse:	K 11
Naturvårdsöversikt:	Omhällsberg 61:61, klass III Övergångsområdet i Sköllersta 61:68-79, klass II och III
Ängs- och hagmarksinv.:	Bössebo 61:40, klass II, Sörby 61:41, klass III Ottos backe 61:43, klass III, Värsta 61:44, klass II Ullavi 61:45, klass III, Vinala 61:46, klass II

Hävdad med statlig ersättn.: NOLA 2 avtal

Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	II

61:7 VÄSTRA KVISMAREN

Området utgör en del av de åkermarker som omger de stora sänkta sjöarna, Kvismarsjöarna. Området i Hallsbergs kommun består i sin helhet av sjösänkingsjordar av torv, som är helt uppodlade eller ute i den f.d. sjön utgöres av betesmarker. Betesmarkerna ingår som en del av naturreservatet Kvismaren.

Vid skiftesreformernas genomförande på 1800-talet bestod detta område enbart av sankta betes- och slättermarker, som inte var möjliga att odla eller använda för bebyggelse. Först i slutet av 1800-talet, som en följd av Hjälmarens och Kvismarens sänkningar, blev områdena odlingsbara. Hela området med sjösänkingsjordar runt Kvismaren är ärför fritt från bebyggelse utom enstaka lador.

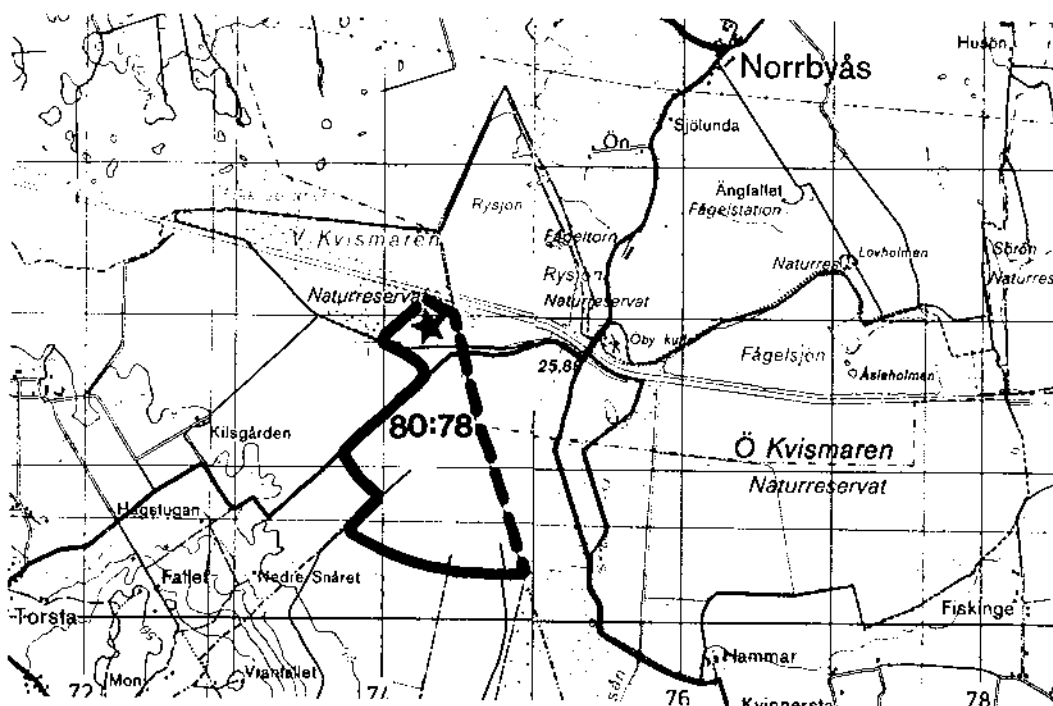
De rationellt brukade åkrarna har ett visst naturvärde i och med att de skapar den öppenhet som är nödvändig för en fågelsjö av Kvismarens typ. Madmarksbetena inom reservatet är väl hävdade och representerar en alltmer försvinnande naturtyp. Både som rast- och häckningsplats för våtmarksfåglar hör Kvismaren till de värdefullaste i Mellan-sverige

FAKTARUTA

Hallsbergs kommun, Sköllersta socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 24
Koordinater:	65607/14736
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	115 ha varav 10 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 12
Naturvårdsöversikt:	Kvismaren T 125
Ängs- och hagmarksinv.:	Nyängen 80:78 klass II (se Örebro kommun)

Naturvärden: I

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

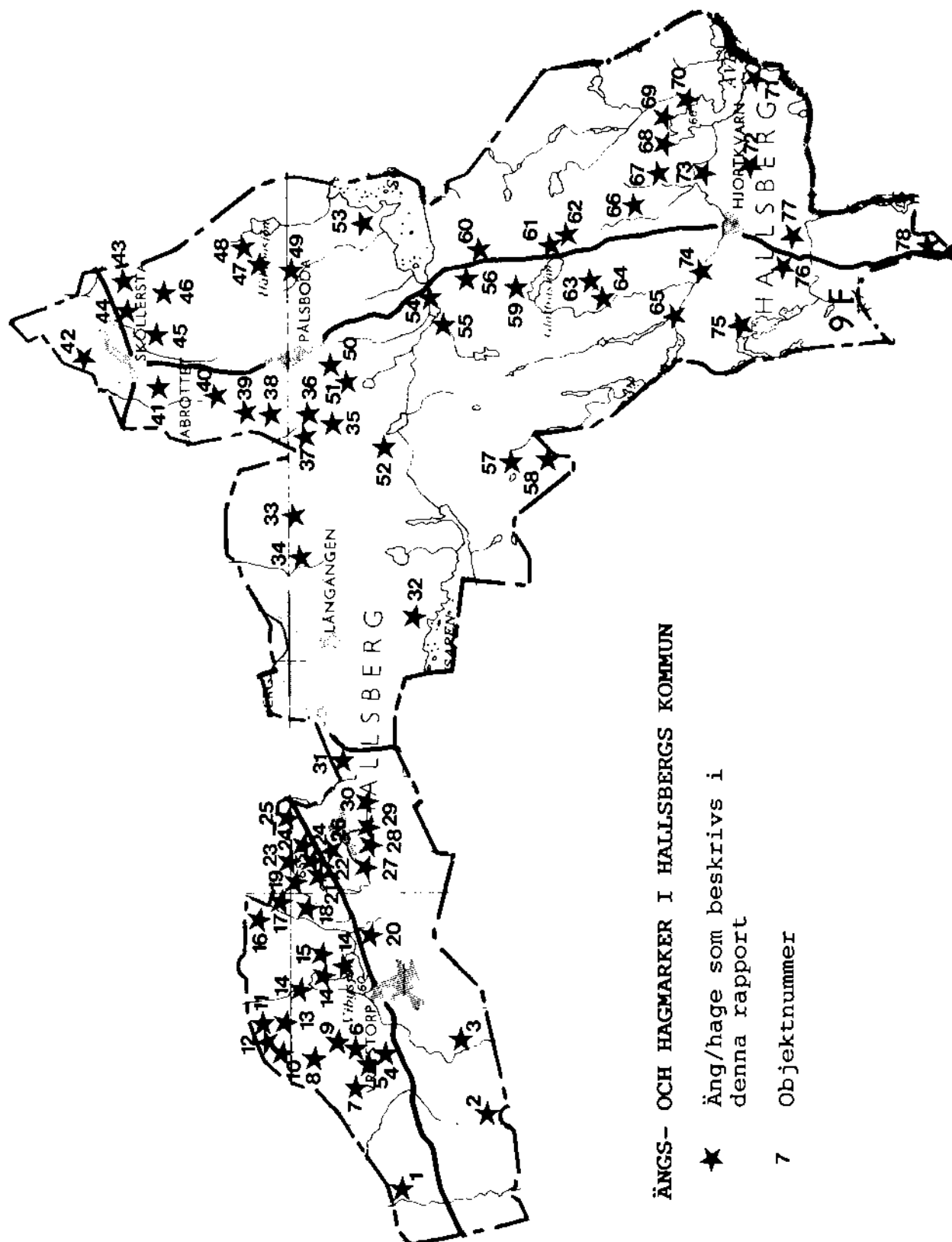
Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

Ängs- och hagmarker:

Djupbäcken 61:1	Klass III, strandäng vid den meandrande Stavån
Simontorp 61:2	Klass Ö, betad men igenväxt hagmark med rester av en hävdgynnad flora
Sjötorp 61:3	Klass III, björkhage i skogsbygden söder om Vibyslätten
Stubbetorp 61:4	Klass III, öppen hagmark med störst värde ur landskapsbildssynpunkt samt betad skog
Bäcken 61:5	Klass III, öppen hagmark i sluttning ner mot Vibyslätten
Ekeberg 61:6	Klass Ö, gödselpåverkad betesmark med stor betydelse för landskapsbilden
Fagerbjörk 61:7	Klass Ö, hagmark i skogslandskapet väster om Vibyslätten, talrika stengärdsgårdar och odlingsrösen
Frosten 61:8	Klass II, igenväxande björkhage med fina gläntor med en typisk hagmarksflora och spår av slätter
Skarboda 61:9	Klass II, betesmark i kanten av Vibyslätten med en värdefull opåverkad hagmarksflora
Norra västanmossen 61:10	Klass III, hagmark som utgörs av öppna gläntor i betad skog
Högen 61:11	Klass III, till stor del igenväxt hagmark, öppna gläntor med en typisk hävdgynnad flora, äldre åker och odlingsrösen finns
Nordanbro 61:12	Klass II, öppen hagmark på sandiga torra kullar och med en rik hävdgynnad flora
Vakten 61:13	Klass III, hage som utgör ett värdefullt inslag i landskapsbilden
Breslätt 61:29	Klass III, hagmark med stor betydelse för landskapsbilden
Vångerud 61:30	Klass III, blandlövhage med riklig förekomst av ett flertal hagmarksarter
Älgevad 61:31	Klass III, blandlövhage på ostslutningen av en moränhöjd, nordligaste växtplatsen för solvända
Rastorp 61:32	Klass III, varierad betesmark vid ensamliggande gård med ålderdomlig prägel
Samsala 61:34	Klass Ö, björkhage med värde för landskapsbilden
Hälla 61:35	Klass III, öppen hagmark fläckvis förekomst av hävdgynnad arter, värdefull ur landskaps-synpunkt

Fiskmantorp 61:36	Klass Ö, välhävdad öppen hage med, mindre botaniskt värde men betydelsefull för landskapsbilden
Gossebo 61:37	Klass II, mindre gård med vacker betesmark och en rik hävdgynnad flora
Rostorp 61:38	Klass II, vacker hagmark av typen björkhage och blandlövhage med ett flertal intressanta hävdgynnade arter
Stora Saltorp 61:39	Klass Ö, igenväxande hagmark utan hävd med rester av en fin hävdgynnad flora
Vrana 61:42	Klass Ö, blandlövhage som till största delen är gödselpåverkad
Forntomta 61:47	Klass II, blandlövhage i en skogrik trakt, fin hagmarks flora med bl a klasefibbla
Joganbo 61:48	Klass II, öppen hagmark och betad skog, opåverkad och typisk hagmarks flora
Mörkasbo 61:49	Klass III, vacker stor öppen hage, antalet hävdgynnade arter är dock litet
Backa 61:50	Klass Ö, hagmark som delvis är igenväxt och delvis svagt gödselpåverkad, men med visst värde för landskapsbilden
Laggarhälla 61:51	Klass III, hagmark vid en ålderdomlig ensamliggande gård omgiven av skog
Ämta 61:52	Klass III, blandlövhage i ett skogrikt och kuperat område intill Svennevadsån
Gillberga 61:53	Klass III, strandäng vid sjön Sotterns västra strand
Prästgården 61:54	Klass II, liten björkhage och stor areal strandäng vid Svennevadsåns utlopp i Lillsjön, rast- och häckningsplats för många sjöfåglar
Norrberga 61:55	Klass II, varierad betesmark med fin en hagmarksflora, ett värdefullt inslag i landskapsbilden
Kulltorp 61:56	Klass III, blandlövhage och öppen hagmark med en bitvis förekommande hävdgynnad flora
Stora Kortorp 61:57	Klass I, mycket välbevarad opåverkad hagmark med bl a fältgentiana och låsbräken, gården utgör en värdefull öppning i skogslandskapet
Norra Ässböle 61:58	Klass Ö, betad fd åker med några holmar öppen hagmark
Bottorp 61:59	Klass III, ohävdad hagmark på hällmark som fortfarande har en betespräglad flora
Södra Sättran 61:60	Klass III, öppen hagmark med betydelse för landskapsbilden och med en värdefull torrängsflora
Norra Glottra 61:61	Klass III, hagmark vid en gård helt omgiven av skog, endast delvis hävdad, stengärdesgårdar och odlingsrösen finns bevarade
Bjurhulta 61:62	Klass III, gles björkhage och öppen hagmark, delvis gödselpåverkad, men med en fin hävdgynnad flora på de opåverkade delarna
Stora Örberga 61:63	Klass Ö, liten blandlövhage med trivial flora, men med värde för landskapsbilden
Övre Ingelsgård 61:64	Klass II, björkhage och öppen hagmark med en opåverkad och värdefull hävdgynnad flora

Haddebo 61:65	Klass III, kulle med blandlövhage i tidigare åker, de hävdgynnade arterna är få, värde för landskapsbilden
Västra Kattala 61:71	Klass II, levande by helt omgiven av skog, ekhage med mycket fin hävdgynnad flora, som t ex innehåller en riklig förekomst av bl a kattfot och svinrot
Skarpåsen 61:74	Klass III, gården med sin typiska hävdgynnade flora i hagmarker utgör ett värdefull inslag i den skogsdominerade trakten
Gryt 61:75	Klass III, varierad naturbetsmark, delvis med en värdefull hagmarks flora
Fågelhult 61:76	Klass III, till större delen öppen hagmark, delvis gödselfpåverkad men med en värdefull flora på de opåverkade delarna
Kängtorp 61:77	Klass II, välbevarade naturbetesmarker med mycket fin opåverkad flora som visar på lång kontinuerlig hävd
Örmon 61:78	Klass I, till största delen öppen hagmark med värdefull hävdgynnad flora som bl a innehåller solvända
Hamra äng 61:25	Klass III, värdefull och klassisk växtlokal där röjning och återupptaget bete behövs
Översta 61:33	Klass Ö, björkbeväxt hage med betydelse för landskapsbilden och rester av hävdgynnad flora

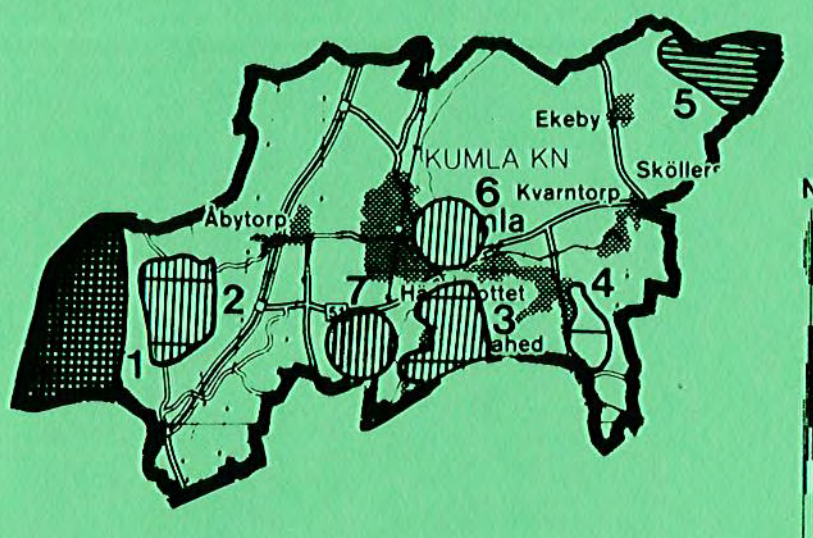

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

Områdesnamn	Områdesnummer	Utlagsgivande kriterier NATURVÄRD (N) OCH KULTURMILJÖVÄRD (K)																FRILUFTSLIV				BEVARANDEVÄRDE							
		Repräsentativt odlingslandskap		Repräsentativ byggnadsstruktur	Särigen märklig beskaffenhet	Artrik	Mångformigt	Agrarhistorisk konflikt	Hotad naturtyp	Hotad biotop	Hotad växtyp	Hotad art	Hotade kultur-landskapsrelaterat	Helheten i landskapet	Misuse av jordbrukslandskap	Valhövdal	Svagt hövdal	Hövd saknas	Tillgänglighet	Täortsområden	Skötselavgränsen	N-lös			K-lös				
		N	K	K	N	N/K	K	N/K	N	N	N	N	N	K	N/K	N/K	NK					I	II	III	I	II	III	I	II
	61:																												
Fagerlid	1																												
Viby	2	X	X	X	X	X	X	X	X																				
Tystinge - Skrubby	3	X		X	X		X	X																					
Ålsta - Norrby	4	X			X		X																						
Bo - Hjortkvarn	5	X	X	X		X							X	X				X											
Tarsta - Ullavi	6	X			X																								
V Kvismaren	7	X			X		X																						

4.5 KUMLA KOMMUN (81)

Präglas helt av närkeslättens öppna odlingslandskap, som brukats ända sedan förhistorisk tid, "Etternärke". Kommunen har fem områden av riksintresse för kulturmiljövården. I samtliga är odlingslandskapet av stort värde.

TECKENFÖRKLARING

	Område >100 ha jordbruksmark
	Område <100 ha jordbruksmark
	Klass 1 för naturvården
	Klass 2 för naturvården
	Klass 3 för naturvården
	Klass 1 för kulturmiljövården
	Klass 2 för kulturmiljövården

Inom Kumla kommuns del av det stora drumlinområdet vid Hackvad ligger förutom typiska drumlinområden även en stor mosse, Öjamossen, och en utdikad sjö, Skarbysjön. Öjamossen är delvis skadad av torvtäkt och utdikning, men har ändå ett stort värde som den enda större kvarvarande mossen på Närkeslätten. Mitt i mossen ligger en åsliknande drumlin som utgör en skogsbevuxen och delvis betad ö i mossen. Den starkt sänkta Skarbysjön domineras av vass och videområden, men på senare tid har ett stort område tagits i anspråk som madmarksbete.

Inom denna del av drumlinområdet finns praktiskt taget bara utflyttade gårdar vilka är belägna högst uppe på drumlinerna. På dessa ligger också huvuddelen av fornlämningarna i området.

Områdets åkermarker är i allmänhet väl hävdade och flertalet av drumlinerna är odlade ända upp över krönen. Detta ger landskapet en mycket speciell karaktär. Inom området finns några kvarvarande betesmarker uppe på drumlinerna samt de återupptagna madmarksbetena.

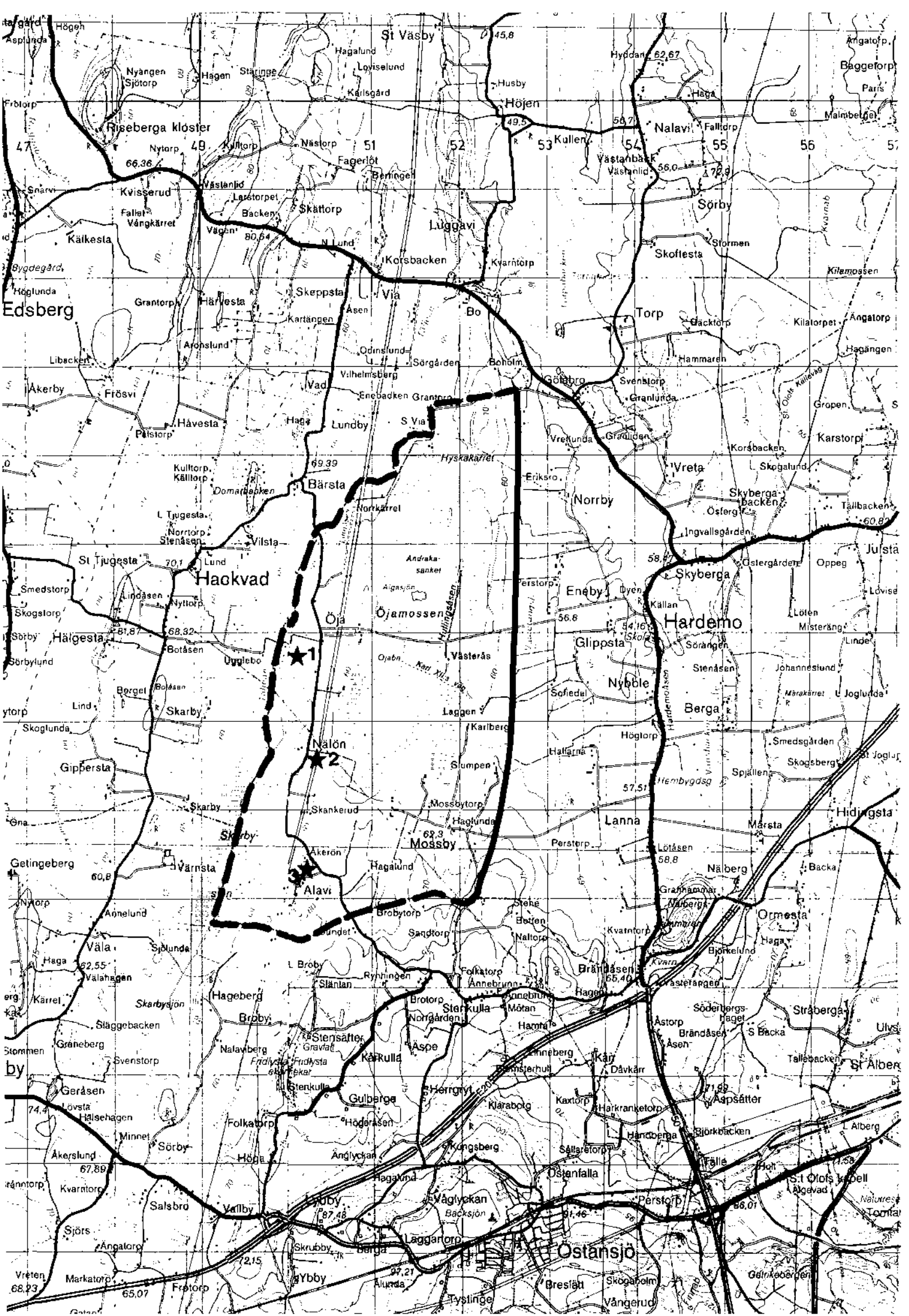
FAKTARUTA

Kumla kommun, Hardemo socken

Top karta:	1042, 1051
Ek karta:	104 09, 105 00
Koordinater:	65533/14514
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	575 ha varav 140 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 11, K 10
Naturvårdsöversikt:	Drumlinområdet SO 1 klass I, Skarbysjön 81:1 klass III, Öjamossen 81:2 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Öjahammaren 81:1 klass III, Nälön 81:2 klass Ö, Alavi 81:3 klass Ö

Naturvärden: I

Kulturmiljövärden: I

81:2 HARDEMO

Området består av en del av Närkeslätten som genomkorsas av Hardemoåsen. Åsen är sammanhängande genom området och i stort sett oskadad av grustäkter.

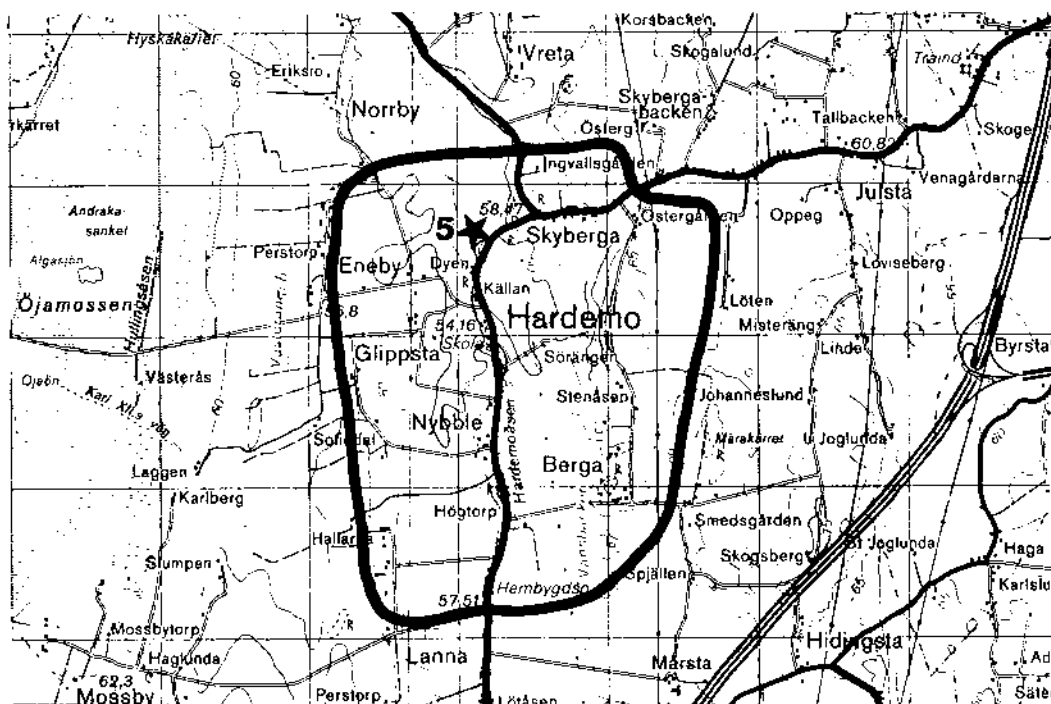
På åsen finns i urgammalt läge en landsväg och till åsen och dalgångarnas moränhöjder är också knuten bebyggelse och fornlämningar. I landskapet finns också fossila brukningsspår och odlingsrösen samt gravfält, byar på bytomt och med utskiftad bebyggelse, torp och kyrka med sockenmagasin och prästboställe. De vida dalbottnarna på båda sidor om åsen är helt fria från bebyggelse beroende på att de var sankta betes- och slättermarker på den tid skiftena skedde. Bebyggelsen, även den förhistoriska, är därför samlad till åsen och intilliggande moränhöjder.

Områdets åkermarker brukas i full utsträckning och dessutom finns en del av den naturliga betesmarken fortfarande i hävd. På en av åskullarna finns den utrotningshotade växtarten backsippa.

FAKTARUTA

Kumla kommun, Hardemo socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 00, 105 01
Koordinater:	65537/14545
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	570 ha varav 30 ha är fodermark
Riksintresse:	K 12
Naturvårdsöversikt:	Del av Hardemoåsen med odlingslandskap 81:7 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Skyberga 81:5 klass III
Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	I

81:3 SANNAHED-HJORTSBERGA

Området består dels av den öppna dalgången öster om Hallsbergsåen, dels av ett område intill Sannaheds gamla exercisplats (1815 - 1912).

Vid tiden för de stora skiftesreformerna var den flacka dalgången öster om åsen i huvudsak upptagen av sankar betes- och slåttermarker. Bebyggelsen kom därför att ligga kvar på åsen eller på moränhöjden öster om dalgången. Dalgången är därför helt fri från bebyggelse på en bredd upp till 2 km.

Några värdefulla militärbyggnader kvarstår på den 1912 övergivna exercisplatsen. I övrigt är området för denna skogsplanterat, bebyggt med egna-hem och ianspråktaget för en motorstadion. En del av det sandiga området är dock upptagen av öppna betade gräsmarker, där en del lämningar (grunder) av militärbyggnader och -anläggningar kan urskiljas.

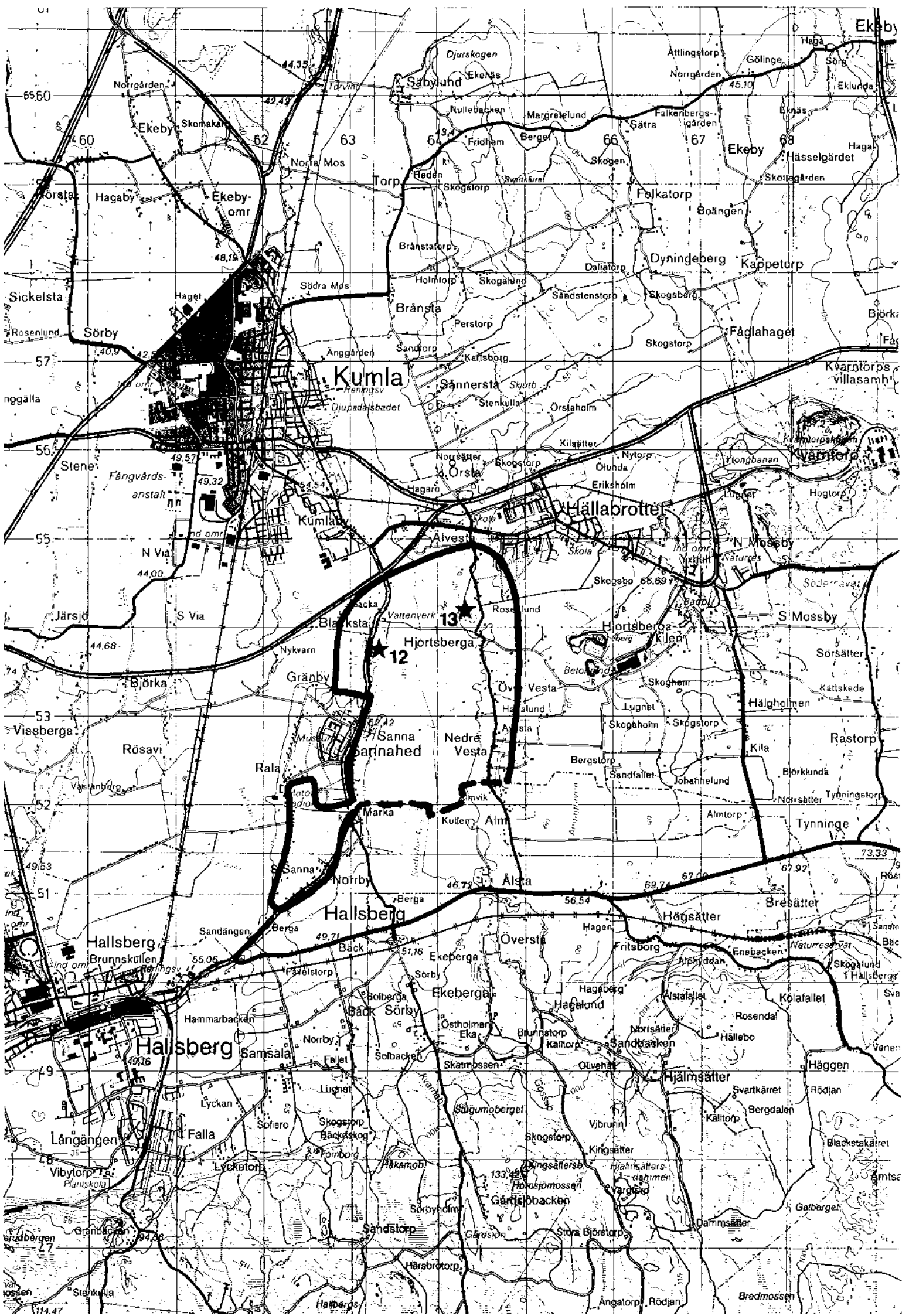
Vid Hjortsberga finns ett av Närkes största gravfält från yngre järnålder i krönläge och med vid utsikt över det öppna odlingslandskapet. Här finns även lokaler med fossila åkrar.

På åsen norr om Sannahed finns ett naturminne med en rik växtplats för backsippa.

FAKTARUTA

Kumla kommun, Kumla socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 02
Koordinater:	65533/14638
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	525 ha varav 25 ha är fodermark
Riksintresse:	K13
Naturvårdsöversikt:	Blacksta naturminne T 85 klass II, Hagmark vid Sannahed 81:11 klass III, Blacksta 81:12 klass II, Lekebacken-Lundsbacken 81:13 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Lekebacken 81:13 klass III, Blacksta naturminne 81:12 klass III
Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	I

81:5 VÄSTRA KVISMAREN

Området utgör Kumla kommuns del av Kvismaresjöarna med omgivande odlingslandskap. Åkermarkerna i området består till helt övervägande del av sjösänkingsjordar med stor andel av organogena jordar. De delar av Västra Kvismaren som ingår i området utgöres i dag av betade madmarker.

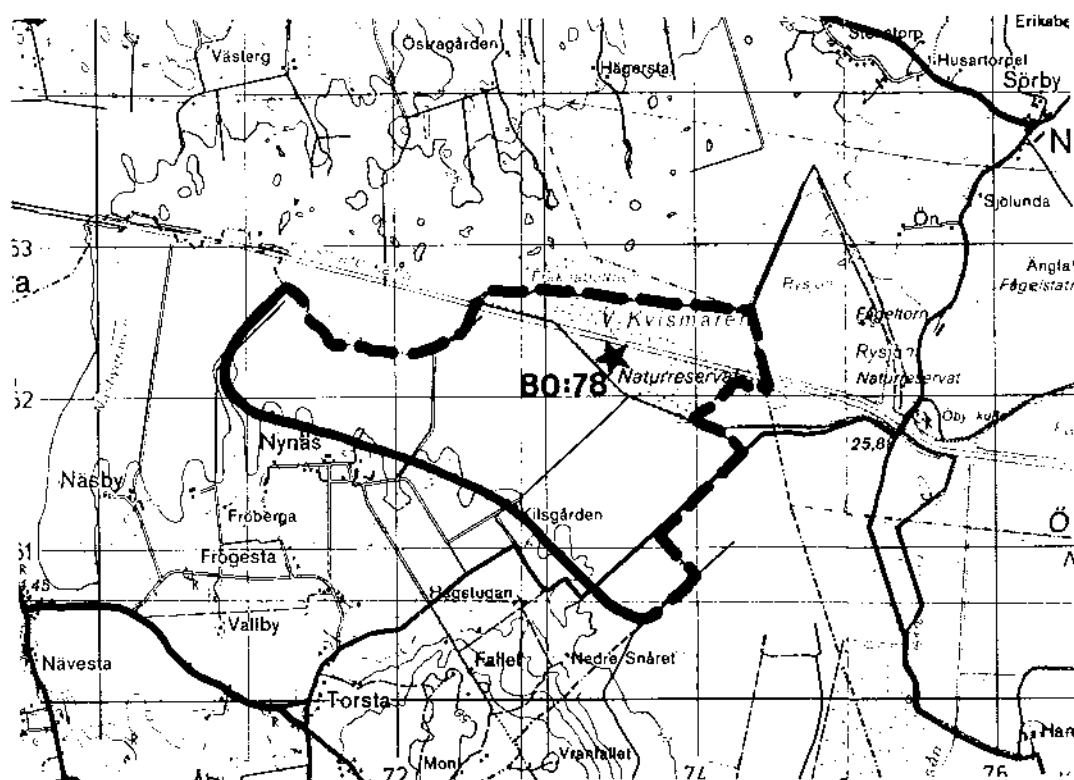
Området ingår i sin helhet i markerna till den stora herrgården Nynäs och utgör ett speciellt herrgårdslandskap. Sjösänkingsjordarna drivs i ett mycket rationellt och storskaligt jordbruk, delvis med specialodlingar. En stor djurbesättning på gården gör det möjligt att beta både madmarkerna och en del hårdmarksbackar.

De betade madmarkerna i reservatet utgör en naturtyp som är starkt minskande i landet. De betade madmarkerna är också en mycket viktig del i den internationellt värdefulla rastplats för våtmarksfåglar som Kvismaren utgör.

FAKTARUTA

Kumla kommun, Ekeby socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 24
Koordinater:	65619/14730
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	340 ha varav 45 ha är fodermark
Riksintresse:	NY 12
Naturvårdsöversikt:	Kvismaren T 125 klass I
Ängs- och hagmarksinv.:	Nyängen 80:78 klass II (se Örebro kommun)
Naturvärden:	I

81:6 KUMLABY

Området utgör en del av Hallsbergsåsen och sluttningen öster om åsen. Åsens krön är helt bebyggt och sluttningen helt uppodlad.

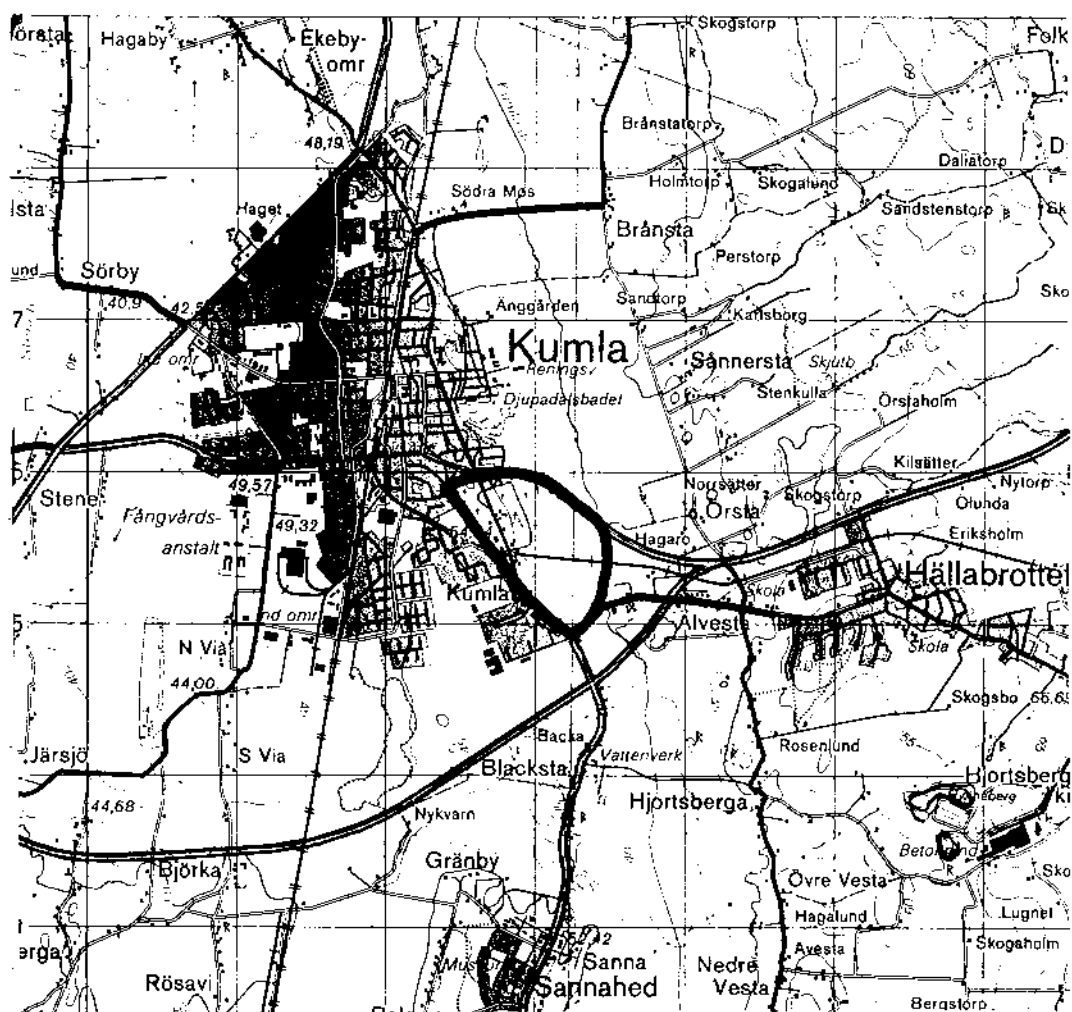
I odlingslandskapet finns den ståtliga kyrkan med avslutande radby i åsläge.

Områdets åkermarker är hävdade men några betesmarker finns inte längre i bruk i området.

FAKTARUTA

Kumla kommun, Kumla sockenn

Top karta:	1051
Ek karta:	105 12
Koordinater:	65554/14630
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	50 ha
Riksintresse:	K 14
Kulturmiljövärden:	I

81:7 RÖSAVI

Området med Rösavi by är beläget på en något högre liggande del av Närkeslätten, där odling kunnat ske redan före de stora sjösänkningarna och torrläggningen av slättens slätter- och betesmarker

Här finns en ännu förhållandevis väl sammanhållen radby med omgivande öppen mark och ett antal utflyttade gårdar/torp samt ett bygravfält.

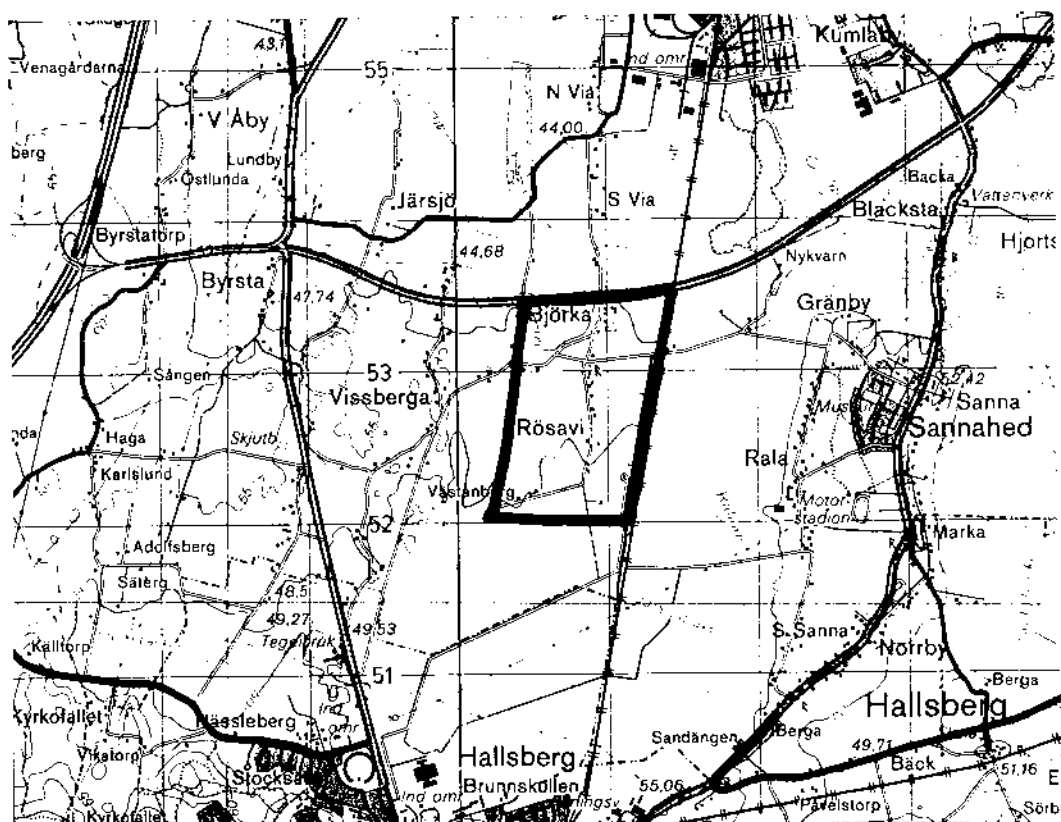
Områdets åkermarker är väl hävdade men av betesmarker finns inte mycket kvar i bruk. Den enda större betesmarken är en tidigare åkermark med många odlingshinder och rösen som lagts om till betesmark.

FAKTARUTA

Kumla kommun, Kumla socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 02
Koordinater:	65525/14609
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	100 ha varav 5 ha är fodermark
Riksintresse:	K 50

Kulturmiljövärden: I

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

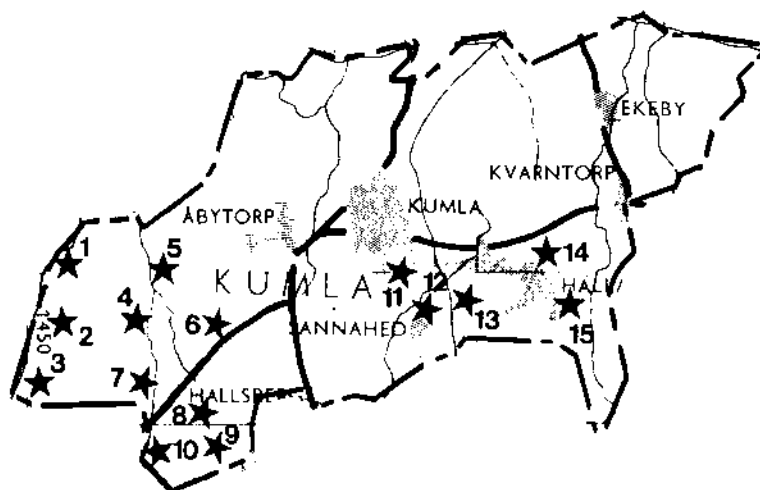
Ängs- och hagmarker:

Glippersta-Lanna 81:4	Klass Ö, tre områden med betesmark, delar är gödselpåverkade, har betydelse för landskapsbilden
Hidingsta 81:6	Klass Ö, en blandlövhage och en öppen hage med en fläckvis förekomst av en del hävdgynnade arter och med stengärdsgård
Lanna 81:7	Klass Ö, tre områden varav ett är helt opåverkat med ett antal hävdgynnade arter
Ormesta 81:8	Klass III, en liten kulle med torräng, bl a finns vårfingerört
Srora Älberg 81:9	Klass III, öppen hagmark med en hävdgynnad flora som hyser flera värdefulla arter, t ex jordtistel
Handberga 81:10	Klass III, varienrande hagmark på rullstensås i ett odlingspräglad slättlandskap, delvis igenväxt delvis öppen och välbetad
Kumla högar 81:11	Klass III, liten åskulle i utkanten av Kumlabby, saknar hävd men har en tämligen rik hävdgynnad flora
Norra Mossby naturreservat 81:14	Klass I, slätter och betesmark på tunt jordlager ovanpå kalkrik berggrund, rik hävdgynnad flora

ÄNGS- OCH HAGMARKER I KUMLA KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Kumla kommun

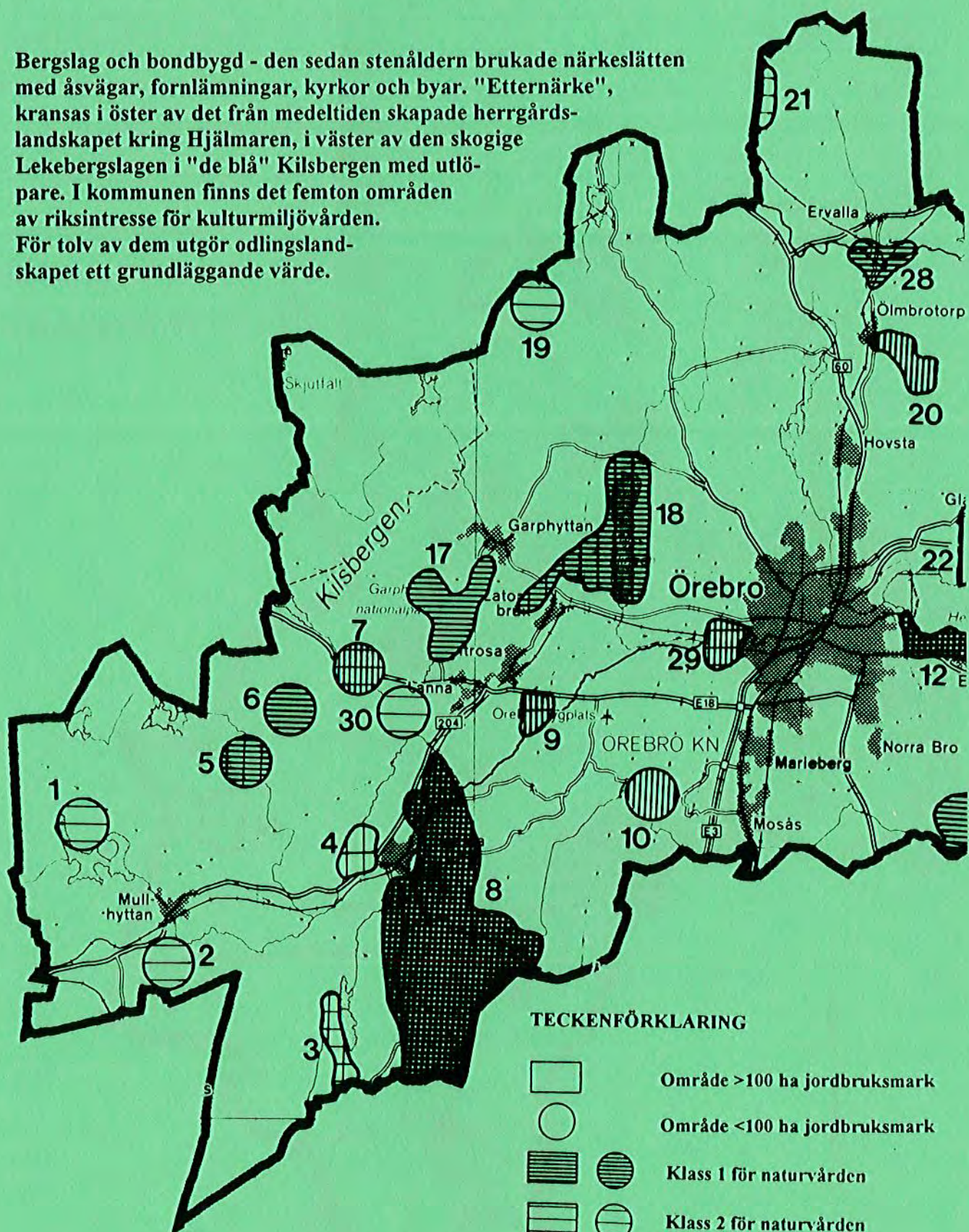
Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska			Bevarandevärde					Intresse- aspekt		Riksentressen enl SNV:s och RAA:s beslut (1987-89)					Befintligt skydd
		Total ha	Varav fodermark ha	förutsättningar åkermark, ha			N			K			N	K	F	3kap			
				I	II	III	I	II	III								I	II	
	81:																NRL		
Öja	1	575	140	260	175		X			X		X	X	X	X	X		NVL 20 §	
Hardemo	2	570	30	540	0				X	X		X	X		X				
Sannahed-Hjortsberga	3	525	25	450	50				X	X		X	X	X	X			NM Blacksta	
Mossby-Rastorp	4	275	25	0	250				X			X						NM S Mossby	
V Kvismaren	5	340	45	295	0		X					X			X			NR Kvismaren	
Kumla by	6	50	0	50	0					X		X			X				
Rösavi	7	100	5	95	0					X		X			X				
Summa ha		2435	270	1690	475	0													
Summa områden	7						2	0	3	5	0	5	5	0	2	5	0	0	

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

[illegible]

4.6 ÖREBRO KOMMUN (80)

Bergslag och bondbygd - den sedan stenåldern brukade närkeslätten med åsvägar, fornlämningar, kyrkor och byar. "Etternärke", kransas i öster av det från medeltiden skapade herrgårdslandskapet kring Hjälmarén, i väster av den skogige Lekebergslagen i "de blå" Kilsbergen med utlöpare. I kommunen finns det femton områden av riksintresse för kulturmiljövården. För tolv av dem utgör odlingslandskapet ett grundläggande värde.

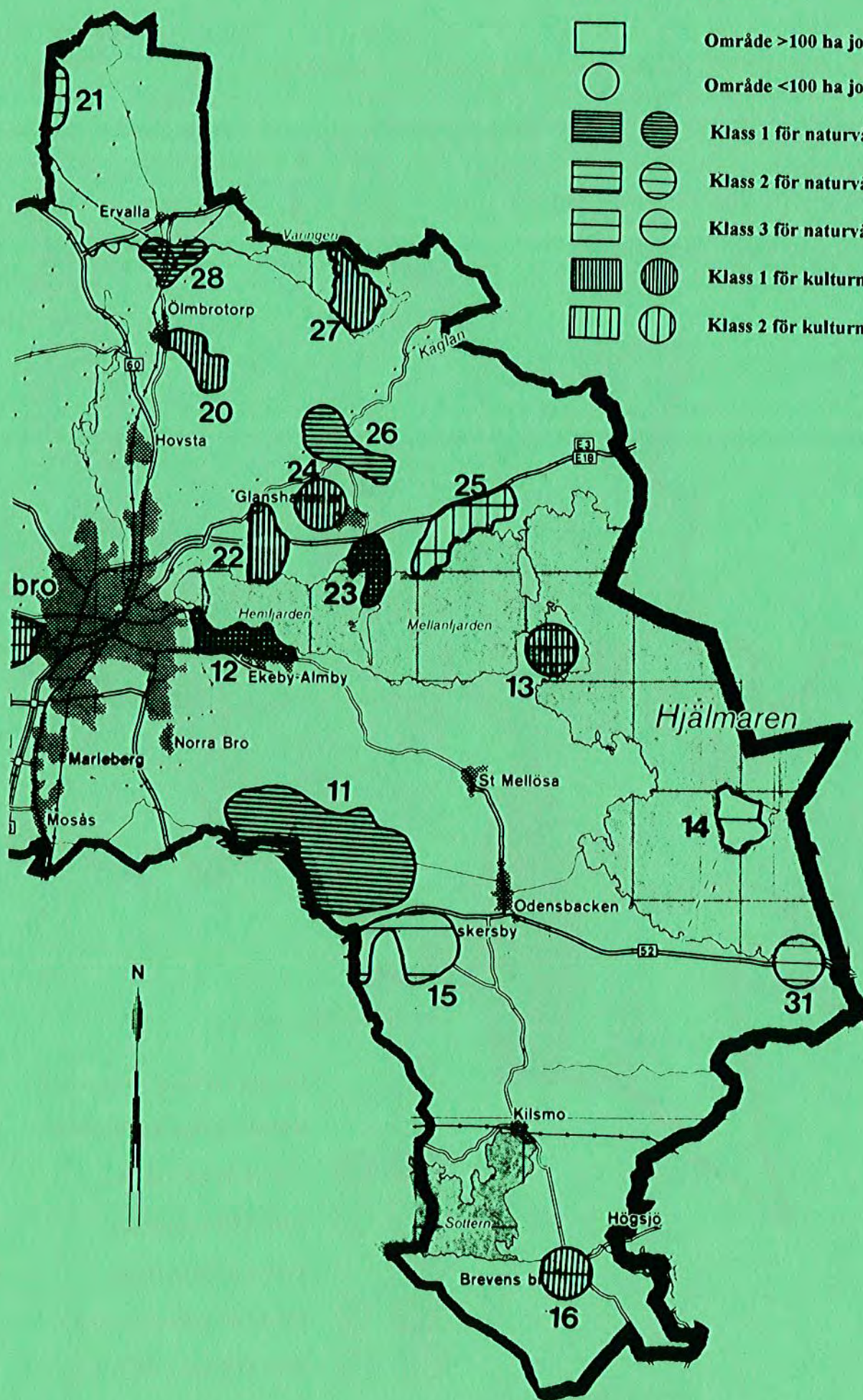

TECKENFÖRKLARING

	Område >100 ha jordbruksmark	
	Område <100 ha jordbruksmark	
		Klass 1 för naturvården
		Klass 2 för naturvården
		Klass 3 för naturvården
		Klass 1 för kulturmiljövården
		Klass 2 för kulturmiljövården

TECKENFÖRKLARING

	Område >100 ha jordbruksmark	
	Område <100 ha jordbruksmark	
		Klass 1 för naturvården
		Klass 2 för naturvården
		Klass 3 för naturvården
		Klass 1 för kulturmiljövården
		Klass 2 för kulturmiljövården

80:1 TRYGGEBODA-FALLHYTTAN

Kulturmarkerna här består av åkrar och tidigare slåtter- och betesmarker i den branta sluttningen mellan vägen och sjön Multen. Det är både blockfria moränmarker och grövre sandiga sediment som här är uppodlade.

Nästan alla de små gårdarna ligger längs den genomgående vägen. En del av dem ligger kvar på gammal bytomt medan andra är utflyttade. Den höga grad av uppodling och markutnyttjande som förekommit i området får ses mot bakgrund av den forna bergshanteringen i trakten, som räknas till Lekeberglagen. Omedelbart norr om Tryggeboda finns ett stort kalkstenbrott som haft betydelse för traktens hyttor.

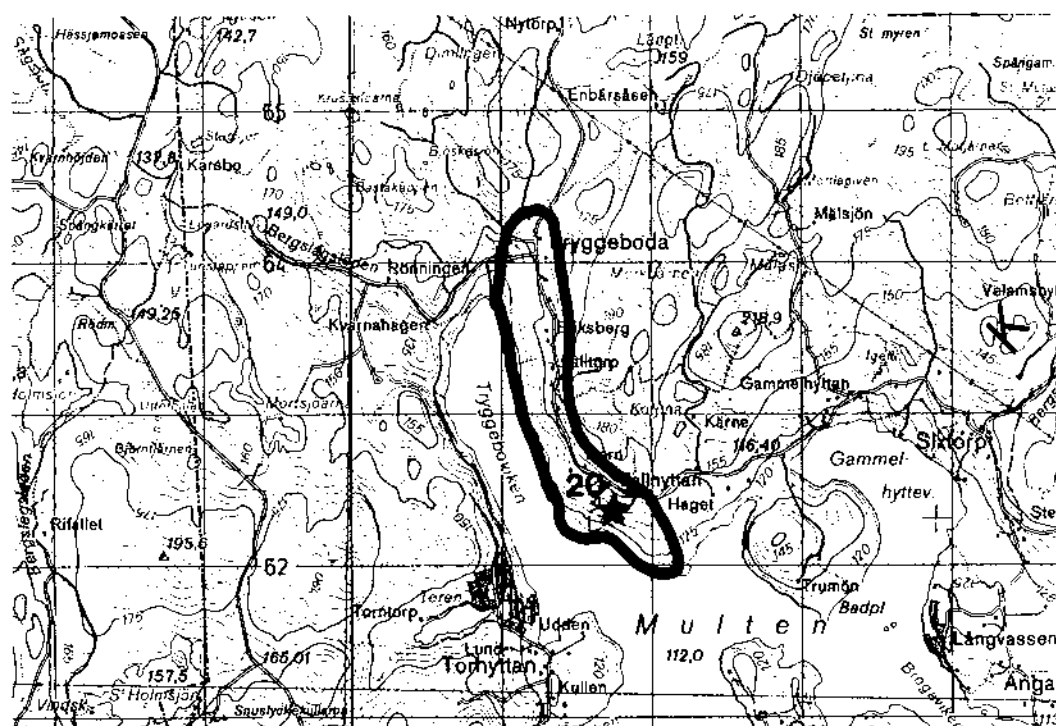
Områdets åkermarker är till stor del övergivna liksom betes- och slåttermarkerna. En del åkrar odlas dock fortfarande och några mindre naturbetesmarker med en typisk hagmarksflora hävdas.

Den kalk som finns i berggrunden har gjort floran ovanligt rik för att vara i Kilsbergen. Mellan åkrarna finns därför övervägande lövskog delvis med inslag av ädellövträd.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Kvistbro socken

Top karta:	1042
Ek karta:	104 26
Koordinater:	65632/14311
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	30 ha varav 10 ha är fodermark
Rikssintresse:	NT 19
Naturvårdsöversikt:	Multen 80:6 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Fallhyttan 80:20 klass III
Naturvärden:	II

80:2 VÄSTANÅS

Kulturmärkena i detta område ligger intill Svartåns utlopp ur sjön Teen. Förutom åkermarker finns norr om ån både betade madmarker och betade enebäckar. Söder om ån finns tidigare våtmarker vilka tyvärr inte längre nyttjas.

Inom området finns inga byggnader. Markerna tillhör några större gårdar i trakten.

Beteshävderna i såväl enebäckarna som madmarkerna norr om ån är god. Här finns enebäckar som saknar motsvarighet i länet. I dessa finns bl a större bestånd av slåttergubbe. De vidsträckta tidigare slåttermarkerna söder om ån bär till en del fortfarande spår av tidigare slåttermyttjande.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Kvistbro socken

Top karta: 1042

Ek karta: 104 17

Koordinater: 65575/14363

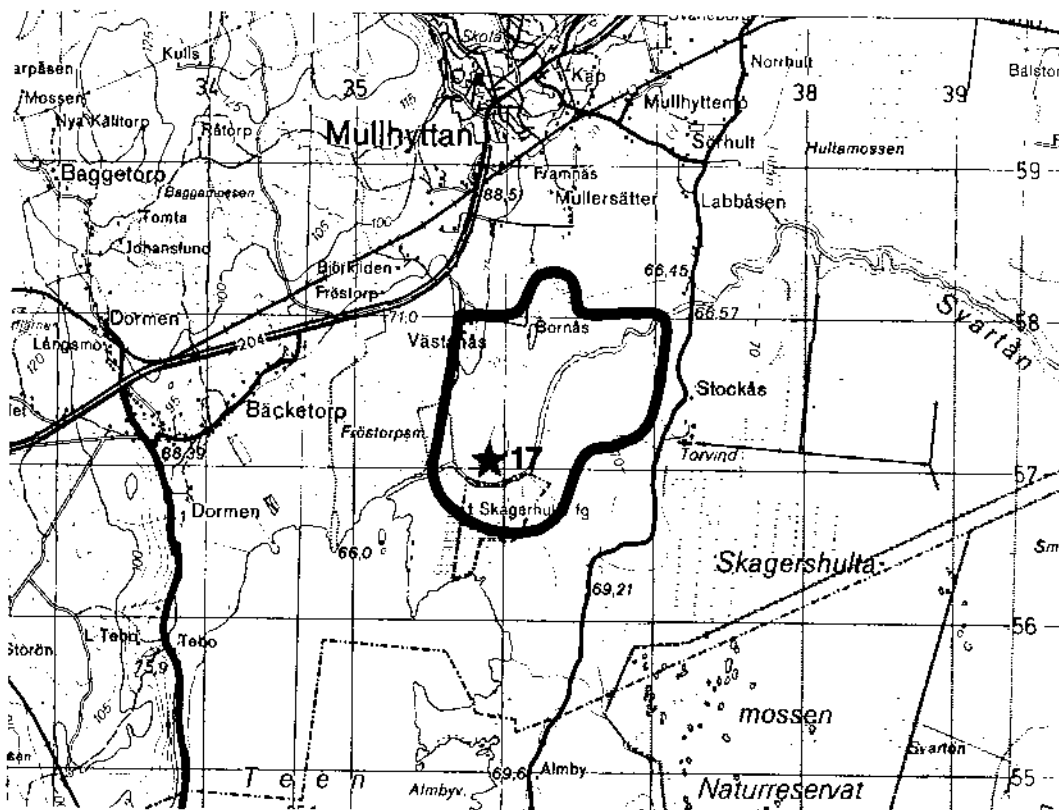
Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 60 ha varav 30 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Västnås 80:24 klass II

Ångs- och hagmarksinv.: Västnås 80:17 klass II

Naturvärden: II

80:4 KÄLKESTA-GROPEN

Området består av Svartåns uppodlade dalgång mellan Backa och Kälkesta samt plåtarna öster därom. Området består av relativt kuperade sedimentavlagringar vanligen av relativt grovkornigt slag. Ån är inte speciellt djupt nerskuren i sedimenten, men dalgången som sådan är ca 20 m djup i förhållande till omgivande terräng.

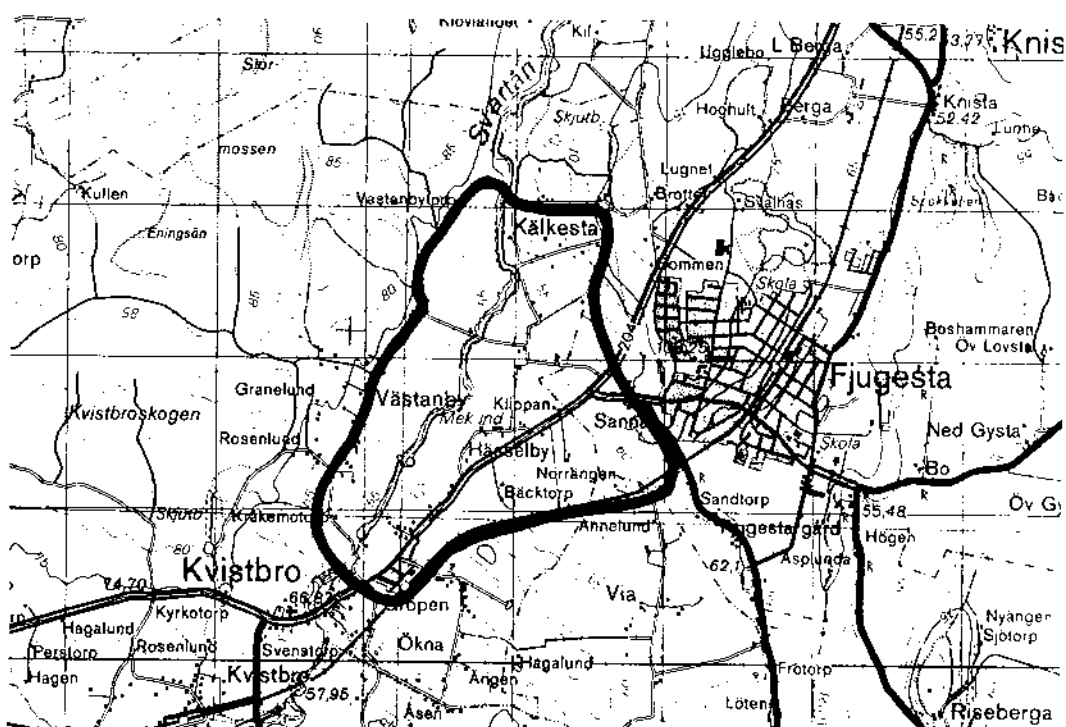
I området finns såväl sammanhållna byar som utflyttade gårdar och nyttillkommen bebyggelse i kanten av de båda samhällena. Inom området finns också ett gammalt dagbrott där lagrad kalksten och alunskiffer brutits samt lämningarna av industriell verksamhet baserad på dessa råvaror. Inom området finns också några fornlämningar och en fortfarande nyttjad marknadsplats.

Områdets åkermarker är fortfarande väl hävdade medan endast enstaka betesmarker fortfarande brukas, främst då längs ån och på några höga åsbackar. Områdets största naturvärden ligger i öppenheten och möjligheterna till utsikt över dalgången.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Kvistbro socken

Top karta:	1042
Ek karta:	104 28, 104 29
Koordinater:	65616/14448
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	280 ha varav 40 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Svartån mellan Backa och Lekeberga-Sälven NR 80:27 klass III, Krokåsen 80:29 klass III
Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	II

80:6 SÖDRA VISSBODA

Gården Södra Vissboda ligger på nedre delen av Kilsbergsförkastningen. Området är därför starkt kuperat med brant sluttande hagmarker och åkrar i krönläge.

Inom området brukas i dag endast en gård. Tidigare har inom området funnits ytterligare ett par gårdar.

Bergshanteringen i Kilsbergen/Lekebergslagen har haft betydelse även för Södra Vissboda. Här finns både rester av en hytta och ett antal mindre gruvhål.

Områdets åkermarker är väl hävdade och de vidsträckta hagmarkerna är fortfarande i god hävd. Läget vid foten av förkastningen och närheten till lokala urkalkstensförekomster har gjort att områdets jordmån är bördig. I hagmarkerna finns därför en flora med mycket stort värde, bl a finns här guckusko och många av de mest krävande hävdberoende arterna.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Knista socken

Top karta: 1042

Ek karta: 104 38

Koordinater: 65687/14412

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 30 ha varav 15 ha är fodermark

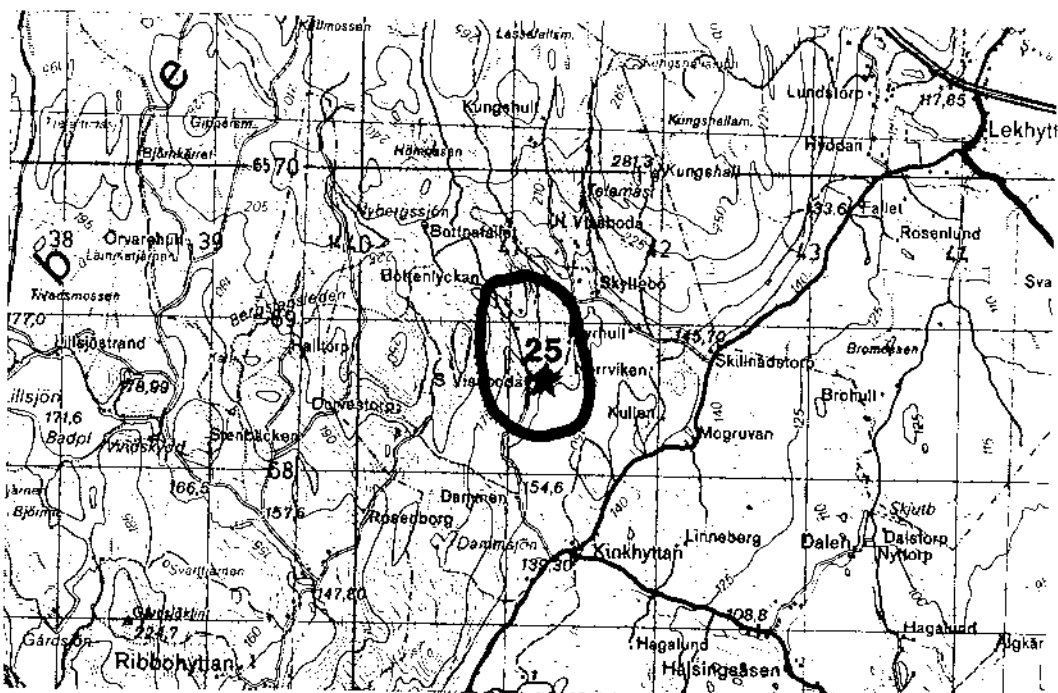
Riksintresse: NT 19

Naturvårdsöversikt: S Vissboda 80:19 klass II

Ängs- och hagmarksinv.: Södra Vissboda 80:25 klass I

Naturvärden:

I

80:7 LEKHYTTAN

Lekhyttans by med sina odlingsmarker ligger inom den forna Lekebergslagen och vid foten av den egentliga Kilsbergsförkastningen. Här har såväl sluttande moränområden som plana sandiga sedimentområden odlats upp.

Lekhyttan är fortfarande en väl sammanhållen hyttby med omgivande delvis ålderdomligt odlingslandskap. Av hyttan som var i bruk från tiden före 1520 till 1776 återstår endast obetydliga lämningar. Bebyggelsen härrör från 1700- och 1800-talen.

Huvuddelen av områdets åkermarker är fortfarande brukade och en hel del naturliga betesmarker brukas också. Eftersom de geologiska förutsättningarna för floran är goda har här uppstått en ovanligt rik flora. Särskilt gäller detta några områden med lång kontinuitet i brukandet. Bland de växtarter som finns här kan nämnas granspira som här har en av sina ytterst få växtplatser i länet.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Hidinge socken

Top karta: 1042

Ek karta: 104 38, 104 48

Koordinater: 65700/14451

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Eskilstunaån

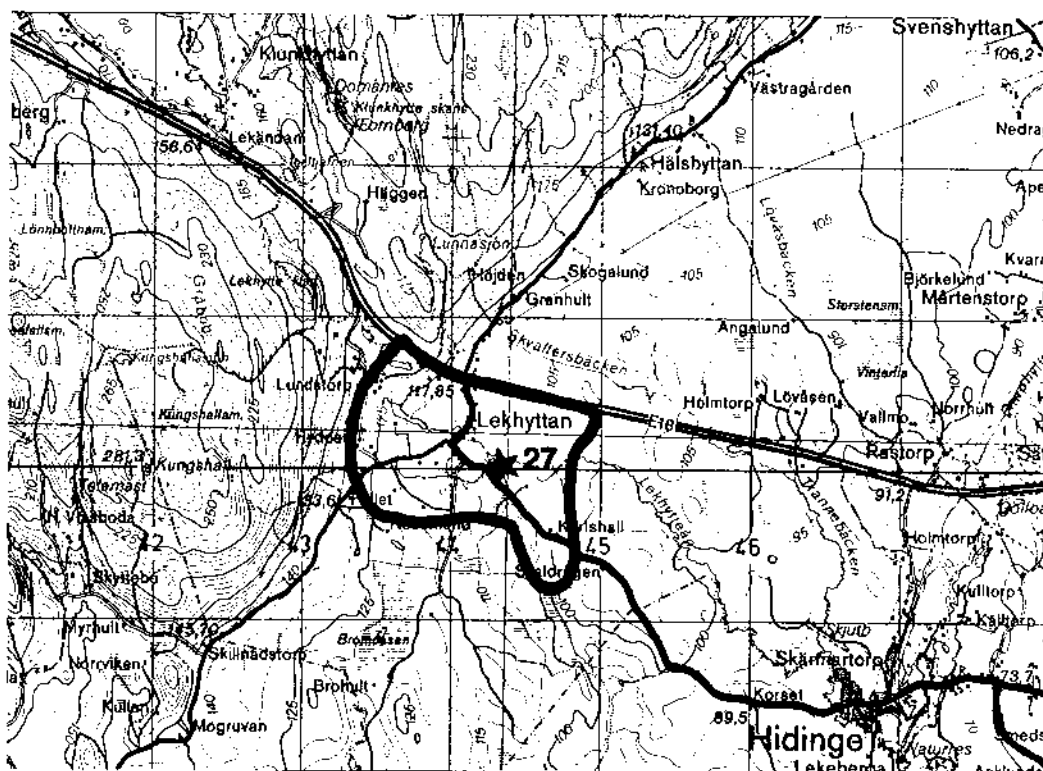
Total areal odlingsmark: 60 ha varav 15 ha är fodermark

Riksintresse: NT 19, K 18

Ängs- och hagmarksinv.: Lekhyttan 80:27 klass I

Naturvärden: II

Kulturmiljövärden: I

80:8 HACKVADS DRUMLINOMRÅDE

Huvuddelen av det geologiskt säregna drumlinområdet är beläget inom Örebro kommun, men delar av det ligger också i Kumla och Hallsbergs kommuner. Den speciella drumlin-topografin har medfört ett mycket starkt kuperat jordbrukslandskap. I många fall går odlingarna upp över krönen på drumlinerna. I andra fall är drumlinernas högre delar bevuxna med skog. Sänkorna mellan drumlinryggarna är numera till stor del är uppodlade efter torrlägningsinsatser och består till stor del av organogena jordar.

Drumlinområdet, som ofta kallas "Etternärke", är ett odlingslandskap med uråldrig hävd, som rymmer fornlämningar, fossila odlingsspår, herrgårdar och torpbebyggelse, radbyar och byar med utskiftad bebyggelse.

Före 1800-talet odlades endast de högre delarna av drumlinerna med sina lättare jordar och bebyggelsen låg på krönen av drumlinerna. När skiftesreformerna genomfördes var dalgångarna fortfarande upptagna av sankta slätter- och betesmarker och den utskiftade bebyggelsen kom därför också i många fall att ligga på drumlinryggarna.

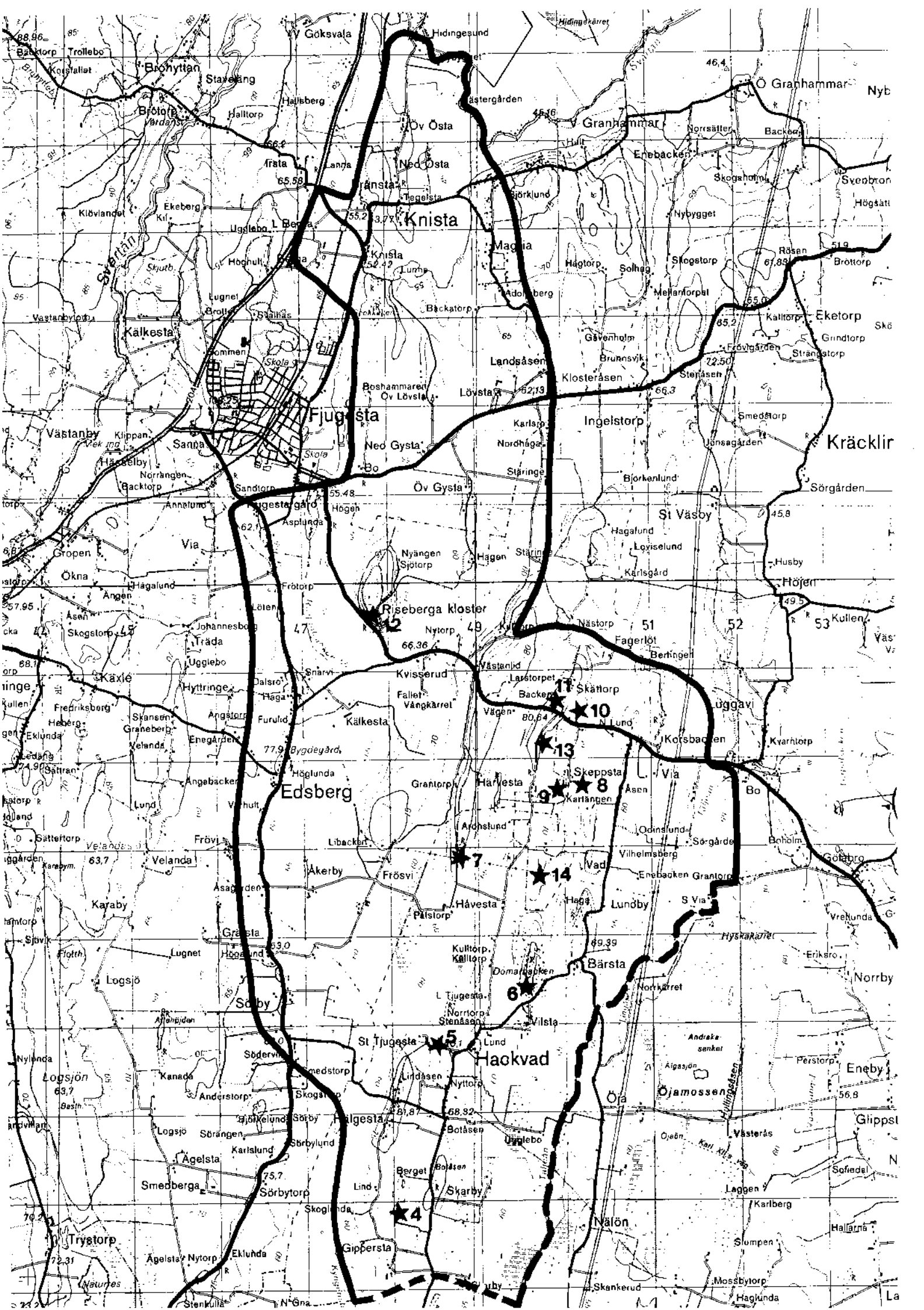
Huvuddelen av områdets åkrar och en hel del av den tidigare betesmarken är fortfarande i bruk. Den betydande tillgången på kalk i jorden och den i flera fall långa kontinuiteten i betesutnyttjande har gett en rik flora av stort värde i en del av områdets betesmarker.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Knista, Edsbergs och Hackvads socknar

Top karta:	1042, 1051
Ek karta:	104 09 104 19, 104 29, 105 00, 105 10
Koordinater:	65586/14484
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	3 400 ha varav 300 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 11, K 10
Naturvårdsöversikt:	Drumlinområdet SO 1 klass I, Parti av Edsbergsåsen 80:36 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Skarby 80:4 klass Ö, Stora Tjugesta 80:5 klass Ö, Vilsta Ör 80:6 klass Ö, Håvesta och Pålstorp 80:7 klass III, Kartängen 80:8 klass III, Skeppsta 80:9 klass Ö, Skättorp 80:10 klass III, Backen 80:11 klass III, Riseberga kloster 80:12 klass Ö, Håvesta norra 80:13 klass II, Håvesta södra 80:14 klass III

Naturvärden:	I
Kulturmiljövärden:	I

80:9 VINTROSA

Området omfattar de odlade markerna kring Vintrosa kyrka och Spånga by vid Svartån. Områdets topografi präglas av ett antal drumlinor som ger området en betydande kupeering. Mellan drumlinorna finns finkorniga sedimentjordar.

Kyrkomiljön vid Vintrosa innehåller gravfält, prästgård, sockenmagasin, skola och äldreomsorg. Den ursprungligen medeltida kyrkan ombyggdes och utvidgades under 1700- och 1800-talen. Byn Spånga är väl sammanhållen med många av gårdarna liggande kvar på gamla bytomter. Byn ligger på krönet av en av traktens största drumlinor.

Före de stora torrläggningarnas tid i slutet av 1800-talet fanns en forssträcka i Svartån vid Vintrosa. Förutom för den lokala kvarnen användes vattenkraften i ån till att driva konstgångar och uppfordringsverk i några nära liggande gruvor.

Områdets åkermarker är väl hävdade. Betesmarker förekommer i mindre omfattning och främst då vid Svartåns stränder. Vid Svartån finns växtplatser för sjöranunkel och strandveronika. Den senares växtplats finns beskriven från slutet av 1700-talet.

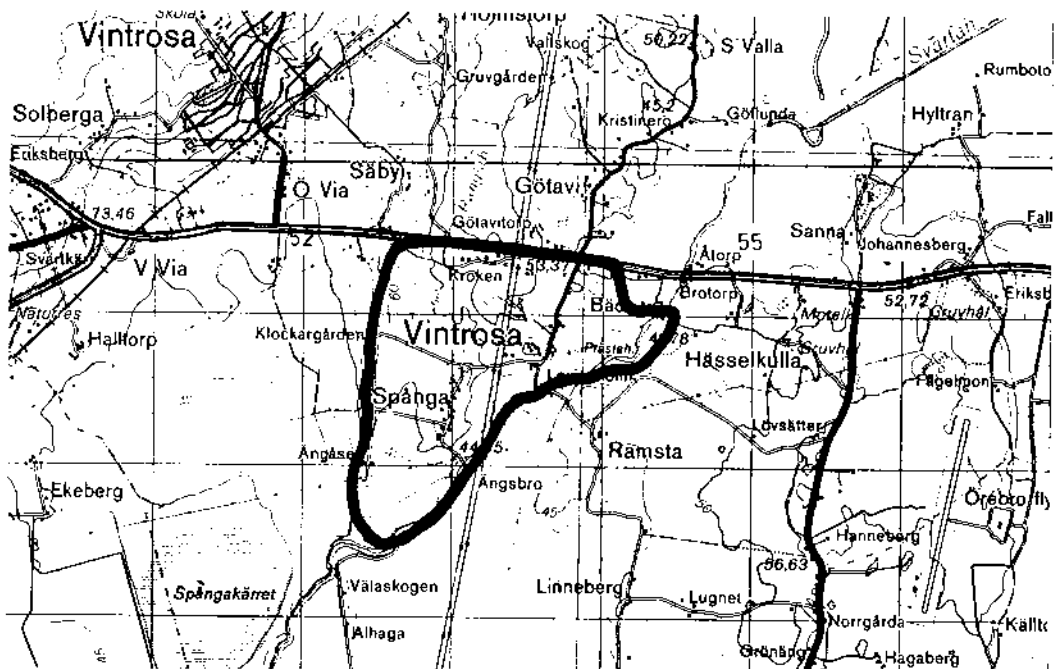
FAKTARUTA

Örebro kommun, Vintrosa socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 30
Koordinater:	65686/14531
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	120 ha varav 20 ha är fodermark
Riksintresse:	K 17
Naturvårdsöversikt:	Svartån mellan Knista och Karlslund 80:90 klass III

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: I

80:10 TÄBY

Täby kyrka ligger i kanten av en av de största öppna ytorna på Närke-slätten. Intill kyrkan passerar Täljeån i en grund ravin som är nerskuren i lersedimenten.

Kyrkomiljön vid Täby omfattar den närmaste delen av odlingslandskapet samt delar av ån och intilliggande bebyggelse. Kyrkan är medeltida, men bär nu främst 1700-talets prägel. Invid kyrkan löper gamla landsvägen över ån på en stenvalvbro från 1883.

Områdets åkermarker är väl hävdade medan betesmarker finns endast i liten utsträckning.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Täby socken

Top karta: 1051

Ek karta: 105 21

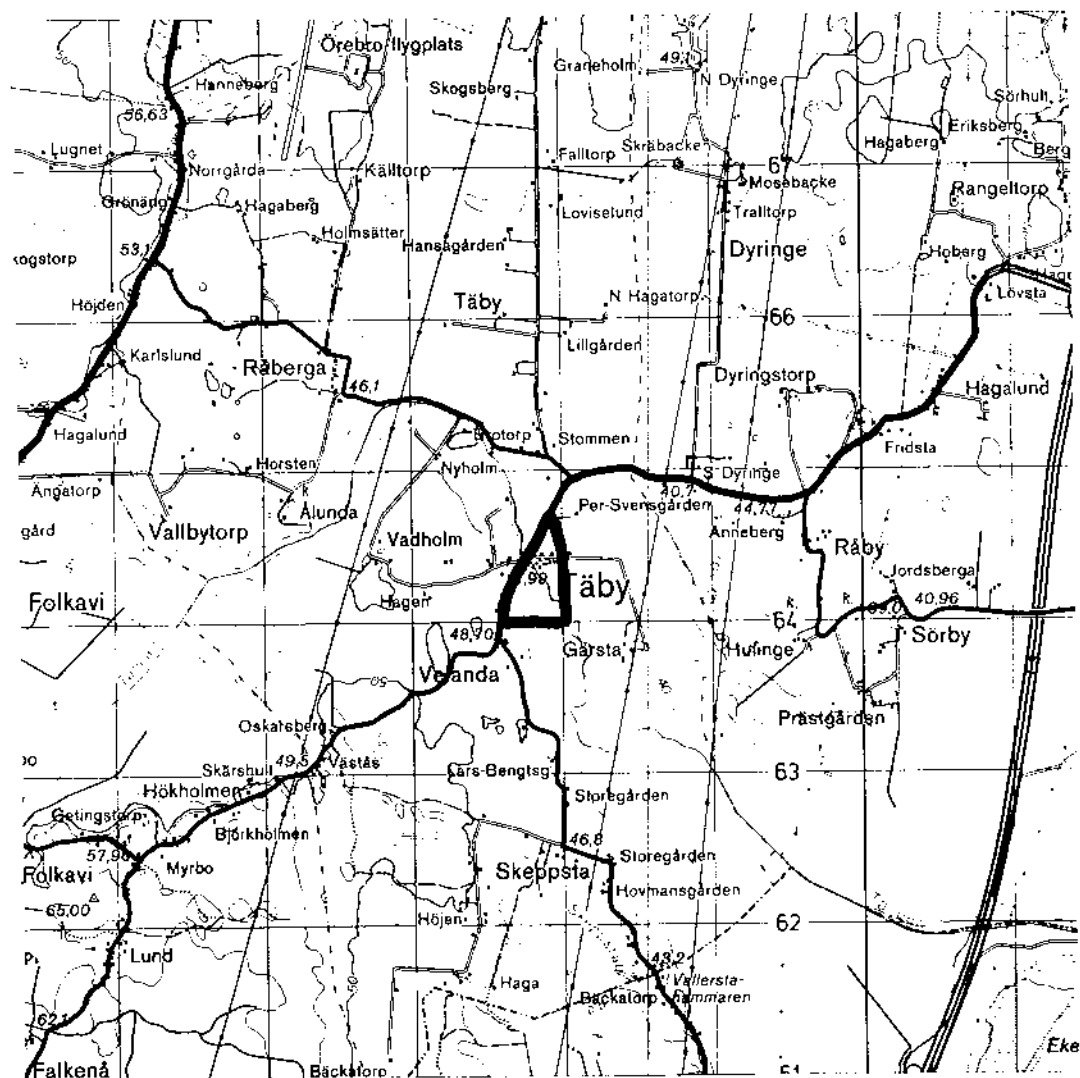
Koordinater:

Naturgeografisk region: Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 20 ha

Riksintresse: K 16

Kulturmiljövärden: I

80:11 KVISMAREN

Området omfattar de båda sänkta Kvismaresjöarna och odlingsmarkerna närmast dem. Dessutom ingår i nordväst ett område som utgör ett ovanligt väl utformat mosaiklandskap med moränbackar och små lersedimentområden. Den ursprungliga slingrande Täljeån har redan i slutet på 1800-talet ersatts av den mångdubbelt bredare Kvismare kanal och de båda f d sjöarna har sänkts. Åkermarkerna närmast sjöarna består nästan uteslutande av sjösänkingsjordar med organogent innehåll. Genom området löper Glanshammarsåsen i nord-sydlig riktning.

Dagens sjösänkingsjordar var under skiftesreformernas tid fortfarande sanka betes- och slåttermarker, dit ingen bebyggelse kunde flyttas. Bortsett från enstaka lador är dessa områden helt obebyggda även i dag. Det utpräglade kulturlandskapet vid Kvismarsjöarna är därför ett av länets största obebodda områden. Bebyggelsen i områdets periferi består till största delen av utflyttade gårdar och några herrgårdar.

Centralt i området ligger Öby kulle, som är en del av åsen, men också den plats där de gamla färdvägarna på åsen och ån korsades. Här ligger de ännu inte undersökta lämningarna efter en borg som synes vara säkert historiskt belagd under senare delen av 1200-talet (Magnus Ladulås).

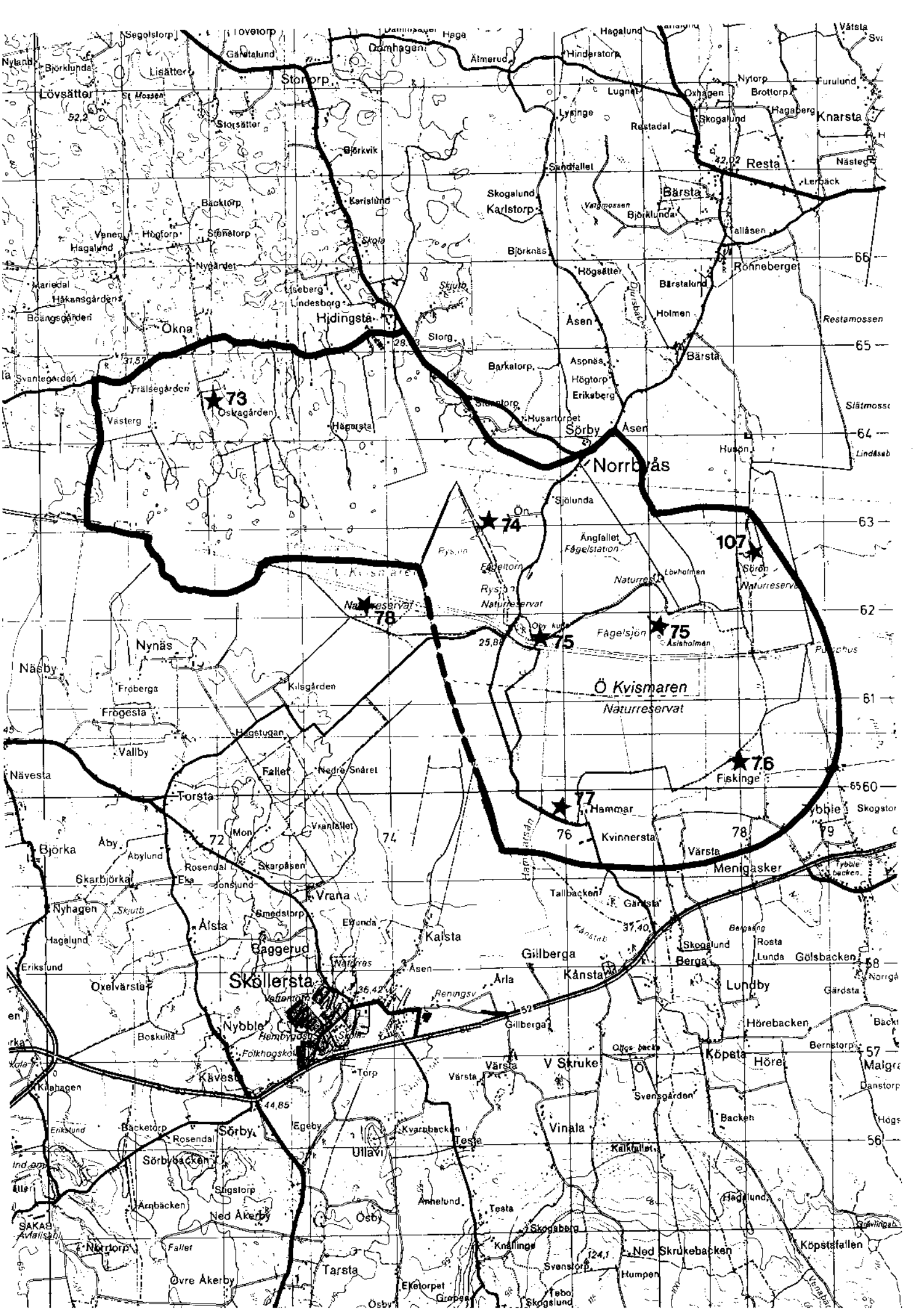
Områdets åkermarker hör till länets värdefullaste och är föremål för en intensiv brukning. Inom de f d sjöarna förekommer det i dag en stor areal betade madmarker. Såväl de båda tidigare sjöarna som en stor åkerholme, Sörön, är skyddade som naturreservat. De betade madmarkerna är en av de biotoper som gjort Kvismaren till ett internationellt betydelsefullt rastområde för våtmarksfåglar.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Norrbyås och Gällersta socknar

Top karta:	1051, 1052
Ek karta:	105 15, 105 24, 105 25, 105 34
Koordinater:	65618/14761
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	2 035 ha varav 280 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 12
Naturvårdsöversikt:	Kvismaren T 125 klass I, Sörön T 128 klass II, Delar av V Kvismaren 80:199 klass I, Odlingslandskapet norr om V Kvismaren 80:200 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Ökna 80:73 klass III, Ön 80:74 klass III, Åslaholmen och Öbykulle 80:75 klass II, Fiskinge 80:76 klass I, Hamarmaden 80:77 klass II, Nyängen 80:78 klass II, Sörön 80:107 klass Ö

Naturvärden: I

80:12 OSET-HJÄLMARSBERG

Området är beläget intill den västligaste viken av sjön Hjälmaren och består av ett utpräglat herrgårdslandskap vid Hjälmarsberg och ett låglänt åker- och ängsområde vid Svartåns mynning i Hjälmaren. Vid Hjälmarsberg finns dels flacka lersedimentområden, dels moränhöjder med ädellövskogshagar.

Som herrgårdsmiljö är Hjälmarsbergsområdet en ur natur- och kulturhistorisk synpunkt mycket representativ exponent för Hjälmarens herrgårdslandskap med torp, alléer och hagmarker med gravfält.

Praktiskt taget all åkermark i området brukas. Betesmarkerna såväl på fastmark som på madmarkerna vid Oset är av stor omfattning och under god hävd. De betade madmarkerna vid Oset är klassiska fågelmarker, bl a beskrivna av den ornitologiska pionjären Erik Rosenberg. De betade ädellövskogshagarna vid Hjälmarsberg har få motsvarigheter i länet.

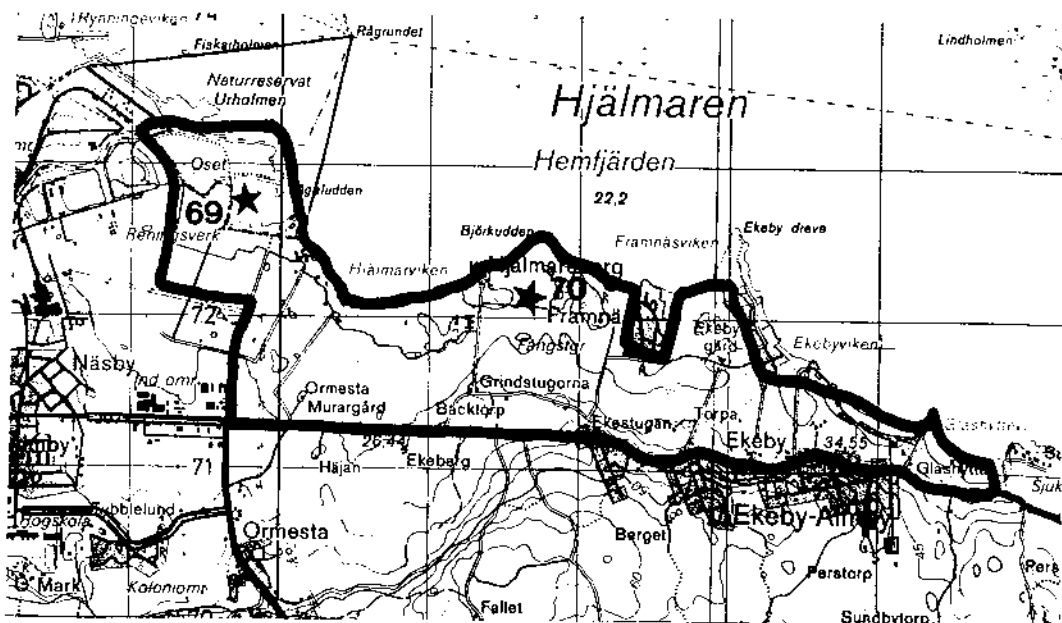
FAKTARUTA

Örebro kommun, Almbys socken

Top karta:	1051
Ek karta:	105 43, 105 44
Koordinater:	65717/14717
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	250 ha varav 90 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 16, K23
Naturvårdsöversikt:	Oset T 97 klass I, Sankängar söder om Osetreservatet 80:164 klass I, Hjälmarsberg 80:165 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Hjälmarsberg 80:70 klass III Oset 80:69 klass II

Naturvärden: I

Kulturmiljövärden: I

80:13 GÖKSHOLM

Göksholm ligger på en halvö i Hjälmaren som domineras av lövskogar, men där det finns ett öppet odlingslandskap närmast slottet.

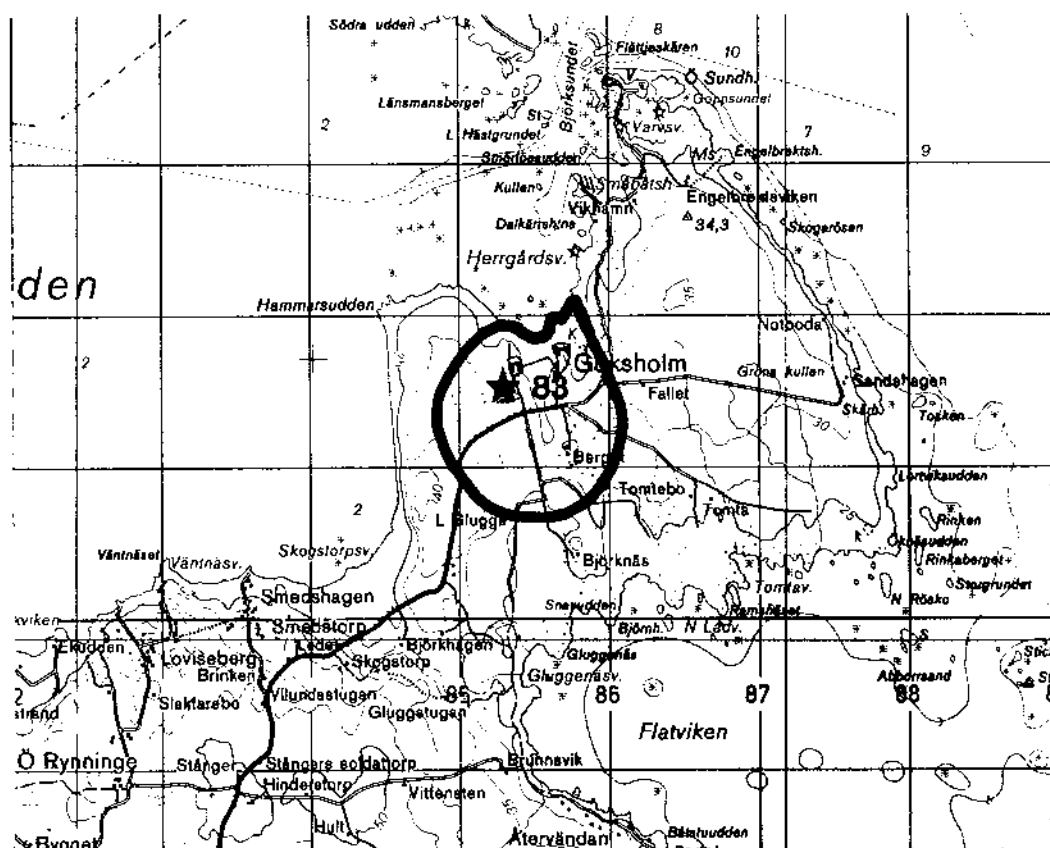
Göksholmsområdet utgör en för Hjälmaren typisk herrgårdsmiljö med åkrar, betade ekhagar och lövskogar. Den som byggnadsminne skyddade huvudbyggnaden, ursprungligen en borg, anses vara Sveriges äldsta bebodda hus och började uppföras på 1200-talet.

Åkrarna närmast slottet brukas och en hel del betesmarker i närområdet är fortfarande under hävd. Det gäller dels vidsträckta ekhagar, dels omfattande madmarksbeten vid stranden av Hjälmaren. Ekhangarna vid Göksholm har knappast några motsvarigheter i länet.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Stora Mellösa socken

Top karta:	1052
Ek karta:	105 46, 105 47
Koordinater:	65713/14857
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	110 ha varav 50 ha är fodermark
Riksintresse:	F 2
Naturvårdsöversikt:	Lövskogsområde vid Göksholm 80:177 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Göksholm 80:83 klass Ö
Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	I

80:14 VINÖN

Vinön är Hjälmarens största ö och den är till stor del uppodlad. I nord-sydlig riktning över ön sträcker sig den flacka, men i detta landskap ändå markanta Glanshammarsåsen. De odlade markerna på ön är dels åsens sluttningar och dels tidigare sankmarker, som blivit tillgängliga för odling först efter Hjälmarens sänkning på 1880-talet.

Huvuddelen av bebyggelsen på Vinön och framför allt all äldre bebyggelse ligger på åsen i anslutning till den gamla bygatan. En del utflyttade gårdar finns dock liksom en hel del nyttillkommen bebyggelse för fritidsändamål. I anslutning till åsen finns två gravfält.

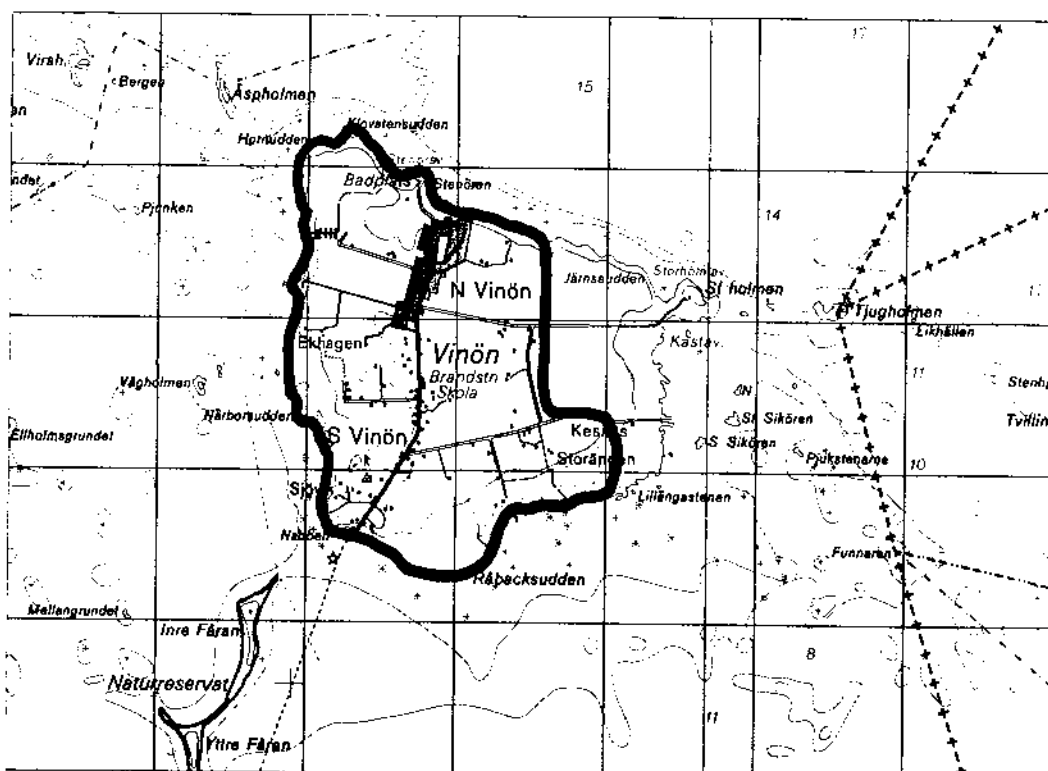
Praktiskt taget alla åkrar på ön brukas i dag som en del i ett mycket småskaligt jordbruk. Betesmarker förekommer i mindre omfattning men fortfarande finns en del torra betesmarker på åsens krön. På ön förekommer också ett antal ekhagar av vilka några fortfarande är betade.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Stora Mellösa socken

Top karta:	1052
Ek karta:	105 28, 105 29
Koordinater:	65636/14947
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	160 ha varav 20 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 18, F 2
Naturvårdsöversikt:	Vinön 80:187 klass III

Naturvärden: III

80:15 MALGRÄVA-KÖPSTA

Området utgör ett övergångsområde mellan förkastningsbranten i söder och Kvismaredalen i norr. Landskapets topografi skapas till stor del av drumlinar, vilka ofta är odlade och bildar ett kuperat odlingslandskap. Berggrunden i området består av kambro-siluriska bergarter och områdets flora är klart kalkpåverkad.

I området som är en ren bondebygd finns några väl sammanhållna byar och ett stort antal utflyttade gårdar. Byarna ligger i allmänhet på drumlinryggarnas krön och där finns också fornlämningarna.

Områdets åkermarker är i allmänhet väl hävdade och dessutom finns en del betesmarker fortfarande i drift. En del av dessa har torrängskaraktär och är tydligt kalkpåverkade. Bl a finns jordtistel i en av traktens hagmarker.

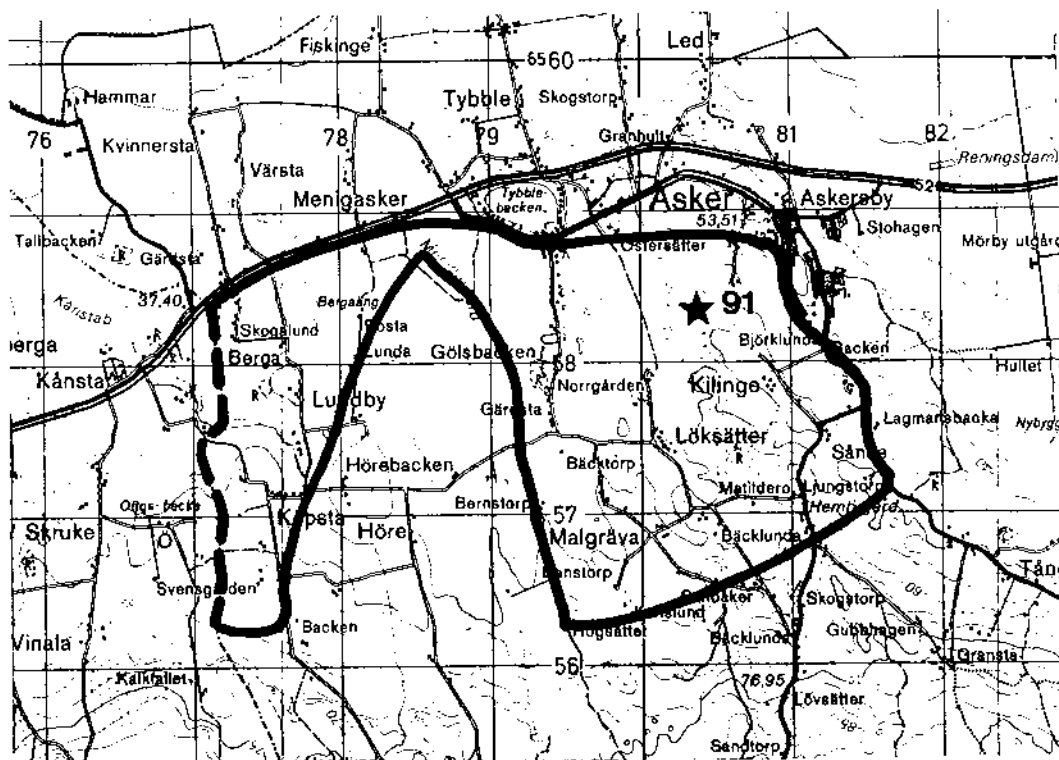
FAKTARUTA

Örebro kommun, Askers socken

Top karta:	1052
Ek karta:	105 15, 105 16
Koordinater:	65575/14789
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	500 ha varav 40 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt:	Prästängan i Asker 80:205 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Prästgården i Askersby 80:91 klass III

Naturvärden: III

80:16 BREVENS BRUK

Området omfattar kulturmarkerna vid Brevens bruk mellan sjön Sottern och Kullasjön. Genom området rinner Brevensån, som är en del av Nyköpingsån och som genom fallhöjderna nedanför Sottern skapat förutsättningar för den industriella utvecklingen. Åkrarna är i allmänhet upptagna på sandiga sediment som lutar ner mot ån.

Bruksmiljön vid Brevens har ett reglerat bebyggelsemönster med herrgård, bostadsbebyggelse, hyttanläggning samt tillhörande arrendegårdar. Bruket grundlades år 1676, men miljön idag speglar huvudsakligen 1800-talet.

Hävdnen i området är starkt vikande och endast de närmast bruket liggande åkrarna är fortfarande odlade. En del naturliga betesmarker finns närmast ån och dessutom har några åkermarker överförts till betesmark.

De största naturvårderna i området är knutna till ån och framför allt till de relativt orörda forsarna vid Biskopskvarn. Här har utter varit synlig in i sen tid.

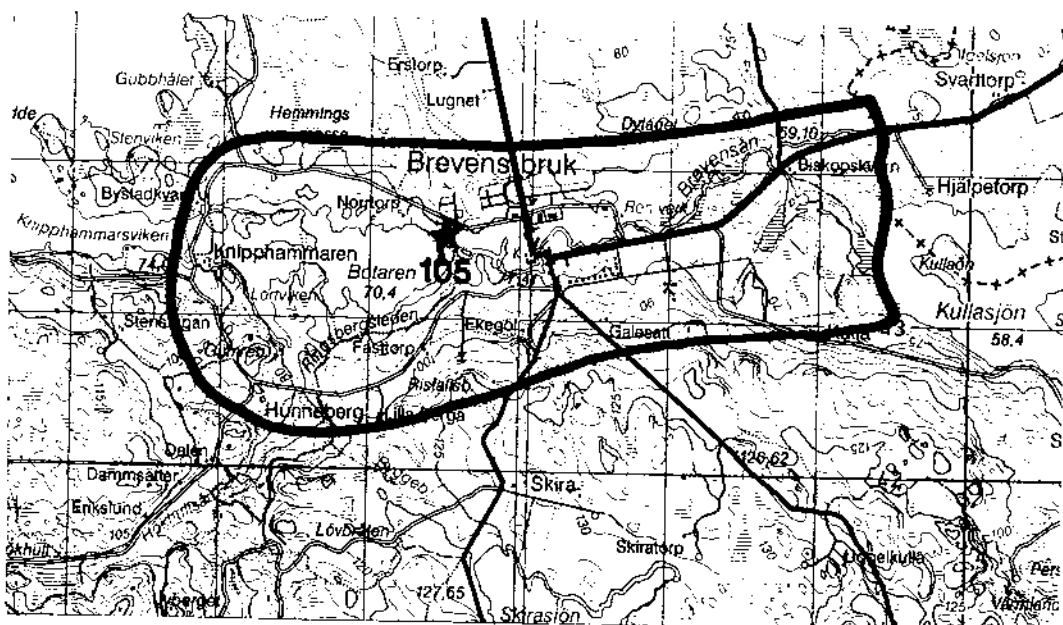
FAKTARUTA

Örebro kommun, Askers socken

Top karta:	0954
Ek karta:	095 87
Koordinater:	65434/14866
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Nyköpingsån
Total areal odlingsmark:	70 ha varav 20 ha är fodermark
Riksintresse:	K 15
Naturvårdsöversikt:	Botaren 80:229, klass III, Brevensån 80:230 klass II, Åsparti i NV Kullasjön 80:231 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Påltorp 80:105 klass Ö

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: I

80:17 SVENSHYTTAN-LANNAFORS

Området består av Garphytteåns dalgång och en del av Kilsbergsförkastningens nedre partier. Dalgången är uppfylld av relativt grovkorniga sediment och ån är djupt nerskuren och har delvis ett meandrande lopp. Dalgången ligger mellan Latorpsplatån som består av kalksten och Kilsbergsförkastningen.

Bebyggelsen i området är blandad med en bruksherrgård Lannafors, ett stort antal utflyttade gårdar samt nyttillkommen bebyggelse utan samband med det areella näringslivet. Inom området finns lämningar av flera hyttor, vilket visar att det haft betydelse för järnhanteringen i Lekebergslagen.

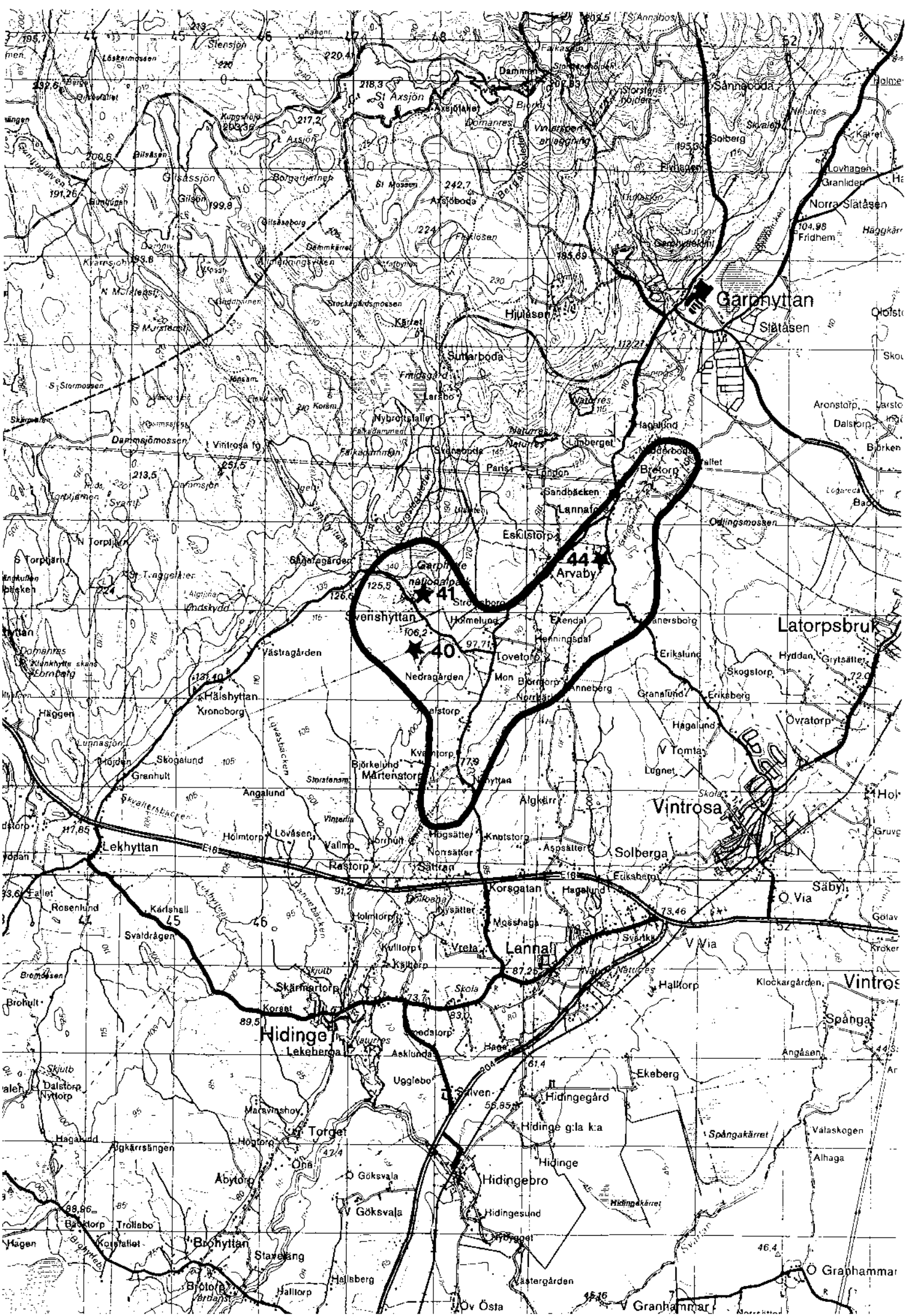
Vid Kilsbergsförkastningens fot ligger Garphyttans nationalpark. Den är en av Sveriges första nationalparker och bildades år 1909 för att skydda den mycket rika floran i de då igenväxande slättermarkerna omkring f d Svenshyttans by. De tidigare odlingsmarkerna i byn hävdas numera som slätteräng.

Tack vare tillgången på kalk både på Latorpsplatån och som urkalksförekomster i urberget är hela området botaniskt sett mycket rikt. Särskilt gäller detta de hävdade delarna av nationalparken.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Hidinge socken

Top karta:	1042
Ek karta:	104 49, 105 40
Koordinater:	65723/14486
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	220 ha varav 50 ha är fodermark
Riksimtresse:	NT 14, NT 19
Naturvårdsöversikt:	Garphyttans nationalpark NP1 klass 1, Svenshyttan 80:42 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Nedragården i Svenshyttan 80:40 klass III, Garphyttans nationalpark 80:41 klass I, Arvaby 80:44 klass Ö
Naturvärden:	I

80:18 TYSSLINGEN-LATORP

Området består av slättsjön Tysslingen med närmast omgivande åkermarker, samt av sluttningen och en del av krönet på den s k Latorpsplatån, vilken är uppbyggd av skiffer och kalksten. Sjön Tysslingen ligger nere på Närkeslätten och omges av lersediment. Sjön är tidigare sänkt i flera omgångar.

Öster om sjön finns ett typiskt herrgårdslandskap, medan det norr och väster om sjön finns ett typiskt bondelandskap med utflyttade gårdar liggande relativt högt över sjön. Vid Latorp har omfattande industriell verksamhet med kalk och skiffer som råvara förekommit och här finns en bruksherrgårdsmiljö

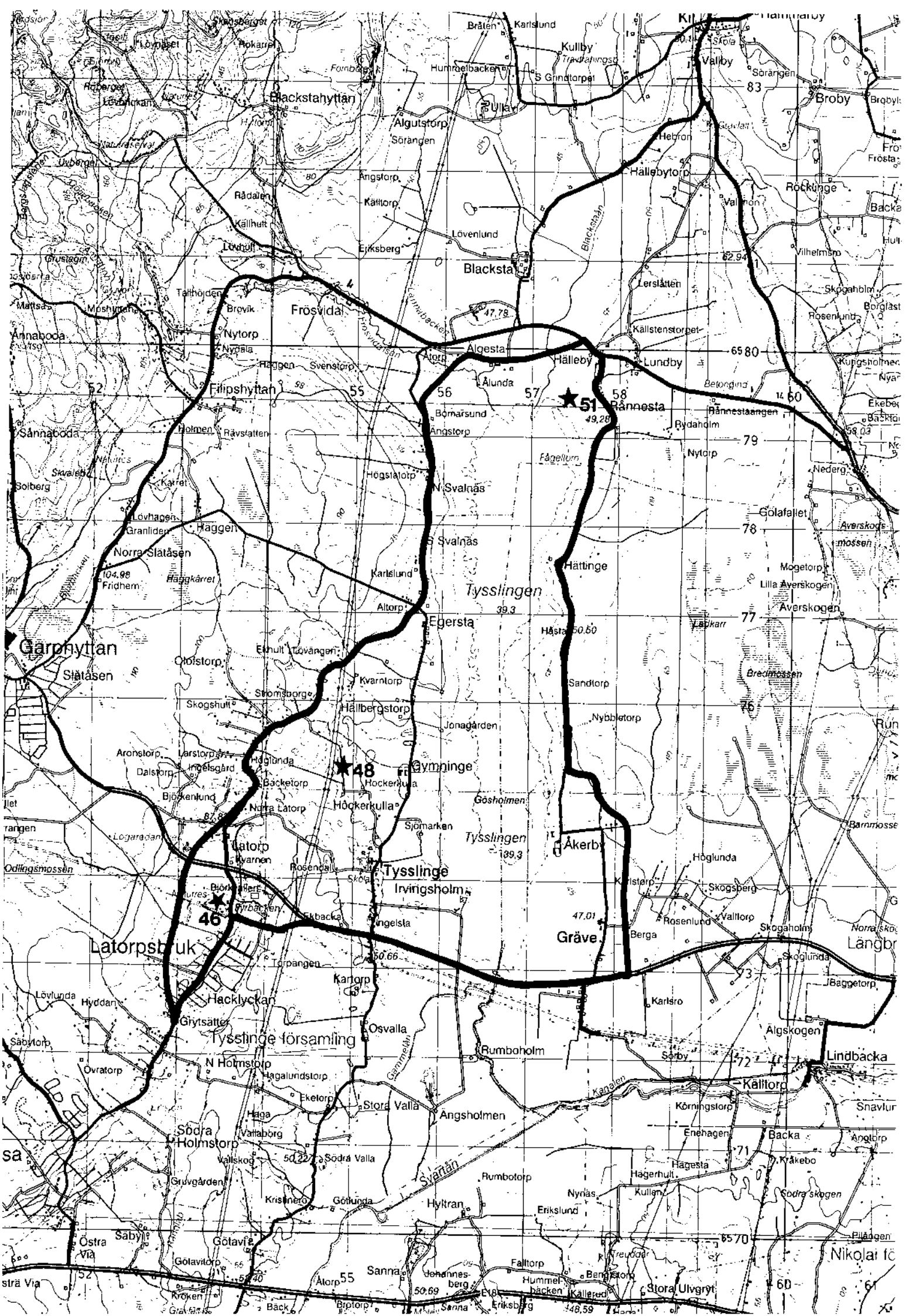
Sjön Tysslingen anses vara en första rangens rastlokal för våtmarksfåglar och är bl a känd för sina stora mängder rastande sångsvanar. Vid sjön finns dels betade madmarker med mycket lång kontinuitet, dels stora arealer madmarker där betet återupptagits på senare år.

På Latorpsplatån och dess sluttningar finns ett av länets största ädellövskogsbestånd. Här finns också torrängar på mycket grunt jordtäckte ovanpå kalkhällen. En av dessa är skyddad som naturreservat och här växer bl a backsmultron, jordtistel och på något fuktigare ställen guckusko.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Tysslinge och Gräve socknar

Top karta:	1051, 1053
Ek karta:	105 40, 105 41, 105 50, 105 51
Koordinater:	65755/14556
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	965 ha varav 165 ha är fodermark
Rikssintresse:	NT 14, NT 15
Naturvårdsöversikt:	Latorpsängarna 80:46 klass II, Magasinshagen-Bäcketorpshagen 80:48 klass II, Drumliner norr om Rosenddal 80:49 klass III, Tysslingen 80:84, klass I, Åkerby 80:85 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Tysslingen 80:51 klass II och III, Kvarntorp och Gymninge 80:48 klass III och Ö, Naturreservatet Latorps äng 80:46 klass I och III
Naturvärden:	I
Kulturvärden:	II

80:19 BOCKSBODA-BLANKHULT

De odlade markerna är här belägna högst uppe på Kilsbergens förkastningsbrant. Åkermarkerna är uppbrutna ur stenfattiga moräner och åkrarna har ofta formen av typiska krönodlingar.

Inom området finns ett antal utflyttade bondgårdar. Järnhanteringen har haft betydelse för utvecklingen av bygden här uppe och gårdarna har varit delägare i en näraliggande hytta. Inom området finns numera en omfattande sentida bebyggelse både för permanentbostäder och fritidsbostäder.

Hävden i området är allmänt vikande men en del av åkrarna brukas fortfarande. De tidigare betesmarkerna är i huvudsak övergivna och det bete som ännu finns kvar sker i huvudsak på de tidigare åkrarna.

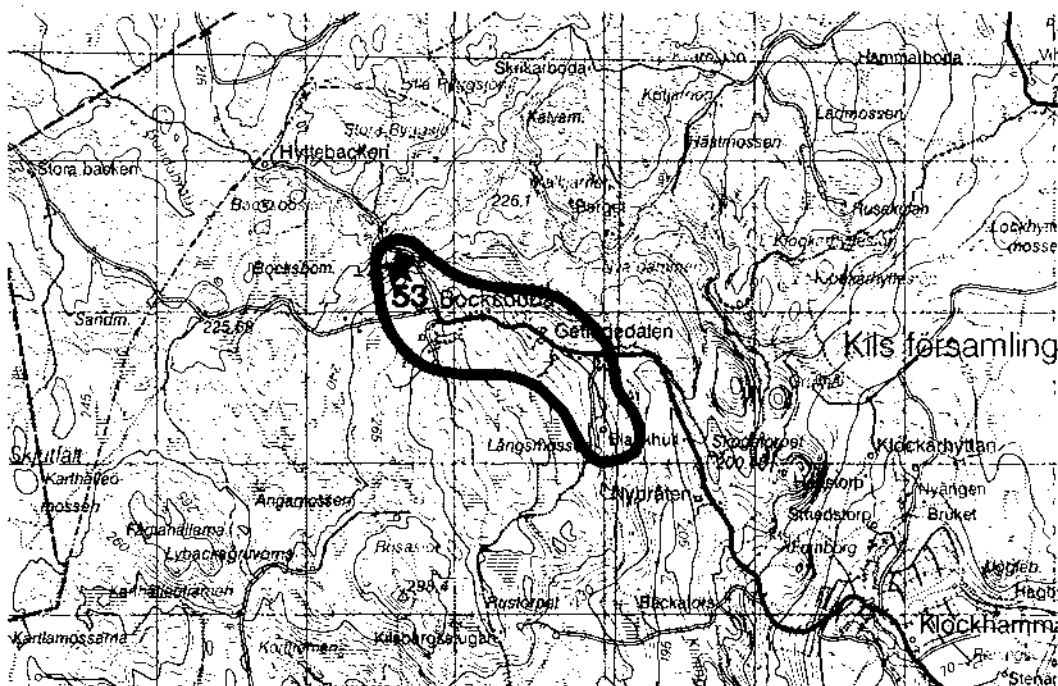
Bocksbodaområdet ligger i en del av Kilsbergen som har stor betydelse för ett omfattande friluftsliv. Bocksbodaområdet är ett av ytterst få områden med tidigare jordbruk uppe i Kilsbergen som fortfarande brukas.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Kils socken

Top karta:	1053
Ek karta:	105 70
Koordinater:	65869/14532
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	30 ha varav 10 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 19
Naturvårdsöversikt:	Bocksbodaområdet 80:73 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Bocksboda 80:53 klass Ö

Naturvärden: II

80:20 DYLTÅ BRUK

Herrgårdslandskapet vid Dylta bruk är beläget i gränzonen mellan Närkeslätten och Kåglans skogsområde. De odlade markerna består huvudsakligen av lätt kuperade sedimentjordar.

Vid Dylta bruk finns ett välbevarat rödfärgsbruk med herrgårdsanläggning och gruvor för svavel, alun och vitriol. Till området hör begravningsplats, klockstapel och gårdsmuseum. Miljön präglas huvudsakligen av 1800-talet.

Den traditionella hävden är vikande i hela området. En stor del av de åkermarker som ligger en bit bort från herrgården har ställts i ordning till våtmarker för olika ändamål. Åkrama närmast herrgården och bruket hålls dock fortfarande öppna om än med konstgjorda medel.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Axbergs socken

Top karta: 1053

Ek karta: 105 63, 105 64, 105 73, 105 74

Koordinater: 65850/1465554

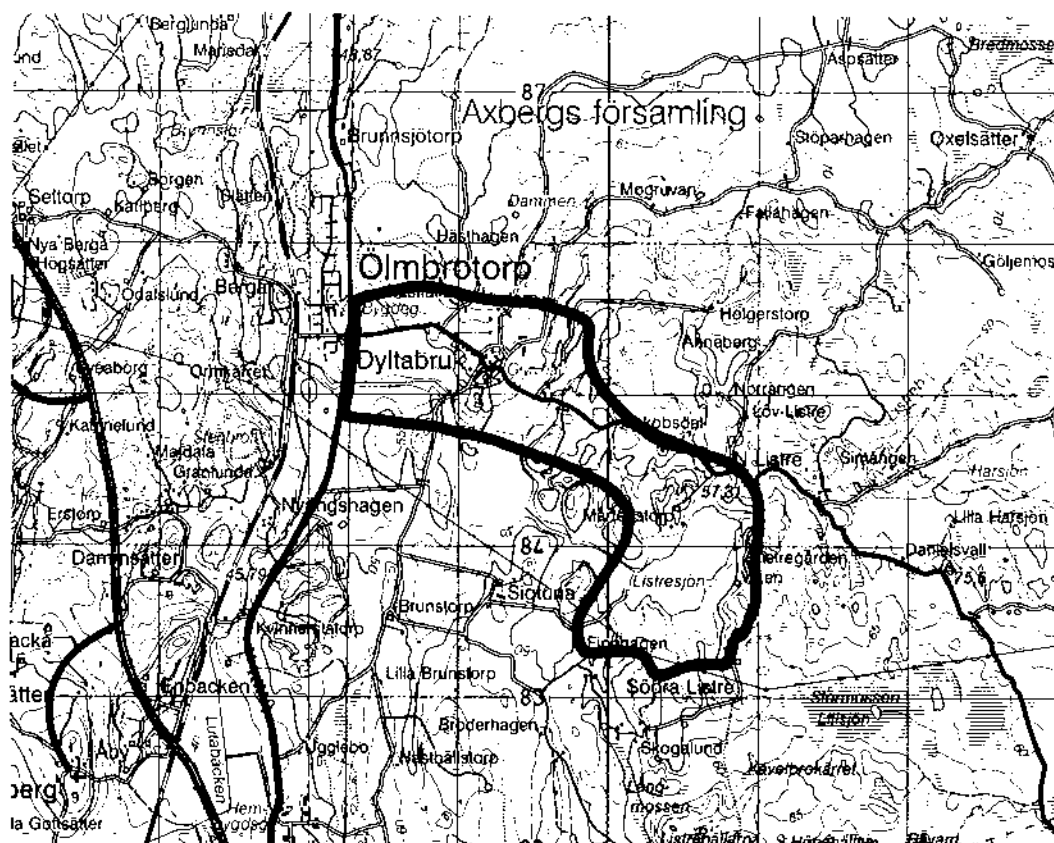
Naturgeografisk region: Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 170 ha varav 10 ha är fodermark

Riksintresse: K 27

Naturvårdsöversikt: Listresjön 80:106 klass III

Kulturmiljövården: I

80:21 JÄRLEÅN

Området omfattar Örebro kommuns del av Järleåns dalgång där ån just lämnar Bergslagen och kommer ner på slättbygden. Inom en stor del av sträckan är ån djupt ner-skuren i sediment och har ett delvis meandrande lopp. Inom hela den aktuella sträckan är ån lugnflytande och saknar forsar.

Bebyggelsen inom området består främst av ett antal ensamliggande gårdar.

Områdets åkermarker är väl hävdade. I området finns ett större område med betesmarker intill ån och dess meanderslingor. Detta område är av typen björkhage och har lång kontinuitet som betesmark.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Ervalla socken

Top karta: 1053

Ek karta: 105 92

Koordinater: 65962/14629

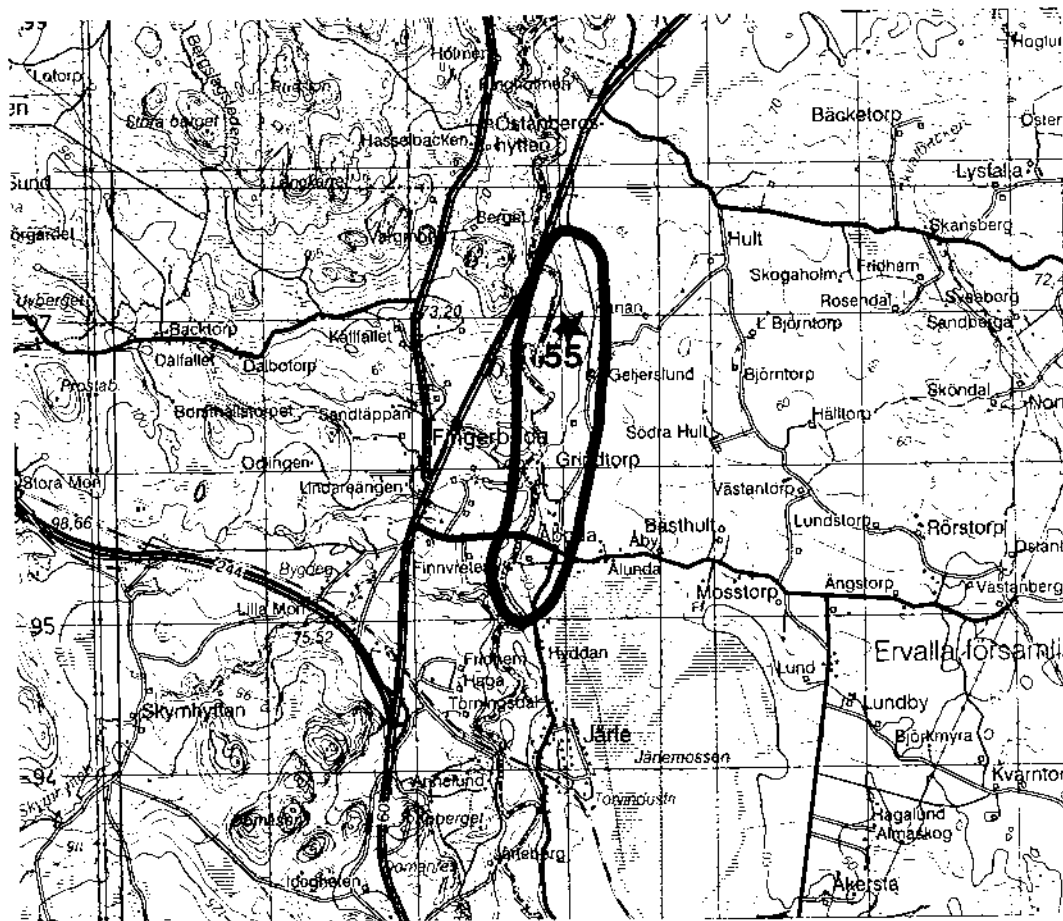
Naturgeografisk region: Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 60 ha varav 15 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Järleån från N Fingerboda till Finnvreten 80:112 klass II

Ängs- och hagmarksinv.: Geijerslund 80:55 klass Ö

Naturvården: II

80:22 ESPLUNDA-RINKABY

Odlingsmarkerna består här av stora vidsträckta lersedimentområden. Inom en högre liggande del finns ett stråk med större och mindre moränholmar och däremellan liggande sedimentområden som odlas.

Esplunda utgör en stor herrgårdsanläggning med lång, landskapspräglade allé och "tillhörande" kyrkby i ett storskaligt odlingslandskap. Till herrgården hör Stiftelsen Esplunda arkiv och bibliotek. I området finns dessutom gravfält, öde bytomt, byar med utskiftad bebyggelse m m.

Områdets åkermarker är för närvarande svagt hävdade, men hålls ändå öppna. Inom området finns också några ekhagar med återupptaget bete samt sankare ådellövskogs-partier nere vid Hjälmarsstranden.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Rinkaby socken

Top karta: 1051, 1053

Ek karta: 105 44, 105 54

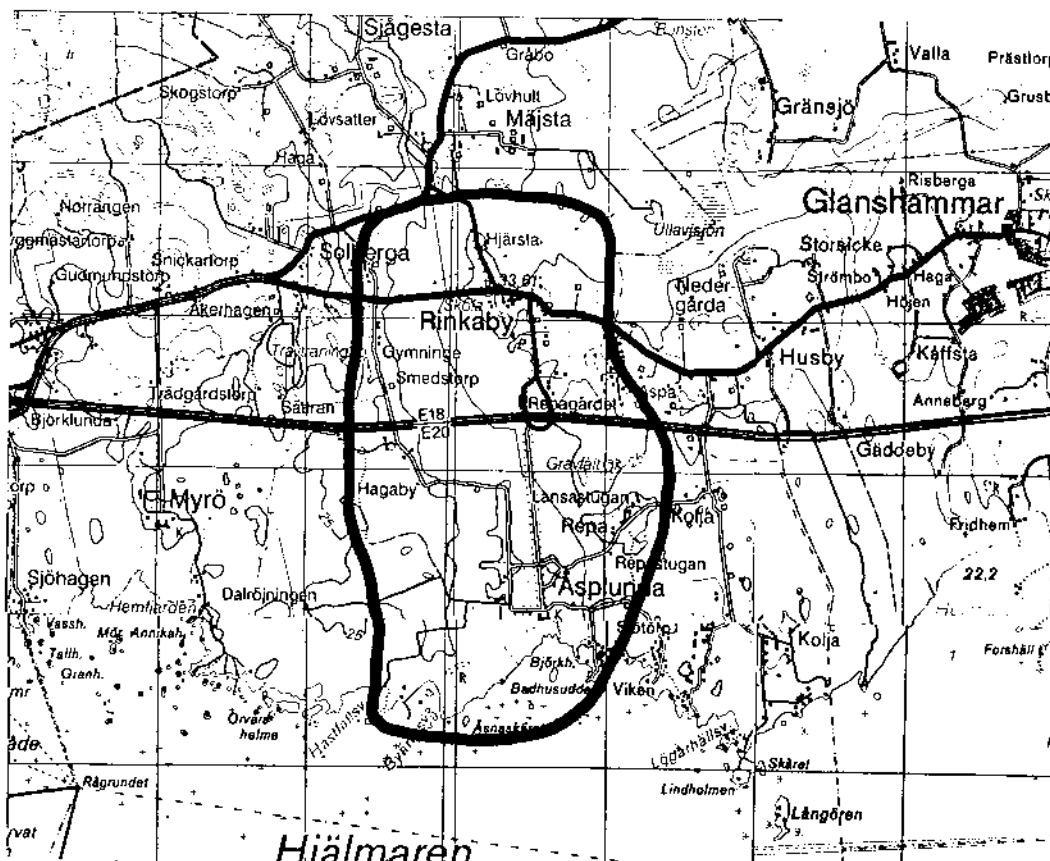
Koordinater: 65700/14734

Naturgeografisk region: Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 330 ha varav 30 ha är fodermark

Riksintresse: K 24

Kulturmiljövärden: I

80:23 SKÄVESUND

Området består av den mäktiga men relativt flacka Skävesundsåsen där den når ut till Hjälmaren. I området ingår också intilliggande delar av Hjälmärstränderna samt uppodlade finkorniga sediment vid sidan av åsen. Inom den sydligaste delen av området går de odlade markerna ända upp på åschrönet.

Skävesund utgör en herrgårdsmiljö på denna ås vid Hjälmaren. I odlingslandskapet ingår flera gravfält och enstaka fornlämningar samt byar med utskiftad bebyggelse, torp och en f d prästgård.

Områdets åkermarker är väl hävdade och områdets öppenhet är därmed säkerställd. Inom området finns betydande arealer med betesmarker i hävd, både som madmarker nere vid stranden och som torr betesmark på åsen. Mest anmärkningsvärd är den betade fornlämningsrika enebacken på åsen söder om gården. Här talar såväl florän som andra faktorer för en mycket lång kontinuitet i nyttjandet.

Åsens höjd och den öppenhet som betesutnyttjandet skapar har gjort att här finns en av de bästa utsiktspunkterna över Hjälmaren.

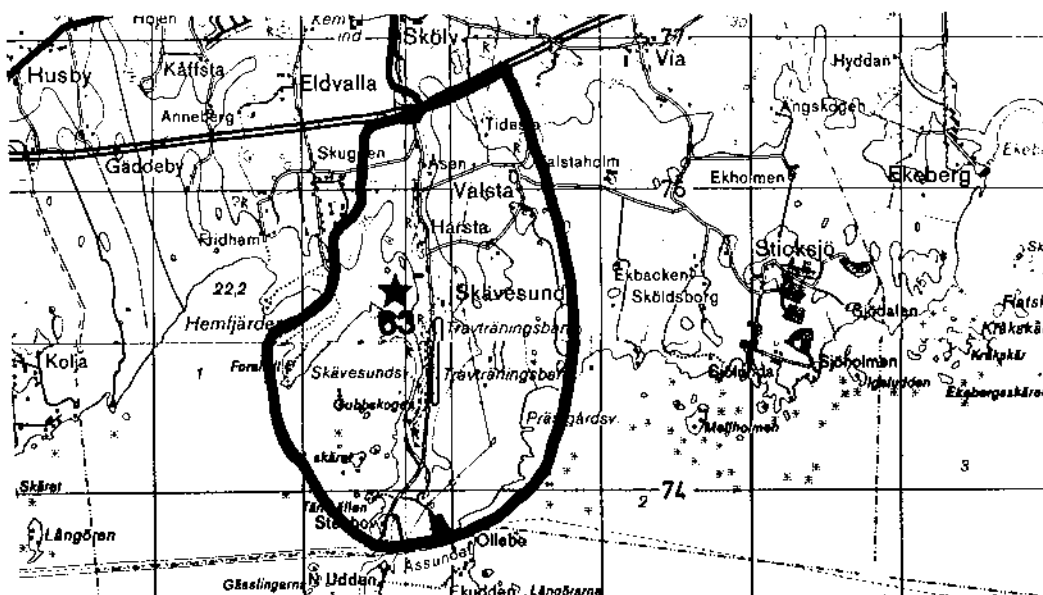
FAKTARUTA

Örebro kommun, Glanshammars socken

Top karta:	1052, 1054
Ek karta:	105 45, 105 55
Koordinater:	65759/14778
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbacken, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	200 ha varav 20 ha är fodermark
Riksintresse:	K 25, F 2
Naturvårdsöversikt:	Glanshammarsåsen mellan Skölv och Skävesund 80:154 klass III, Glanshammarsåsen vid Skävesund 80:155 klass 1
Ängs- och hagmarksinv.:	Skävesund 80:63 klass 3

Naturvärden: I

Kulturmiljövärden: I

80:24 GLANSHAMMAR

Området som är beläget i utkanten av Glanshammars samhälle består av sluttningarna av en moränhöjd samt en del av Glanshammarsåsen med mellanliggande lersedimentområde.

Området utgör en kyrkomiljö med fornlämningar från yngre järnålder, runstenar, klockstapel, f d sockenmagasin och f d byskola. Den medeltida kyrkan tillhör de märkligaste i Närke. I området finns även rester av äldre bebyggelse kvar på bytomt och en medeltida silvergruva.

Inom området finns också förekomst av urkalksten som varit föremål för brytning.

Områdets åkermarker är väl hävdade, men något egentligt naturbete förekommer inte längre.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Glanshammars socken

Top karta: 1054

Ek karta: 105 55

Koordinater: 65779/14770

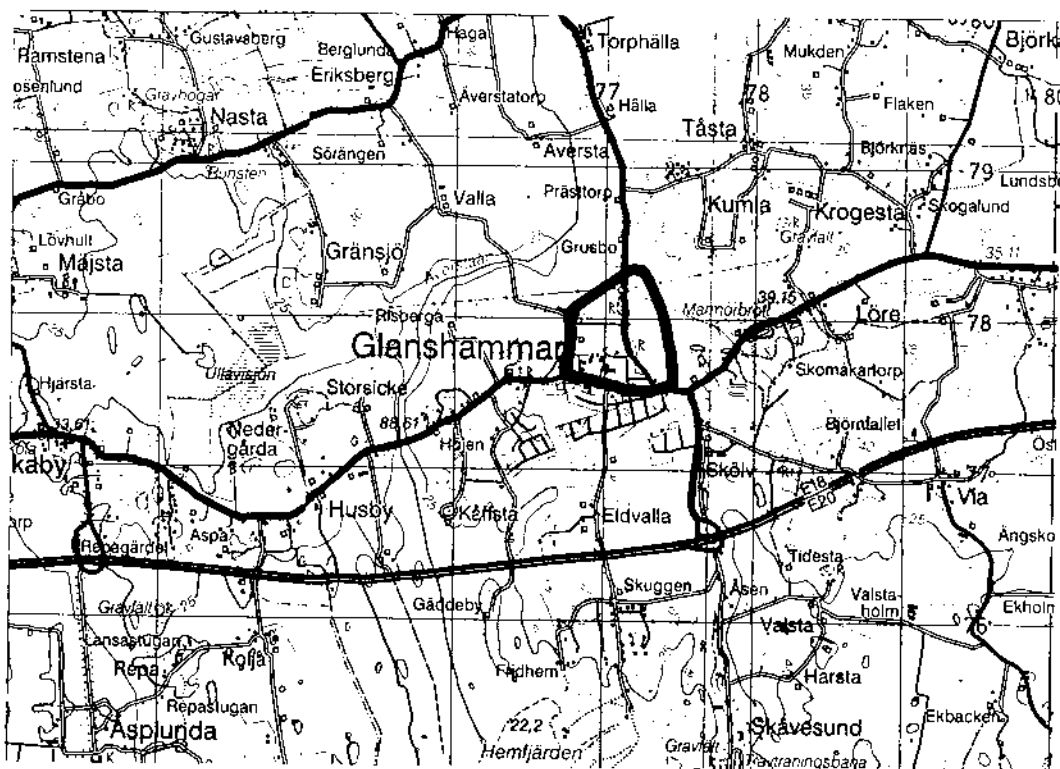
Naturgeografisk region: Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån

Total areal odlingsmark: 20 ha

Riksintresse: K 26

Naturvårdsöversikt: Två åskullar nordost Glanshammar 80:138, klass III
Kalkberg nordost om Glanshammar 80:139, klass II
Åsparti öster om Glanshammar 80:140, klass III

Kulturmiljövärden: I

80:25 ÅSTA-EKEBERG

De odlade markerna i detta område ligger till största delen på lersediment. I områdena vid Ekeberg och Åstamossen är det vidsträckt område som odlas, medan det i den centrala delen är ett småbrutet sedimentområde med en mängd moränkullar, som höjer sig över leran. Odlingen och betet når på flera ställen ner till Hjalmarstranden.

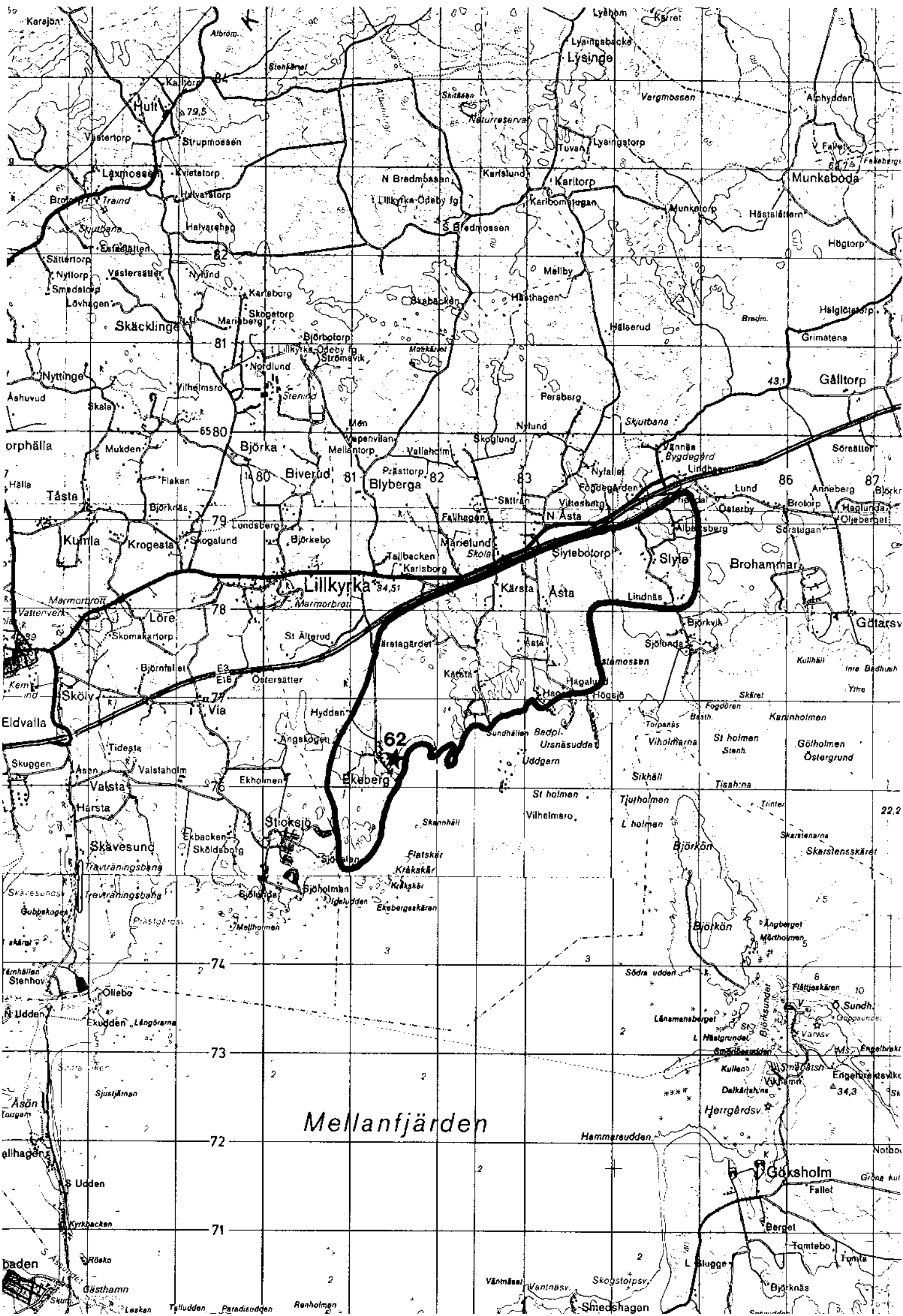
Inom området finns ett mycket typiskt herrgårdslandskap med bl a alléer och ekhagar vid Ekeberg, förebilden till Hjalmar Bergmans Rogershus. I övrigt dominerar området av ren bondebygd med gårdar som i vissa fall ligger kvar på bytomter, i andra fall är utflyttade. På många av åkerholmarna finns fornlämningar.

Områdets åkermarker är överlag väl hävdade. Vid Ekeberg förekommer betesmarker av stor omfattning som ek- och björkhagar och som madmarksbeten intill sjön. I flera fall tyder florán på att betesutnyttjandet har lång hävd.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Lillkyrka socken

Top karta:	1054
Ek karta:	105 56
Koordinater:	65776/14824
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	510 ha varav 110 ha är fodermark
Riksintresse:	F 2
Naturvårdsöversikt:	Betesmarker norr om Lillaspudden 80:149 klass III, Lillaspudden 80:150 klass III, Ekebersvikens strand 80:15 klass III, Asphagen-Oxhagen, Ekeberg 80:152 klass III, Djurgården, Ekeberg 80:153 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Ekeberg 80:62, klass III
Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	II

80:26 NYTTINGE-BJÖRKA

De odlade markerna i området ligger på lersedimenttytor i anslutning till det urkalkstensstråk som går i öst- västlig riktning genom området. Huvuddelen av de åkerholmar som sticker upp ur lerslätterna är av kalksten. I den större skogen i områdets norra kant finns dessutom en förkastning i kalksten.

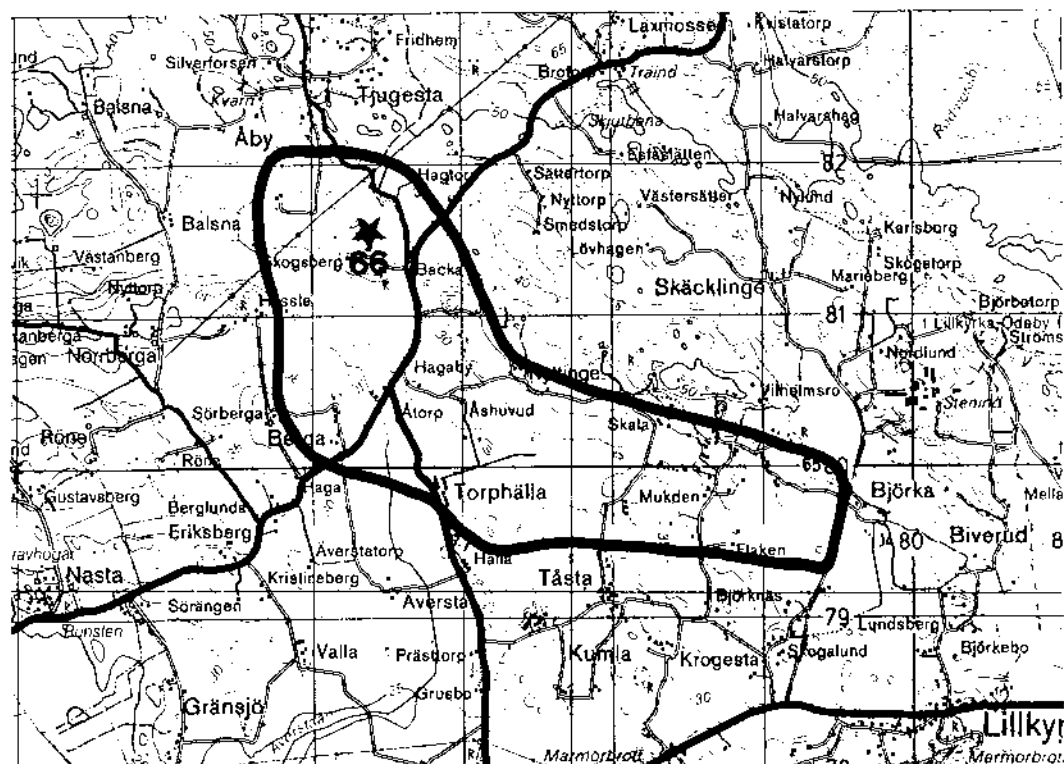
Området är ett typiskt bondelandskap med nästan genomgående utflyttade gårdar, vilket ger en spridd bebyggelsebild. I området finns ett stort antal äldre och nyare kalkbrott vilka skapat speciella förutsättningar för sysselsättning och bebyggelse i bygden.

Åkermarkerna i området är väl hävdade. Flera av de betesmarker som fortfarande hävdas ligger på kalkberggrund och har en mycket säregen och värdefull flora. I några fall förekommer stäppartade torrängar, vilket är en typ av växtsamhälle som är sällsynt här i länet.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Glanshammars socken

Top karta:	1054
Ek karta:	105 65
Koordinater:	65806/14765
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	385 ha varav 35 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 17
Naturvårdsöversikt:	Ängs- och hållmark vid Skogsberg 80:132 klass III, Kalkberg i Nyttinge 80:133 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Skogsberg 80:66 klass III
Naturvärden:	I

80:27 KÄGLEHOLM

Området består av Käggleholmsön vilken ligger i sjön Väringen. Centralt på ön finns omfattande odlingsmarker vilka till största delen är genom invallning skyddade mot sjöns vattenstånd. Över öns östra del löper Glanshammarsåsen och till den är det mesta av bebyggelsen knutet.

Området utgör ett odlings- och sjölandskap med Käggleholms slottsruin och Ödeby kyrka. I området finns flera gravfält, övergivna bytomter, fossil åkermark och slaggvarp.

De centrala delarna av öns åkermarker är väl hävdade medan vissa perifera delar har skogsplanterats eller övergått till en nu återupptagen betesdrift. I denna ingår också tidigare betade madmarker.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Ödeby socken

Top karta: 1054

Ek karta: 105 75

Koordinater: 65874/14769

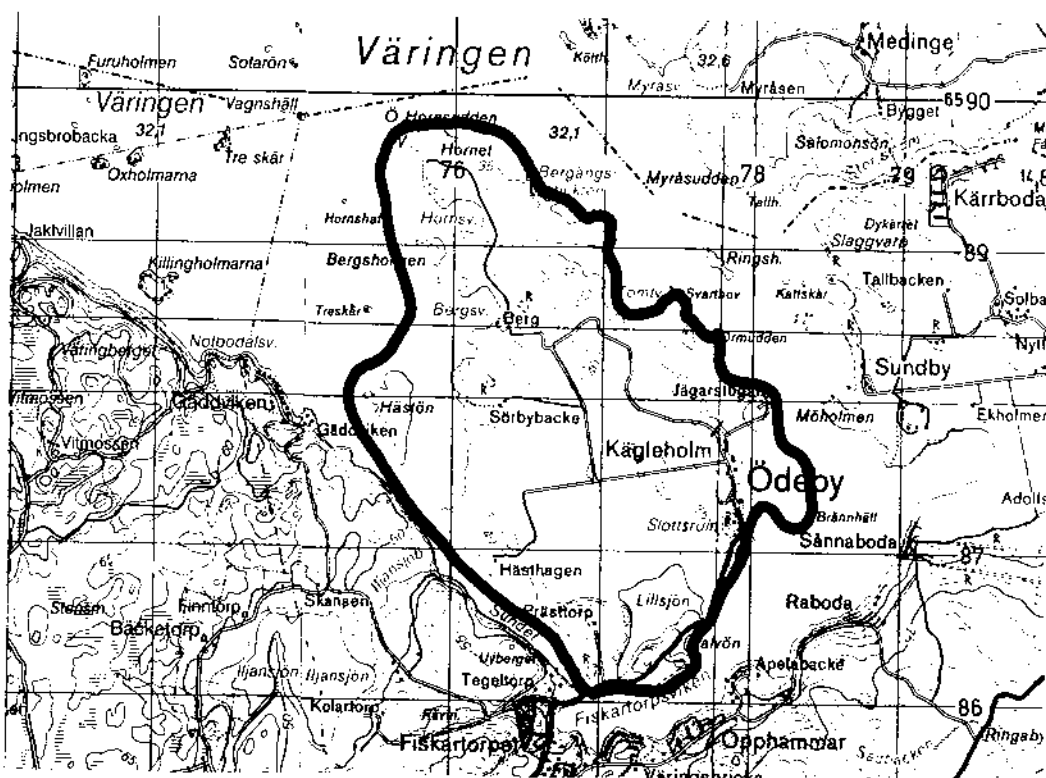
Naturgeografisk region: Skogslandskapet omdelbart söder om norrlandsgränsen, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 170 ha varav 40 ha är fodermark

Riksintresse: K 51

Naturvårdsöversikt: Strandområde vid Ormudden-Svarthov-Tomtviken
80:120 klass III,
Ekhage V Käggleholms herrgård 80:121 klass III,
Åsen söder om Ödeby kyrka 80:122 klass III,
Lillsjön 80:123 klass III

Kulturmiljövärden: I

80:28 ERVALLAÄNGARNA

Området består av vidsträckta sankängsmarker på båda sidor Ervallaån. En mindre del av ängarna är invallade och brukade som åker, men huvuddelen är fortfarande utsatt för översvämningar och kan därför endast användas för slätter och bete.

Inom det angivna området finns ingen annan bebyggelse än Ervalla station vid Sveriges äldsta normalspåriga järnväg. Stationen trafikeras numera såväl av stambanenätet som av museibanan Nora Bergslags järnväg.

Områdets åkermarker är f n svagt hävdade, men hålls ändå öppna. Efter en period av lägre nyttjande har områdets våtmarker åter tagits i bruk i full utsträckning. En del av markerna har dock haft en nära nog kontinuerlig slätter under hela 1900-talet. Inom våtmarksområdena förekommer även bete, men i mindre omfattning än vad slättern svarar för.

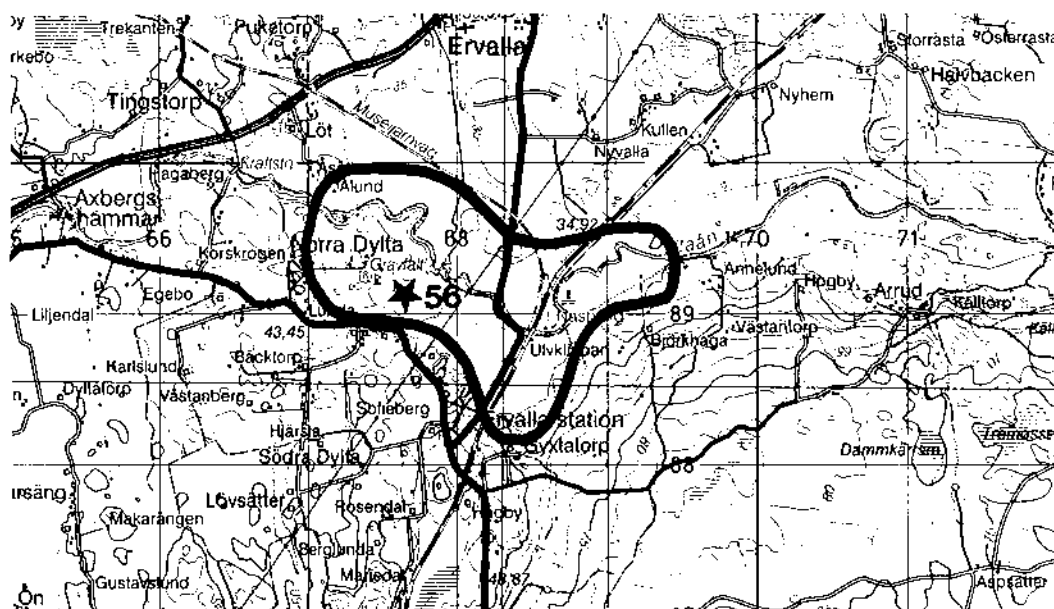
De slåttade våtmarkerna har betydelse som flyttfägellokal för våtmarksfåglar. Våtmarker saknar också motsvarighet i länet.

FAKTARUTA

Örebro kommun, socken

Top karta:	1053
Ek karta:	105 73
Koordinater:	65890/14682
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	150 ha varav 90 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Järleån-Dyltaån från Axbergshammar till Väringen 80:115 klass III, Ervallaängarna 80:116 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Dyltaån vid Ervalla 80:56 klass III

Naturvärden: I

80:29 KARLSLUND

Området omfattar det landskapsparti där Svartån bryter sig igenom Karlslundsåsen. Här har skapats ett kuperat landskap med forsar och svämsedimentområden. Väster om genombrottet ligger vidsträckta lersedimentområden.

Här finns en herrgårdsanläggning i åsläge vid vattenfallen i Svartån med strängt reglerat brukningscentrum och storskaligt odlingslandskap med underliggande gårdar och lantarbetarbebyggelse. Karlslund var ursprungligen Örebro slotts västra ladugård. I området finns även fossila åkrar, kvarn, kraftverk och ruiner av Örebro Gevärsfaktori från 1600- och 1700-talen.

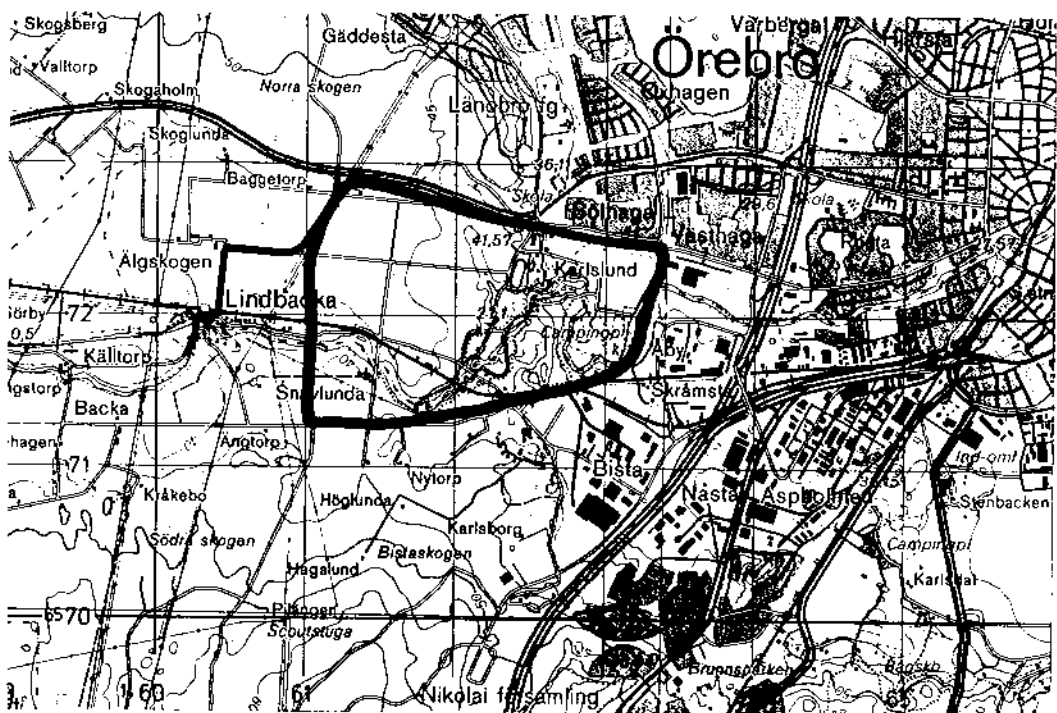
Åkermarkerna i väster är väl hävdade. En del naturliga betesmarker och äldre åkermarker centralt i området är nu betade i samband med en omfattande ridverksamhet. Tidigare brukningsmarker upptas nu också av parker, campingplats och bollplaner.

Området vid Karlslund är ett viktigt och näraliggande utflyktsmål och strövområde för Örebro:s innevånare.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Örebro

Top karta:	1051
Ek karta:	105 42
Koordinater:	65720/14620
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	200 ha varav 10 ha är fodermark
Riksintresse:	K 19
Naturvårdsöversikt:	Karlslundsåsen vid Långbro 80:88 klass II
Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	I

80:30 LEKEBERGA

Kulturlandskapet vid Lekeberga gård och Hidinge kyrka består av ett plant finkornigt sedimentområde som är genomskuret av djupa åraviner. Såväl Lekhytteån som Garphytteån och Svartån rinner genom området. Kring de två förstnämnda åarna har bildats ett djupt nerskuret ravinlandskap med kvarstående partier av den gamla sedimentplatån.

Inom området, som har drag av herrgårdslandskap, finns delar av Lekeberga herrgård samt lämningar av det av hertig Carl storslaget skapade Lekebruket med som mest sex masugnar, men i drift endast 1572 - 1588. Inom området finns också Hidinge nya kyrka.

Områdets åkermarker är väl hävdade. Det stora centrala betesmarksområdet är avsatt som naturreservat och är i dag välhävdad. Delar av de betade områdena har en lång kontinuitet som betesmark, medan andra varit igenväxta efter att från slåtterbruk via bete varit övergivna en tid. I åarna finns en naturlig laxöringstam och inom området häckar vissa år kungsfiskaren.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Hidinge Knista socknar

Top karta: 1042

Ek karta: 104 39

Koordinater: 65680/14471

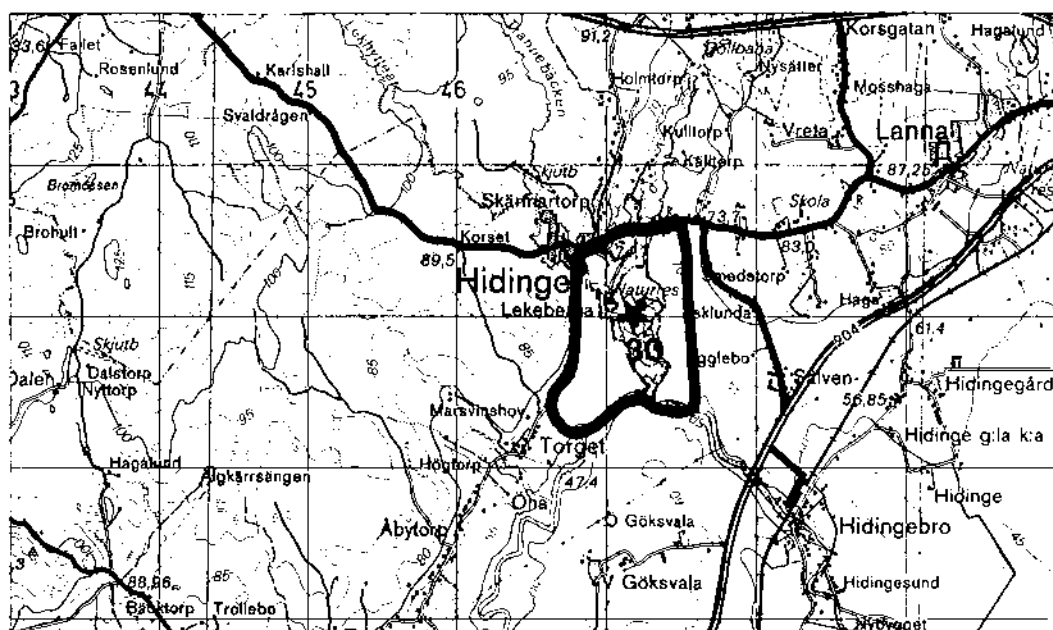
Naturgeografisk region: Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Eskilstunån

Total areal odlingsmark: 95 ha varav 30 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Lekeberga-Sälven T 114, klass I
Svartån mellan Backa och Lekeberga-Sälven NR
80:27 klass III,
Svartån från Lekeberga-Sälven till Hidingebro
80:28 klass III,

Ängs- och hagmarksinv.: Lekeberga-Sälven 80:30 klass Ö

Naturvärden: II

80:31 ÖSTRA DIMBO

Området vid Östra Dimbo är en udde i Hjälmaren, som dels består av flacka lersediment-områden, dels av moränkullar med ekhagar och ekskog.

Området består av en herrgårdslikande gård med omgivande åkrar och betesmarker. Utöver brukscentrum finns endast några enstaka lador.

Åkermarkerna är väl hävdade och en hel del av ekhagarna är betade. Betesmarken varierar från tämligen öppen solbelyst hagmark till skogsbete. Områdets största naturvärden är de betade ekhagarna och de möjligheter till kontakt med Hjälmarsstranden som ges från riksvägen.

FAKTARUTA

Örebro kommun, Lännäs socken

Top karta: 1052

Ek karta: 105 19

Koordinater: 65574/14976

Naturgeografisk region: Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbacken, Eskilstunaån

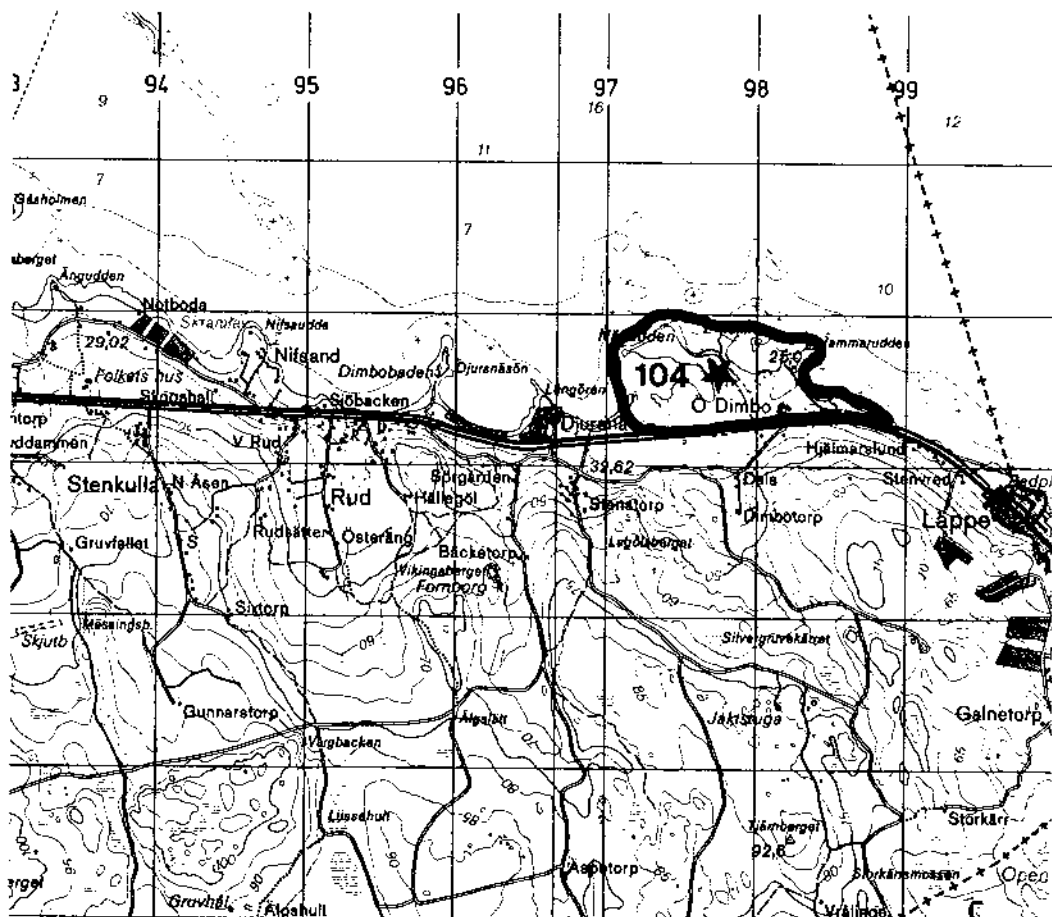
Total areal odlingsmark: 60 ha varav 25 ha är fodermark

Riksintresse: F 2

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Dimbo 80:218 klass II

Ängs- och hagmarksinv.: Östra Dimbo 80:104 klass Ö

Naturvärden: II

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDEVÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

Ängs- och hagmarker:

Norra Berg 80:1	Klass III, liten areal öppen hagmark med en representativ hävdgynnad flora
Norra Herrgård 80:2	Klass Ö, delvis igenväxt och delvis gödselpåverkad hagmark, men fläckvis en hävdgynnad flora
Logsjö 80:3	Klass Ö, delvis gödselpåverkad hagmark, delvis med betesgynnad flora, betydelse för landskapsbilden
Binninge 80:15	Klass III, öppen hagmark som utgör ett vackert inslag i landskapsbilden, delvis med en värdefull hagmarksflora
Ledäng 80:16	Klass Ö, öppen hagmark delvis gödselpåverkad
Hinderstorp 80:18	Klass Ö, välbetad men delvis gödselpåverkad öppen hage, har betydelse för landskapsbilden
Grindstorp 80:19	Klass Ö, öppen hagmark, ensamt belägen inne i skogen, tämligen artfattig hävdgynnad flora
Sixtorp 80:21	Klass III, blandlövhage med värdefull flora, åtminstone stor del hävdas återigen genom slätter
Södra Storsjön 80:22	Klass Ö, rester av slättermark mitt inne i Kilsbergens skogslandskap
Stenbäcken 80:23	Klass Ö, betad men igenväxande hagmark, ensligt belägen i Kilsbergens skogslandskap
Kinkhyttan 80:24	Klass III, liten öppen hage centralt i byn, värdefull flora
Dammen 80:26	Klass III, liten hage med en rik hävdgynnad flora
Fallet vid Lekhyttan 80:28	Klass Ö, numera ej hävdad igenväxande hagmark, slättergynnade arter finns fläckvis i stor mängd
Lekhult 80:29	Klass Ö, mestadels gödselpåverkad hagmark som betas tillsammans med små åkertegar
Smedstorp 80:31	Klass Ö, hagmark och betad fd åkermark, hagmarksflora finns fläckvis
Övre Östa 80:32	Klass III, öppen hagmark intill Svartån
Lövsätter 80:33	Klass Ö, ej längre hävdad hagmark, rester av en betesgynnad flora finns
Råberga 80:34	Klass Ö, öppen hagmark med fokmåkrar och betad skog
Vadholm 80:35	Klass Ö, svagt betad igenväxande hagmark
Dyringstorp 80:36	Klass III, liten välbetad hage med värdefull flora och fokmåkrar
Hägerhult 80:37	Klass III, stor björkhage med många döda och döende träd

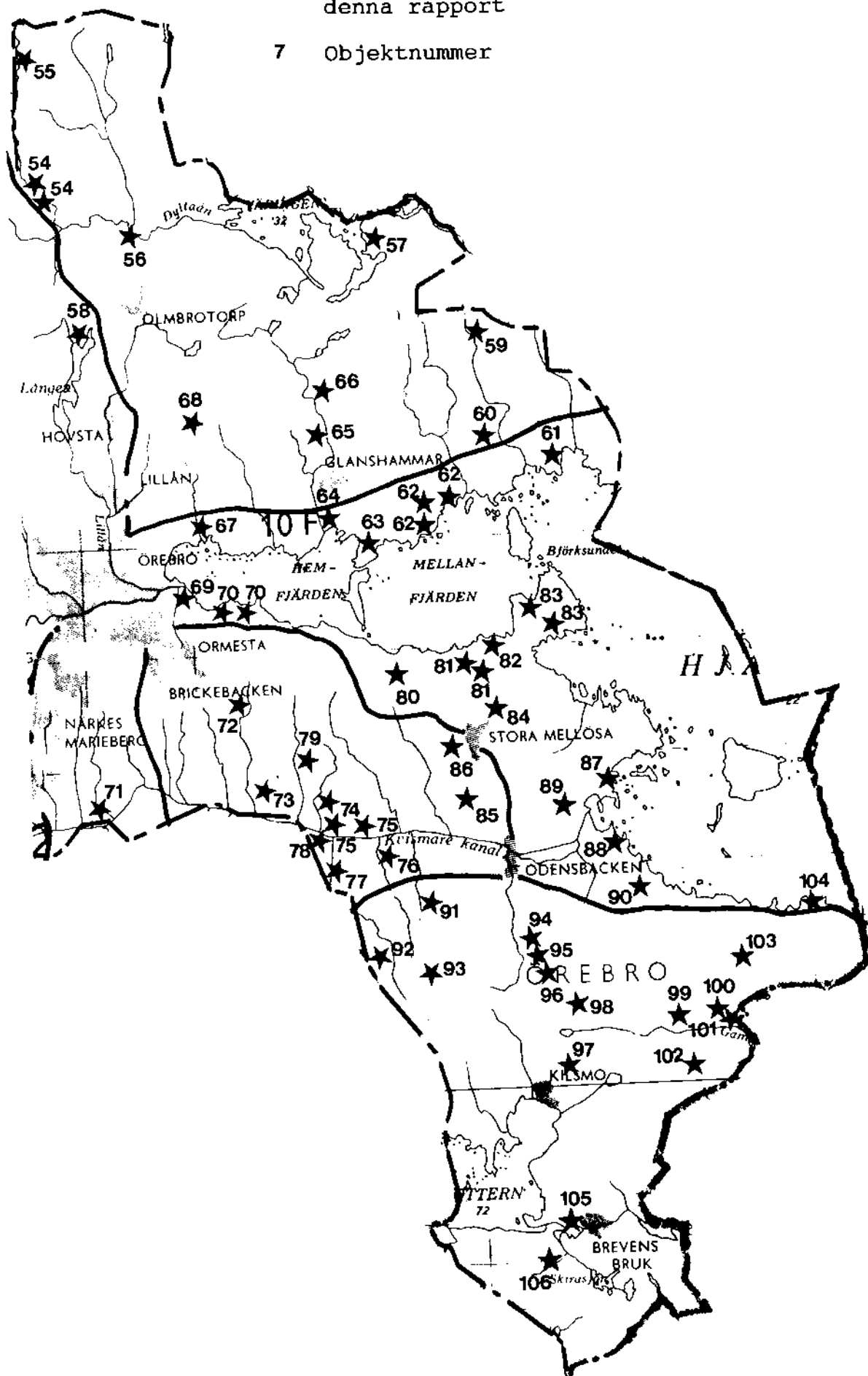
Götavi 80:38	Klass II, en av landets förnämaste lokaler för jortungor
Lanna 80:39	Klass III, öppen hagmark och ganska sluten blandlövhage med ask som dominerade träd, kalkpåverkad och bitvis rik hävdgynnad flora
Suttarboda 80:42	Klass III, friluftsområde i Kilsbergen, varierande hagmark som delvis varit igenväxt, bitvis finns en värdefull hävdgynnad flora
Hjulåsen 80:43	Klass Ö, liten hage intill Ormtjärn
Magasinshagen 80:45	Klass Ö, gles blandlövhage i norra Latorp
Hagbyäng 80:47	Klass II, liten öppen slåtteräng
Filipshyttan 80:49	Klass III, öppen hagmark och blandlövhage i bäckravin
Frösvidal 80:50	Klass Ö, mestadels gödselpåverkad hagmark i Frösvidalsåns ravin och runt kvarndammen
Lockhyttan 80:52	Klass III, varierande hagmark i ett småkaligt odlingslandskap i Kilsbergen, klapperstensvallar, en av hasselmusens nordligaste förekomster
Norsebäck 80:54	Klass Ö, öppen hagmark dels intill gården och dels ner mot Järleån
Sundby 80:57	Klass III och Ö, varierande hagmarker vid sjön Väringsens sydöstra del, bl a strandäng med betydelse för fågellivet
Långbyn 80:58	Klass III, liten värdefull strandäng vid lerslätt-sjön Norra Lången
Lysingstorp 80:59	Klass Ö, björkhage och blandlövhage med svag hävd, rester av en hävdgynnad flora
Vittesberg-Slyte 80:60	Klass II, varierad hagmark med lång kontinuitet
Görasvik 80:61	Klass Ö, stor areal hagmark i herrgårdslandskap vid Hjälmarens strand, delvis gödselpåverkade, men god hävd och med stor betydelse för landskapsbilden
Gäddeby 80:64	Klass Ö, hagmark och betad strandskog intill Hjälmaren med lång kontinuitet, men med en sparsam hävdgynnad flora
Eriksberg 80:65	Klass III, liten välhävdad hage helt omgiven av åkermark
Myrö 80:67	Klass III och Ö, varierad hagmark i ett flack jordbrukslandskap
Mantorp 80:68	Klass Ö, betad men igenväxande hagmark på kalkrik berggrund
Härminge 80:71	Klass Ö, stor areal mestadels öppen hagmark som utgör en trevlig kontrast till en i övrigt åkerdominerad trakt
Segolstorp 80:72	Klass Ö, öppen hagmark med en relativt värdefull, men ganska sparsam hagmarksflora
Hidingsta 80:79	Klass Ö, hagmark i övergången mellan slätten och skogsbygden
Kofallet 80:80	Klass Ö, gravfält från järnåldern som slås genom kulturmiljövårdens försorg, bitvis mycket tät hasselbestånd
Börsholm och Östra Rynninge 80:81	Klass III, varierande hagmarker med representativ hävdgynnad flora
Smedshagen 80:82	Klass III, hagmark intill Hjälmaren, med spår av gammal bebyggelse och odling som stengårdsgård, odlingsrösen m m

Sandåker 80:84	Klass Ö, tät ekhage med några öppna gläntor där en del värdefulla hagmarksarter förekommer
Valnäs 80:85	Klass Ö, öppen hagmark och betad skog, delar med en värdefulla hagmarksarter
Dömmesta 80:86	Klass III, stor areal varierad hagmark, värdefull hagmarksflora, stengärdesgård och på vissa delar många odlingsrösen
Hjälmarsholm 80:87	Klass III, varierande vacker hagmark och betad strandskog intill Hjälmarens
Prästgården i Sergersjö, 80:88	Klass III, hagmark med en typisk hävdgynnad flora intill Prästgårdsviken i Hjälmarens
Egbyåsen naturminne 80:89	Klass II, liten hagmark med främst torräng och med länets största förekomst av backsippa
Ebberud 80:90	Klass III, välhävdad öppen hagmark med en representativ hävdgynnad flora
Köpsta 80:92	Klass III, hage med bl a torräng där jordtistel förekommer
Åssbron 80:93	Klass Ö, liten numera obetad öppen hagmark
Björnhovda 80:94	Klass Ö, delvis gödselpåverkad hagmark i övergångsbygden mellan slätten och skogslandskapet
Bunksätter 80:95	Klass Ö, betad f d åkermark med en mängd odlingsrösen och ett flertal hävdgynnade arter som spritt sig ut på f d åker
Svenstorp 80:96	Klass III, välbetad öppen hagmark på kalkrik morän
Labbetorp 80:97	Klass Ö, till stor del igenväxt hagmark med en vacker öppen gran och enbuskbacke
Himmer 80:98	Klass III, välbetad hagmark med lång kontinuitet
Ingvaldstorp 80:99	Klass III, naturbetesmarker med representativ hagmarksflora Trytorp 80:100
Trytorp 80:100	Klass III, öppen hagmark med en hävdgynnad flora som är typisk för denna del av kommun
Södra Villtungla 80:101	Klass Ö, blandlövhage med störst värde för landskapsbilden
Stora Berg och Lilla Berg 80:102	Klass III, hagmark med en hävdgynnad flora typisk för denna trakt samt med fornlämning
Gunnarstorp 80:103	Klass III, naturbetesmark med lång kontinuitet, men som numera hotas av igenväxning, en mycket riklig förekomst av kattföt
Dalen 80:106	Klass Ö, naturbetesmark som numera till största delen är granplanterad, riklig förekomst av sättergubbe finns fortfarande kvar liksom enstaka fältgentianor
Djurgården Segersjö 80:108	Klass Ö, betad ekhage med stora gamla ekar

ÄNGS- OCH HAGMARKER I ÖSTRA ÖREBRO KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objekt nummer

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Örebro kommun

170

Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska			Bevarandevärde				Intresse- aspekt			Riksstressen enl SNV:s och RAÄ:s beslut (1987-89)			Befintligt skydd och planeringsstatus	
		Total ha	Varav fodermark ha	försättningar			N	K			aspekt	SNV:s och RAÄ:s beslut (1987-89)						
				I	II	III		I	II	III		N	K	F	N	K		F
	80:					I	II	III	I	II	III	N	K	F	N	K	F	NRL
Tryggeboda - Fallhyttan	1	30	10					20		X		X		X	X			
Västansås	2	60	30					30		X		X	X					
Trystorp - Tångersås	3	140	20					120		X		X	X					
Kälkesta - Gropen	4	280	40					240			X	X	X					
Ribbohyttan - Vekhyttan	5	60	10					50			X	X	X		X			
Södra Vissboda	6	30	15					15	X			X			X			
Lekhyttan	7	60	15					45		X		X	X		X	X		
Hackvads drumlinområde	8	3400	300	1860	930	310	X				X	X	X	X	X	X		BM Riseberga
																		NVL 20 §
Vintrosa	9	120	20	100					X	X		X	X			X		
Täby	10	20	0	20						X			X			X		
Kvismaren	11	2035	280	1050	705		X					X			X			NR Kvismaren +
																		Sörön
Oset - Hjälmarsberg	12	250	90	160			X				X	X	X	X	X	X		NR Oset
Göksholm	13	110	50	30	30				X		X	X	X			X		BM Göksholm
Vinön	14	160	20		70	70				X		X	X	X	X	X		
Malgräva - Köpsta	15	500	40	185	275					X		X						
Brevens bruk	16	70	20		50					X	X		X			X		
Svenshyttan - Lannafors	17	220	50		120	50	X					X			X			NP Garphyttan
Tysslingen - Latorp	18	965	165	400	320	80	X				X	X	X	X	X	X		NR Latropsänge
Bocksboda - Blankhult	19	30	10			20			X			X		X	X			Fornlämn. -
																		omr.KML 2:2
Dylta bruk	20	170	10	50	110						X		X			X		
Järleån	21	60	15			45			X			X		X				
Esplunda - Rinkaby	22	390	30	90	270						X		X			X		
Skåvesund	23	200	20	55	125		X				X	X	X	X	X	X	X	

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Örebro kommun

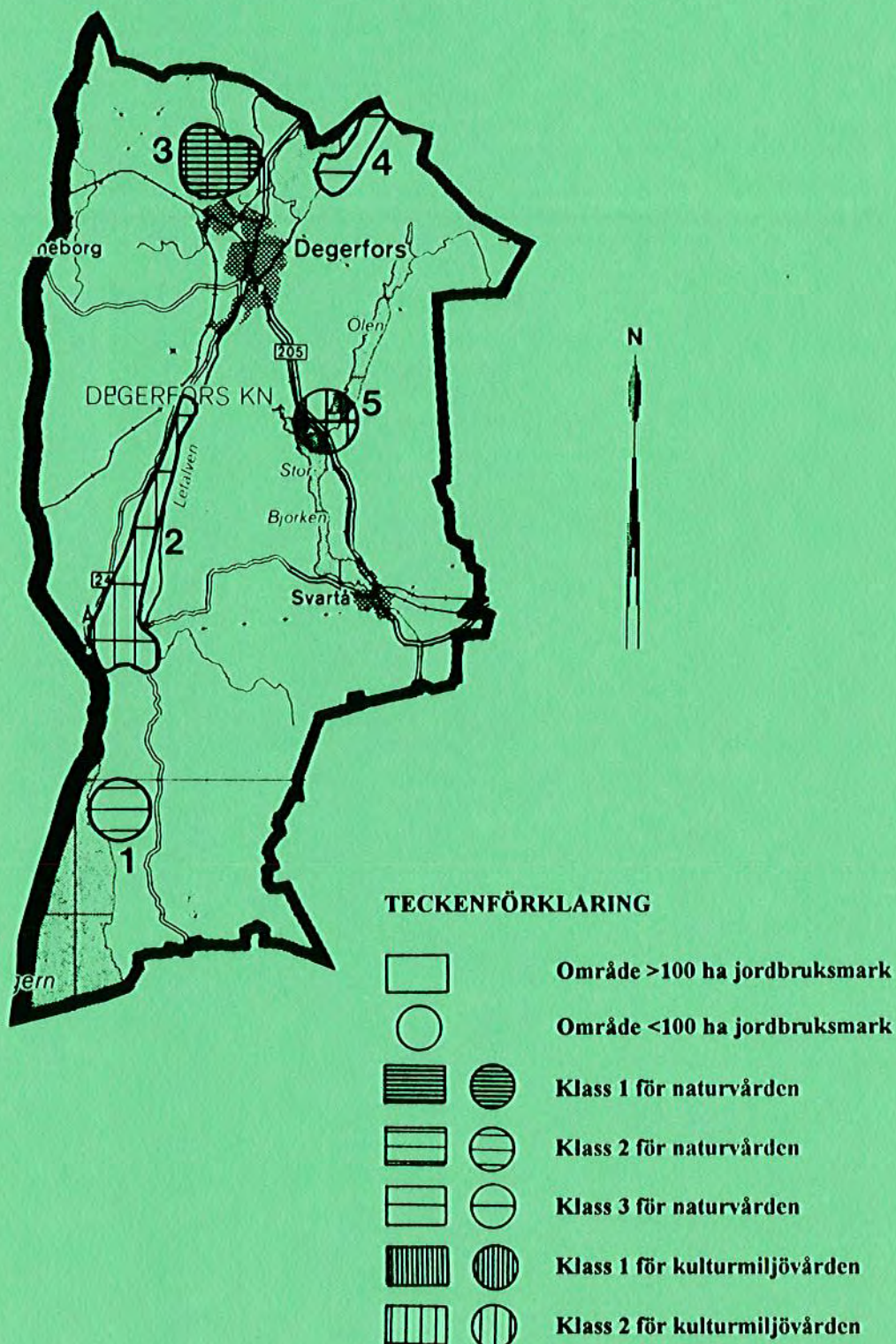
[illegible]

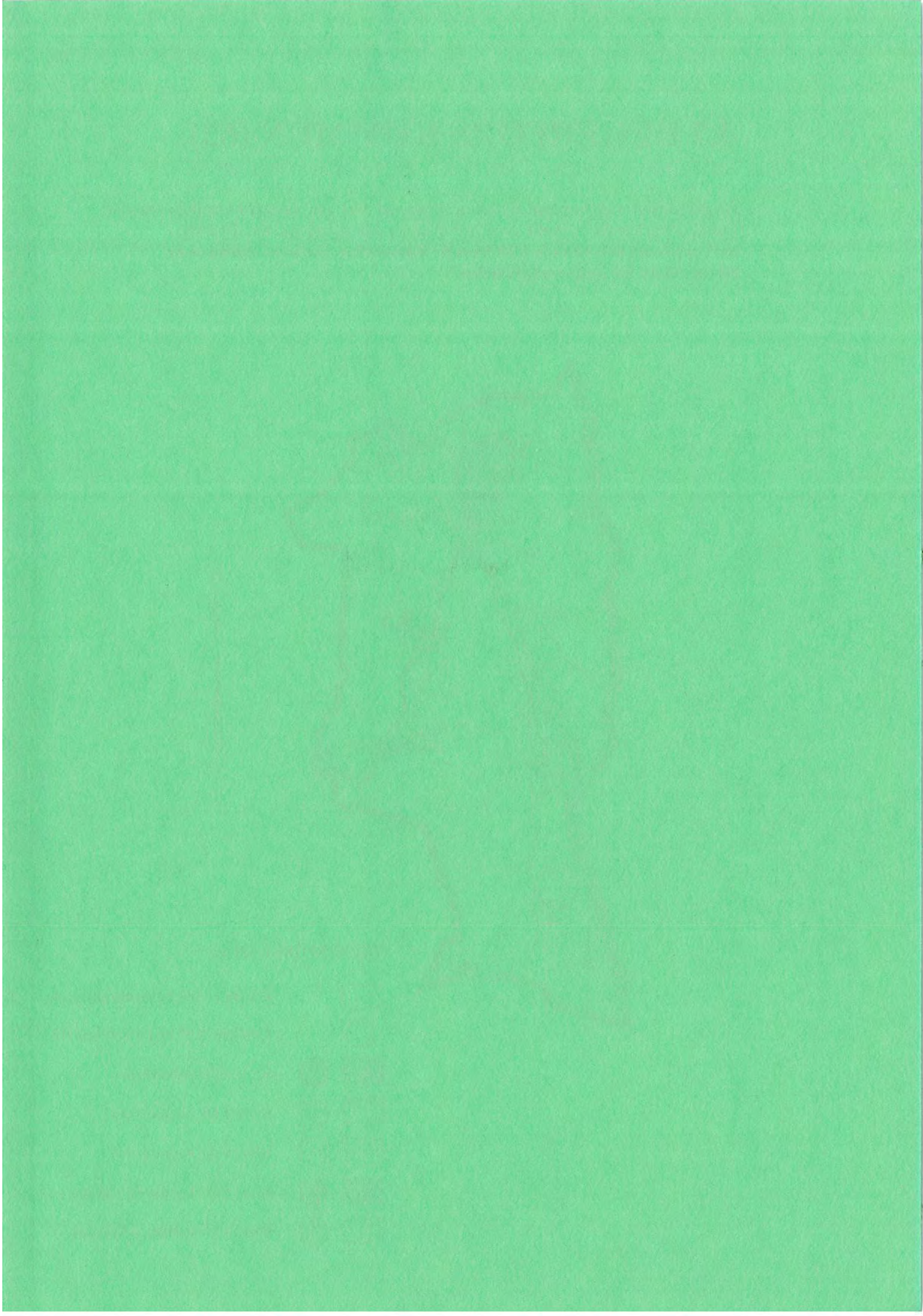
Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

[illegible]

4.7 DEGERFORS KOMMUN (62)

Karakteriseras av kuperat skogslandskap, ett sent koloniserat bergslags-område. Odlingsmarker finns invid de större sjöarna och dalgångarna, dit även herrgårdarna och bruken lokaliserats. Kommunen har inga områden av riksintresse för kulturmiljövården.

62:1 FALLET-VÅRBO

Det här upptagna området är beläget i en flack lång moränsluttning ner mot sjön Skagern. Området innehåller ett mycket småskaligt jordbruk där långsmala åkertegar från bygatan och gårdarna går ner till sjön. Mellan åkrarna finns stengärdesgårdar, åkerbackar och igenväxta diken.

Inom området finns ett antal byar som dels innehåller sammanhållen bebyggelse, dels består av utflyttade gårdar. Det småskaliga jordbruket är förvånansvärt väl bevarat, kanske tack vare de omfattande specialodlingar av jordgubbar som förekommit.

Kvarvarande naturbetesmarker och obetade lundar har en förvånansvärt rik flora vilket tyder på inslag av kalk i moränen. Så finns t ex en så krävande art som krissla i strandregionen.

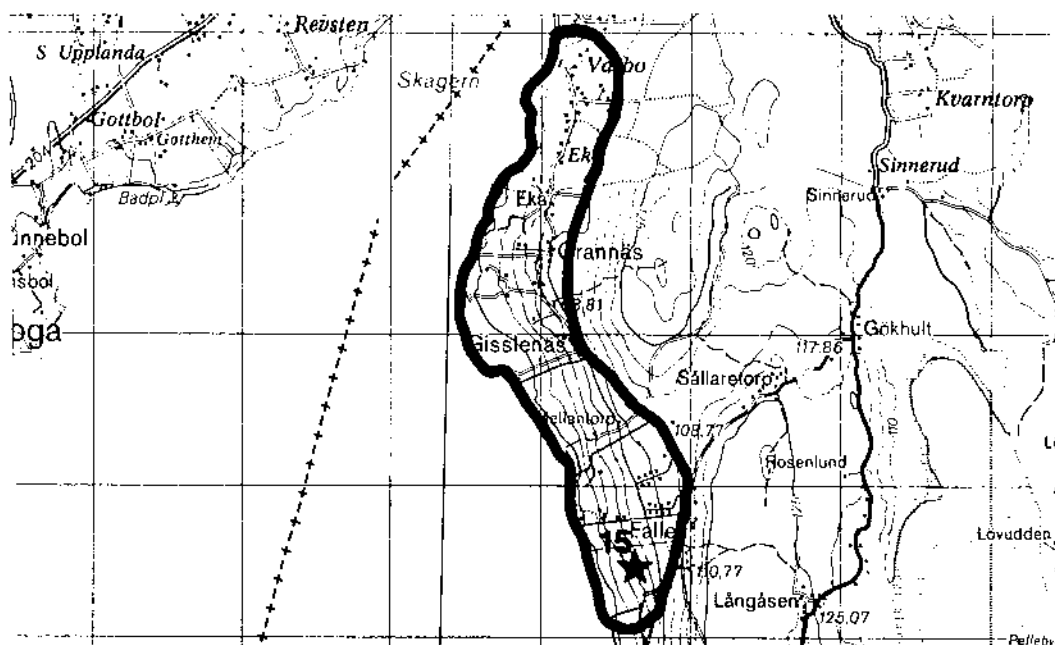
Även om det mesta av betesmarkerna har släppts så finns den slätter- eller betesgynnade floran ofta kvar i kanterna och diken vid de långsmala åkrarna. Svinrot är en hävdgynnad art som bitvis förekommer i stora mängder i kantzonerna.

FAKTARUTA

Degerfors kommun, Nysunds socken

Top karta:	0943, 1041
Ek karta:	094 93, 104 03
Koordinater:	65493/14159
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården, Gullspångsälven
Total areal odlingsmark:	90 ha varav 30 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Fallet vid Skagen 62:4 klass II, Grannäs 62:5 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Fallet 62:15 klass III

Naturvärden: II

62:2 LETÄLVSDALEN

På Letälvens västra sida ligger en lång rad av odlingsmarker på sluttande eller längst i söder plana finsedimentområden. De sluttande sedimentplatåerna är på många ställen genomskurna av djupt nerskurna bäckdalar. I några fall, som t ex vid Lidetorp, har hela ravinsystem utbildats.

Inom hela detta område finns ett fåtal stora ensamliggande gårdar. I byggnadsverket liknar de bergsmansgårdar och många är av herrgårdsliknande storlek. De stora gårdarnas markinnehav och påkostade byggnadsskick speglar områdets speciella förutsättningar i jord- och skogsbruk.

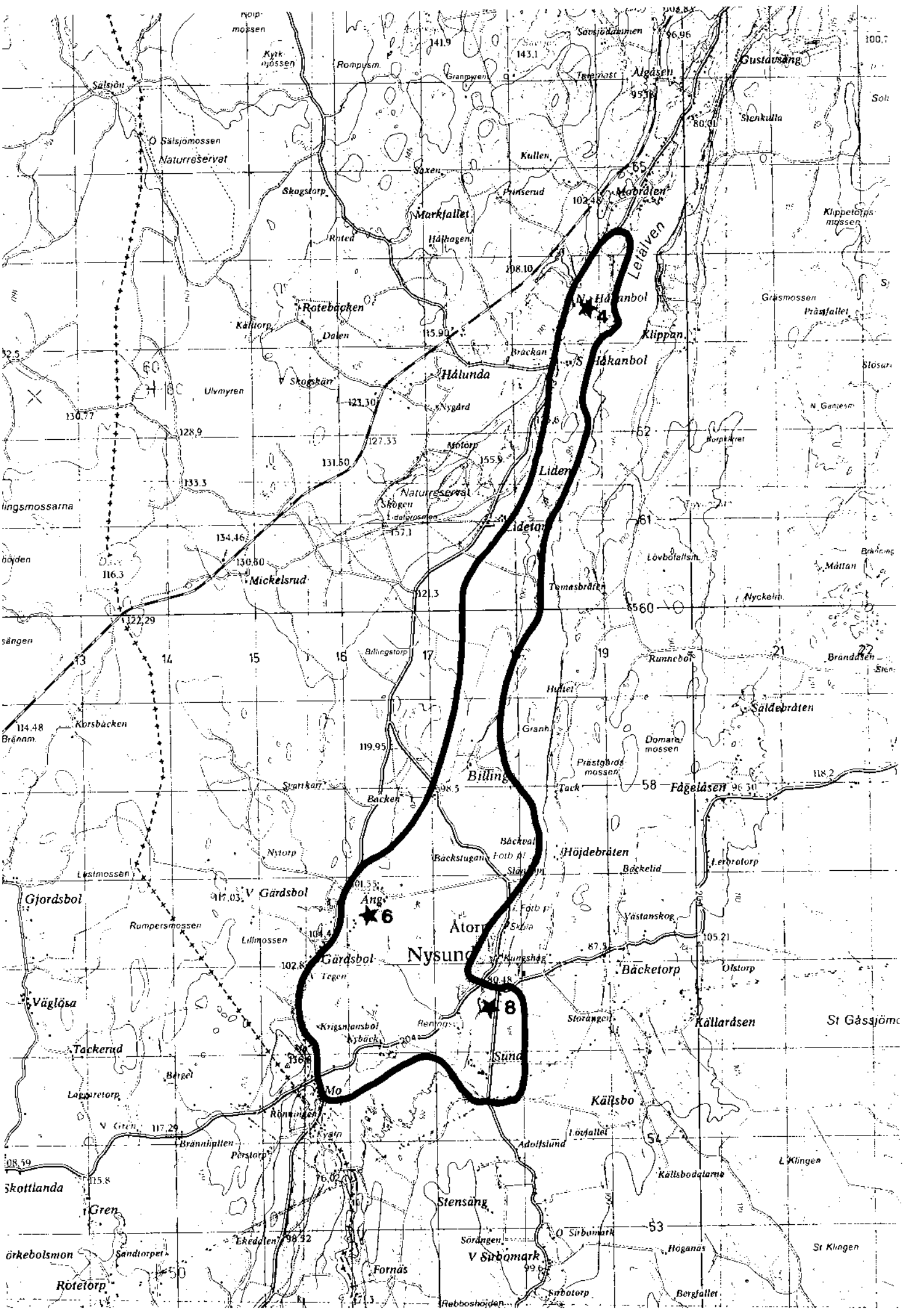
Flertalet av områdets åkermarker är fortfarande i god hävd, medan en stor del av de tidigare betesmarkerna har släppts. Inom några områden finns dock rester av betesmarkslandskapet vid älvstranden eller i bäckraviner.

De största naturvärdena i området är det storskaliga landskapet med de stora sammanhängande odlingsmarkerna som utgör en speciell landskapstyp knuten till Letälvsdalen.

FAKTARUTA

Degerfors kommun, Nysunds socken

Top karta:	1041
Ek karta:	104 03, 104 13, 104 23
Koordinater:	65573/14174
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
Total areal odlingsmark:	580 ha varav 65 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Letälven nedströms Åtorp 62:9, klass II, Lidefors 62:18 klass III, Håkanbol 62:20 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Norra Håkanbol 62:4 klass Ö, Äng 62:6 klass Ö, Sund 62:8 klass III
Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	II

62:3 STRÖMTORP

Kulturmarkerna i området består av åkrar och ängar runt de båda näringsrika sjöarna Västersjön och Östersjön. Mellan sjöarna löper Linnebäcksåsen och på den åsen ligger huvuddelen av bebyggelsen. En del av gårdarna ligger väl bevarade kvar i byarnas gamla lägen, andra är utflyttade.

I bäcken mellan sjöarna finns omfattande lämningar av en hytta, Strömtorpshyttan, som skall ha drivits fram till ca 1830.

Områdets kulturmarker är fortfarande i god hävd. Speciellt anmärkningsvärd är den stora andelen betade madmarker som finns främst vid Östersjön men även vid en vik av Västersjön.

Särskilt Östersjön är känd för sitt rika fågelliv. De betade madmarkerna bidrar verksamt till att höja värdet av sjön. Som fågelsjö är Östersjön lättillgänglig för besökare och där finns också sedan länge ett fågeltorn.

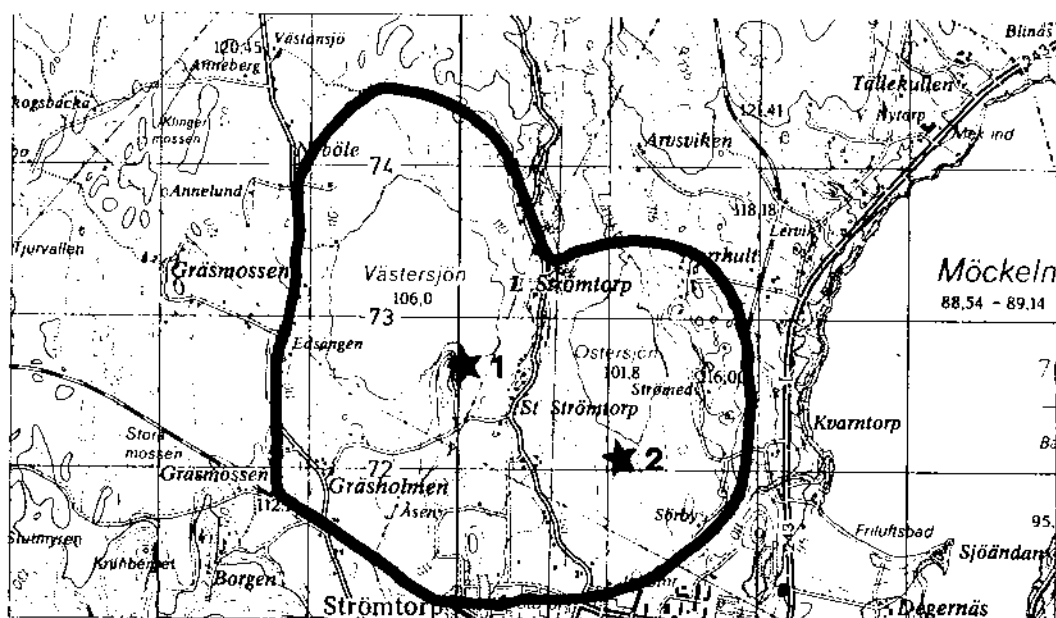
FAKTARUTA

Degerfors kommun, Degerfors socken

Top karta: 1041
 Ek karta: 104 43, 104 44
 Koordinater: 65726/14205
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
 Total areal odlingsmark: 350 ha varav 90 ha är fodermark

Riksintresse: NT 27
 Naturvårdsöversikt: Östersjön 62:37 klass II,
 Västersjön 62:38 klass III
 Ängs- och hagmarksinv.: Västersjön 62:1 klass III,
 Östersjön 62:2 klass III

Naturvärden: I
 Kulturmiljövärden: II

62:4 KNUTSBOL - DUVEDALEN

En lågt liggande sedimentplåtå nära Möckelns strand är uppodlad. En del av moränslutningarna är också nyttjade som betesmarker. Inom området finns blottningar av Visingsösandsten, vilken troligen underlagrar en stor del av området.

Bebyggelsen inom området består av ensamliggande gårdar, vilka nu kommit att blandas med nya bostadshus. I Knutsbol finns en byliknande bebyggelsegrupp med välbevarade hus.

Områdets åkermarker är fortfarande väl hävdade liksom en stor del av betesmarkerna. Jordbruket i trakten tycks domineras av hästhållning och andra former av fritidsjordbruk.

Björkhagarna i moränslutningen är av stort värde både för landskapsbilden och som exempel på en i trakten sällsynt naturtyp. Delar av hagmarkerna har en värdefull hävdgynnad flora.

FAKTARUTA

Degerfors kommun, Degerfors socken

Top karta: 1041, 1042

Ek karta: 104 44, 104 45

Koordinater: 65736/14253

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven

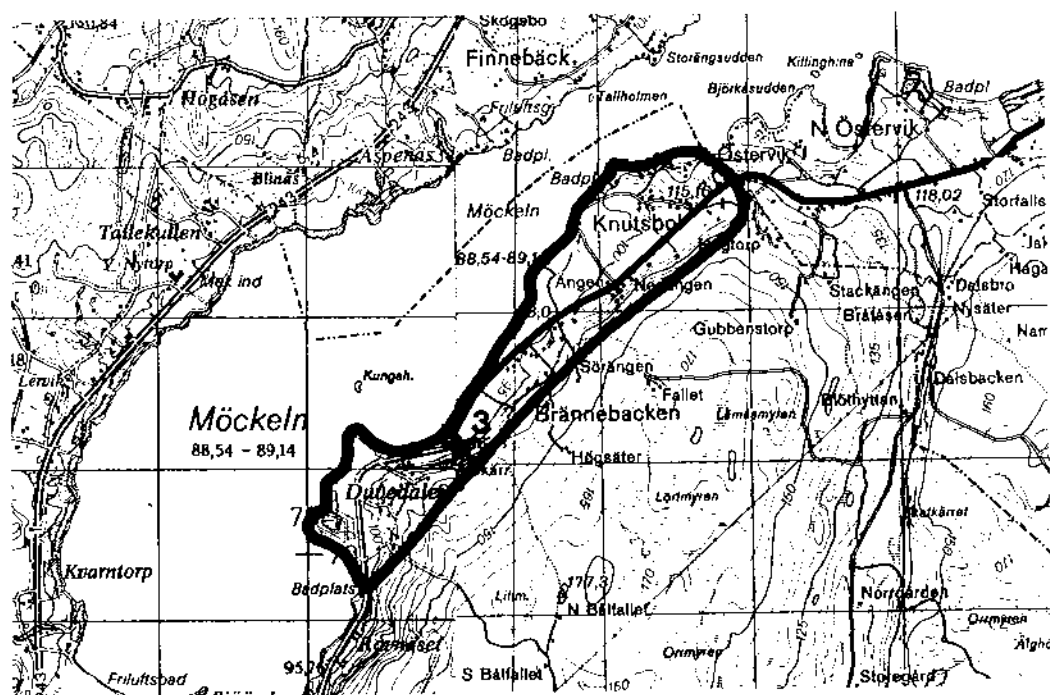
Total areal odlingsmark: 100 ha varav 20 ha är fodermark

Riksintresse: NT 28

Naturvårdsöversikt: Strandområde Mölle-Knutsbol 62:43 klass III,
Strandområde vid Knutsbol 62:44 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Brännebacken och Ålekärr 62:3 klass III

Naturvärden: III

62:5 ÖLSBODA

Omkring ån mellan skogssjöarna Ölen och Stor-Björken finns ett mindre område med lersediment och torvjordar som delvis fortfarande är odlade eller betade.

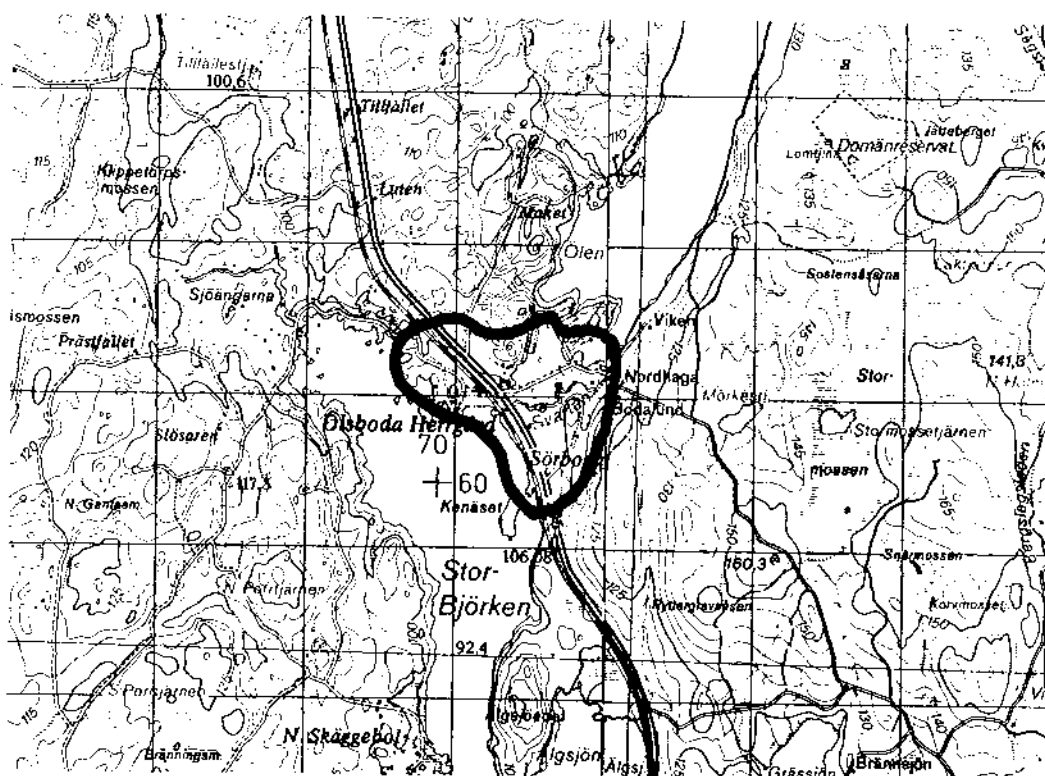
Fallhöjden i ån har gett upphov till en relativt omfattande bruksrörelse (1660 - 1864) med tillhörande bruksherrgård med välbevarade byggnader från 1700- och 1800-talen. Av bruksbyggnaderna återstår bara lämningar medan själva herrgården med terrasserad trädgård mot sjön är i gott skick liksom en del arbetarbostäder och ekonomibyggnader.

De centrala delarna av bruksherrgårdens åkermarker är fortfarande i bruk liksom en del betesmarker. Madmarkerna längs ån har dock lagts utan fåfot under senare tid, men borde kunna restaureras. Inom en av de tidigare åkermarkerna finns en betad våtmark. Invid allén över den brukade åkermarken finns en fångstgrop.

Det öppna odlingslandskapet med sin herrgårdsmiljö har en stor betydelse för landskapet i den i övrigt skogsdominerande trakten.

FAKTARUTA

Degerfors kommun,	Nysunds socken
Top karta:	1041
Ek karta:	104 24
Koordinater:	65630/14243
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Eskilstunaån
Total areal odlingsmark:	40 ha varav 15 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Kulturlandskapet vid Ölsboda 62:24, klass III
Naturvärden:	III
Kulturvärden	II

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

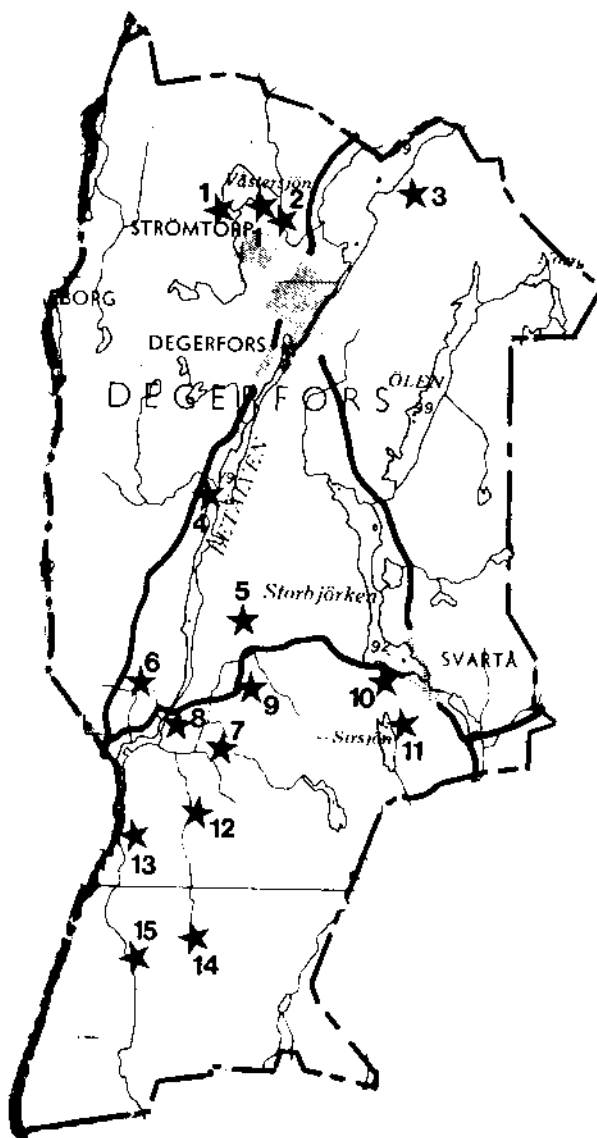
Ängs- och hagmarker:

Fågelåsen 62:5	Klass Ö, liten blandlövhage med bitvis värdefull flora
Källsbo 62:7	Klass Ö, öppen hagmark med en hävdgynnad flora av visst botaniskt intresse
Lerbrotorp 62:9	Klass III, hagmark med bl a mycket rik förekomst av kattfot.
Limudden 62:10	Klass III, hagmark på kalkrik berggrund
Sirsjön 62:11	Klass III, småskaligt jordbruk, välbetad hagmark med representativ flora.
Östra Sirbomark 62:12	Klass Ö, betad bäckravin med god hävd och delvis värdefull flora
Vårbogrind 62:13	Klass Ö, öppen hagmark intill Letälven
Gökhult 62: 14	Klass III, igenväxande hagmark med rester av värdefull hävdgynnad flora

ÄNGS- OCH HAGMARKER I DEGERFORS KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Degerfors kommun

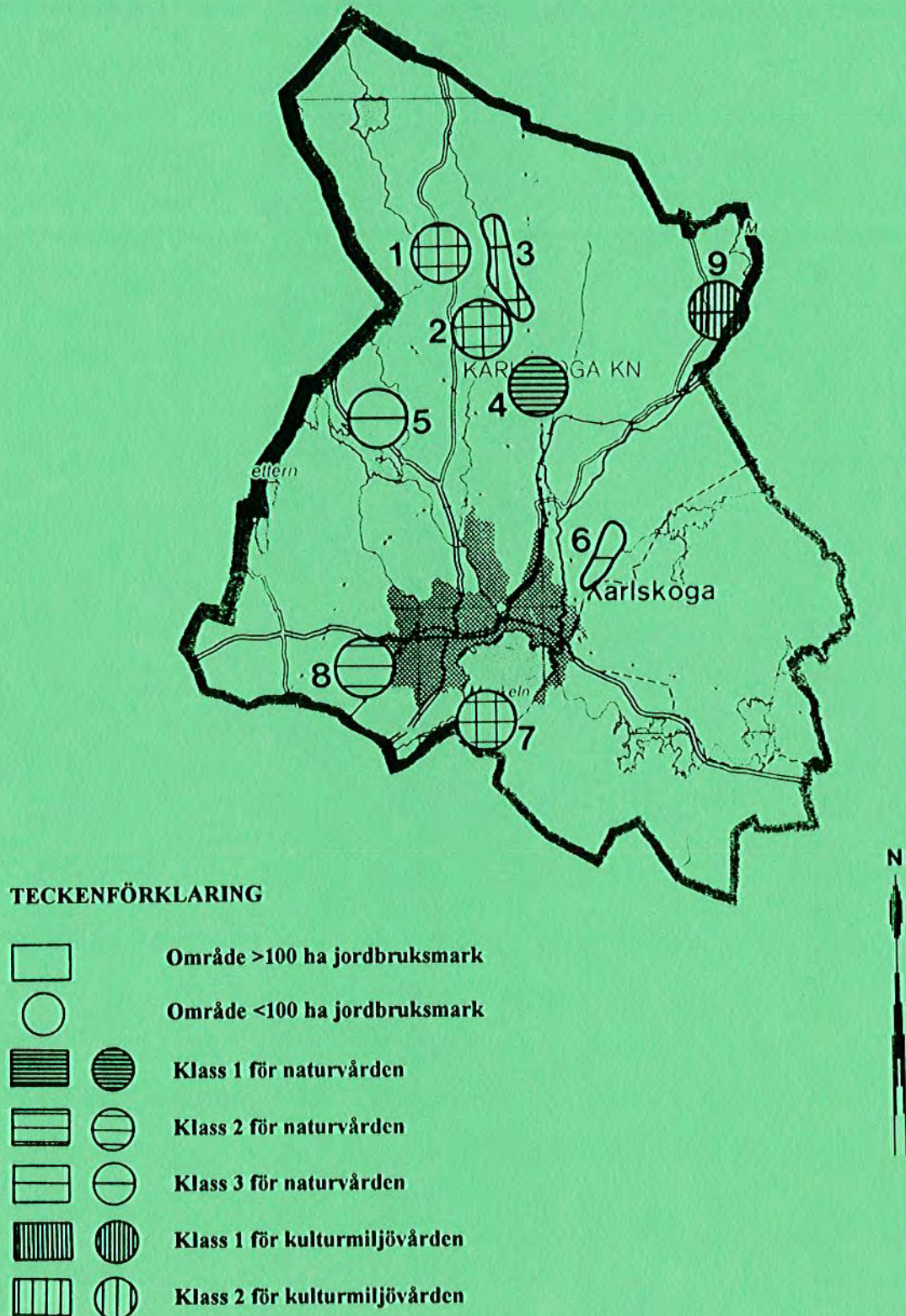
Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska			Bevarandevärde			Intresse- aspekt	Riksstressen enl SNV:s och RAÄ:s beslut (1987-89)						Befintligt skydd	
		Total ha	Varav fodermark ha	förutsättningar			N	K	Intresse- aspekt		SNV:s och RAÄ:s beslut (1987-89)	N	K	F	3kap			
				I	II	III												
	62:																	
Fallet - Vårbo	1	90	30		30	30	X			X								
Letälvsdalen	2	580	65		515		X			X	X							
Strömtorp	3	350	90		260		X			X	X							
Knutsbol - Duvedalen	4	100	20		60	20		X		X								
Ölsboda	5	40	15			25		X		X	X							
Summa ha		1160	220		865	75												
Summa områden	5						1	1	3	0	3	5	3	0	2	0	0	0

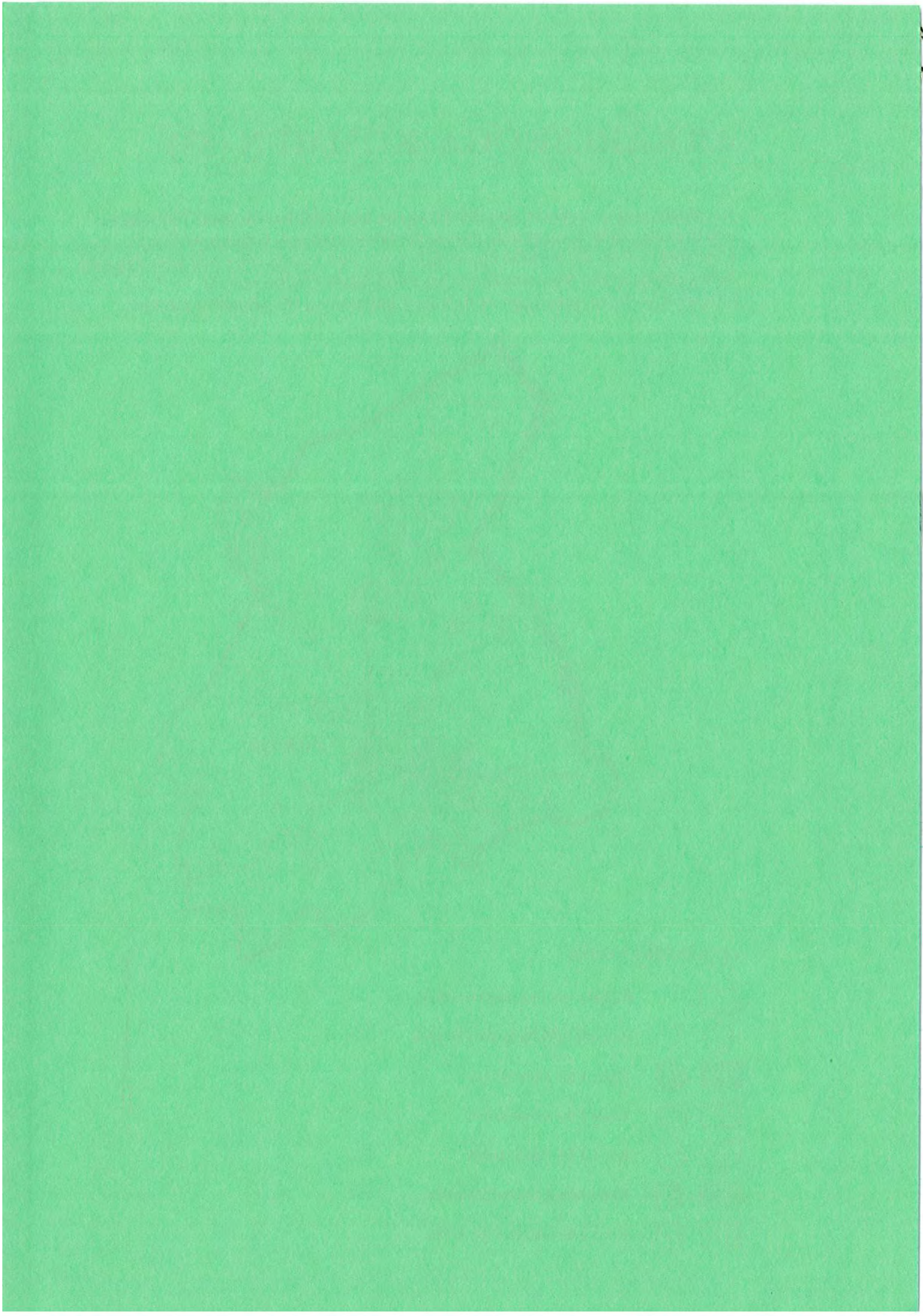
Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

[illegible]

4.8 KARLSKOGA KOMMUN (83)

Karakteriseras av kuperat skogslandskap, en sent koloniserad, men i bebyggelse och brukningsbild ännu genuin bergslags- och bruksbygd. Odlingmarker av värmlandskynne: långsträckt öppna dalgångar med branta sidor och glest liggande bebyggelsegrupper. Kommunen har tre områden av riksintresse för kulturmiljövården, men inget av dem äger anknytning till odlingslandskapet.

83:1 KÄRNE

Kulturlandskapet vid Kärne är till största delen beläget på Lokaåsen. Åsen är här flack och bred och innehåller ett flertal dödisgröpar varav de tre största upptas av sjöar. De odlade markerna är starkt kuperade.

De båda byarna Östra och Västra Kärne innehåller fortfarande ett antal delvis välbevarade gårdar som ligger kvar på bytomterna.

Inom området bedrivs i dag ett aktivt jordbruk, delvis med djurhållning. En del av åkermarkerna har övergått till permanenta betesmarker. Naturliga betesmarker finns också i området.

Områdets största naturvärden ligger i att grovkorniga kuperade åssediment fortfarande är odlade samt i det vackra landskap som hävden skapar.

FAKTARUTA

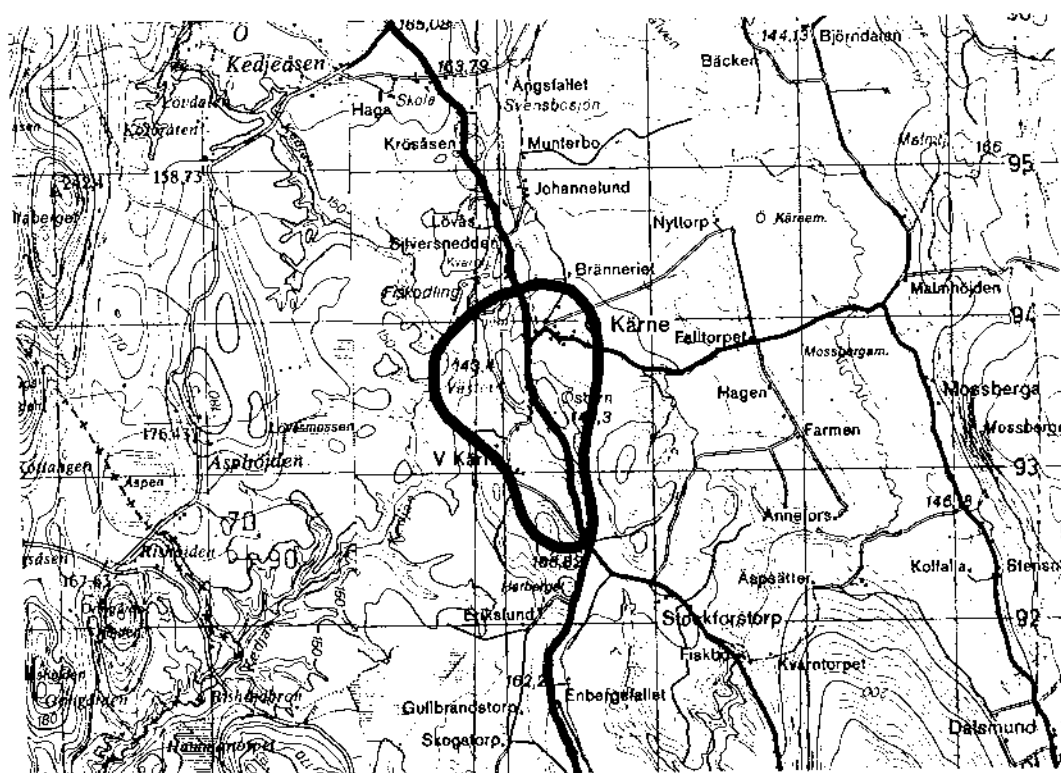
Karlskoga kommun, Karlskoga

Top karta:	1044
Ek karta:	104 85
Koordinater:	65935/14261
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
Total areal odlingsmark:	60 ha varav 20 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Östra Kärne 83:43 klass II

Naturvärden: II

Kulturvärden: II

83:2 GRANÅSEN

Det uppodlade området består av en sluttande sedimentplåt med jordarter som finmo och mjåla. Plåtån är genomskuren av ett stort antal bäckravin, vilka utgör sidoraviner till Trösälven. Ravinerna är djupt nerskurna.

Inom området finns ett antal ensamliggande gårdar varav en del har den för bergsmansgårdar typiska uppbyggnaden från senare delen av 1800-talet.

Hävden i området är vikande men fortfarande brukas flertalet åkrar. Endast en mindre del av de tidigare omfattande betesmarkerna i ravinerna återstår.

Områdets stora naturvärden ligger i att det är ett brukat ravinlandskap av en typ som är sällan förekommande i Örebro län.

FAKTARUTA

Karlskoga kommun, Karlskoga

Top karta: 1044

Ek karta: 104 75, 104 85

Koordinater: 65900/14276

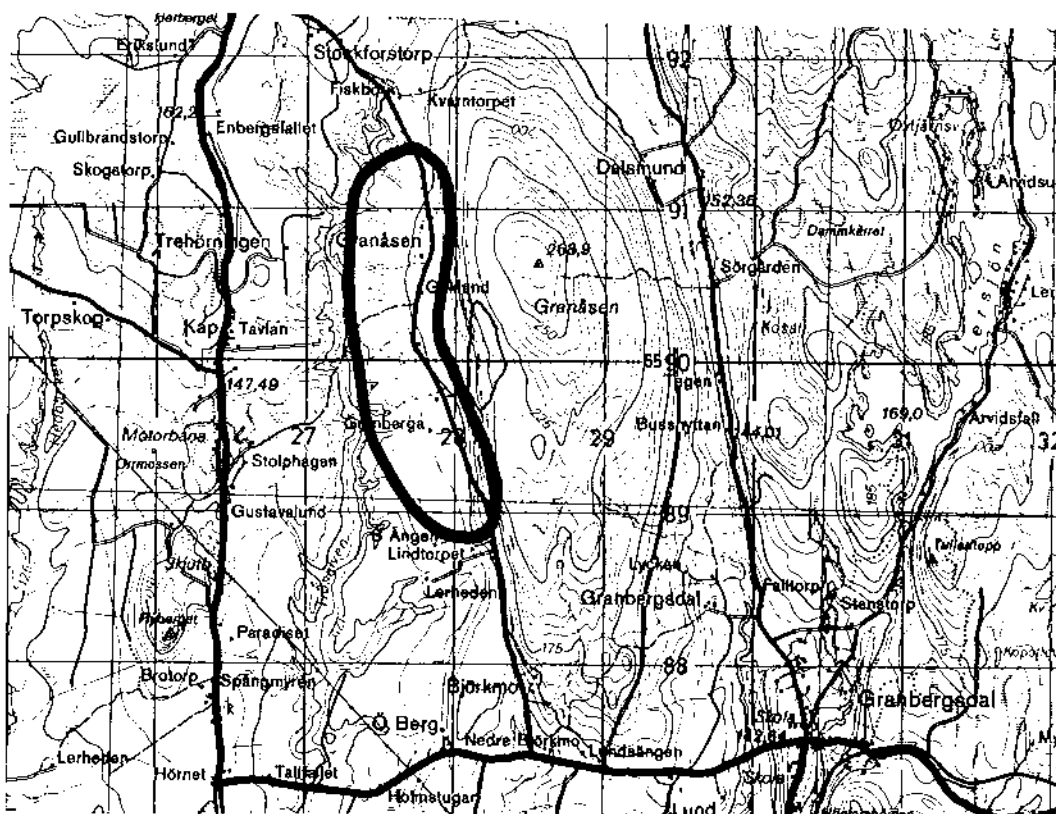
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven

Total areal odlingsmark: 60 ha varav 10 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Trösälvens dalgång från Hållsjötorp till Mörtbäcken
83:41 klass III

Naturvärden: II

Kulturvärden: II

83:3 DALSMUND

Odlingsmarkerna här upptar en smal sedimentdalgång mellan höga berg. Dalgångens botten är i söder flack men lutar i norr ner mot Trösälven.

Inom området finns några stora ensamliggande gårdar varav många har det typiska utförandet för bergslagsgårdar. Särskilt gäller det de båda Malmhöjdsgårdarna längst i norr som är från början av 1800-talet.

Områdets åkermarker är fortfarande väl hävdade medan ytterst lite återstår av naturliga betesmarker. Områdets största naturvärden är att det är en typisk uppodlad dalgång i Bergslagen.

FAKTARUTA

Karlskoga kommun, Karlskoga

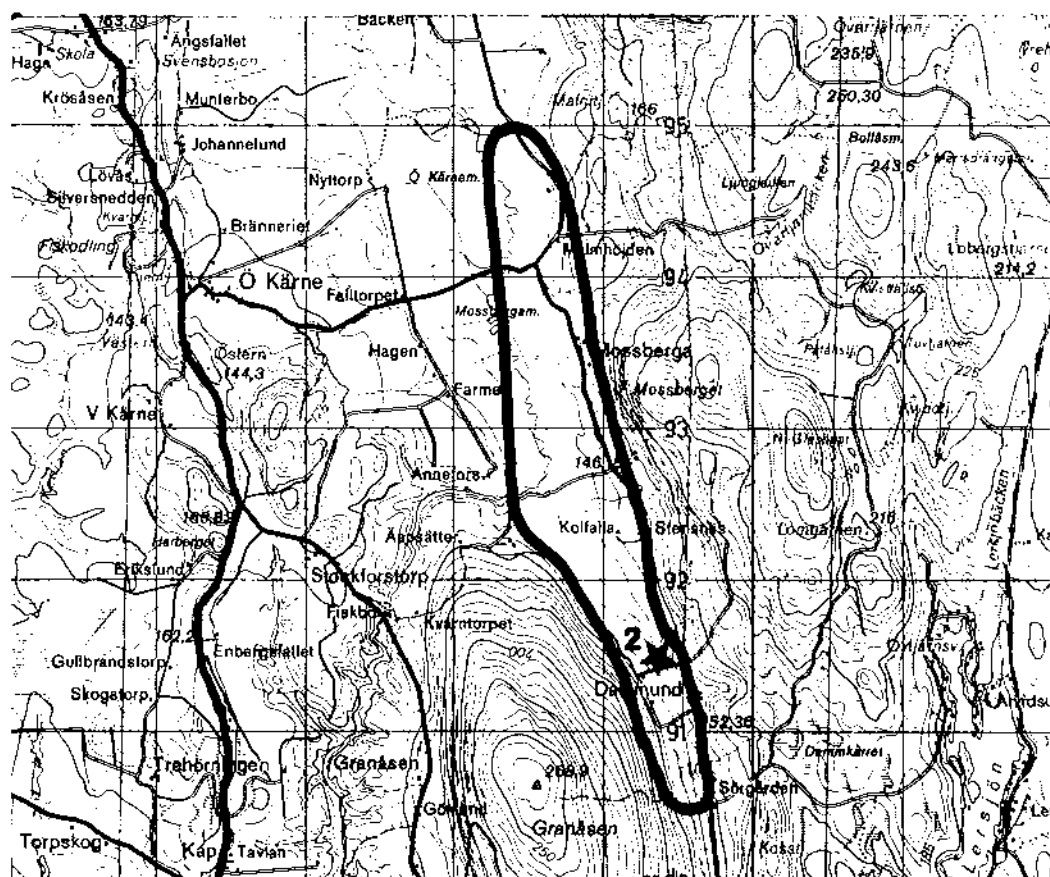
Top karta: 1044
 Ek karta: 104 85
 Koordinater: 65930/14288
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
 Total areal odlingsmark: 170 ha varav 25 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Dalsmund 83:36, klass III,
 Trösälvens dalgång från Hällsjötorp till Mörtbäcken
 83:41 klass II

Ångs- och hagmarksinv.: Dalsmund 83:2 klass Ö

Naturvärden: III

Kulturvärden: II

83:4 GRANBERGSDAL

Kulturmarkerna i detta område ligger helt i en mindre dalgång kring en bäck. Dalgångens sedimentära jordarter är på många ställen genomskurna av sidoraviner eller hela ravinsystem.

Inom området ligger Granbergsdals herrgård och markerna har utgjort huvuddelen av herrgårdens jordbruk.

Hävden i området är vikande men fortfarande brukas huvuddelen av åkrarna. Den tidigare omfattande beteshävd i ravinerna har minskat starkt, men fortfarande förekommer bete i en del av dem.

Områdets största naturvärden ligger i det betade ravinlandskapet som saknar motsvarighet i Örebro län.

FAKTARUTA

Karlskoga kommun, Karlskoga

Top karta: 1044

Ek karta: 104 75, 104 76

Koordinater: 65883/14298

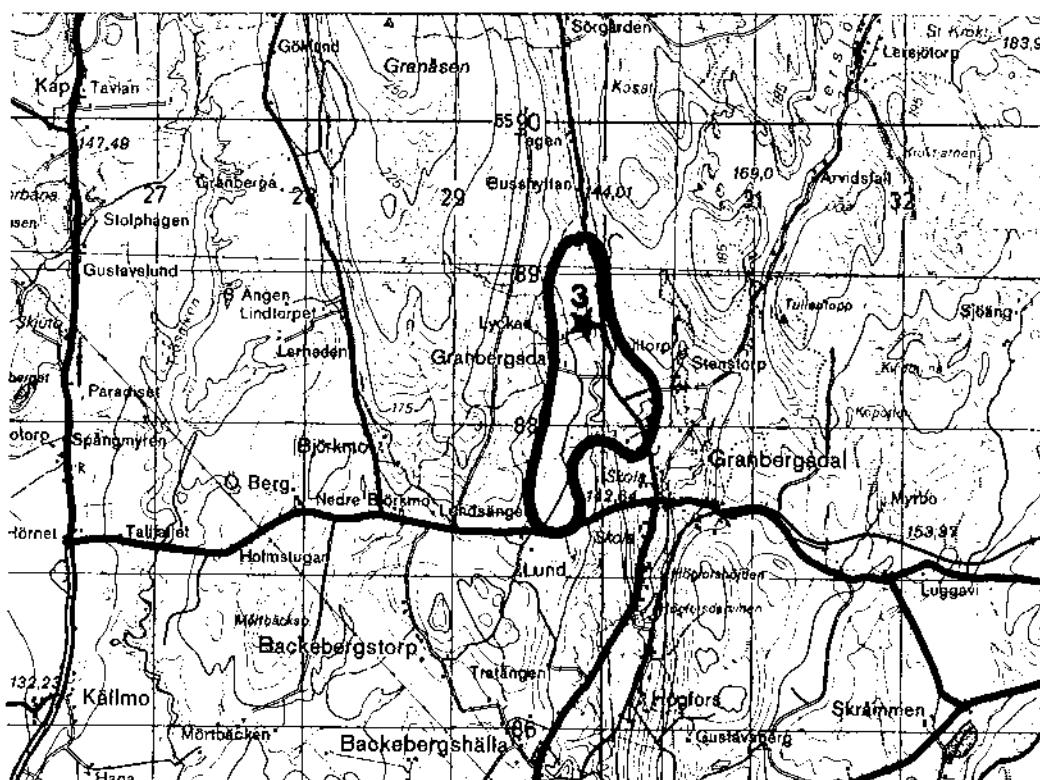
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven

Total areal odlingsmark: 70 ha varav 20 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Granbergsdal 83:34 klass II

Ängs- och hagmarksinv.: Granbergsdal 83:3 klass Ö

Naturvärden: I

83:5 ROSENSJÖ

Odlingsmarkerna vid Rosensjö upptar de sluttande sedimentjordarna ner mot sjön Lonnen. Inom området finns ett antal utflyttade ensamliggande gårdar samt en betydande fritidsbebyggelse som tillkommit på senare år.

Områdets åkermarker hålls i god hävd av en omfattande hästuppfödning som helt dominerar traktens jordbruksanvändning. Denna hästuppfödning har också medfört att en del naturliga betesmarker fortfarande är i hävd.

Områdets naturvärden sammanhänger till största delen med att det vackra landskapet hålls öppet och att utblickarna mot sjön Lonnen inte försvinner.

FAKTARUTA

Karlskoga kommun, Karlskoga

Top karta: 1043

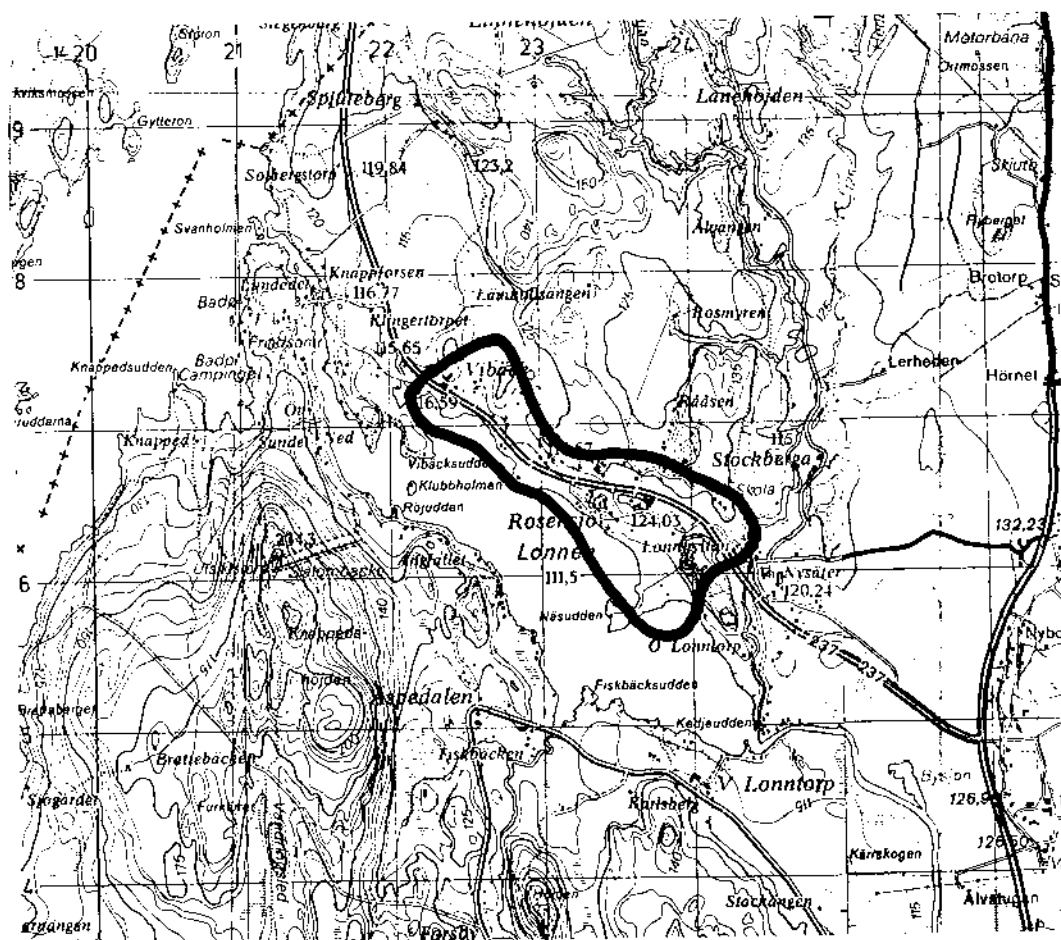
Ek karta: 104 74

Koordinater: 65855/14245

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven

Total areal odlingsmark: 10 ha varav 25 ha är fodermark

Naturvärden: III

83:6 UTTERBÄCK

Den uppodlade delen av Imälvens dalgång vid Utterbäck ligger helt avskild från andra odlade områden i kommunen. Den uppodlade marken i dalgången har krympt kraftigt under de senaste decennierna, men fortfarande är de centrala delarna i god hävd.

I dalgången finns ett stort antal utflyttade gårdar, vilka numera blandas med nyttillkomna permanentbostäder. I området finns också rester av en lokal och småskalig industriell verksamhet, med bl a träindustri och kvarn. Strax utanför området ligger också lämningarna av en hytta.

Inom området finns en del naturbetesmarker framför allt i sidoraviner och längs ån. Områdets största naturvärden är dock landskapsbilden i den uppodlade dalgången.

FAKTARUTA

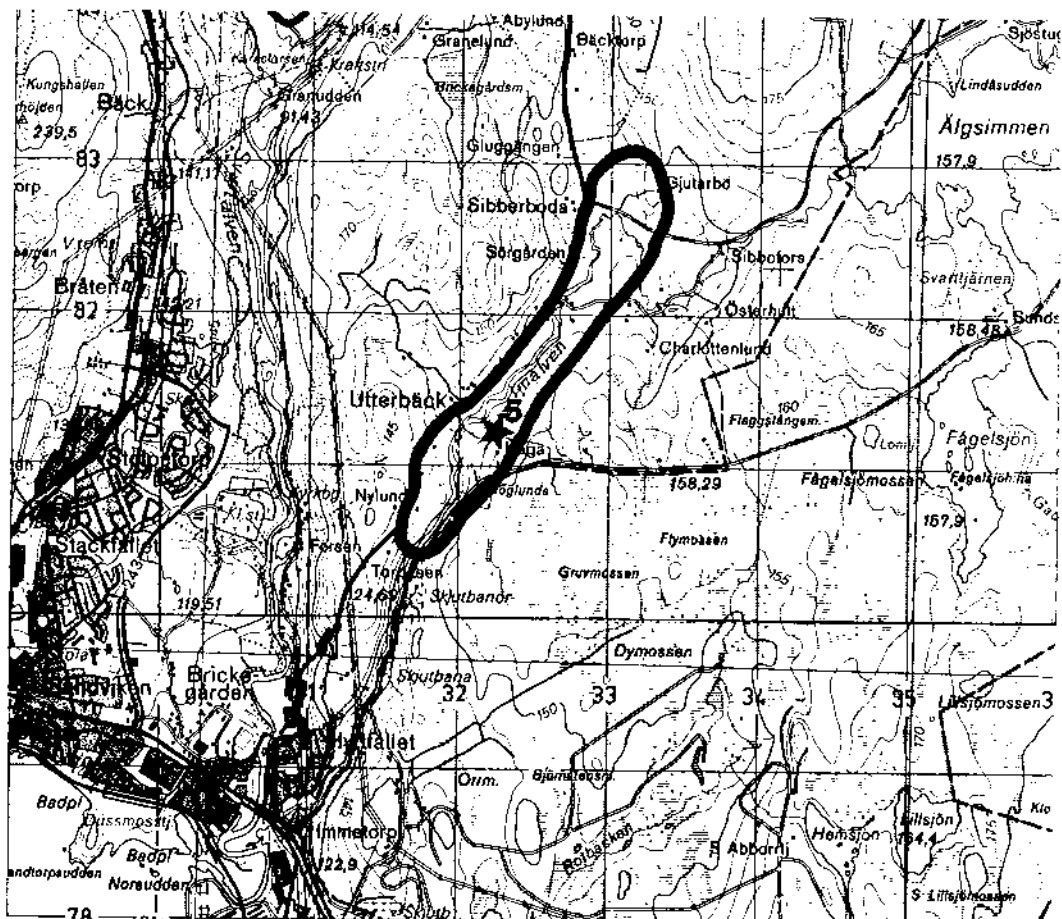
Karlskoga kommun, Karlskoga sr

Top karta:	1044
Ek karta:	104 66
Koordinater:	65815/14321
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
Total areal odlingsmark:	100 ha varav 15 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Utterbäck 83:17 klass III,
Sibberboda 83:19 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Utterbäck 83:5 klass III

Naturvärden: III

83:7 ÖSTERVIK

Kulturlandskapet vid Östervik ligger på de kuperade sedimentjordarna söder om sjön Möckeln. I områdets västra del finns den nordligast kända förekomsten av Visingsösandsten.

Inom området finns ett stort antal i övervägande sent tillkomna fritidshus och permanent-bostäder. Härutöver märks den högt belägna bergsmansgården Södra Östervik, en väl samlad månghusmiljö med hus från 1700- och 1800-talen. På stranden vid Norra Östervik finns en stenåldersplats.

Visingsösandstenen går i dagen omedelbart intill de odlade markerna i väster. Sandstenen har här brutits för att användas som gjutsand i Bofors. Brytningen uppges ha pågått in på 1950-talet. Den spröda lättkrossade sandstenen transporterades med pråm från Östervik till Bofors.

Såväl ur naturvårdens som ur kulturmiljövårdens utgångspunkter finns det skäl att hålla sandstensbrottet öppet och någon skärning fri från nerfallande material så att dess betydelse och brytning kan illustreras. Det är också angeläget att hålla odlingslandskapet öppet.

FAKTARUTA

Karlskoga kommun, Karlskoga sr

Top karta: 1042, 1044

Ek karta: 104 44, 104 45

Koordinater: 65751/14280

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven

Total areal odlingsmark: 80 ha varav 20 ha är fodermark

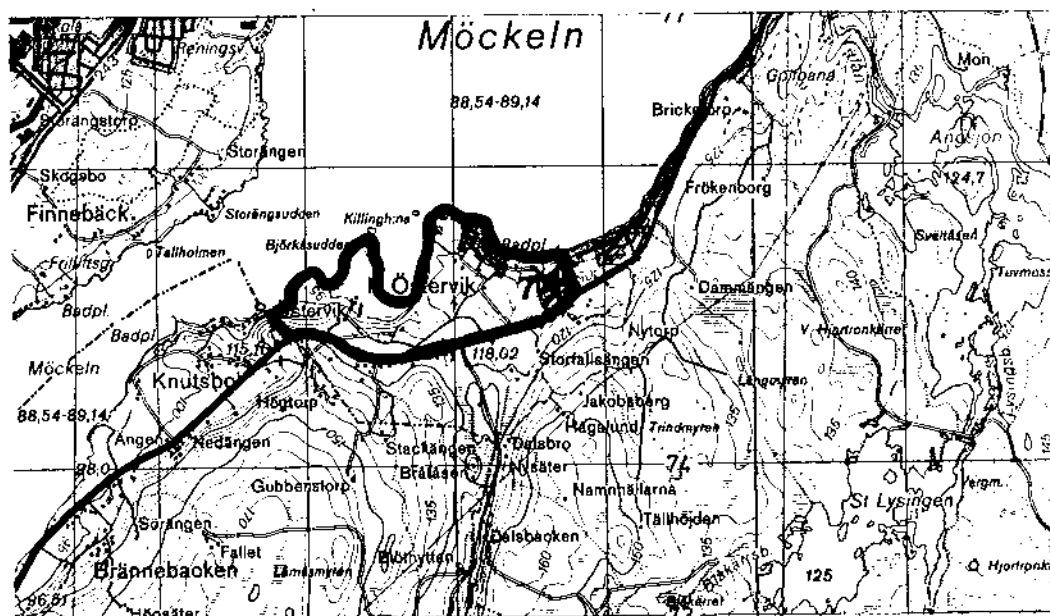
Riksintresse: NT 28

Naturvårdsöversikt: Beteshage vid Färmtorp 83:5 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Färmtorp 83:7 klass Ö

Naturvärden: II

Kulturvärden: II

83:9 KARLSDAL

Kulturmarkerna i detta område ligger helt på flacka sanddominerade sedimentjordar i anslutning till en ås. Odlingsmarkerna ligger i direkt anslutning till Karlsdals brukssamhälle och har utgjort en väsentlig del av herrgårdsjordbruket där.

Karlsdals bruk byggdes upp under 1700-talet och kom att bli av stor omfattning med ett flertal industriella anläggningar samt en omfattande bostadsbebyggelse. Industrianläggningarna är nu rivna men strukturen i bebyggelsen anses ändock vara så intressant att Karlsdal är klassat som riksintresse för kulturmiljövården.

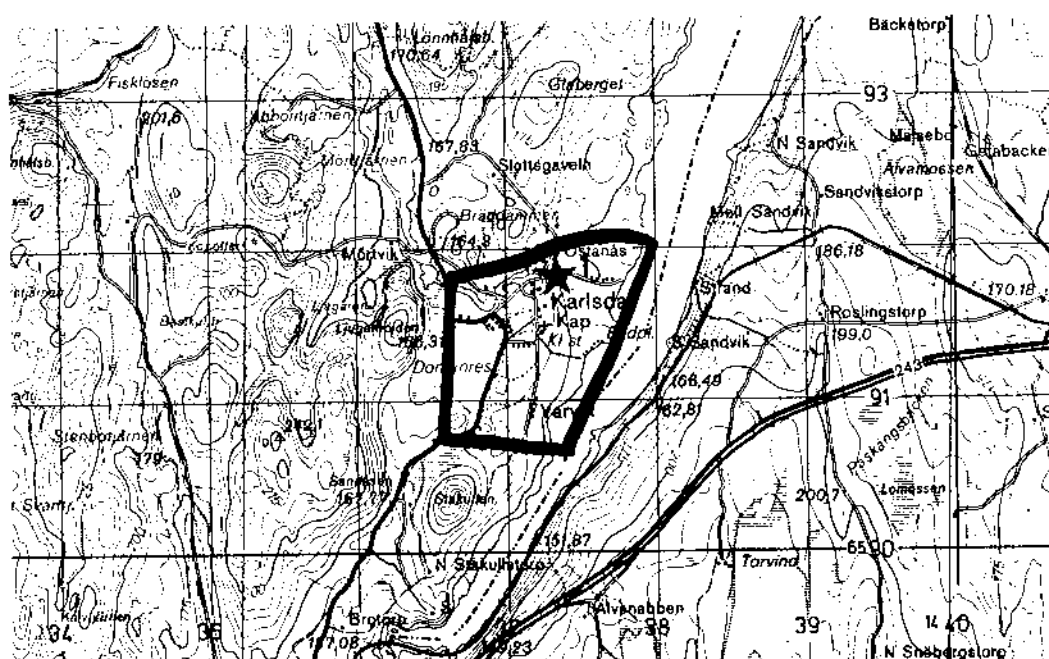
Åker- och betesmarkerna närmast brukssamhället är av stor betydelse för kulturmiljön. De är fortfarande hävdade trots dåliga odlingsförutsättningar och stort avstånd till aktiva jordbruk.

FAKTARUTA

Karlskoga kommun, Karlskoga

Top karta:	1044
Ek karta:	104 87
Koordinater:	65918/14373
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
Total areal odlingsmark:	40 ha varav 15 ha är fodermark
Riksintresse:	K 30
Naturvårdsöversikt:	Strandparti vid Karlsdalssjön 83:38 klass III
Ångs- och hagmarksinv.:	Karlsdal 83:1 klass III

Naturvärden:	III
Kulturvärden:	I

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

Ängs- och hagmarker:

Åsbergsviketorp 83:4

Klass III, strandäng och öppen hagmark vid Åsbergsvikens södra del

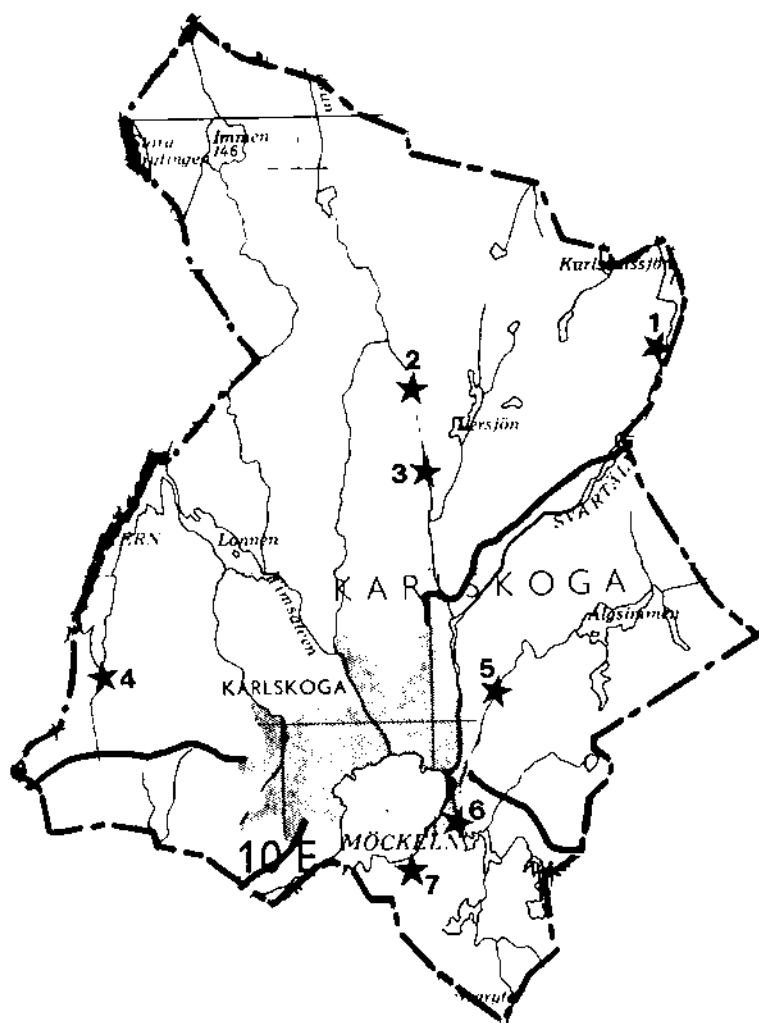
Valåsen 83:6

Klass Ö, blandlövhage med visst botaniskt intresse och med betydelse för landskapsbilden

ÄNGS- OCH HAGMARKER I KARLSKOGA KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Karlskoga kommun

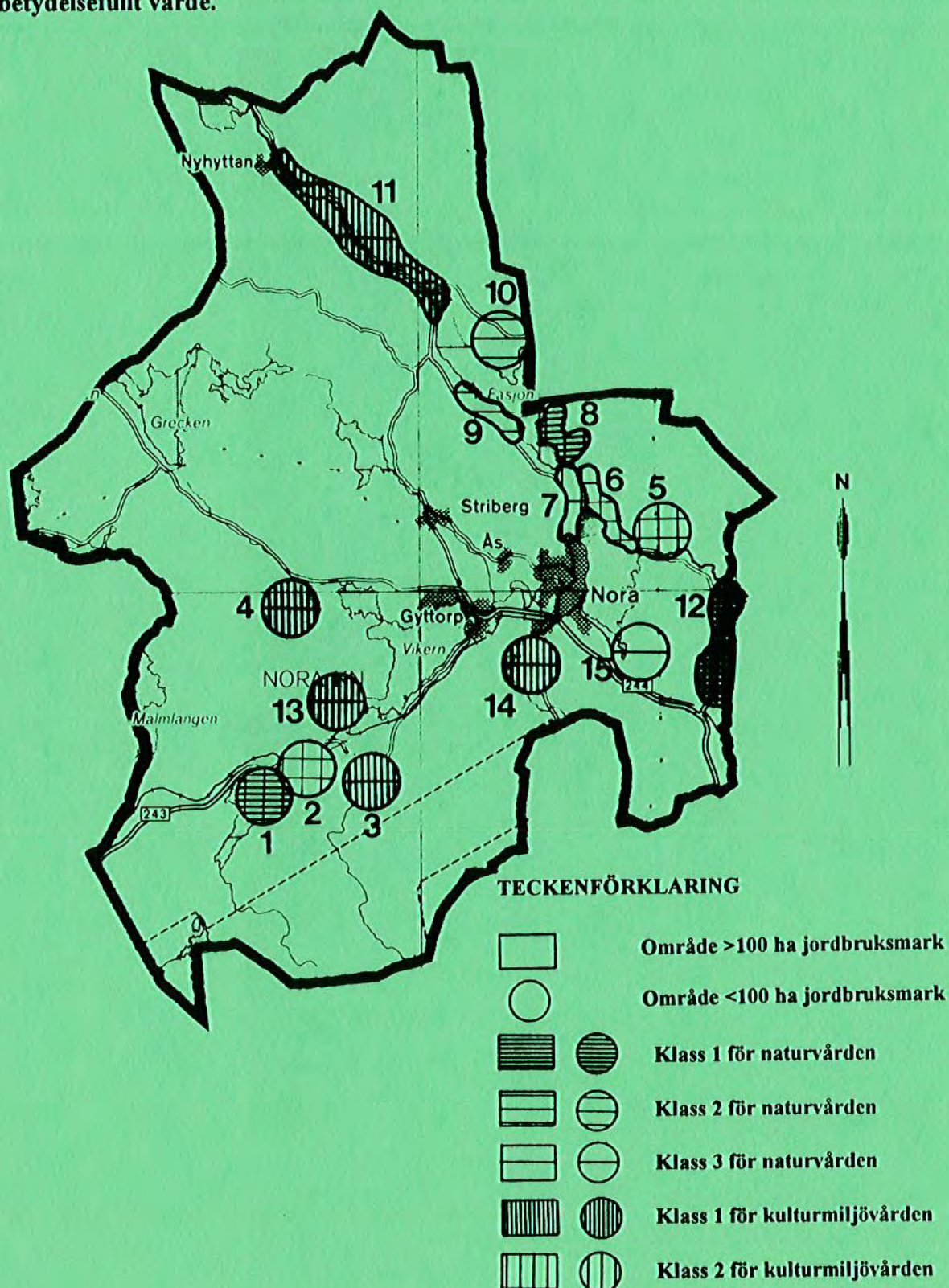
Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska förutsättningar			Bevarandevärde				Intresse- aspekt	Riksstressen enl SNV:s och RAA:s beslut (1987-89)				Befintligt skydd
		Total ha	Varav fodermark ha	åkermark, ha			N	K				N	K	F		planeringsstatus
	83:			I	II	III	I	II	III	I	II	N	K	F		NRL
Kärne	1	60	20			40	X			X	X	X				
Granåsen	2	60	10		50		X			X	X	X				
Dalsmund	3	170	25		145				X	X	X	X				
Granbergsdal	4	70	20		50		X				X					
Rosensjö	5	70	25		45				X		X					
Utterbäck	6	100	15		40	45			X		X					
Östervik	7	80	20		60		X			X	X	X				
Botorp	8	70	25		20	25	X			X	X		X			NR Fisksjön
Karlsdal	9	40	15			25			X	X	X					
Summa ha		720	175	0	410	135										
Summa områden	9						1	4	4	1	4	8	5	0	1	0

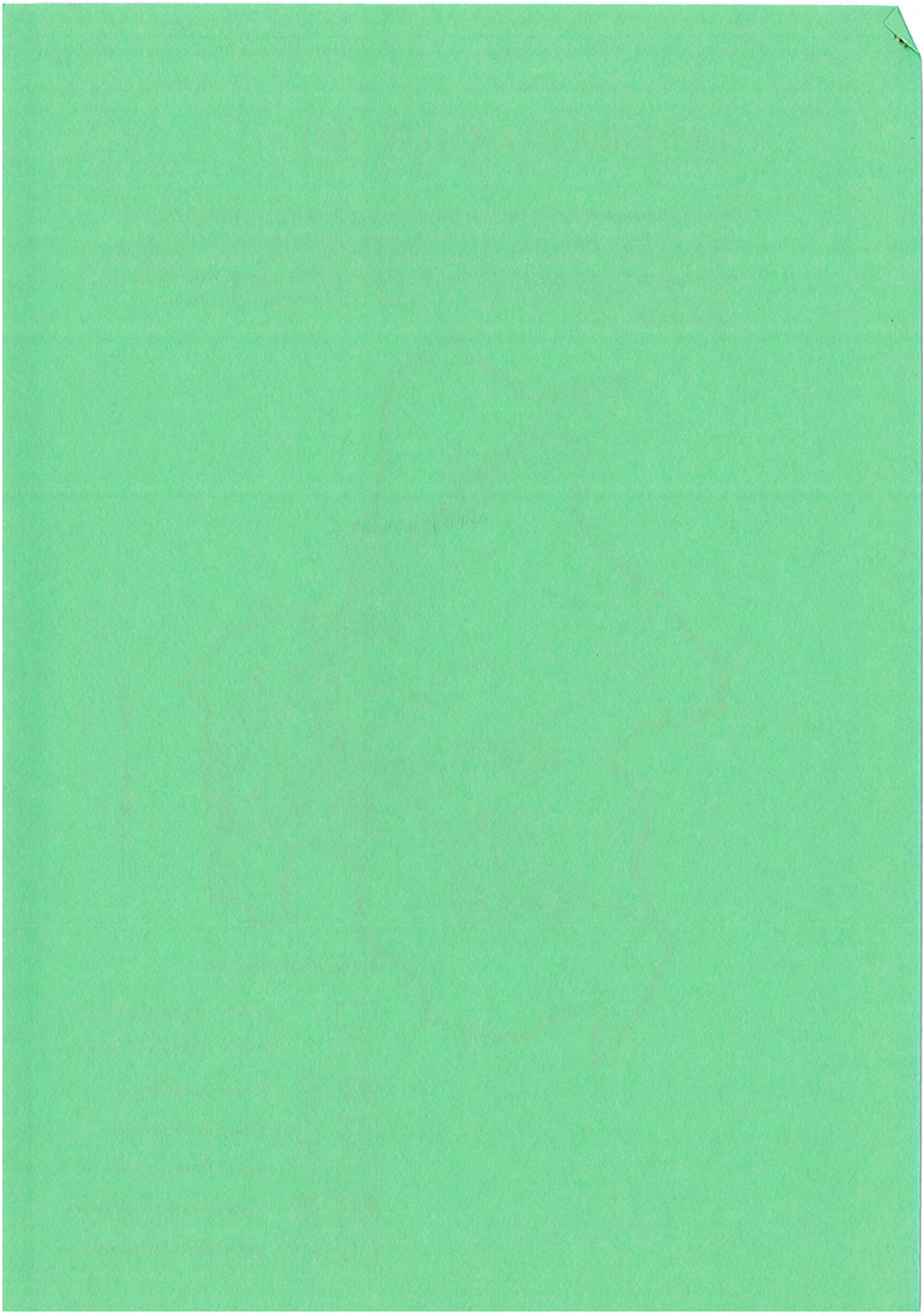
Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

Områdesnamn	Områdesnummer	Utlagsgivande kriterier NATURVÅRD (N) OCH KULTURMILJÖVÅRD (K)														FRILUFTSLIV			BEVARANDEVÄRDE								
		Repräsentativt odlingslandskap	Repräsentativ bebyggelse/struktur	Säregen måttlig beskaffenhet	Artrika	Mångformigt	Agrarhistorisk kontinuitet	Hölad naturtyp	Hölad biotop	Hölad växttyp	Hölad art	Hölad kulturlandskapslement	Höheten	Musealt jordbruksskapskap	Väldigt	Svagt hävdad	Hövd saknas	Tillgänglighet	Tjortonskärra	Skönhetssvärden	N-klass			K-klass			
																					I	II	III		I	II	III
	83:	N	K	K	N	N/K	K	N	N	N	N	K	N/K	N/K	NK							I	II	III	I	II	III
Kärne	1		X	X									X		X			X								X	
Grånäs	2	X	X										X		X										X	X	
Dalsmund	3	X	X										X		X									X		X	
Granbergsdal	4	X		X									X		X			X				X					
Rosensjö	5												X										X				
Utterbäck	6	X													X												
Östervik	7														X								X		X		
Botorp	8				X						X				X									X			
Karlsdal	9		X	X									X		X				X								
Summa områden	9	4	4	5	2	0	1	0	0	4	1	0	0	6	0	3	6	0	4	2	3	1	4	4	1	4	

4.9 NORA KOMMUN (84)

Nora kommun präglas av Bergslagens starkt kuperade skogslandskap med ett framträdande inslag a större sjöar. Det är sent koloniserat. Den små-brutna odlingsmarken är samlad i dalgångarna och invid de större sjöarna. Bebyggelse och brukningsbild har en genuin bergslagsprägel. Kommunen har sju områden av riksintresse för kulturmiljövården, varav fem med odlingslandskapet som betydelsefullt värde.

84:1 ÄLVHYTTAN

Markerna omkring hyttbyn Älvhyttan ligger i ett småkuperat område där en stor del av berggrunden utgöres av urkalksten. Inom området finns torvjordar som dels är utdikade till åkermark, dels sådana som är opåverkade rikkärr som tidigare använts för slätter.

En del av byns bebyggelse ligger väl samlad kring hyttplatsen, medan andra delar utgöres av utflyttade gårdar. Många av gårdarna är typiska för Bergslagens byggnadsskick.

Centralt i byn finns en stor slätteräng som nu är naturreservat och som har nyttjats med viss kontinuitet under hela 1900-talet. Inom området finns också ett av Mellansveriges största rikkärr, Venakärret, vilket tidigare har nyttjats för slätter.

Floran i såväl slätterängen som i Venakärret och på en del betesmarker hör till den rikaste i länet. Bland de många hävdgynnade arterna kan bl a brudsporre, slätterblomma majviva och slätterfibbla nämnas. Inom området finns fler orkidearter än inom någon annan del av länet och den annars sällsynta busken blåtry är här vanlig.

Hävden av slätterängen är god, men hävden av betesmarker och även en del åkermarker är vikande.

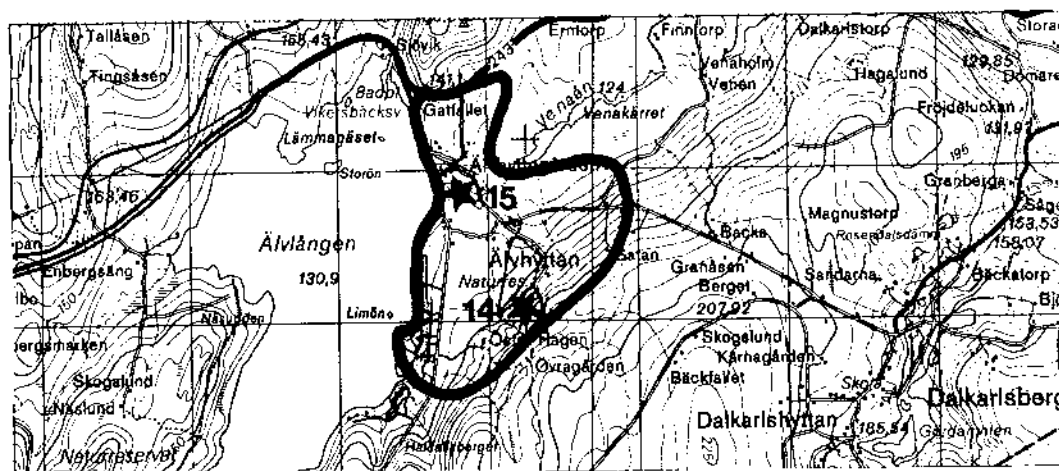
FAKTARUTA

Nora kommun, Vikers socken

Top karta: 1044
 Ek karta: 104 88
 Koordinater: 65916/14441
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 70 ha varav 35 ha är fodermark

Riksintresse: NT 30
 Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Övre Älvhyttan och Gatan 84:9 klass III,
 Kulturlandskapet vid Älvhyttan 84:10 klass II,
 Venakärret 84:13 klass I,
 Älvhytteängen (Blomsterängen) T 130 klass I
 Ängs- och hagmarksinv.: Älvhytteängens naturreservat 84:14 klass I,
 Älvhyttan 84:15 klass II

Naturvärden: I
 Kulturmiljövärden: II

84:4 VÄSTGÖTHYTAN

De uppodalde markerna vid Västgöthyttan ligger på ett litet lokalt sedimentområde i en dalgång med bäck och småsjöar.

Västgöthyttan är en ensamliggande hyttby med en samlad bebyggelse av äldre bergslagsgårdar. Inom området finns rester av två hyttor samt ett i dag pågående kraftutnyttjande.

Områdets odlingsmarker hävdas fortfarande i hög grad med såväl åkrar som betesmarker i den lätt kuperade terrängen runt Hemtjärn. Delar av naturbetesmarkerna har en rik hävdgynnad flora.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta: 1044, 1142

Ek karta: 104 98, 104 99, 114 08

Koordinater: 65998/14450

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 25 ha varav 10 ha är fodermark

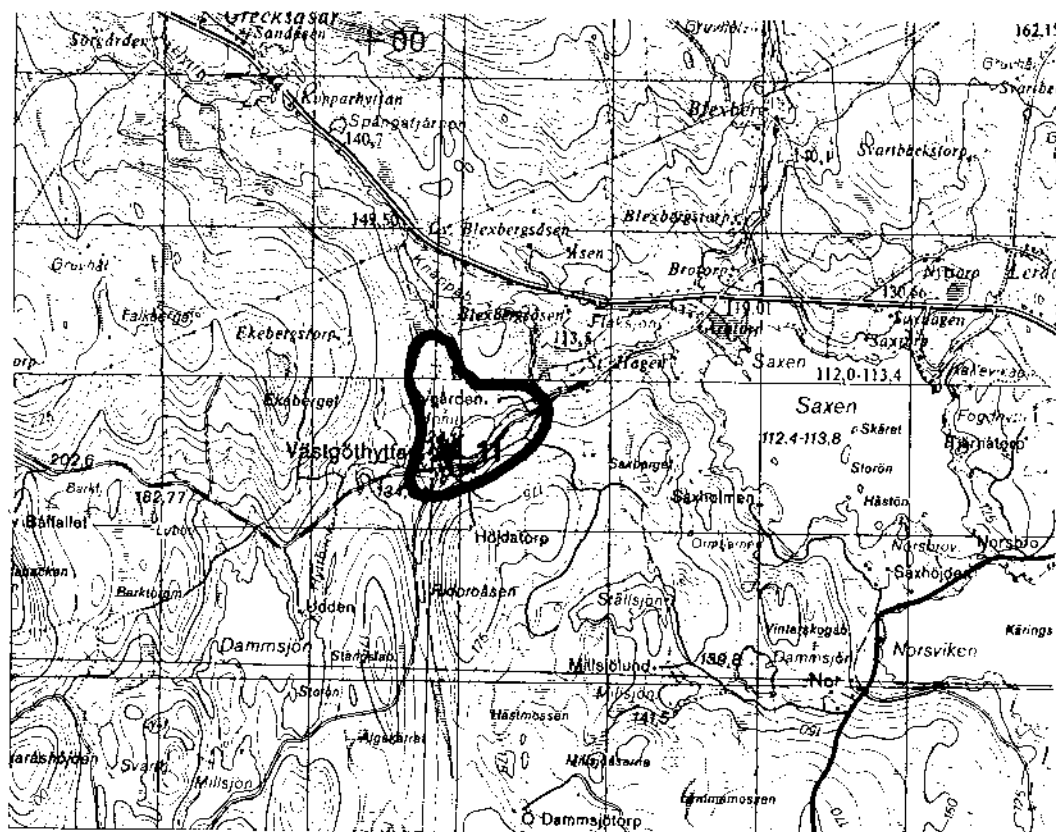
Riksintresse: K 34

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet runt sjön Hemtjärn 84:34 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Västgöthyttan 84:11 klass II och Ö

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: I

84:5 HAMMARBY

Området ligger på sedimentplatån i Järleåns älvdal. Delar av området ligger i åravinen eller i bäckraviner. Det aktuella området utgör en del av naturreservatet Järleån, som också omfattar ån med dess forssträckor.

Odlingslandskapet är en rest av det odlade landskap som omgav Hammarby bruksherrgård. Inom dess område har järnhantering bedrivits från 1540- talet till 1923. Här finns lämningar både av hytta, hammare och modernare järnbruk samt bruksherrgården och dess säregna park och ekonomibyggnader.

Järleån med sina betade ravinsluttningar och forsar är skyddad som naturreservat och räknas till de viktigaste biotopena i Mellansverige.

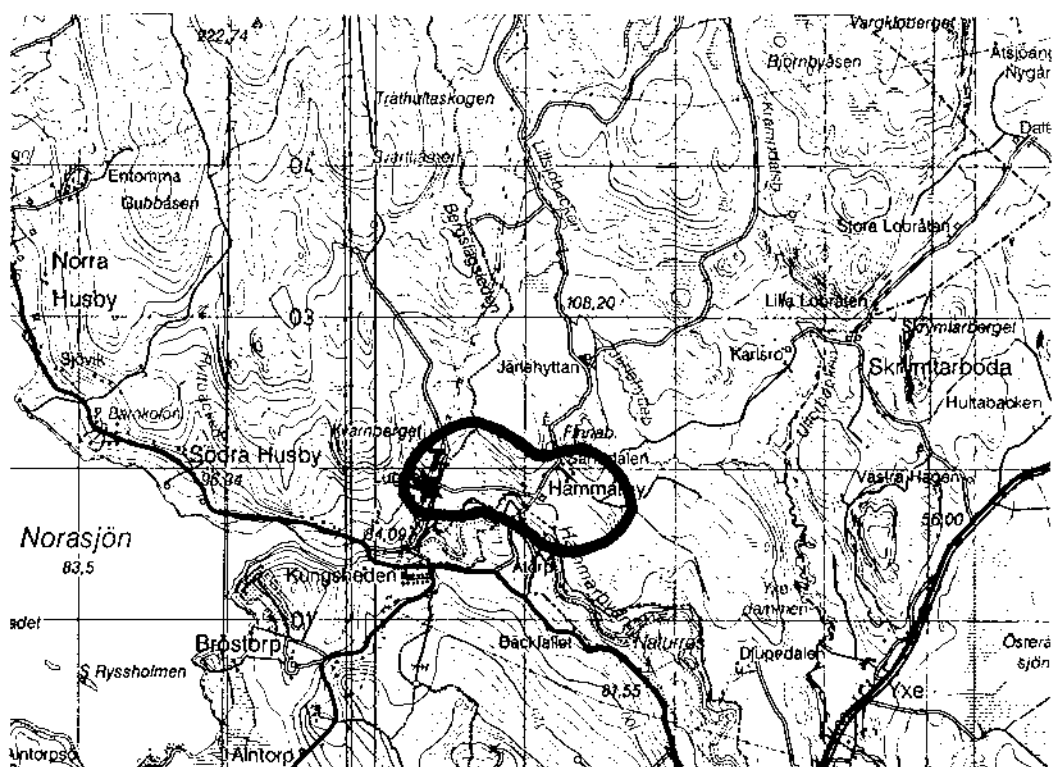
FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta:	1151
Ek karta:	115 02
Koordinater:	66019/14610
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	20 ha varav 5 ha är fodermark

Riksintresse:	NT 20
Naturvårdsöversikt:	Järleåns naturreservat T 120 klass I
Ängs- och hagmarksinv.:	Lugnet 84:7 klass III

Naturvärden:	II
Kulturmiljövärden:	II

84:6 NORRA OCH SÖDRA HUSBY

Odlingsmarkerna vid Norra och Södra Husby ligger på sedimentjordar som sluttar relativt starkt ner mot Norasjön. I delar av området finns djupt nerskurna bäckraviner.

Området har en spridd bebyggelse av utflyttade bergsmansgårdar. Inom det finns dels lämningar av Borns hytta, dels en liten kraftstation som ligger på hyttans plats och äger teknik-historiskt intresse.

Huvuddelen av områdets åkermarker är brukade och en del bete förekommer, dels i form av en större madmark vid sjön och dels inom ett större ravinsystem.

Området är ett av flera med öppen jordbruksbygd runt de stora sjöarna i Noratrakten, vilka tillsammans skapar det särpräglade kulturlandskapet där.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta: 1151

Ek karta: 115 01

Koordinater: 66037/14576

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

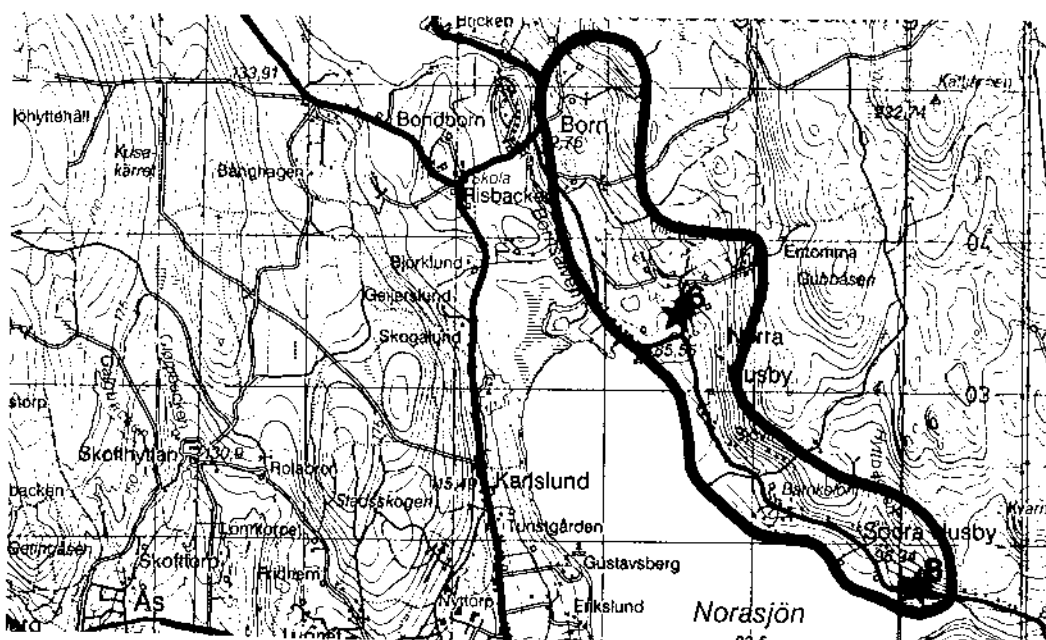
Total areal odlingsmark: 210 ha varav 20 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Betad sankäng vid S Husby 84:57 klass II,
Kulturlandskapet vid Norasjöns nordöstra strand
84:58 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Norra Husby 84:6 klass III,
Södra Husby 84:8 klass III

Naturvärden: II

Kulturmiljövärden: II

84:7 RISBACKEN

Liksom föregående område är odlingsmarkerna inom detta belägna på starkt sluttande sedimentjordar intill Norasjön och i dalgången mellan Norasjön och Fåsjön.

Området har stark anknytning till bergsbrukets tidigare markanvändning och några av gårdarna uppvisar ännu bergsmännens typiskt modemedvetna byggnadssätt.

Huvuddelen av områdets åkermarker är fortfarande i bruk. De naturliga betesmarkerna har släppts i allt större grad medan åkermarkerna kommit att nyttjas för bete.

Öppenheten i landskapet är alltså så stor så att den speciella karaktär detta ger trakten runt sjöarna fortfarande kan upplevas.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta: 1151

Ek karta: 115 01

Koordinater: 66038/14561

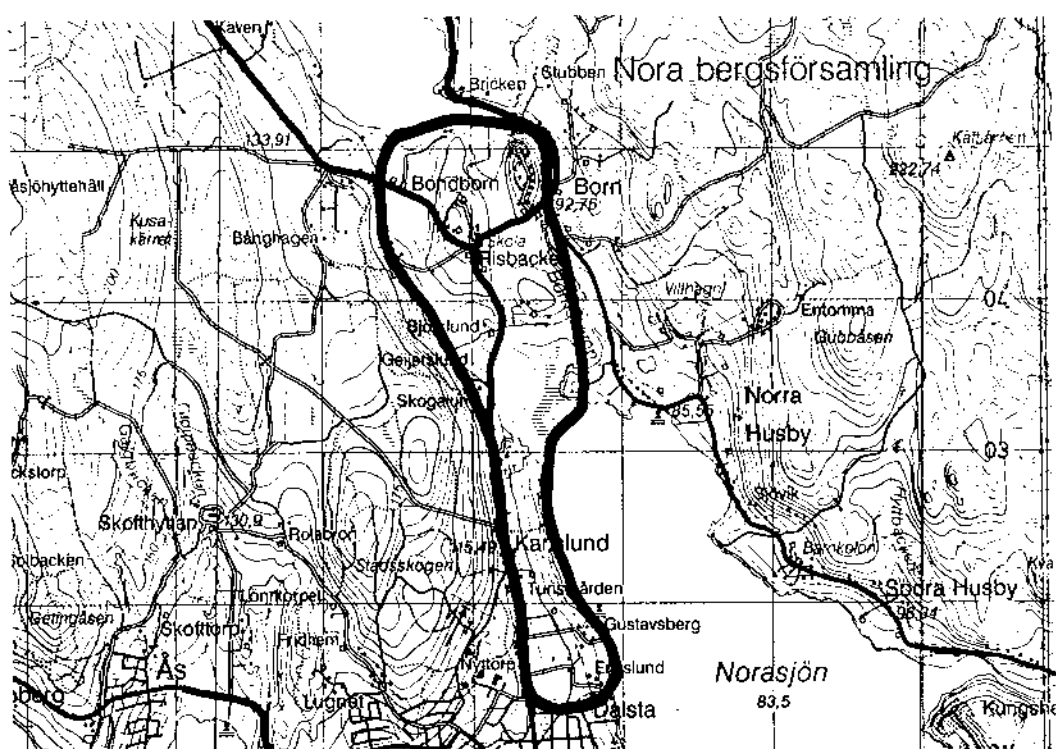
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 120 ha varav 10 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Norasjöns västra strand 84:61 klass III,
Kulturlandskapet vid Nedre Born 84:63 klass III

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: II

84:8 BERGSMANSHYTAN

Odlingsmarkerna i detta område ligger dels på vidsträckta sedimentplatåer nära Fåsjön, dels i en djupt nerskuren bäckravin. I området ingår också betade strandängar samt ett par betade områden med urkalksten.

Inom området finns ett par större utflyttade bergsmansgårdar samt lämningar efter hyttan och en kalkugnsruin intill ett kalkbrott.

De strandnära betesmarkerna skapar en biotop som i övrigt är starkt vikande i länet. Floran i bäckravinen är delvis av stor betydelse och där växer bl a den sällsynta finniklenten. På urkalkstensområdena finns en mycket rik kalkgynnad flora med bl a växter som krissla och murruta.

Madmarksbetena har medfört att detta är en av ytterst få häckningsplatser för storspov i Bergslagen.

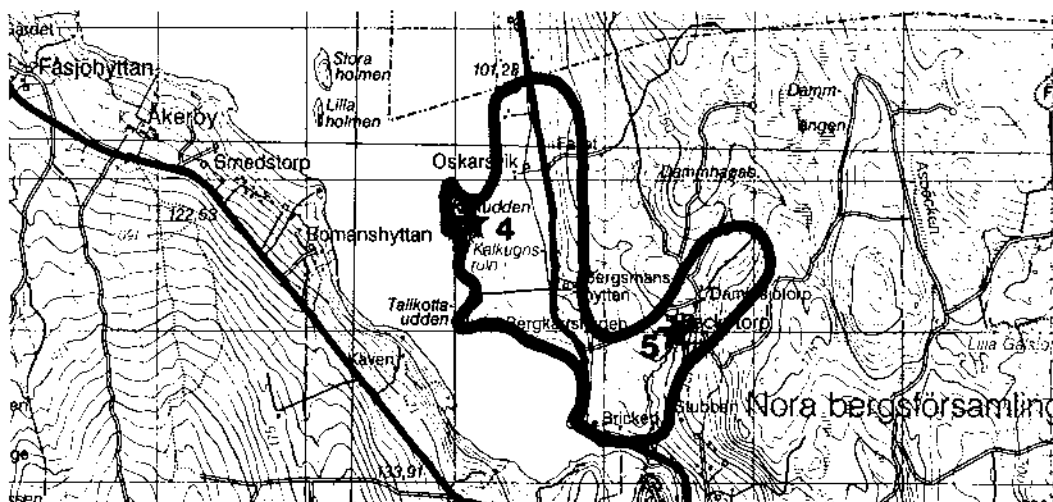
FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta: 1151
 Ek karta: 115 10, 115 11
 Koordinater: 66064/14556
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 120 ha varav 20 ha är fodermark

Riksintresse: NT 31
 Naturvårdsöversikt: Bäckravin söder om Bäcketorp 84:64 klass III,
 Kulturlandskapet vid Oskarsvik 84:65 klass II,
 Strandområde SV Oskarsvik vid Fåsjön 84:66 klass II
 Ängs- och hagmarksinv.: Oskarsvik 84:4 klass II och Ö,
 Bäcketorp 84:5 klass III

Naturvärden: I
 Kulturmiljövärden: II

84:9 FÅSJÖHYTTAN

Området ligger helt på sedimentjordar som starkt sluttar ner mot Fåsjön. I området finns en hel del djupt nerskurna bäckraviner.

Eftersom området ligger centralt i Bergslagen har såväl uppodlingar som bebyggelse samband med bergshantering. Inom området finns endast ensamliggande gårdar, varav ett par bergsmansgårdar är närmast av herrgårdslänkande karaktär.

Områdets åkermarker hävdas fortfarande och en del naturliga betesmarker förekommer främst i bäckravinerna samt i en centralt placerad större björkhage.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta: 1151

Ek karta: 115 10

Koordinater: 66073/14529

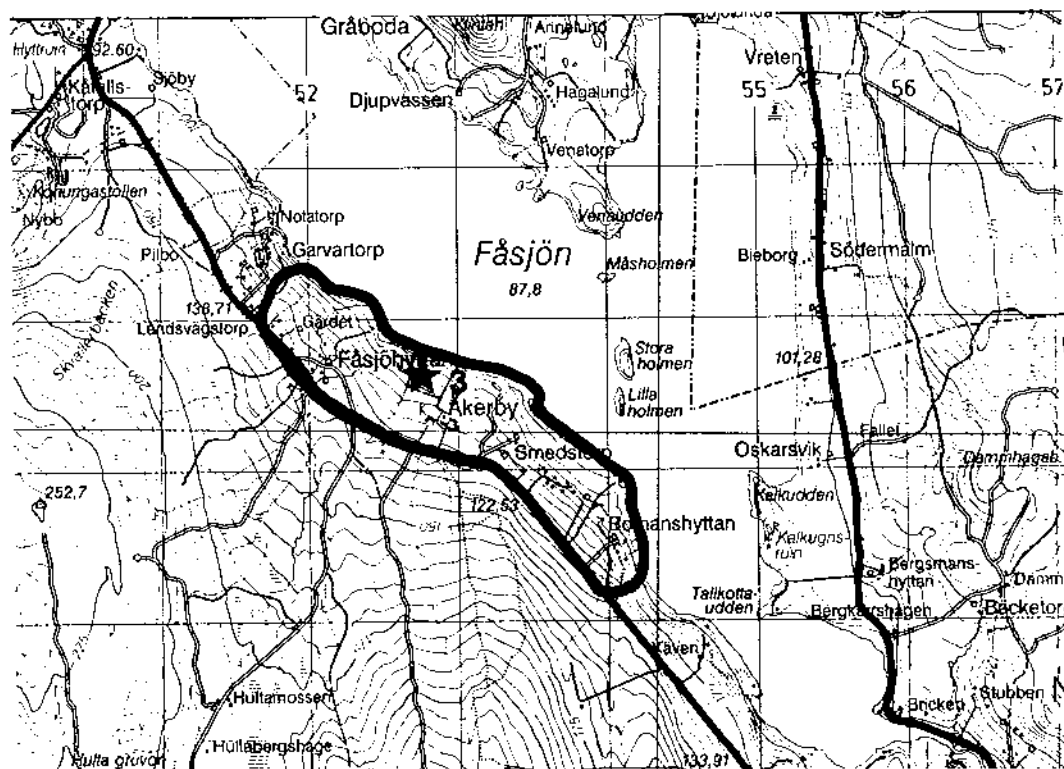
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 155 ha varav 40 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Fåsjöns västra strand 84: 70 klass II

Ängs- och hagmarksinv.: Fåsjöhyttan 84:3 klass III

Naturvärden: II

84:10 VÄSTRA ÖSKEVIK

Området ligger på de vidsträckta sedimentjordarna norr om Fåsjön.

Tillsammans med angränsande område i Lindesbergs kommun utgör Öskevik en central bygd i Bergslagen, där järnhantering av stor omfattning förekommit och där många av bergsmansgårdarna är väl bevarade och av anseelig storlek.

Inom området finns en del naturliga betesmarker både i bäckraviner och mot sjön.

Till de största värdena i området hör den naturliga storsvuxna öringstam som finns i bäcken i områdets östra del.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta: 1151

Ek karta: 115 10, 115 20

Koordinater: 66105/14544

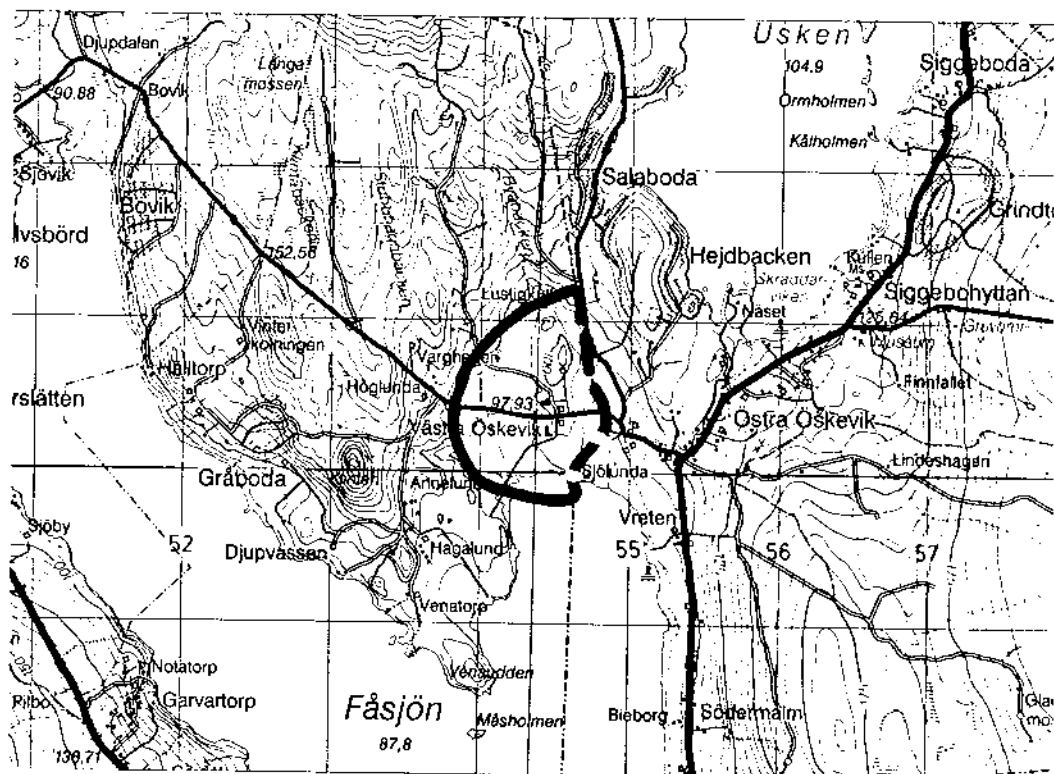
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 70 ha varav 20 ha är fodermark

Riksintresse: NT 31

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Fåsjöns nordöstra del 84:73
klass III

Naturvärden: II

84:11 JÄRNBOÅS-RASTÄLVEN

Området omfattar de uppodlade delarna av Rastälvens huvuddalgång samt en sidodalgång vid Järboås kyrka och Finnshyttan.

Hela området är starkt präglad av det småbrutna odlingslandskap som är karakteristiskt för Bergslagen. Bebyggelsen speglar tiden från 1600-talet fram till och med 1900-talet. Såväl den utskiftade som den kvarliggande bebyggelsen är övervägande ålderdomlig till sin karaktär och typisk för Bergslagens glesbygd.

Huvuddelen av områdets åkermarker är fortfarande brukade, men igenväxning pågår främst i deras högre delar och i mellanliggande terrängavsnitt såsom bäckraviner och diken. Betesmarker förekommer fortfarande, både som naturliga fodermarker och som bete av tidigare åkermarker.

Fortsatt brukning är av största betydelse för uppfattningen av ett i Bergslagen så centralt beläget kulturlandskap. Området är av stor betydelse för friluftsliv och turism, bl a finns här en av de mest frekventerade kanotlederna.

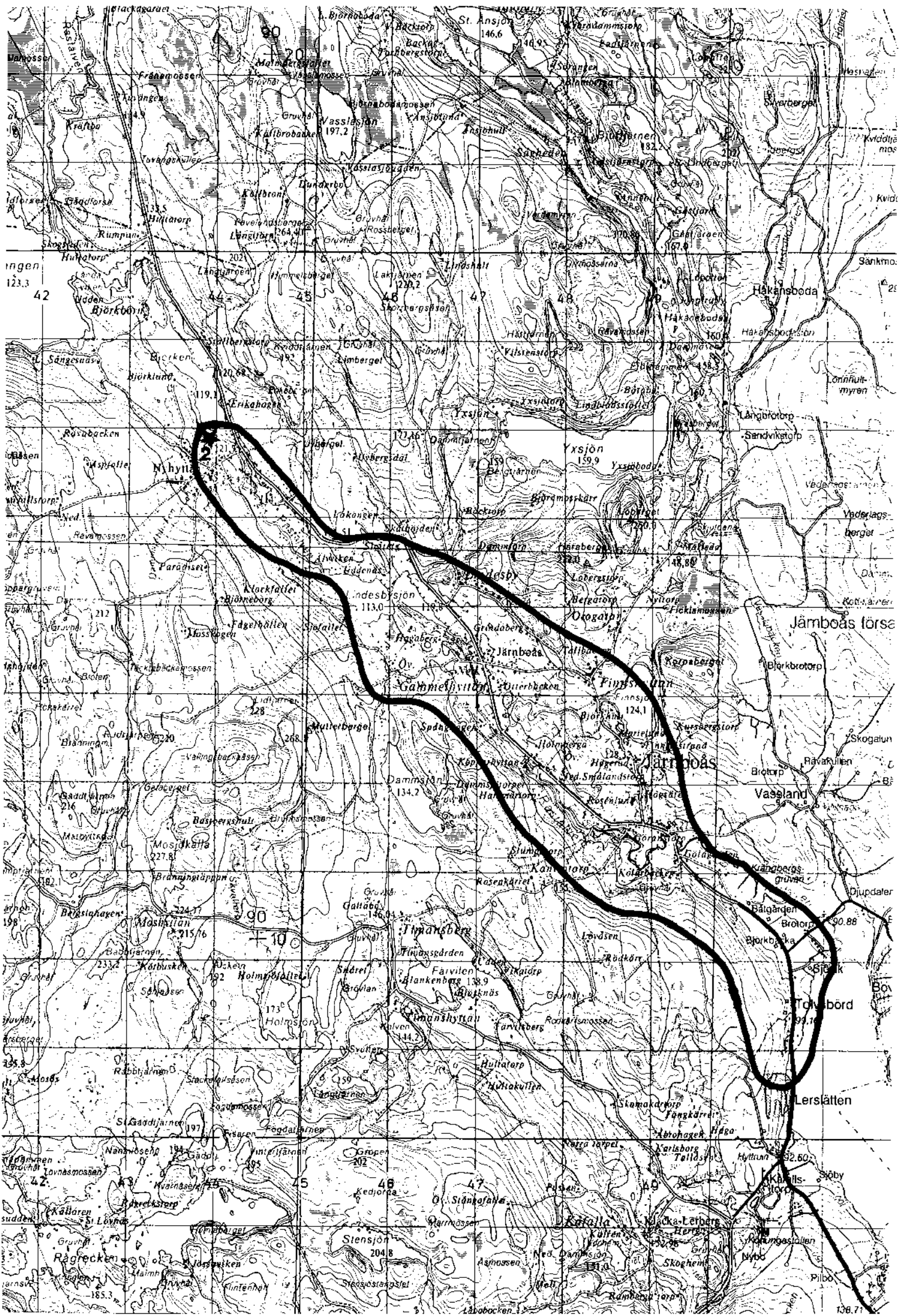
FAKTARUTA

Nora kommun, Järnboås socken

Top karta:	1151,1142
Ek karta:	114 29, 114 38, 114 39, 115 20
Koordinater:	66144/14476
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	500 ha varav 40 ha är fodermark

Riksintresse:	K 37
Naturvårdsöversikt:	Rastälven 84:78 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Nyhyttan 84:2 klass Ö

Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	I

84:12 JÄRLEÅNS DALGÅNG

Tillsammans med områden i angränsande kommuner upptar området de odlade delarna av Järleåns dalgång inom den del av åns lopp där den just lämnar Bergslagen och kommer ner på slättbygden. Inom en stor del av sträckan är ån djupt nerskuren i sedimenten eller har ett meandrande lopp. Inom området finns ett stort antal djupt nerskurna sidoraviner.

Inom områdets övre del har det under århundraden bedrivits omfattande järnhantering. Här finns lämningar av två hammare, sågverk och en väl bevarad kvarn från 1804. Här finns nu också välbevarade boningshus och andra byggnader från 1800-talet, bl a en f d gästgivarbyggnad. Byn kring Järle hammare fick t o m stadsprivilegier på 1640-talet, vilka aldrig har upphävts.

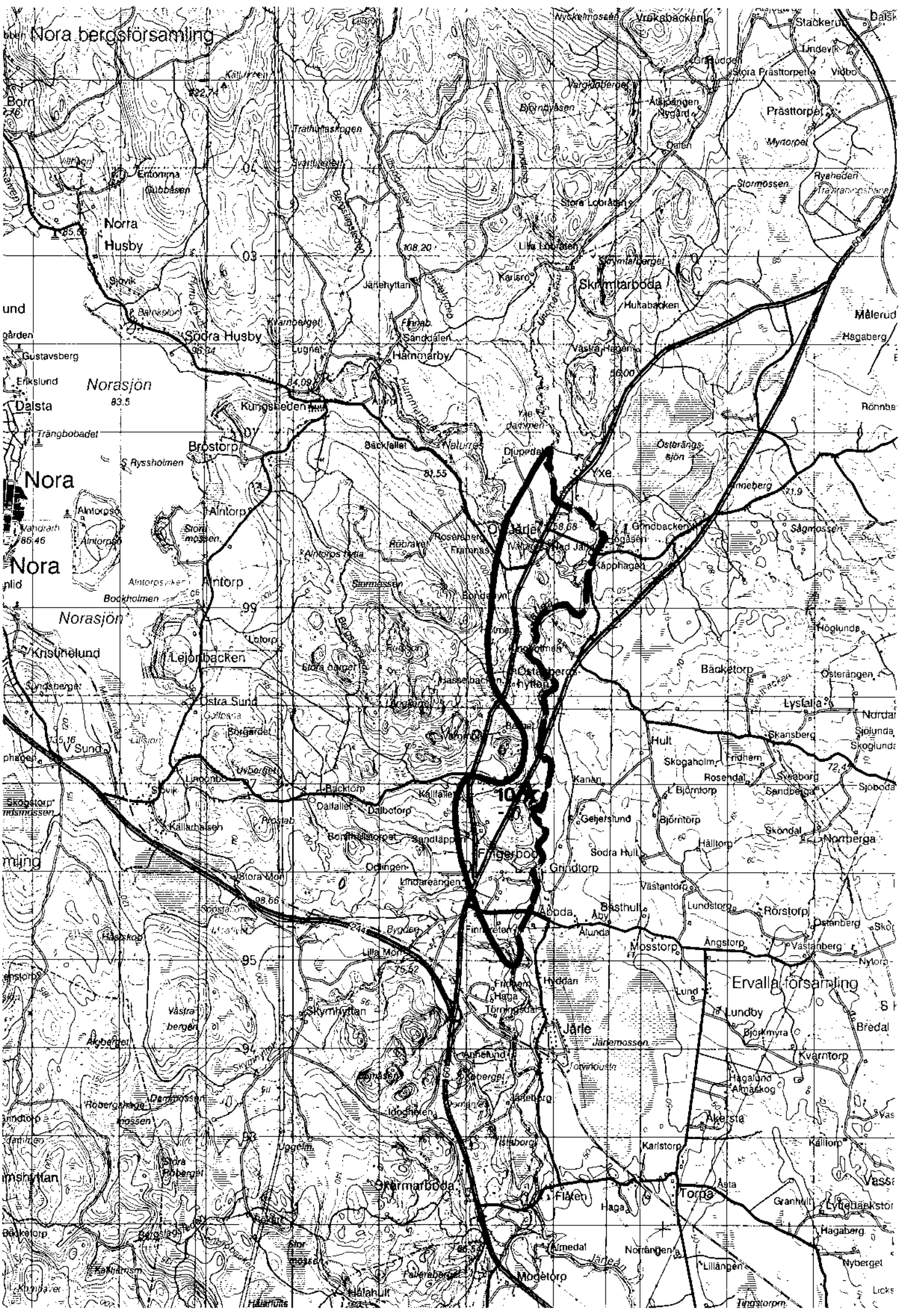
Inom området finns ett par mindre forssträckor som är relativt opåverkade och där en naturlig storvuxen öringstam finns. Delar av området är skyddat som naturreservat och där hålls betesmarkerna i god hävd. Även utanför naturreservatet finns en hel del betesmarker i sidoraviner och slutningar ner mot ån. I en av naturbetesmarkerna har den hävdgynnade slåttergubben sin nordligaste kända växtlokal. Den aktuella sträckan av Järleån är känd som en av de nordligaste häckningsplatserna för kungsfiskare. Även utanför reservatet har Järleån stor betydelse för friluftslivet eftersom en av de mest frekventerade kanotlederna går fram på ån.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora socken

Top karta:	1053, 1151
Ek karta:	105 92, 115 02
Koordinater:	65981/14627
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	200 ha varav 50 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 20, K 35
Naturvårdsöversikt:	Järleåns naturreservat T 120, klass I, Järleån från N Fingerboda till Finnvreten 84:48 klass II, Järleån från Östanbergshyttan till N Fingerboda 84:49 klass II, Järleån från Bondebyn till Ringholmen 84:50 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Norra Fingerboda 84:10 klass III

Naturvärden:	I
Kulturmiljövärden:	I

84:14 PERSHYTTAN

Området ligger i Smygarebäckens dalgång, som med åtta dammlägen inom 45 meters fallhöjd skapat förutsättningarna för 600 års järnhantering.

Här finns både gruvor med gruvanläggningar, som varit av stor omfattning, och hytta med tillhörande anläggningar, som för sin tild var betydande. Hyttan och hyttbyn är centrum i området, som innehåller flera värdefulla gårdsanläggningar och enskilda byggnader från 1700- och 1800-talet. Kring hyttan och byn finns byggnader och anläggningar med anknytning till driften, som t ex hjulhus med fungerande vattenhjul och stånggång, spelhus, järnväg m m.

Landskapet är helt präglad av bergsbruket. Till detta hör också ett antal arbetarbostäder, torp och smågårdar med öppna marker, som varit av betydelse för självhushållet. Hävden i dessa områden är nu i hög grad vikande. För förståelsen av områdets betydelse i sin helhet är det viktigt att dessa marker kan fortsätta att hållas öppna genom någon form av brukning.

FAKTARUTA

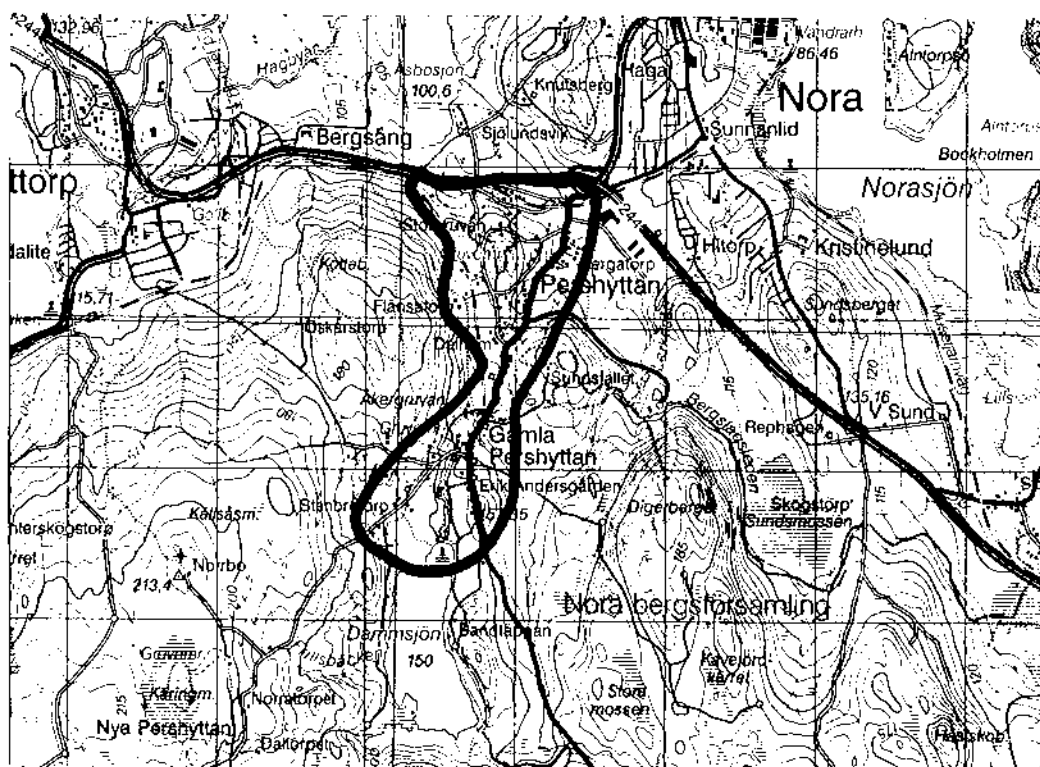
Nora kommun, sn

Top karta:	1053
Ek karta:	105 90, 105 91
Koordinater:	65977 /14459
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	20 ha varav 10 ha är fodermark

Riksintresse: K32

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: I

84:15 ÖSTRA OCH VÄSTRA SUND

Området är beläget på svagt till måttligt sluttande sedimentjordar på båda sidor om Norasjöns sydligaste vik. I området ingår också den näringsrika viken som till viss del fortfarande nyttjas genom madmarksbete.

Inom området finns ensamgården Västra Sund och delar av byn Östra Sund.

Naturliga betesmarker förekommer i första hand i form av madmarksbeten vid sjön. Dessa har stor betydelse för det lokala fågellivet men också som flyttfågellokal eftersom de representerar en försvinnande naturtyp.

FAKTARUTA

Nora kommun, Nora sockenn

Top karta: 1053

Ek karta: 105 91

Koordinater: 65977/14581

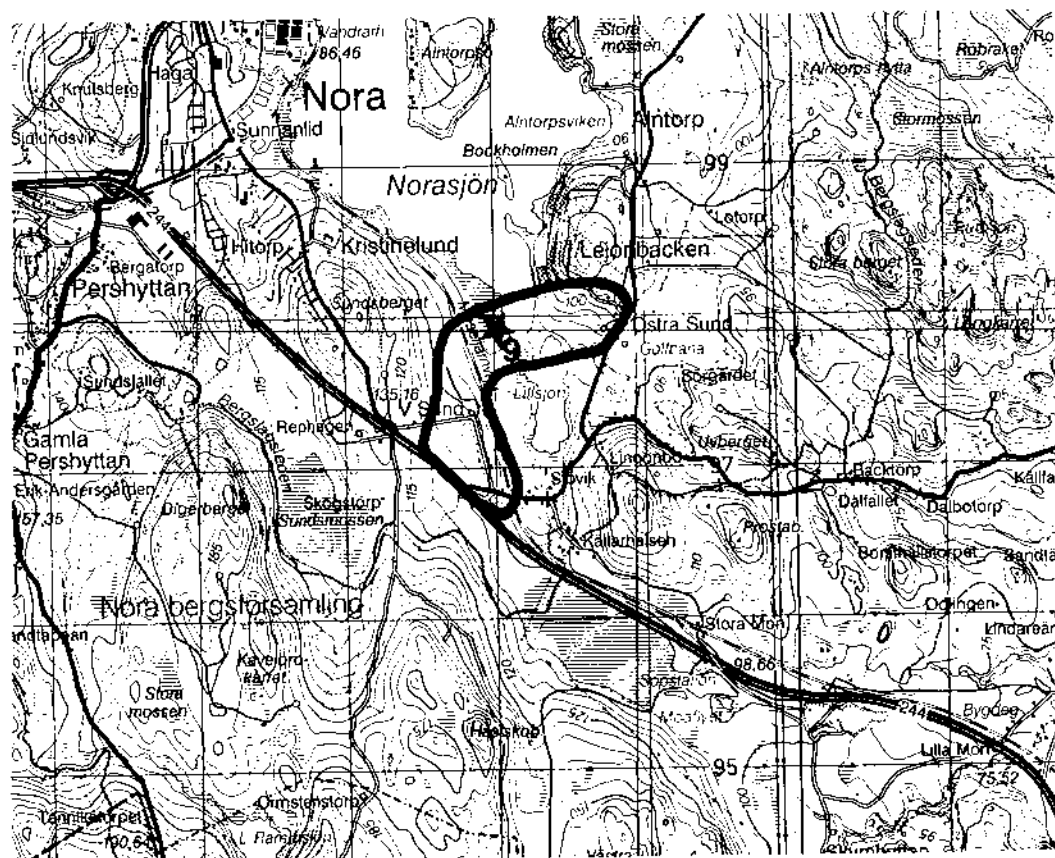
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 75 ha varav 20 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Lillsjön med omgivande kulturlandskap 84:51
klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Västra Sund 84:9 klass III

Naturvärden: III

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

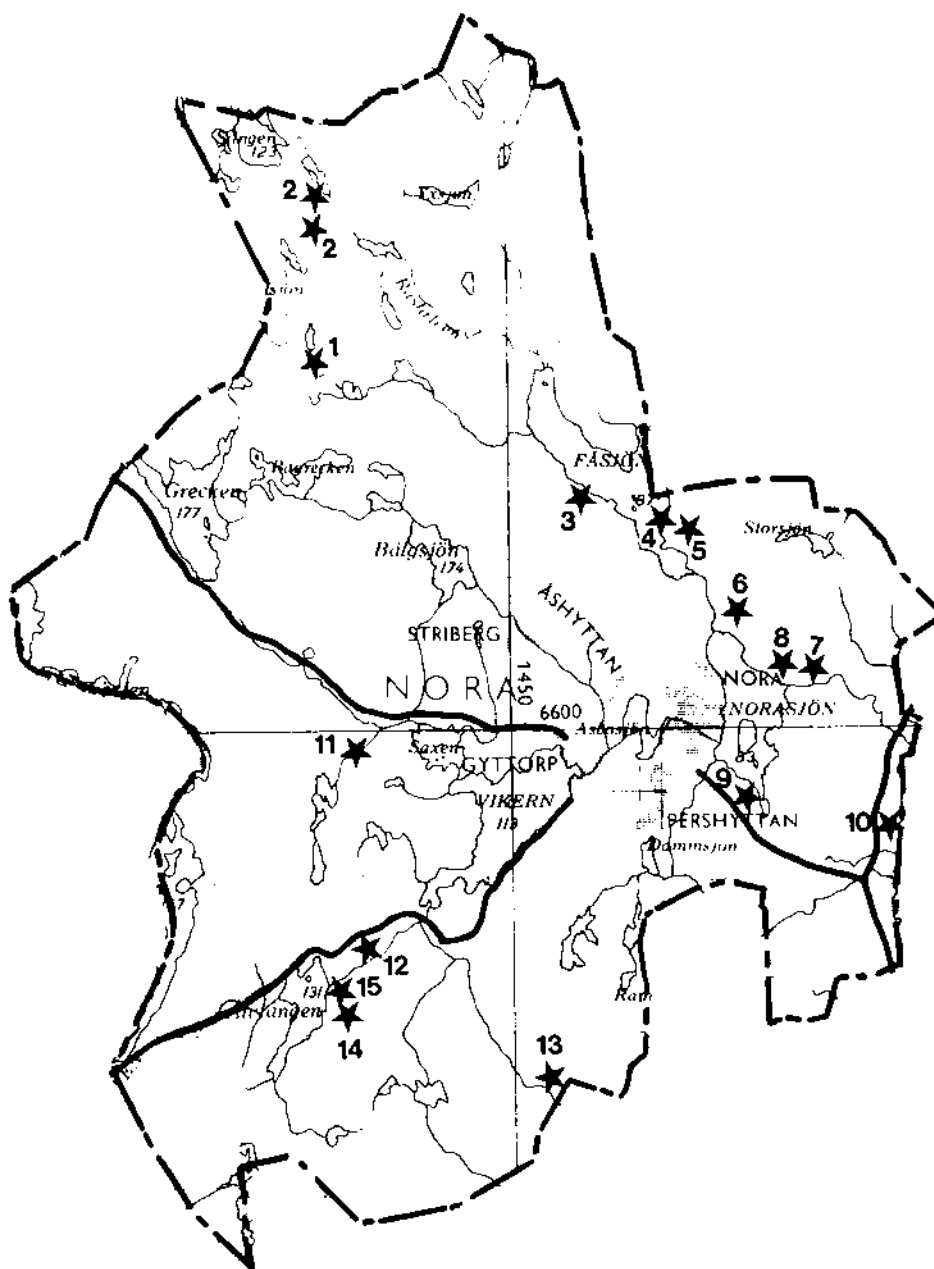
Ängs- och hagmarker:

Moshyttan 84:1	Klass III, hagmark med värdefull hävdgynnad flora
Hyttebacken 84:13	Klass II, ensamliggande gård i Kilsbergen med artrik slåttermark

ÄNGS- OCH HAGMARKER I NORA KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Nora kommun

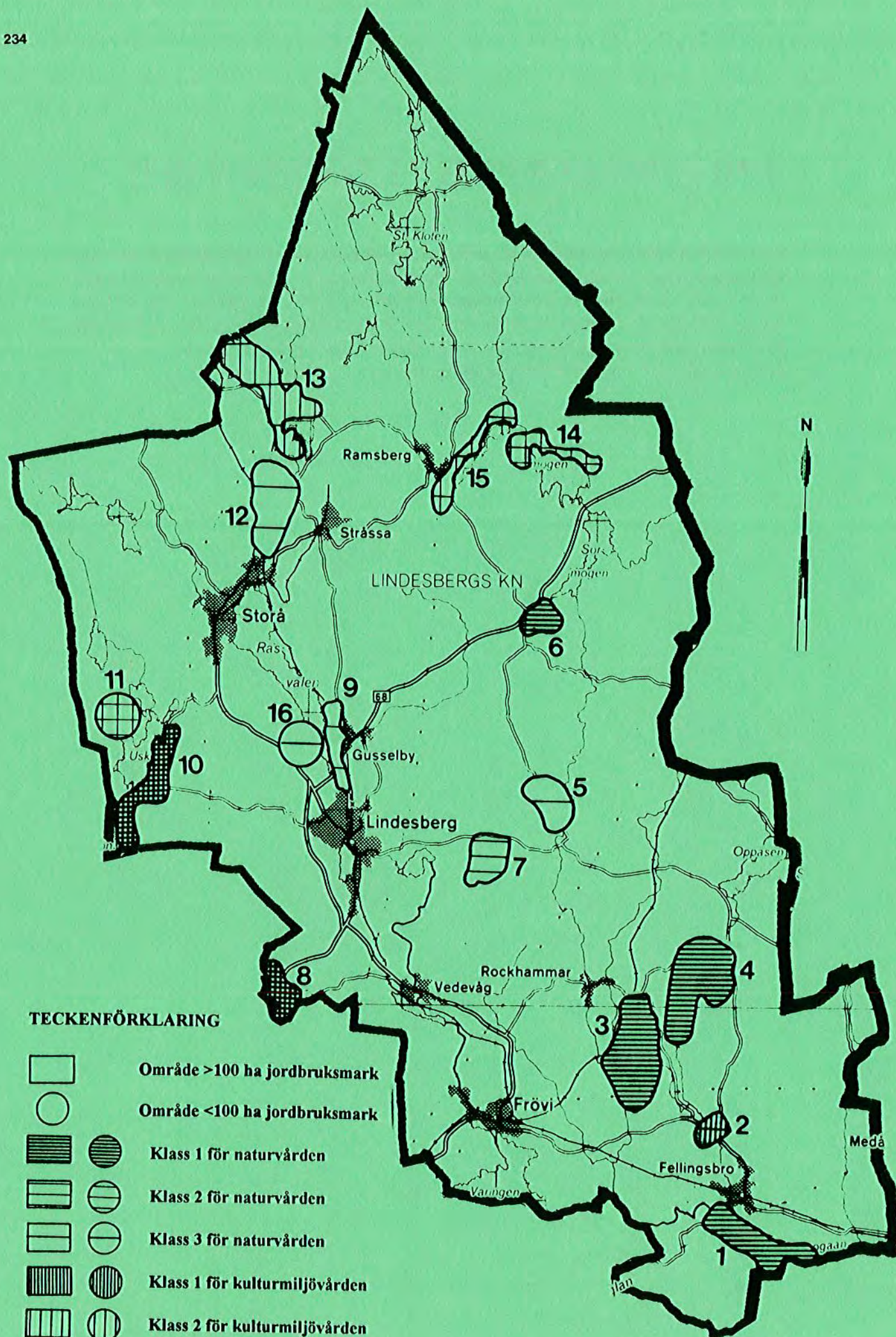
Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska				Bevarandevärde				Intresse- aspekt				Rikstresen enl SNV:s och RAÄ:s beslut (1987-89)				Befintligt skydd och planeringsstatus
		Total ha	Varav fodermark ha	förutsättningar åkermark, ha				N				K				F				
				I	II	III	I	II	III	I	II	K	N	K	F	N	K	F		
	84:																	NRL		
																			3kap	
Älvhyttan	1	70	35			35	X				X	X	X			X			NR Älvhytteången	
Venen	2	50	25			25		X			X	X	X			X				
Skrekarhytta	3	100	5		95				X	X		X	X	X		X	X			
Västgötahyttan	4	25	10			15			X	X		X	X							
Hammarby	5	20	5			15	X				X	X	X	X		X			NR Järleån	
Norra och Södra Husby	6	210	20		190			X			X	X	X							
Risbacken	7	120	10		110				X		X	X	X							
Bergsmanshyttan	8	120	20		100		X				X	X	X			X				
Fåsjöhyttan	9	155	40		115			X			X		X							
Västra Öskevik	10	70	20		50			X			X		X			X				
Järnboås - Rastälven	11	500	40		230	230			X	X	X	X	X	X		X	X		NR Järleån	
Järleåns dalgång	12	200	50		110	40	X			X	X	X	X	X		X	X			
Gamla viker	13	40	10			30			X	X	X	X	X			X				
Pershyttan	14	20	10			10			X	X	X	X	X	X		X				
Östra och Västra Sund	15	75	20		55			X			X									
Summa ha		1775	320	0	1055	400														
Summa områden	15						3	5	7	6	6	15	12	4	7	6	0	0		

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

Områdesnamn	Områdesnummer	Utlagsgivande kriterier NATURVÄRD (N) OCH KULTURMILJÖVÄRD (K)														FRILUFTSLIV				BEVARANDEVÄRDE									
		Repräsentativt odlingslandskap	Identitet	Repräsentativ be- byggelse/struktur	Säregen miljövård	Beskaffenhet	Artrikt	Mångformigt	Agrarhistorisk	Hotad naturtyp	Hotad biotop	Hotad växttyp	Hotad art	Hotade kultur- landskapselement	Helheten	Musealt jord- brukslandskapet	Värdigdet	Svagt hävdad	Hävd saknas	Tillgänglighet	Tjörtsnåra	Skönhetsvärden	N- klass			K- klass			
		N	K	K	N	K	N	N/K	N/K	N/K	N	N	N	N	K	N/K	N/K	NK						I	II	III	I	II	
NORA KOMMUN	84:	N	K	K	N	K	N	N/K	N	N/K	N	N/K	N/K	N/K	N/K	N/K	NK						I	II	III	I	II		
	Älvhyttan	1	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X									
	Venen	2	X	X			X				X	X	X	X	X	X	X	X						X					
	Skrekhyttan	3		X	X								X	X	X	X	X	X							X				
	Västgöthyttan	4		X	X		X						X	X	X	X	X	X							X	X			
	Hammarby	5		X	X			X	X				X	X	X	X	X	X							X				
	Norra och Södra Husby	6	X	X	X								X	X	X	X	X	X								X	X		
	Risbacken	7		X	X									X	X	X	X	X							X				
	Bergsmanshyttan	8	X	X				X			X			X	X	X	X	X									X		
	Fåsjöhyttan	9	X	X										X	X	X	X	X							X				
	Västra Öskevik	10		X	X									X	X	X	X	X								X			
	Järboås - Rastälven	11	X	X	X		X				X			X	X	X	X	X							X				
	Järleås dalgång	12		X	X	X		X			X			X	X	X	X	X							X	X			
	Gamla Viken	13		X	X		X				X			X	X	X	X	X							X	X			
	Pershyttan	14		X	X		X				X			X	X	X	X	X							X	X			
Östra och Västra Sund	15							X								X									X				
Summa områden	15	6	14	10	2	5	5	3	0	5	1	2	4	8	14	1	4	10	1	12	2	9	3	5	7	6	6		

4.10 LINDESBERGS KOMMUN (85)

Större delen kännetecknas av Bergslagens starkt kuperade skogslandskap. Detta är sent koloniserat. Odlingsmarken är samlad i dalgångar och invid sjöarna, till vilka bruken och herrgårdarna har sökt sig. Kommunens södra del präglas däremot av öppna odlingslandskap av mälardalskynne, där den sedan förhistorisk tid brukade Fellingsbroslätten utgör en särskilt framträdande del. Tre av dem har odlingsladskapet som grundläggande värde.

85:1 SJÖMO-FRÖTUNA

Området är beläget i Arbogaåns dalgång omedelbart nedanför Kåglans förkastningsbrant. Hela området är en flack lerslätt där ån inte är speciellt djupt nerskuren. Den igenväxande slättsjön, Sjömosjön, ligger som en utbuktning av ån mellan den och förkastningsbranten.

Området är en mycket markant slättbygd med utflyttade ensamliggande gårdar. Undantaget är Sjömo by som ligger en bit upp i förkastningsbranten och har ett mera småskaligt jordbruk. Den traditionella hävden är klart vikande och en betydande andel av markerna är planterade med energiskog.

Intill Sjömosjön finns såväl fastmarkshagar som betade madmarker. På en åskulle norr om ån finns en av de nordligaste förekomsterna av backsippa.

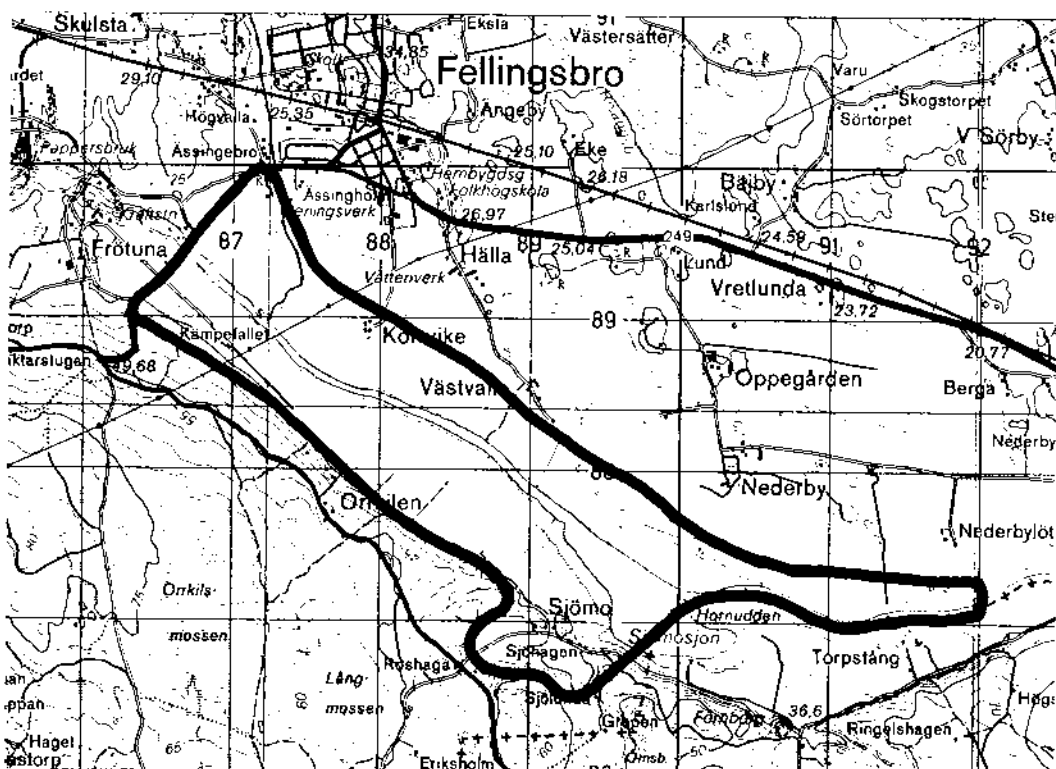
Sjömosjön är känd som en mycket fin flyttfågellokal för våtmarksfåglar. Genom sin tidiga islossning och översvämning får den vissa år en extra stor betydelse för tidigt flyttande våtmarksfåglar.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Fellingsbro socken

Top karta:	1054
Ek karta:	105 77
Koordinater ¹ :	65881/14885
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	300 ha varav 20 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 32
Naturvårdsöversikt:	Sjömosjön 85:5 klass I Åsholmar norr om Sjömosjön 85:6 klass III

Naturvärden: I

85:2 FELLINGSBRO KYRKA

Området karakteriseras av stora odlade lerslätter med en genomgående rullstensås och ett antal grunda bäckraviner.

Området är en kyrkomiljö i dominerande åsläge i ett öppet odlingslandskap. Här finns prästgård, kyrka, kastal, skola m fl.

Omgivande kulturmarker är nyttjade som åkermark med undantag för ett system med bäckraviner vilka sedan länge är betade.

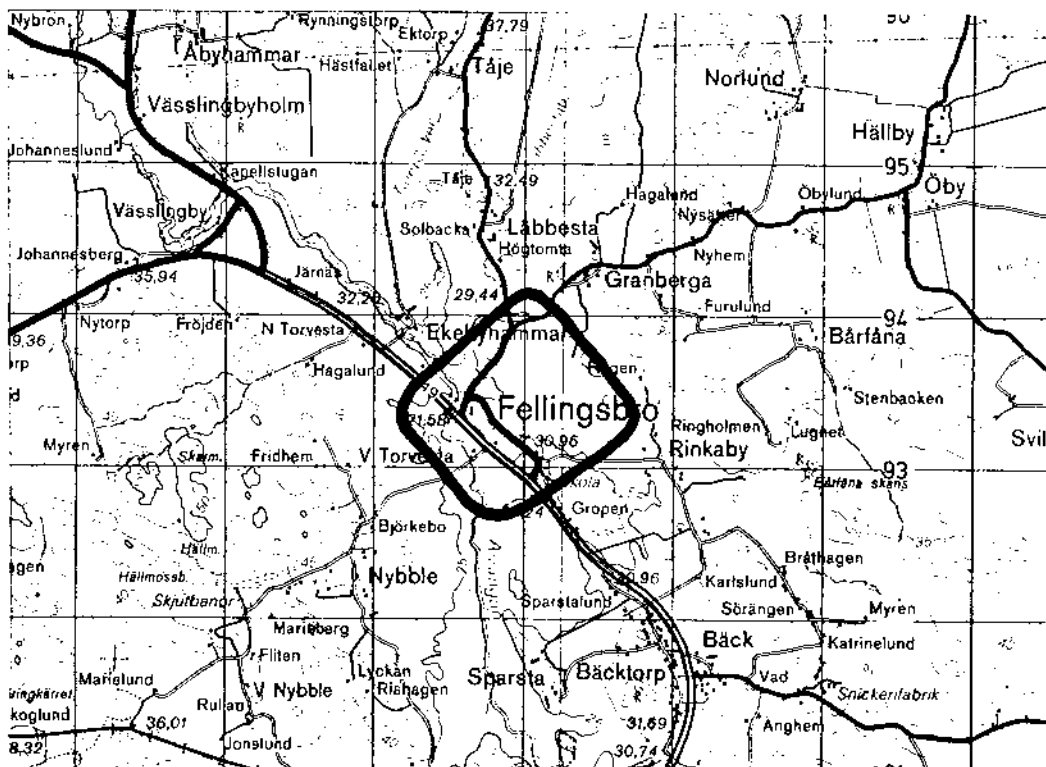
FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Fellingsbro socken

Top karta:	1054
Ek karta:	105 87
Koordinater:	65938/14868
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	130 ha varav 30 ha är fodermark
Riksintresse:	K 38
Naturvårdsöversikt:	Delar av Ässingån 85:11 klass III

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: I

85:3 SÄLLINGE-SÖRBYHOLM

Området består i huvudsak av odlade lerslätter runt två grunda slättsjöar. Bebyggelsemässigt domineras området av stora ensamliggande gårdar.

Traktens jordbruk är allmänt sett fortfarande välhävdat med en ovanligt stor andel betesmarker främst i form av madmarksbeten. Inom området finns också en del betade fastmarker, delvis med inslag av ädellövskog.

Områdets största värden är de vidsträckta madmarksbetena som har stor betydelse både som flyttfågellokal för våtmarksfåglar och som häcklokal. Flera utrotningshotade fågelarter har i sen tid häckat eller långvarigt vistats vid den sänkta och betade Sörbysjön.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Fellingsbro socken

Top karta: 1054

Ek karta: 105 96, 115 05

Koordinater: 65986/14825

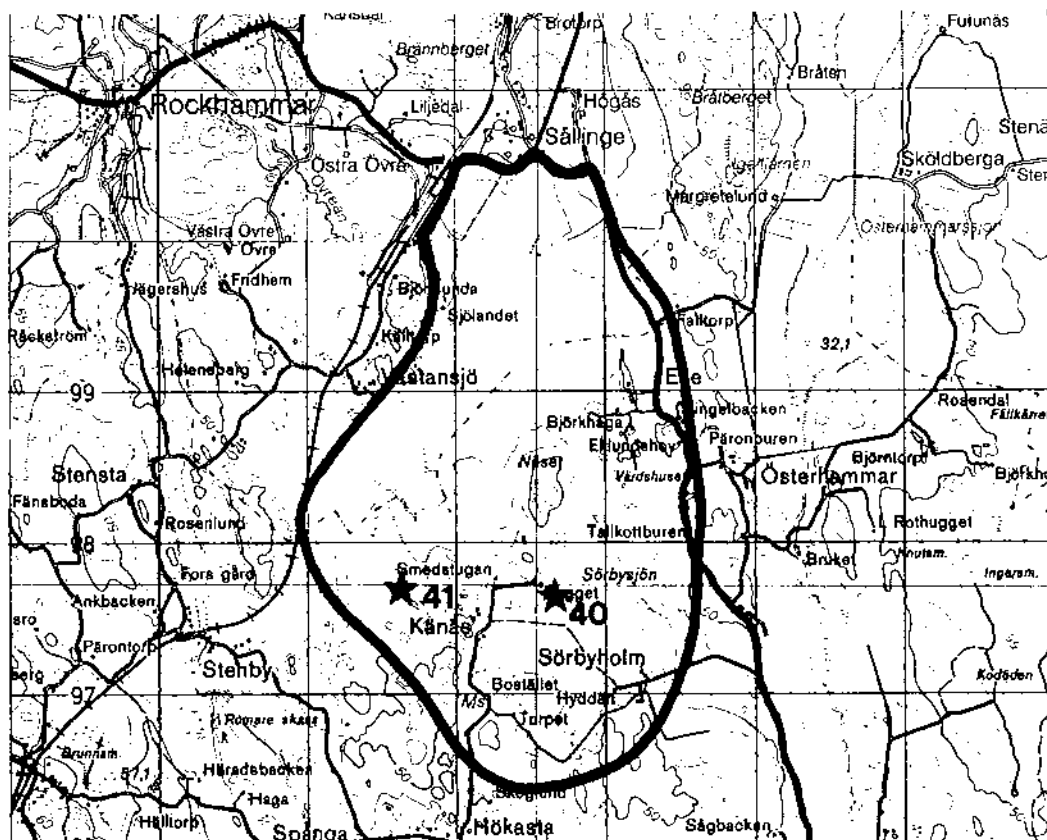
Naturgeografisk region: Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 355 ha varav 85 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Sörbysjön 85:20 klass II,
Sällingsjön - Känässjön 85:21 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Sörbysjön 85:40 klass II,
Känässjön 85:41 klass III,

Naturvärden: I

85:4 FINNÅKER-ÖSTERHAMMAR

Området domineras av flacka lersediment som är uppodlade runt ett par näringsrika slättsjöar och en å. Området utgör den nordligaste egentliga slättbygden i länet.

Området ligger utanför Bergslagen, i bruksbygden, där järnet vidareförädlades. Inom området finns såväl herrgårdsliknande gårdar från järnhanteringstiden som utflyttade ensamliggande gårdar och gårdar kvar på bytomter.

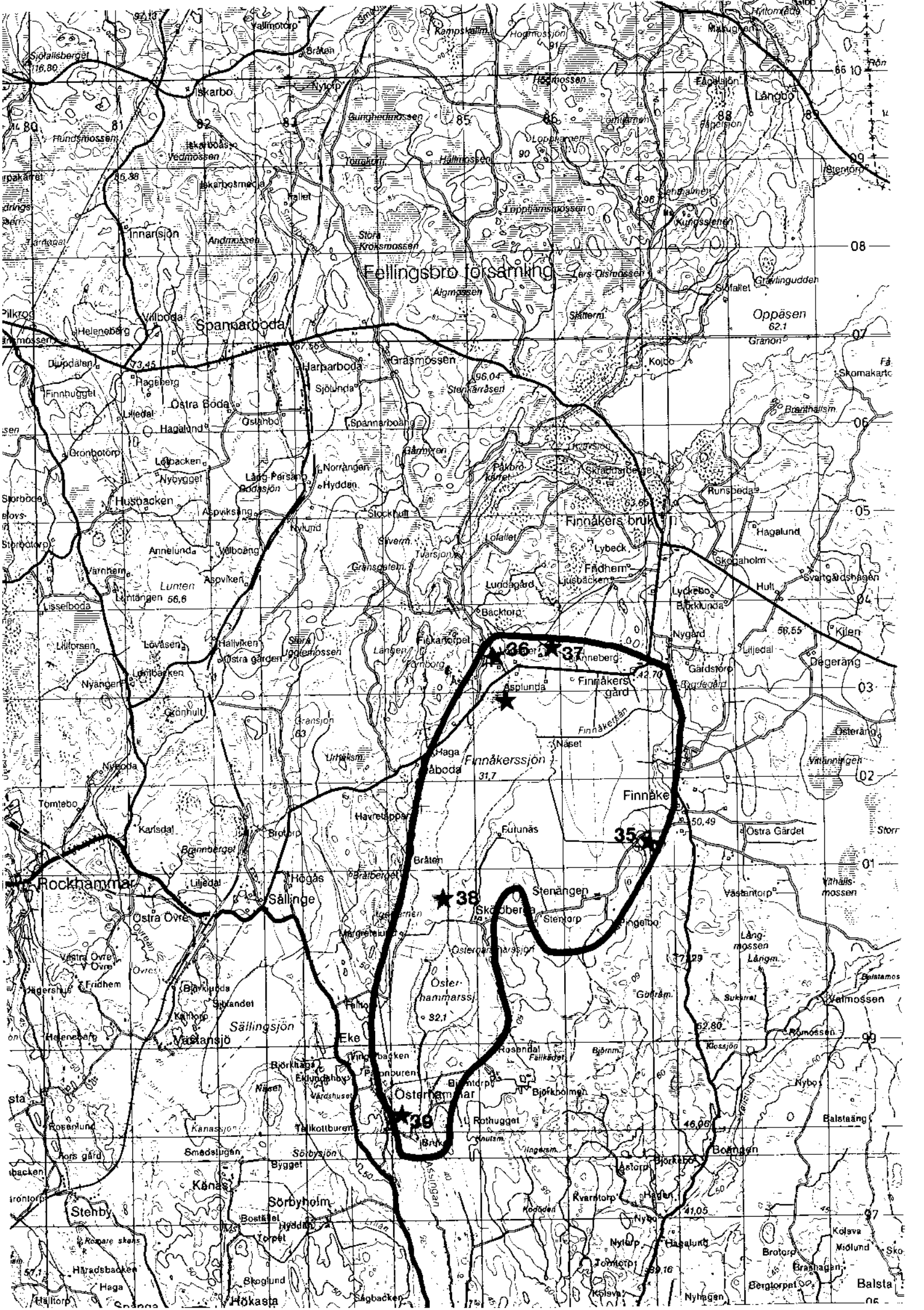
I Finnåkersområdet hävdas fortfarande en stor del av de tidigare madmarkerna genom bete. De båda sjöarnas värde som flyttfågellokal är beroende av att detta bete fortsätter. Genom sitt läge som sista slättsjöbiotoper före den egentliga skogsbygden har Finnåkerssjöarna kommit att vissa år dra till sig mycket stora mängder flyttande våtmarksfåglar.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Fellingsbro socken

Top karta:	1152, 1154
Ek karta:	105 96, 105 97, 115 06, 115 07
Koordinater:	66002/14853
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	500 ha varav 120 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Finnåkerssjön - Österhammarssjön 85:23 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Mon 85:35 klass Ö, Liljenäs 85:36 klass Ö, Anneberg och Lövsätter 85:37 klass III, Finnåkerssjön - Österhammarssjön 85:38 klass II, Österhammar 85:39 klass III

Naturvärden: I

85:5 GRÖNBO

Mitt inne i den lågt belägna delen av Bergslagens skogsområde ligger Grönbosjöarna omgivna av odlingslandskap och bebyggelse. Genom området och mellan sjöarna går Fellingsbroåsen som också utgör läge för en landsväg i gammalt läge.

Vid Grönbo har järnhantering i form av vidareförädling drivits vid flera dammar. Bruks-herrgården med en del tillhörande ekonomibyggnader är bevarad. Inom området i övrigt finns ett antal arbetarboställen och arrendegårdar. Nära herrgården ligger en mycket stor gravhög från järnåldern, ett märkligt isolerat läge långt från andra förhistoriska bygder.

De centralt belägna odlingsmarkerna runt sjön är fortfarande i hävd. En stor del av de tidigare betesmarkerna betas också fortfarande. Såväl madmarker som torra betesmarker ingår i betena.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Ramsbergs socken

Top karta: 1152

Ek karta: 115 15, 115 25

Koordinater: 66103/14780

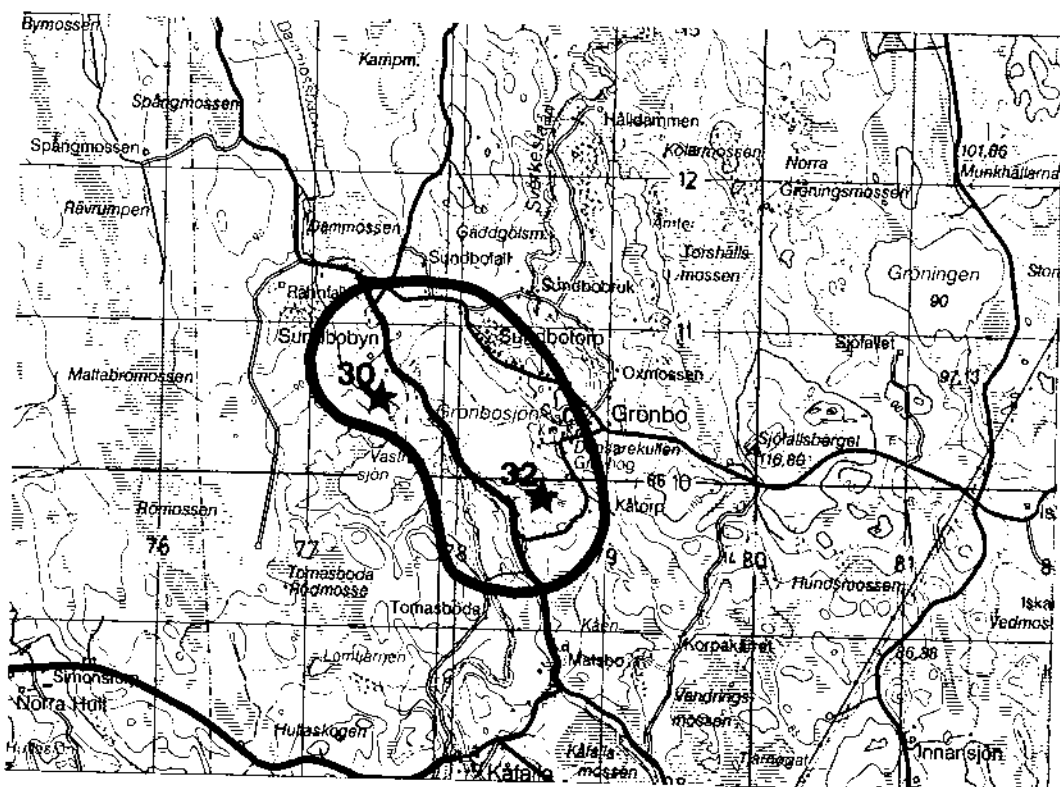
Naturgeografisk region: Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 90 ha varav 30 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Del av Fellingsbroåsen och kulturlandskapet vid Grönbosjön 85:43 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Sundboby 85:30 klass III,
Grönbo 85:32 klass III

Naturvärden: III

85:6 MORSKOGA

Morskogasjön är en av mycket få näringsrika sjöar med omkringliggande jordbruksmark inne i det egentliga barrskogsområdet i Bergslagen. Jordbruksmarkerna runt sjön ligger på grovkorniga sedimentjordar och är relativt omfattande.

Morskoga har utgjort en avgränsad bygd av viss betydelse mitt i det av bergshantering dominierande landskapet. Förutom hyttan har här också funnits en krog. Inom området finns i dag dels den bergsmansgård som utgjort krogen och dels ett antal arrendegårdar.

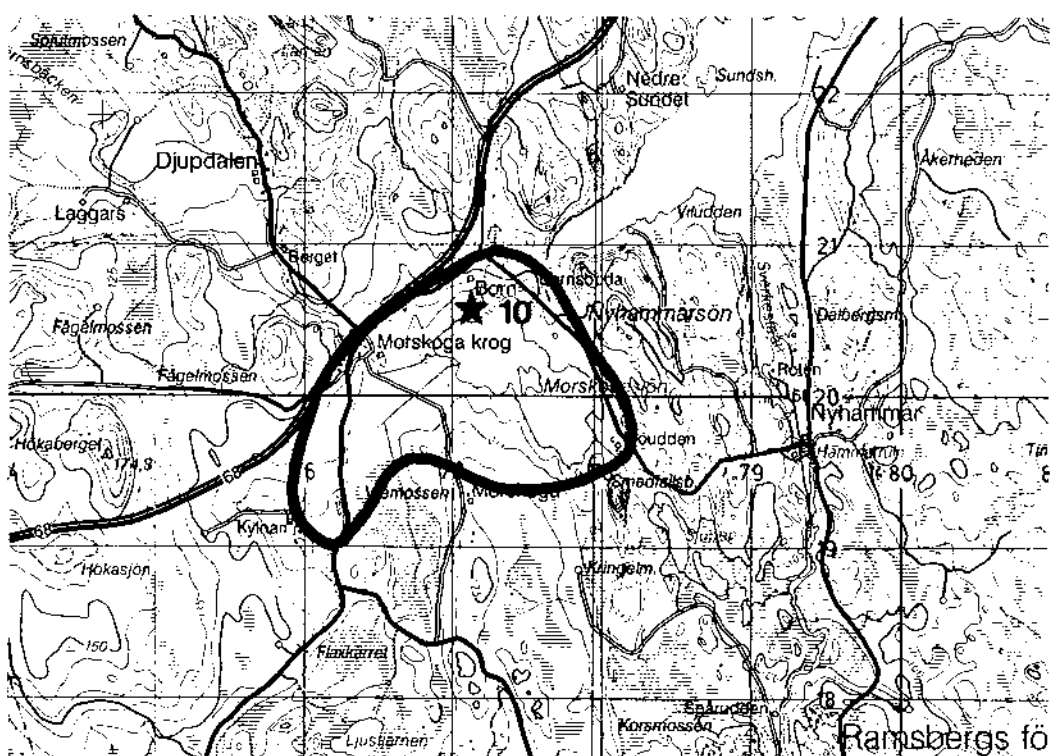
Morskogasjöns stora betydelse främst som rastplats för våtmarksfåglar beror dels på läget, dels på de betade madmarker som omger sjön. Efter några år utan hävd är nu åter sjöns stränder betade vilket återgett sjön dess stora värde som flyttfågellokal.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Ramsbergs socken

Top karta:	1152
Ek karta:	115 35, 115 45
Koordinater:	66202/14769
Naturgeografisk region:	Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	133 ha varav 33 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 34
Naturvårdsöversikt:	Morskogasjön 85:78 klass II
Ängs- och hagmarksinv.:	Born 85:10 klass III

Naturvärden: I

85:7 HULTASJÖN

Vid Hultasjön finns en mindre öppen bygd med odlade sedimentmarker. Mest framträdande för området är den utdikade och igenväxande sjön och de betade lågt liggande markerna runt sjön.

Runt sjön ligger ett antal utflyttade gårdar och längst i norr några gårdar som kan ligga kvar på den ursprungliga bytomten.

Den igenväxande sjön och madmarkerna runt den utgör ett område med rikt fågelliv både när det gäller rastande och häckande fåglar.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Lindes socken

Top karta: 1151, 1152

Ek karta: 115 14, 115 15

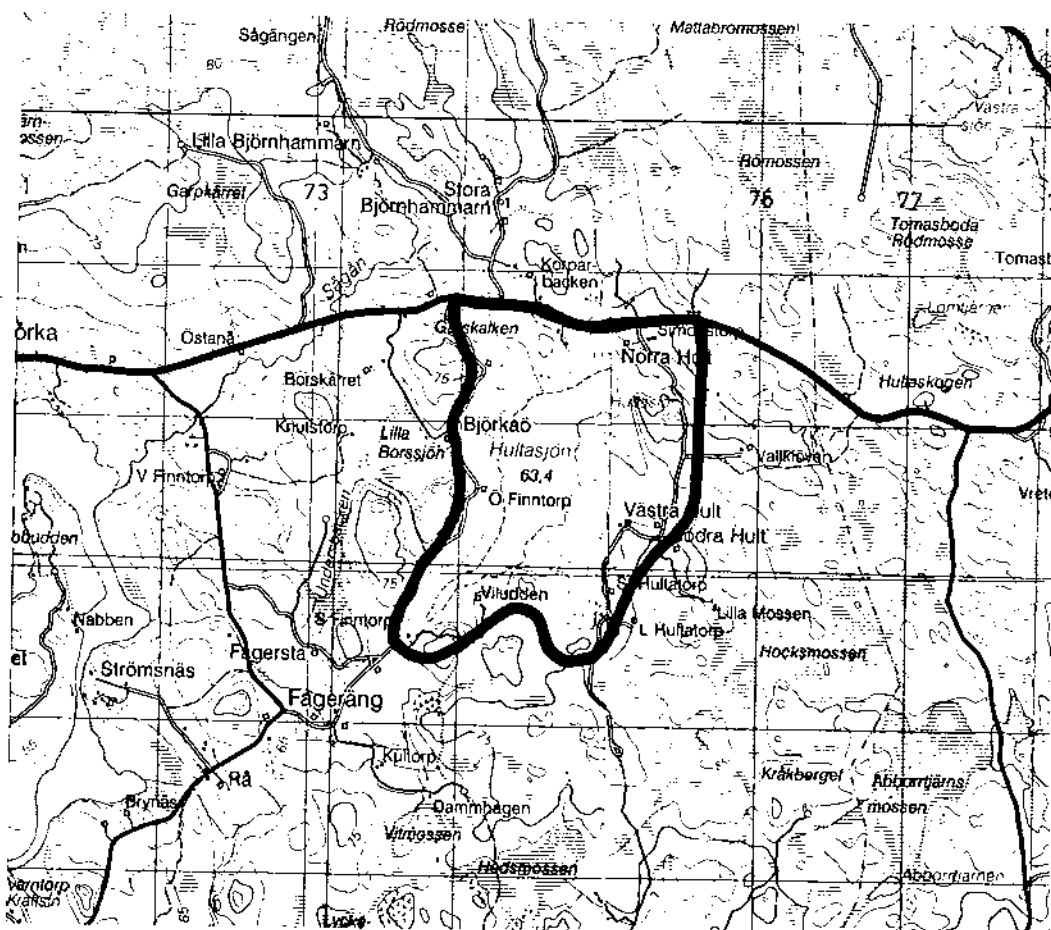
Koordinater: 66075/14745

Naturgeografisk region: Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 150 ha varav 20 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Hultasjön 85:41 klass II

Naturvärden: II

85:8 YXE

Tillsammans med intilliggande områden i angränsande kommuner utgör Yxeområdet en del av det odlingslandskap som haft mycket stor betydelse i Bergslagen. Inom området finns såväl den djupt nerskurna Järleån som delar av Lindesbergsåsen och ett kuperat sedimentområde kring denna. En stor del av markerna är fortfarande brukade. Betesmarker förekommer dels såsom betade raviner mot ån, dels som halvöppna torrare hagmarker.

Inom denna del av området ligger Yxe herrgård uppförd och ombyggd under slutet av 1700-talet. Den har under lång tid varit administrativt centrum för ett omfattande brukskomplex i utkanten av Bergslagen. Den karakteristiska herrgårdsmiljön i vilken ingår även jämmagasin, ekonomibyggnader och bruksskola präglar påtagligt landskapsbilden.

De största naturvärdena i området är knutna till Järleån med dess forsar och betade raviner.

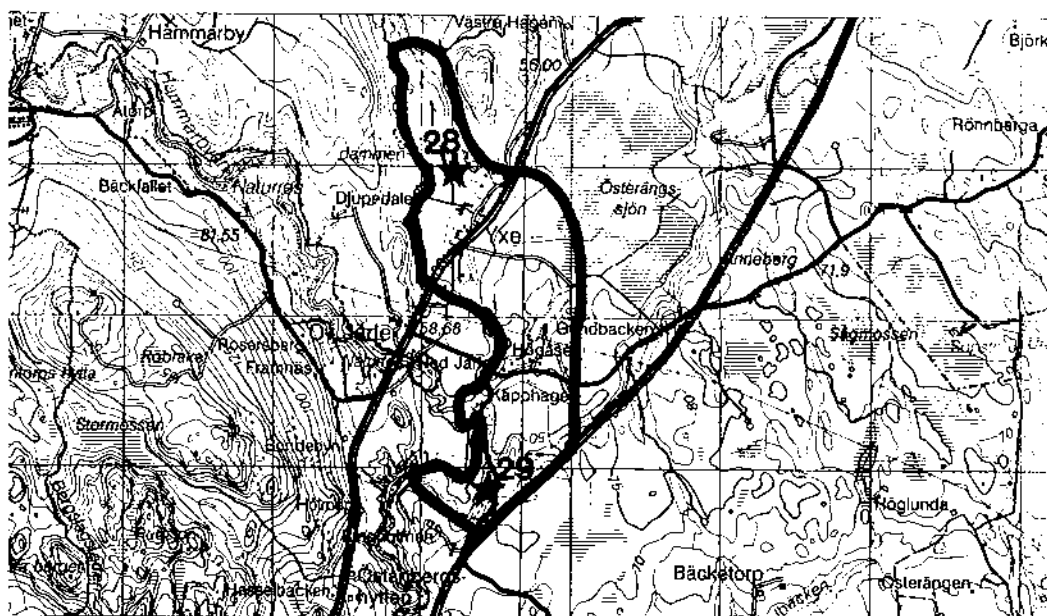
FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Lindes socken

Top karta: 1151,1153
 Ek karta: 105 92, 115 02
 Koordinater: 66000/14635
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 150 ha varav 30 ha är fodermark

Riksintresse: NT 20, K 35
 Naturvårdsöversikt: Ett område Ö om Järleån 85:34 klass II
 Ängs- och hagmarksinv.: Yxe 85:28 klass III,
 Käpphagen 85:29 klass III

Naturvärden: I
 Kulturmiljövärden: I

85:9 GUSSELBY

Området domineras av kuperade sedimenttytor som lutar ner mot sjön Råsvalen och Arbogaån (Bottenån). Inom detta nästan helt uppodlade område finns ett antal ensamliggande gårdar varav en del närmast har herrgårdskaraktär.

Inom området finns naturbetesmarker dels i form av hagmarker och dels i form av omfattande madmarker vilka fortfarande betas.

Områdets värden från naturvårdssynpunkt sammanhänger med öppenheten och de betade madmarkerna.

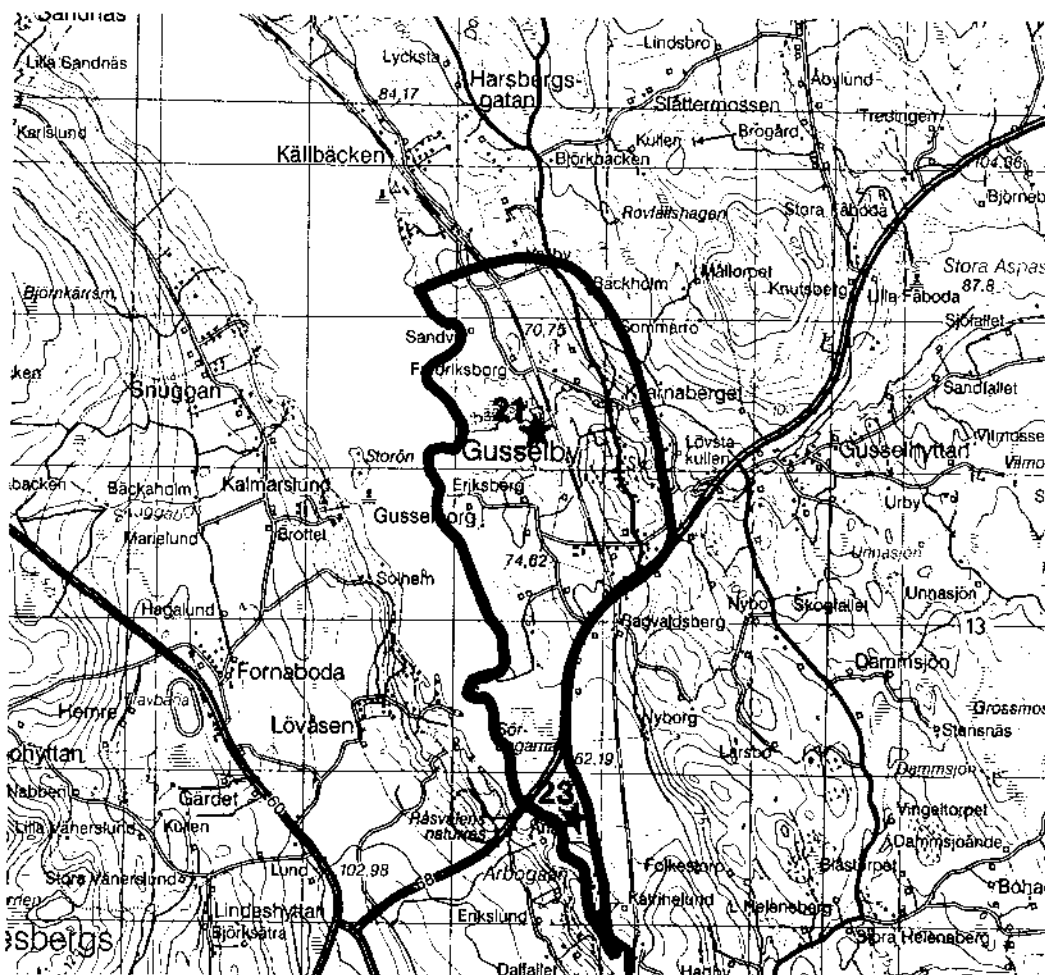
FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Lindes socken

Top karta:	1151
Ek karta:	115 23
Koordinater:	66139/14664
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	175 ha varav 25 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt:	Sörängarna 85:49 klass III, Gusselby 85:51 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Gusselby 85:21 klass III, Ragvaldsberg 85:23 klass III

Naturvärden: III

85:10 ÖSKEVIK-SIGGEBOHYTAN

Området omfattar i huvudsak de odlade sedimentplåtarna i sluttningen mot Fåsjön och Usken. Området ligger delvis inom ett stråk av urkalksten vilket skapat speciella förutsättningar för såväl florans som för den industriella utvecklingen.

Inom området ligger den musealt bevarade bergsmansgården Siggebohyttan från omkring år 1800. Inom området i övrigt finns några hyttruiner och ett stort antal, delvis stora bergsmansgårdar utspridda. Största och längsta omfattningen har järnhanteringen haft i byn Öskevik, där lämningarna från hyttiden är omfattande och flera av bergsmansgårdarna fortfarande ligger kvar på sina gamla bytomter.

Urkalkstenen, som under namnet limsten varit en viktig insatsvara i järnhanteringen, har brutits på flera ställen i området och bl a finns här en av kalkugnarna bevarad.

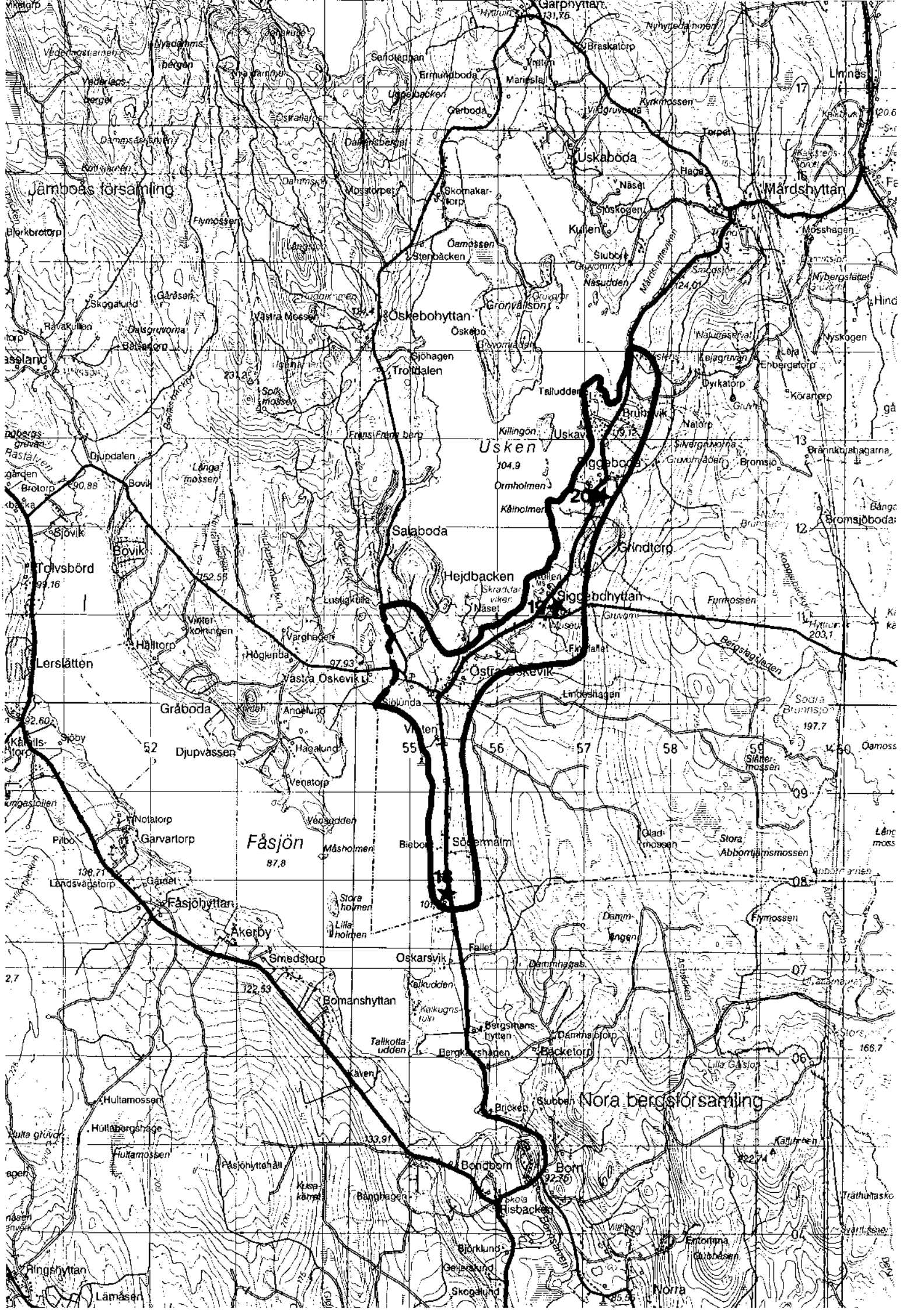
Naturliga betesmarker finns här och var i området främst längs sjöstränderna och i bäckravinerna. Flera av dem har en värdefull hagmarksflora.

Genom sin öppenhet och sina vida utblickar över de stora sjöarna är området av stor betydelse för turism och friluftsliv. Fortsatt hävd av både åkrar och betesmarker är av största vikt för såväl kulturlandskapet som för upplevelsen av det.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Lindes socken

Top karta:	1151
Ek karta:	115 11, 115 21
Koordinater:	66108/14564
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Total areal odlingsmark	250 ha varav 35 ha är fodermark
Riksintresse:	NT 31, K 41
Naturvårdsöversikt:	Kulturlandskapet vid Fåsjöns nordöstra del 85:54 klass II, Kulturlandskapet vid Uskens sydöstra strand 85:55 klass II och III
Ängs- och hagmarksinv.:	Östra Fåsjön 85:18 klass Ö, Siggebohyttan 85:19 klass III, Siggeboda 85:20 klass Ö
Naturvärden:	I
Kulturmiljövärden:	I

85:11 ÖSKEBOHYTTAN

Öskebohyttan utgör en relativt isolerad bygd belägen på västra stranden av den stora sjön Usken.

Byn och dess odlingsmarker är uppbyggda kring den bäck som en gång drev hyttan. Många av gårdarna, varav några kulturhistoriskt märkliga, ligger kvar på bytomten medan andra är utflyttade.

Inom området drivs ett småskaligt jordbruk som gjort att många av de typiska landskapselementen fortfarande finns kvar. Slåttern och många av de naturliga betesmarkerna är visserligen övergivna, men en del bäckraviner och sjöstränder betas fortfarande som naturbetesmarker.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Lindes socken

Top karta: 1151

Ek karta: 115 20, 115 21

Koordinater: 66148/14549

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

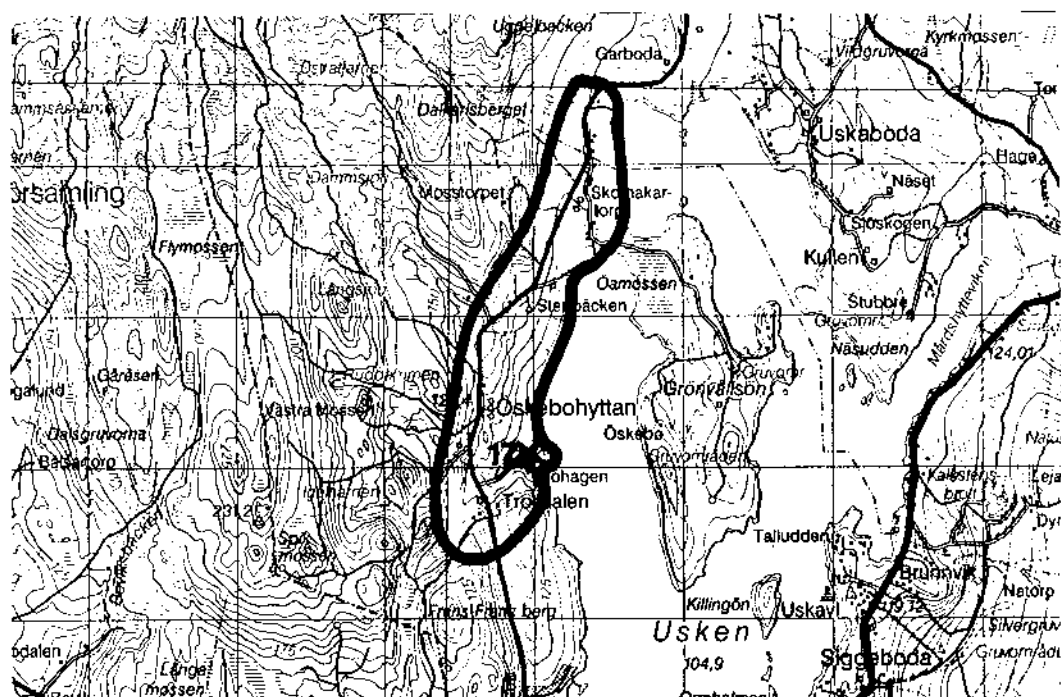
Total areal odlingsmark: 70 ha varav 25 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Uskens västra strand 85:58 klass II och III

Ängs- och hagmarksinv.: Öskebohyttan 85:17 klass Ö

Naturvärden: II

Kulturmiljövärden: II

85:12 STORÅ-VASSELHYTTAN

Området består av den uppodlade delen av Arbogaåns dalgång uppströms Råsvalen. Självå ån ligger djupt nerskuren i sedimenten, men ovanför ravinkanterna finns mera lugnt kuperade sedimentområden som till stor del är uppodlade.

Inom området finns huvudsakligen utflyttade gårdar men i några fall finns mera sammanhållna bybebyggelse. Flera av åns forsar har nyttjats som kraftkälla för olika typer av järnhantering. Dessa forsar utnyttjas nu i stället för elektrisk kraftproduktion men lämningarna från det äldre nyttjandet finns kvar.

Många av sidoravinerna till ån är fortfarande betade liksom en och annan torrare beteshage. Djurlivet längs ån är rikt som en följd av den yppiga lövskogsdominerade vegetationen och här finns bl a häckplatser för kungsfiskare.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Ramsbergs socken

Top karta: 1151, 1153

Ek karta: 115 42, 115 52

Koordinater: 66252/14626

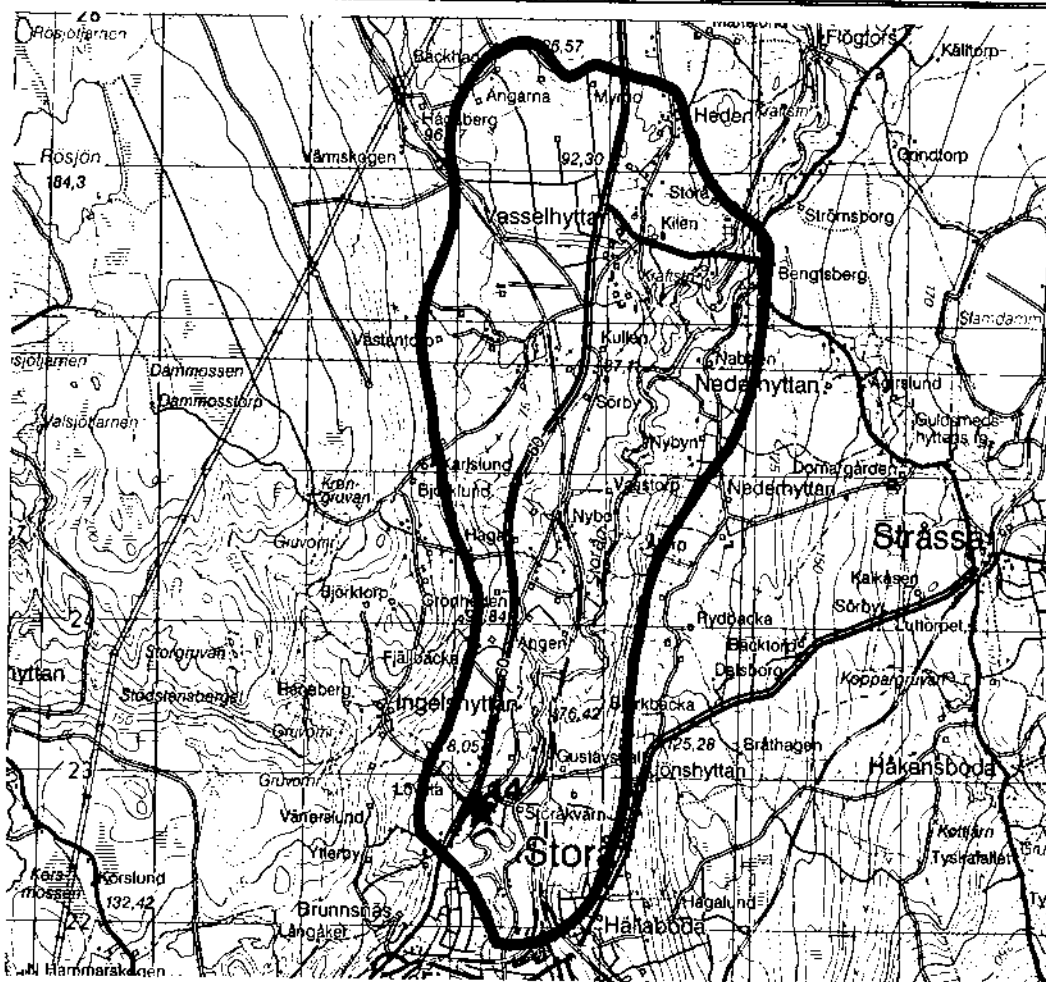
Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 505 ha varav 85 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Storån 85:95 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Ingelshyttan 85:14 klass Ö

Naturvärden: III

Området domineras av relativt kuperade sedimentjordar omkring och mellan de två sjöarna Norrsjön och Sörsjön. Området innehåller odlad bygd av ovanligt stor omfattning för att vara i Bergslagen. Detta är en följd av de utbredda sedimentjordarna men också av det centrala läget i Bergslagen.

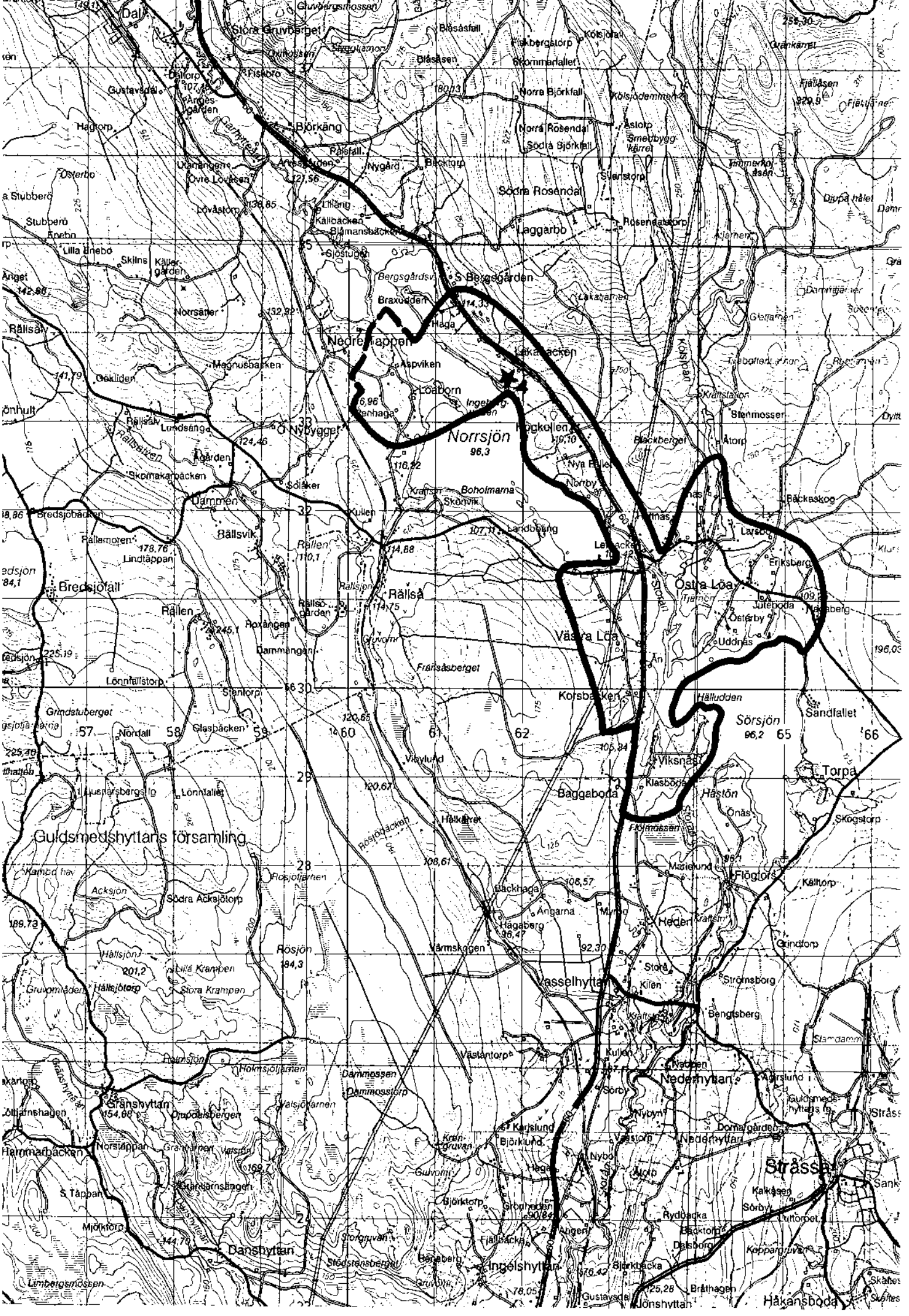
Området utgör en typiskt bondebygd där flertalet gårdar haft intressen i bergshanteringen, vilket ännu manifesteras av byggnadsskicket. Inom området saknas därför bruk och bruksherrgårdar. I Östra Löa finns i välbevarat skick de av byn samägda anläggningarna hytta (byggnadsruiner), kvarn och såg.

Områdets kulturmarker är förhållandevis väl hävdade och i trakten finns ett starkt kreatursbaserat jordbruk. Naturliga betesmarker förekommer i mindre utsträckning och då främst intill sjö- och åstränder samt i bäckraviner.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Ramsbergs socken

Top karta:	1153
Ek karta:	115 52, 115 62
Koordinater:	66312/14634
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Total areal odlingsmark:	475 ha varav 45 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Kulturlandskapet vid Norrsjöns östra strand 85:105 klass III, Kölsjöån mellan Blackberget och Löa 85:106 klass III
Ängs- och hagmarksinv.:	Lakabäcken 85:4 klass Ö
Naturvärden:	III
Kulturmiljövärden:	II

85:14 GAMMELBO-RÄVSNÄS

Området innehåller kulturlandskapet kring norra delen av sjön Norrmogen. Bortsett från ett flackt sedimentområde vid Gammelbo är det starkt lutande sedimentområden som är uppodlade, medan moränbackarna i allmänhet är eller har varit betesmarker.

I området finns dels Gammelbo bruksherrgård med tillhörande ekonomibyggnader och kvarn, dels ett antal arrendegårdar, senast under domänverket men tidigare under olika bruk. Vid Gammelbo finns också lämningar av tidigare hyttverksamhet.

Inom området finns ett flertal väl hävdade betesmarker vanligen av torrängstyp. Här finns t ex ett av länets rikaste kvarvarande bestånd av kattfot.

FAKTARUTA

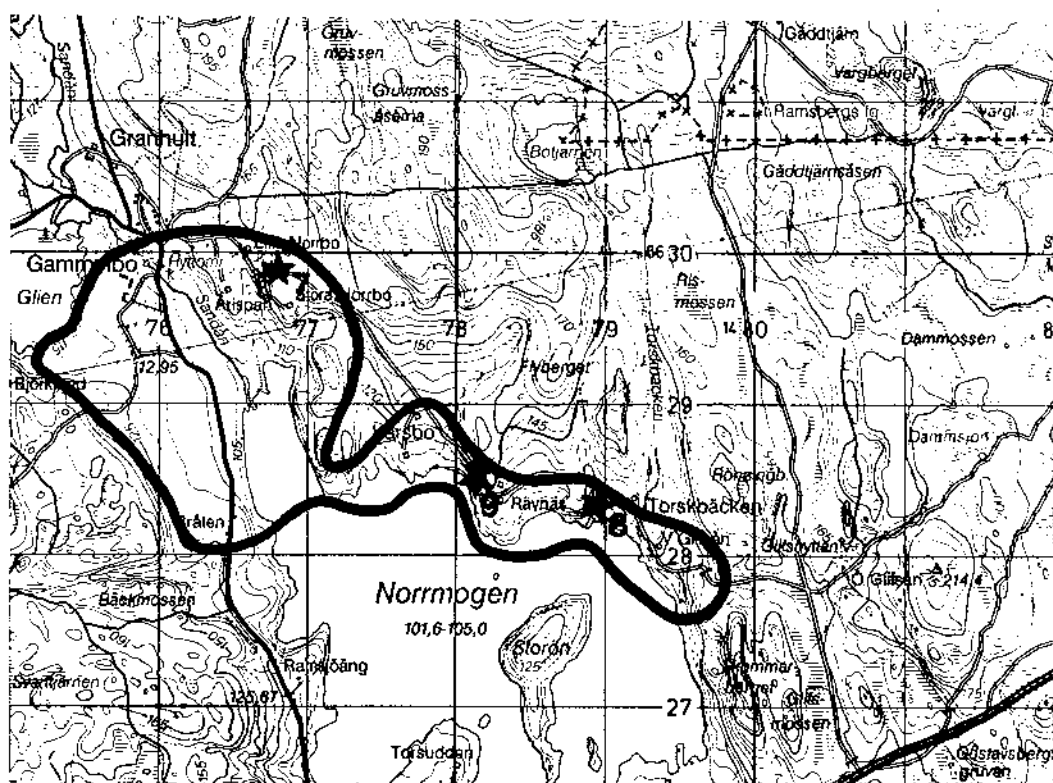
Lindesbergs kommun, Ramsbergs socken

Top karta: 1154
 Ek karta: 115 55
 Koordinater: 66286/14767
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 255 ha varav 55 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Kulturlandskapet vid Rävsnäs 85:86 klass III,
 Kulturlandskapet vid Årispan 85:87 klass III
 Ängs- och hagmarksinv.: Årispan och Norrbo 85:7 klass III,
 Västra Glifsån 85:8 klass Ö,
 Rävsnäs 85:9 klass III

Naturvärden: II

Kulturmiljövärden: II

85:15 RESTA-GRANHULT

Området omfattar ett stort antal mindre odlingsytor på norra stranden av sjön Glien, mellan Granhult i öster och Resta i sydväst. I flertalet fall är det starkt sluttande sedimentjordar som odlas.

Inom området finns såväl Granhult som Ramsbergs bruksherrgårdar samt hyttbyn Resta och därutöver ett antal ensamliggande gårdar eller arrendebostäder.

Hävden i området är visserligen vikande, men fortfarande är en stor del av åkrarna brukade och en del naturliga betesmarker finns också, första hand längs sjöstränder och i bäckraviner.

FAKTARUTA

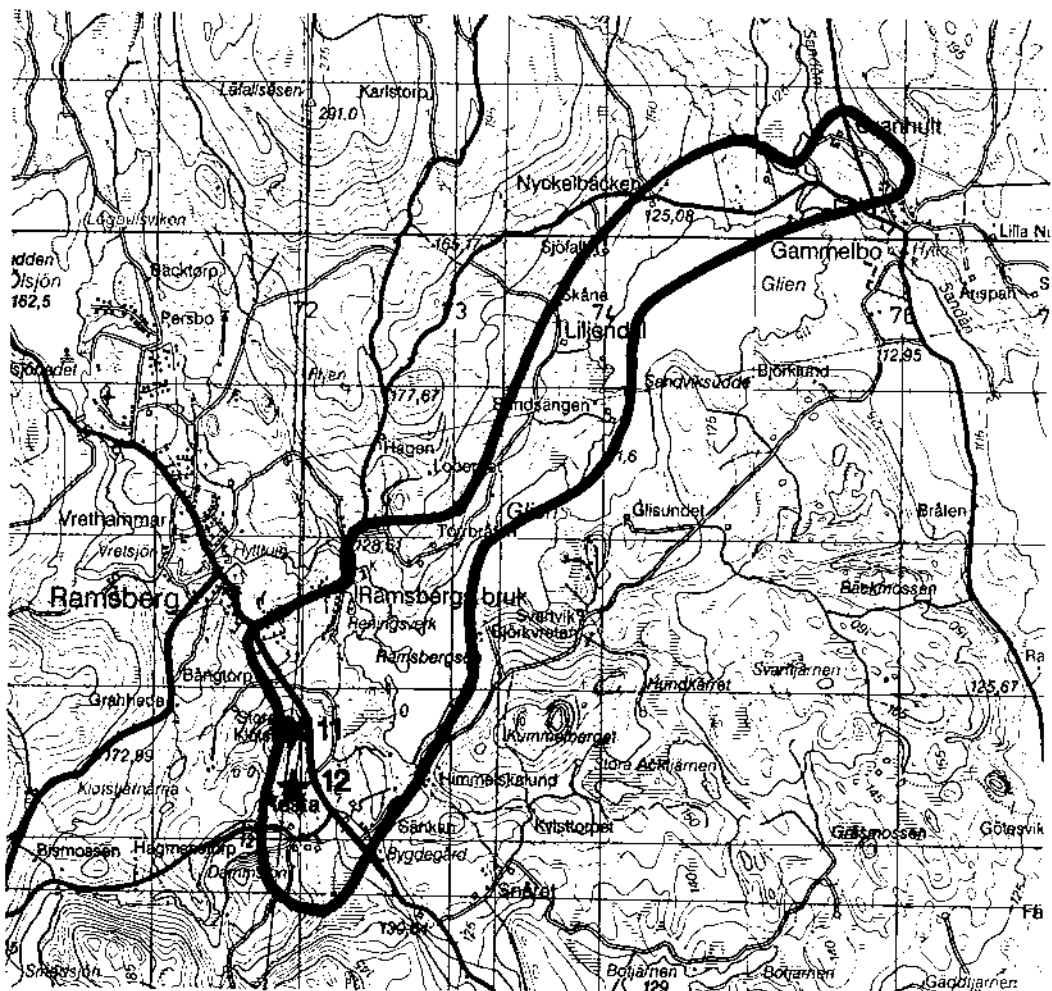
Lindesbergs kommun, Ramsbergs socken

Top karta: 1153
 Ek karta: 115 54, 115 64, 115 65
 Koordinater: 66279/14729
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 220 ha varav 25 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Loberget 85:89 klass III
 Ängs- och hagmarksinv.: Bångtorp 85:11 klass Ö, Resta 85:12 klass III

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: II

85:16 SNUGGAN

Odlingsmarkerna vid byn Snuggan är belägna på en sedimentplatå högt ovanför Råsvalen. En del av sluttningen upptas också av odlingsmarkerna. Genom området rinner den bäck, Snuggabäcken, som drivit den hytta som bidragit till att skapa byns rikedom.

I området finns ruinerna av hyttan och en mängd slagghögar.

Områdets åkermarker är väl hävdade medan hävden av naturliga betesmarken är sämre. Endast ett fåtal sådana marker hävdas fortfarande.

FAKTARUTA

Lindesbergs kommun, Lindes socken

Top karta: 1151

Ek karta: 115 22, 115 23, 115 32

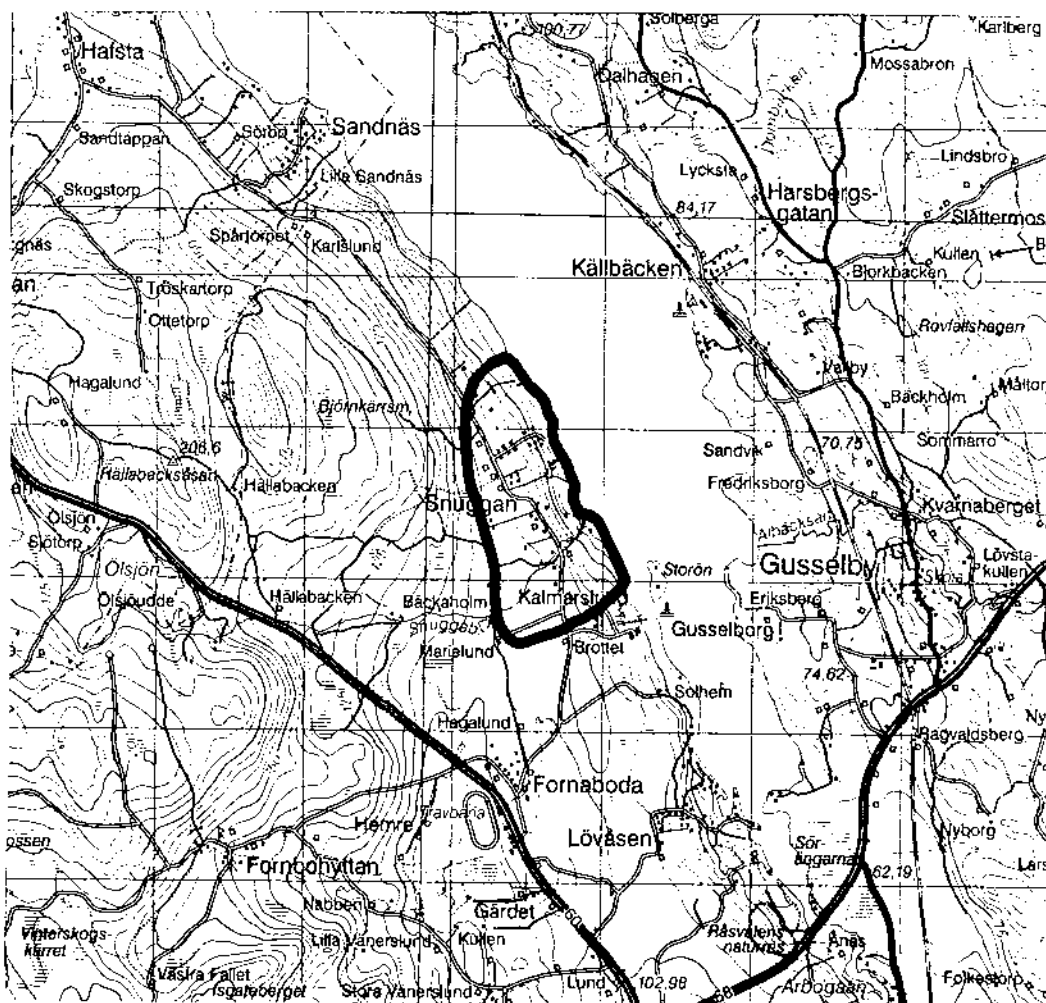
Koordinater: 66145/14644

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 75 ha varav 10 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Stadsskogen - Kalmarlund 85:47 klass III

Naturvärden: III

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDEVÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering

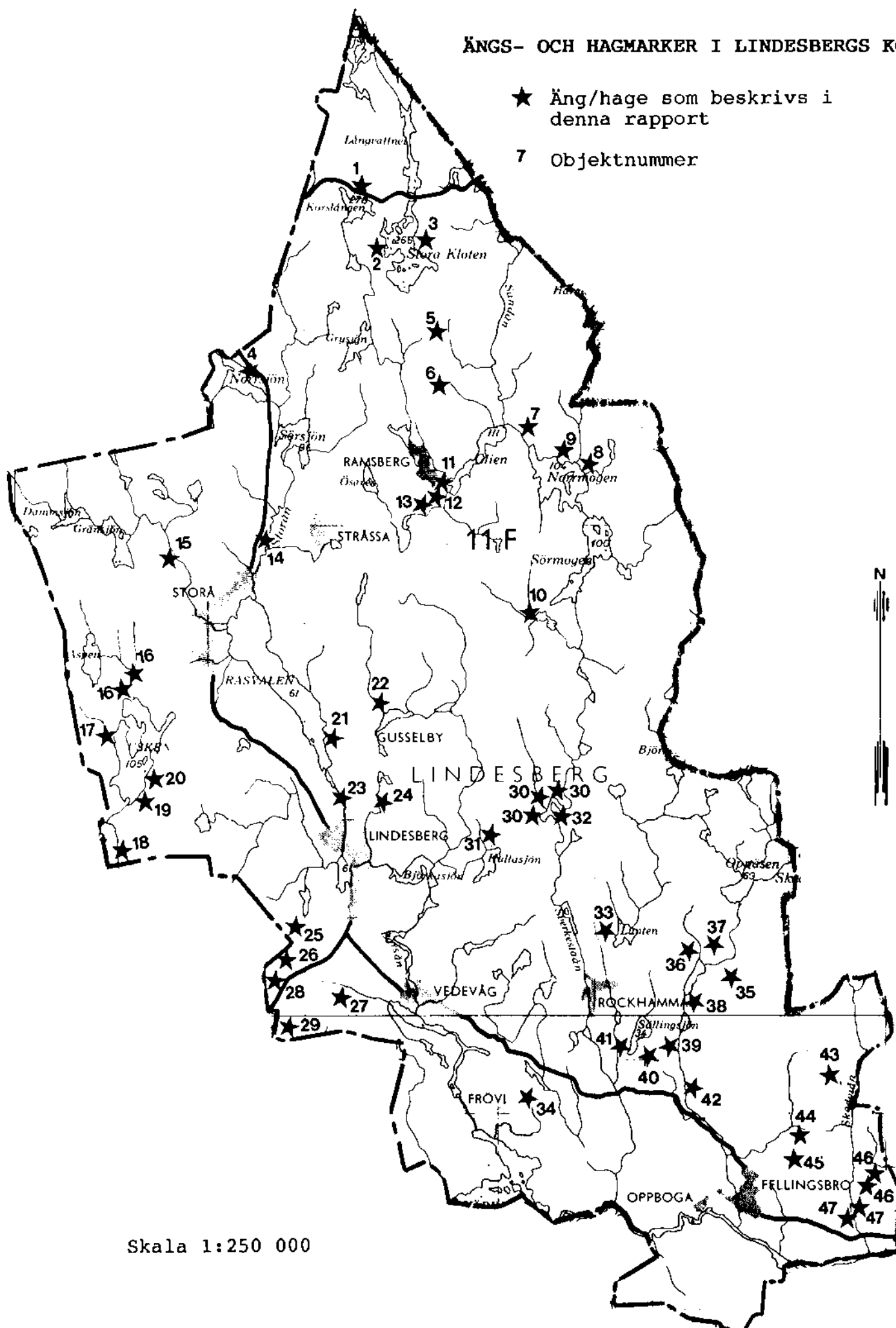
Ängs- och hagmarker:

Lilla korslången 85:1	Klass II, björkhage och slåtteräng med värdefull hävdgynnad flora
Västra Kolten 85:2	Klass III, småskaligt jordbruk och hagmark mitt inne i skogsbygden
Kravsjötorp 85:3	Klass III, björkhage med representativ hagmarksflora
Norra Almhöjden 85:4	Klass Ö, hagmark med visst botaniskt intresse
Södra Almhöjden 85:5	Klass II, småskaligt jordbruk med värdefull hagmarksflora
Sjöhagen 85:13	Klass Ö, igenväxande björkhage med rester av en värdefull hävdgynnad flora
Danshyttan 85:15	Öppen Ö, hagmark intill Danshytteån
Garboda och Garphyttan 85:16	Klass Ö, kulturby med odlingslandskap och hagmark främst i bäckraviner
Stora Fäboda 85:22	Klass Ö, välbetad bäckravin med visst botaniskt intresse
Stora Helenberg 85:24	Klass Ö, liten välbetad öppen hagmark
Nygård 85:25	Klass III, hagmark med värdefull hävdgynnad flora
Västra Hagen 85:26	Klass III, välbetad hagmark i övergången mellan åker och skog, typisk betespräglad flora
Palnäng 85:27	Klass Ö, hagmark med betydelse för landskapsbilden
Stora Björnhammar 85:31	Klass Ö, små rester av slåttermark, numera hävdad genom bete
Luntängen 85:33	Klass III stor björkhage
Hult 85:34	Klass II, hagmark insprängd mellan små åkertegar, tämligen rik hävdgynnad flora
Åbyhammar 85:42	Klass III, stora varierande hagmarker med rösen och stenmurar samt fornlämningar
Bergaby 85:43	Klass III, öppen blockrik hagmark med en representativ hävdgynnad flora
Svillinge 85:44	Klass Ö, delvis igenväxt hagmark med rester av en hävdgynnad flora
Norrsätter 85:45	Klass III, öppen hagmark med typsik betespräglad flora
Nyckelby 85:46	Klass III, hagmark och betad skog
Össtra och Västra Sörby 85:47	Klass III och Ö, hagmark med stor betydelse för landskapsbilden

ÄNGS- OCH HAGMARKER I LINDESBERGS KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Lindesbergs kommun

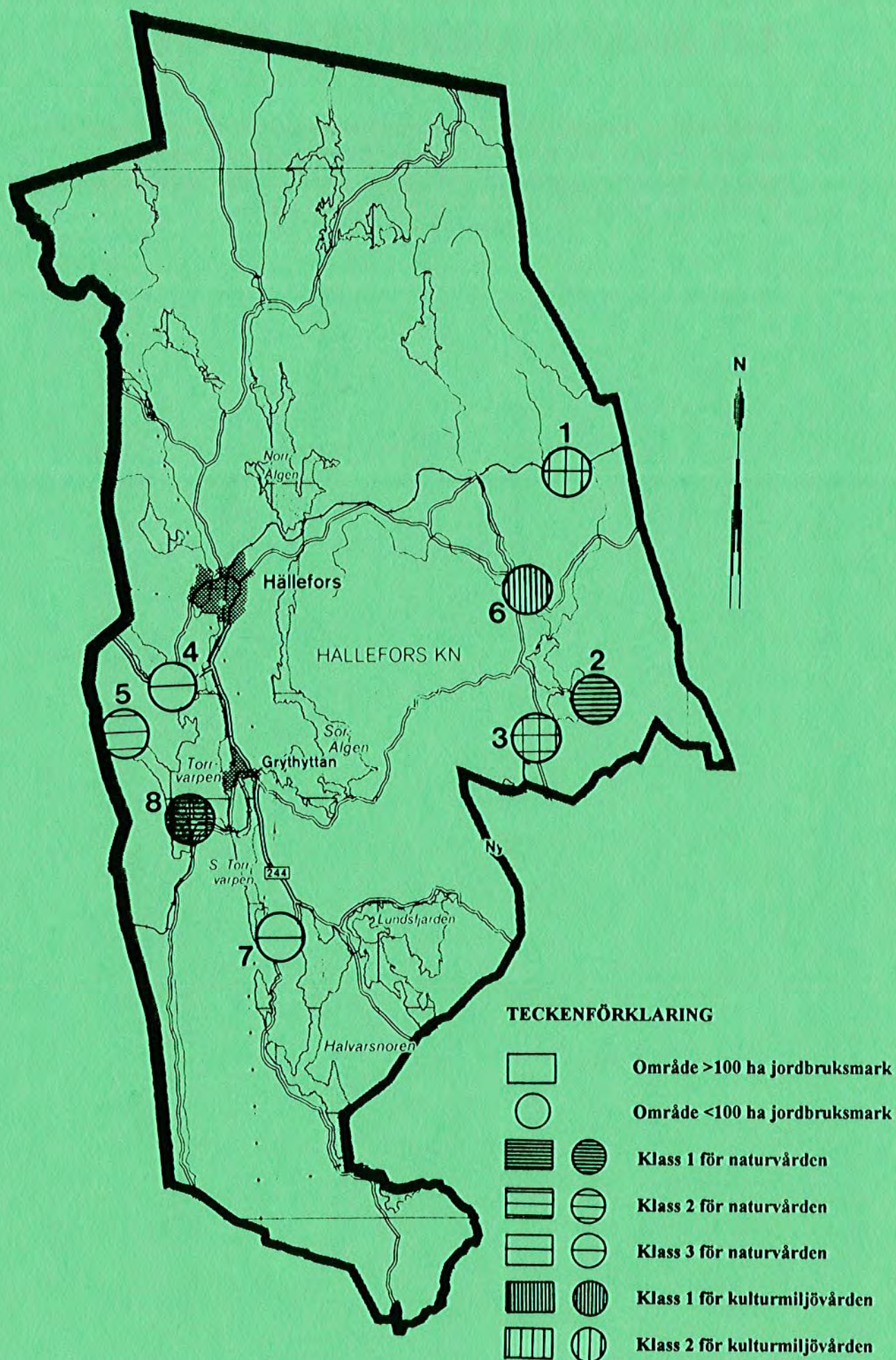
Områdesnamn	Omr nr	Areal odlingsmark		Ekonomiska		Bevarandevärde				Intresse- aspekt		Riksstressen enl SNV:s och RAA:s beslut (1987-89)						Befintligt skydd och planeringsstatus																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
		Total ha	Varav fodermark ha	förutsättningar																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
				åkermark, ha		I	II	N	K	N	K	F	N	K	F																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	85:																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

Områdesnamn	Områdesnummer	Utlagsgivande kriterier NATURVÄRD (N) OCH KULTURMILJÖVÄRD (K)															FRILUFTSLIV			BEVARANDEVÄRDE													
		Repräsentativt odlingslandskap	Repräsentativ byggnadsstruktur	Säregen miljökvalitet	Arkitektur	Mångformigt	Agrarhistorisk kontinuitet	Hotad naturtyp	Hotad biotop	Hotad växttyp	Hotad art	Hotade kulturlandskapselement	Helheten	Musealt jordbrukslandskap	Växtdat	Svagt hävdad	Hävd saknas	Tillgänglighet	Tjörtskärr	Skönhetsvärden	N-klass			K-klass									
																					N	K	N/K	K	N	N	N	N	N	N	N/K	N/K	NK
LINDESBERGS KOMMUN	85:																																
	Sjömo - Frötuna	1																															
	Fellingsbro kyrka	2		X																													
	Sällinge - Säbyholm	3	X																														
	Finnåker - Österhammar	4																															
	Grönbo	5	X																														
	Morskoga	6																															
	Hultasjön	7																															
	Yxe	8	X	X																													
	Gusselby	9																															
	Öskevik - Siggebohyttan	10	X	X																													
	Öskebohyttan	11	X	X																													
	Storå - Vasselhyttan	12	X																														
	Låa - Norrsjön	13	X	X																													
	Gammelbo - Råvnäs	14	X	X																													
	Rseta - Gammelhult	15		X																													
Snuggan	16	X																															
Summa områden	16	9	7	7	4	2	5	4	1	4	3	3	2	3	11	0	9	6	0	9	2	7	6	2	8	3	4						

4.11 HÄLLEFORS KOMMUN (63)

Präglas helt av Bergslagens starkt kuperade, skogsdominerade och sjörika landskap. Detta är sent koloniserat och har till ytan ringa odlingsmarker. Kommunen har fyra områden av riksintresse för kulturmiljövården. Endast för ett av dem utgör odlingslandskapet ett grundläggande värde.

63:2 HÄSTNÄS

Området består dels av lågt liggande åkermarker på sediment, dels av mycket starkt lutande björkhagar på moränsluttning. Markerna tillhör en ensamt belägen gård som sannolikt har haft stor anknytning till bergsbruket.

Områdets stora björkhagar har tidigare varit slåttermarker, s k sloghagar, men har sedan lång tid nyttjats som betesmarker. Endast smärre brott i kontinuiteten har förekommit på senare år. Hagarna är nu väl hävdade och floran är av stort intresse. Björkhagen vid Hästnäs saknar motsvarighet i Bergslagsdelen av länet.

FAKTARUTA

Hällefors kommun, Hjulsjö socken

Top karta: 1142, 1144

Ek karta: 114 49

Koordinater: 66248/14454

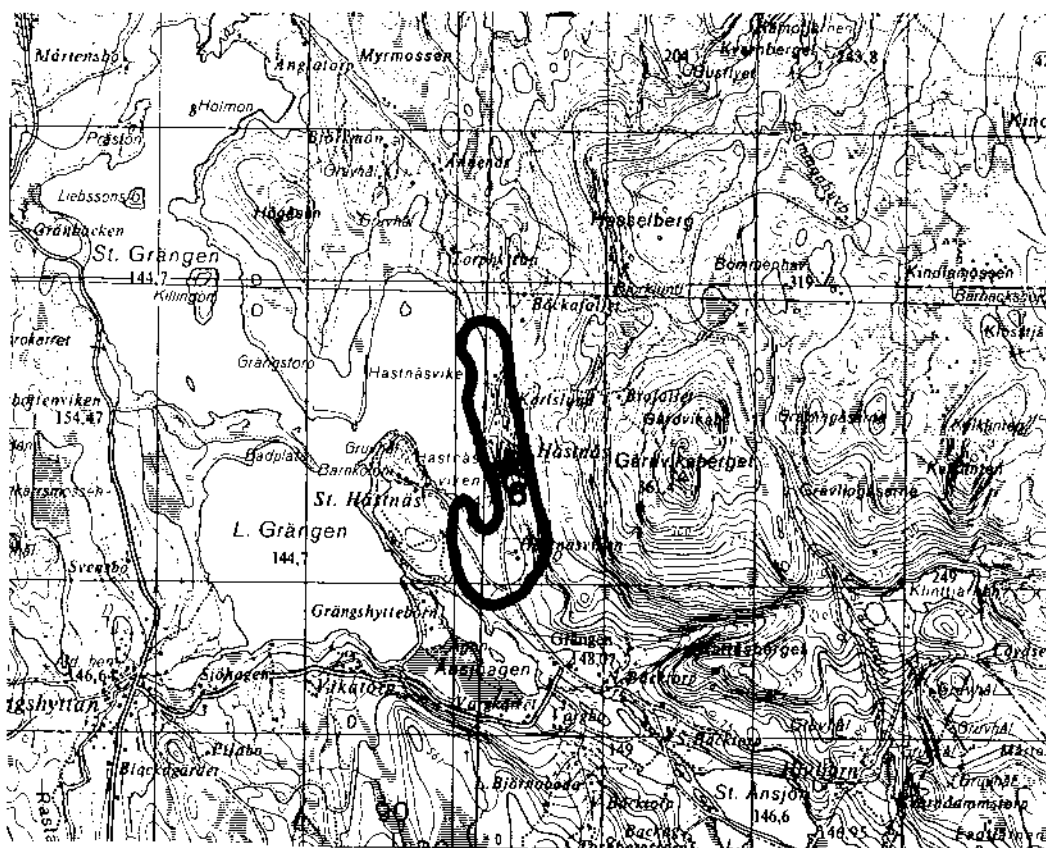
Natutgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Total areal odlingsmark: 26 ha varav 16 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Björkhagar vid Lilla Hästnäs 63:55 klass II och III

Ängs- och hagmarksinv: Hästnäs viken 63:6 klass II

Naturvärden: I

63:3 GRÄNGSHYTTAN

Grängshyttans odlingsmarker ligger omkring Rastälven där den faller ur sjön Lilla Grängen. Området har haft en relativt stor hyttby med över 200-årig betydelse för orten och Bergslagen. Gårdarna, varav flera är välbevarade, förefaller endast till en mindre del vara utskiftade från den ursprungliga byn.

Centralt i byn finns lämningar av hyttan samt en kvarnbyggnad och en ålderdomlig stenvalvsbro.

Hävden av odlingsmarker har sedan länge varit vikande i trakten, men fortfarande finns en god hävd av de centrala markerna i byn och flera gårdar har fortfarande djurbesättningar. Här finns välhävda betesmarker med värdefull flora. En stor del av naturbetesmarkerna når ner till älven, dessa är dock under igenväxning.

De största naturvärdena i området är knutna till älven och dess forsar. Forssträckorna i ån hör till de fem värdefullaste i länet och där finns bl a en rik stam av flodpärlmussla.

FAKTARUTA

Hällefors kommun, Hjulsjö socken

Top karta: 1142

Ek karta: 114 48

Koordinater: 66233/14427

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån

Riksintresse: NT 39

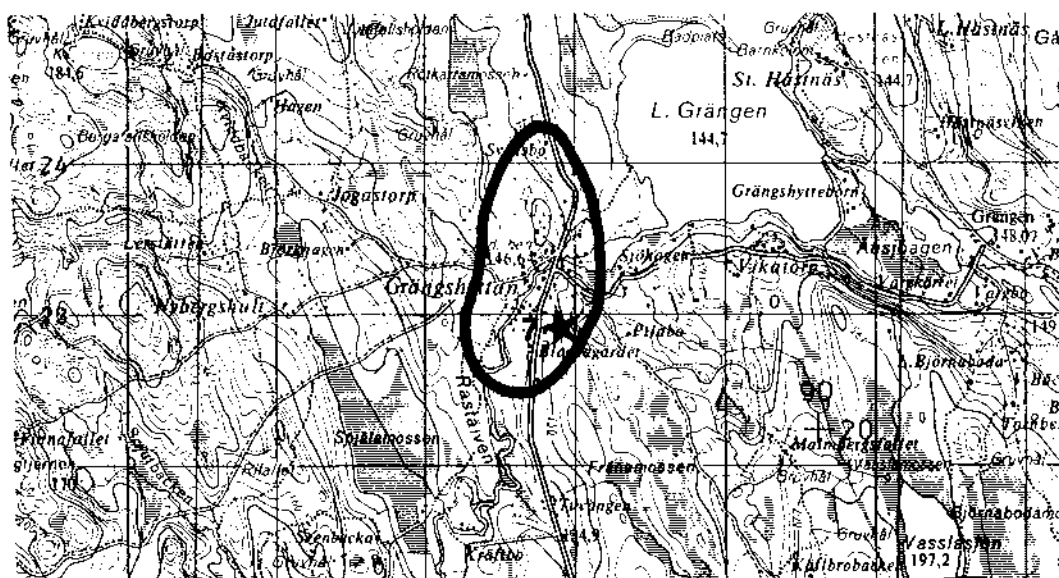
Total areal odlingsmark: 40 ha varav 10 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Rastälven mellan Grängen och Sången 63:5 klass II och III

Ängs- och hagmarksinv.: Grängshyttan 63:7 klass III

Naturvärden: II

Kulturmiljövärden: II

63:4 SAXHYTTAN

Saxhyttans odlingsmarker är belägna på flacka sedimentområden mellan två större sjöar.

Saxhyttan har varit en betydande bruksort i en för bergsbruket viktig trakt. De marker som behövdes för befolkningens försörjning har därför varit omfattande, när det gäller såväl åkrar som inte minst slåtter- och betesmarker.

Centralt i området finns lämningar av hyttan och en del gammal bebyggelse.

Hävden inom området har sedan länge varit vikande, men en hel del mark har odlats genom specialodlingar såsom potatis och jordgubbar.

Som en följd av den vikande hävden finns relativt lite kvar av naturlig betesmark med dess botaniska värde.

FAKTARUTA

Hällefors kommun, Grythyttans socken

Top karta: 1141, 1142, 1143, 1144

Ek karta: 114 44, 114 45, 114 54, 114 55

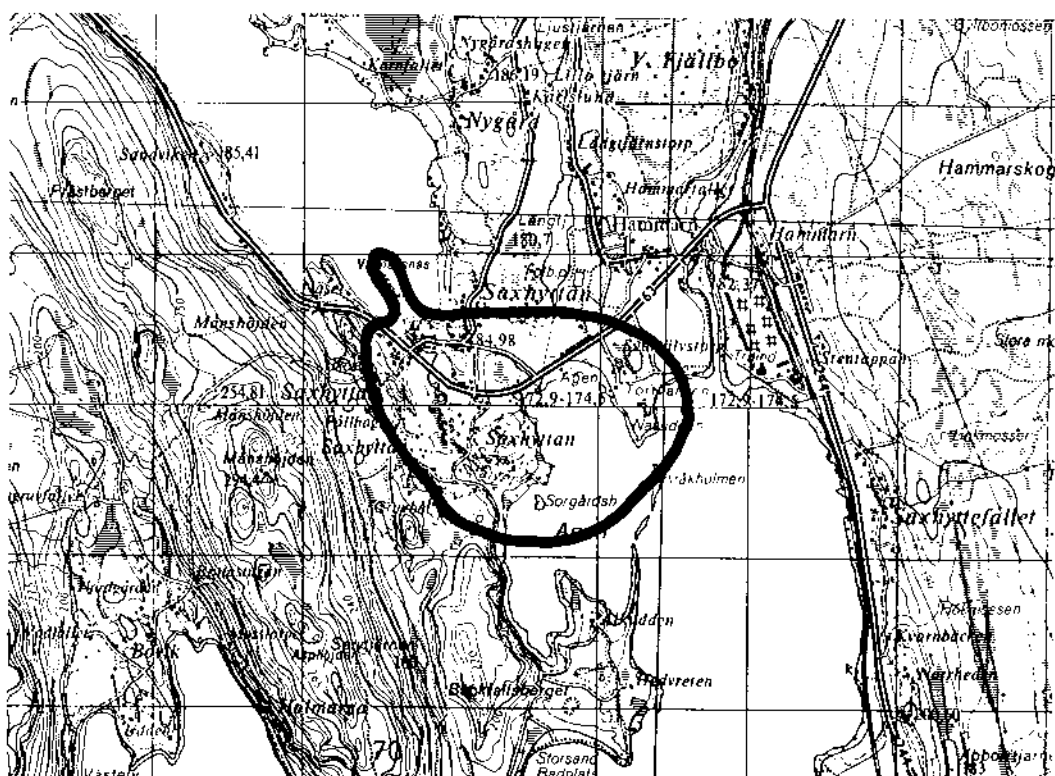
Koordinater: 66251/14256

Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven

Total areal odlingsmark: 50 ha varav 5 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Saxhytteälven och Vikmansnäset 63:42 klass III,
Svartälvens mynning i Torrvarpen 63:42 klass III

Naturvärden: III

63:5 BOVIK

Odlingsmarkerna vid byn Bovik ligger i det småkuperade området intill sjön Torrvarpen. Berggrunden innehåller till stor del kalk och floran i området är rik.

Byn är en gammal bergsmansby med egen hytta. Byn är nu utskiftad med ett tiotal gårdar spridda i området som präglas av ett småskaligt jordbruk, där inte särskilt mycket har förändrats de senaste åren.

I Bovik är de flesta marker fortfarande under god hävd och flertalet av gårdarna brukas fortfarande.

Floran i Boviksområdet är mycket rik både i naturbetesmarkerna och de obetade kalkmarkerna. Bland arter som finns i Bovik kan nämnas guckusko, som där har två växtlokaler.

FAKTARUTA

Hällefors kommun, Grythyttans socken

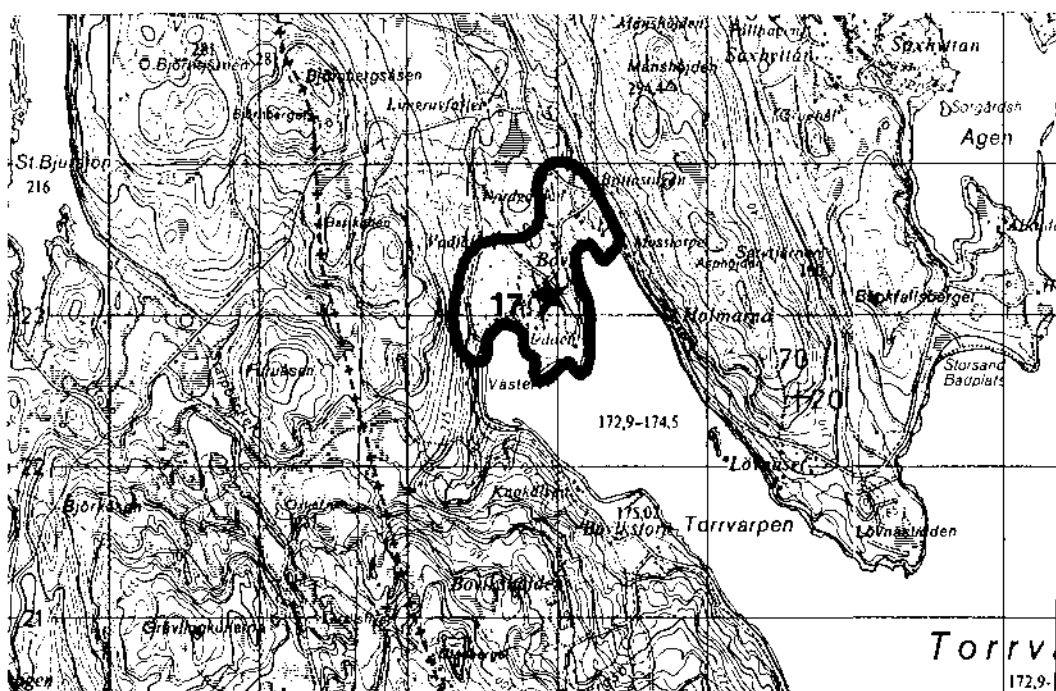
Top karta:	1141
Ek karta:	114 44
Koordinater:	66233/14238
Naturgeografisk region	Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
Total areal odlingsmark:	70 ha varav 40 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Östra delen av Boviksudden 63:38 klass II,

Östra delen av Bovik 63:39 klass III

Ängs- och hagmarksinv.: Bovik 63:17 klass III

Naturvärden: II

63:7 ÄLVESTORP

Odlingsmarkerna vid Älvestorp ligger till stor del på en starkt sluttande höjd. Området ligger i en central del av Bergslagen och både gruvbrytning och hammarsmide har förekommit. Jordbruksmarkerna utgör sannolikt den centrala delen av det som tidigare varit herrgårdsjordbruket vid detta bruk.

I området finns lämningar av både hammare och ett flertal gruvor samt av en bruksherrgård med ekonomibyggnader.

Älvestorp ligger i ett kalkrikt område och floran är både i skogen och i naturbetesmarkerna mycket rik. Här finns t ex länets nordligaste ekskogar och ekhagar av någon betydelse. Bland de många anmärkningsvärda växterna kan nämnas majviva, som har förekommit rikligt. Hävden i betesmarkerna har återupptagits efter en tids uppehåll.

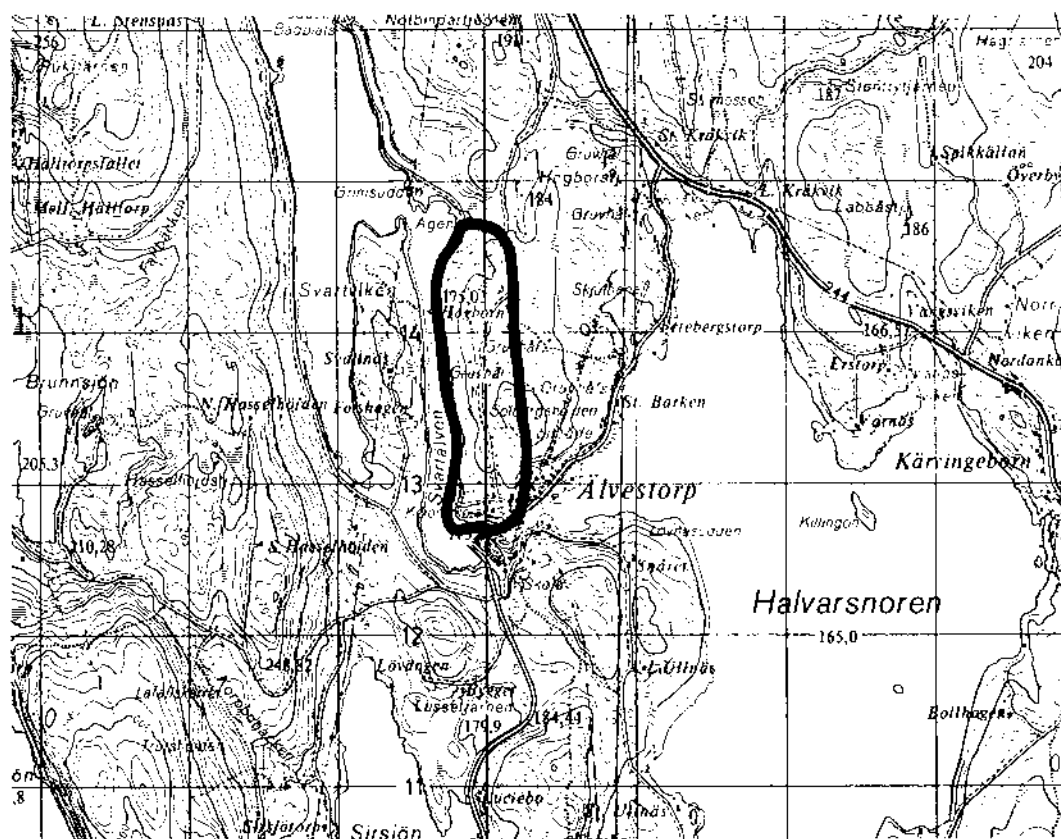
FAKTARUTA

Hällefors kommun, Grythyttans socken

Top karta: 1142
 Ek karta: 114 25 , 114 26
 Koordinater: 66134/14299
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Gullspångsälven
 Total areal odlingsmark: 50 ha varav 15 ha är fodermark

Naturvårdsöversikt: Älvestorp med Högborn 63:16 klass III

Naturvärden: III

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text i Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommun-kartan från denna inventering.

Ängs- och hagmarker:

Vinerhöjden 63:1	Klass III, småskaligt odlingslandskap med hagmark, som hyser en typisk hävdgynnad flora.
Lilla Sirsjön 63:2	Klass III, välhävdad hagmark med betydelse för landskapsbilden.
Västra Gäddsjön 63:3	Klass Ö, hagmark med rester av en hävdgynnad flora.
Bredsjö 63:4	Klass Ö, hagmark med betydelse för landskapsbilden.
Bråten 63:8	Klass III, högt belägen och välbevarad gård från finnkolonisationen med välbetad hagmark och hackslått.
Smedstorp 63:9	Klass Ö, småskaligt jordbrukslandskap och hagmarker visst botaniskt värde.
Halvardstorp 63:10	Klass II, kalkpåverkad slåttermark med höga botaniska värden.
Brudgumtorp 63:11	Klass III, småskaligt jordbruk och naturliga betesmarker med vissa botaniska värden.
Älgviken 63: 12	Klass III, vackert belägen hage med en representativ hävdgynnad flora.
Varnästorp 63:13	Klass III, vacker odlingslandskap med rösen och och stengärdesgårdar samt öppen hagmark med visst botaniskt värde.
Limmingen 63: 14	Klass II, småkuperat och småskaligt odlingslandskap med en hagmarksflora som idikerar lång kontinuitet och god hävd.
Trösvattnet 63: 15	Klass III, i Lokadalen belägna hagmarker med vissa botaniska värden och med stor betydelse för landskapsbilden.
Bovikstorp 63: 18	Klass Ö, igenväxande svagt hävdad hagmark med rester av en hävdgynnad flora.

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Hällefors kommun

[illegible]

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

Områdesnamn	Områdesnummer	Utslagsgivande kriterier NATURVÄRD (N) OCH KULTURMILJÖVÄRD (K)													FRILUFTSLIV				BEVARANDEVÄRDE																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
		Repräsentativt odlingslandskap		Repräsentativ byggnadsstruktur		Särigen märklig beskaffenhet		Arkitektur		Mångformigt		Agrarhistorisk kontinuitet		Hotad naturtyp		Hotad biotop		Hotad vegetyp		Hotad art		Hotad kultur-landskapselement		Helheten		Myscalt jordbrukslandskap		Välbäddat		Svagt hävdad		Hävd saknas		Tillgänglighet		Tillgängliga		Skönhetsvärden		N-klass				K-klass																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
		N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K	N	K

4.12 LJUSNARSBERGS KOMMUN (64)

Präglas helt av Bergslagens starkt kuperade, skogsdominerade och sjörika landskap. Detta är sent koloniserat och har till ytan ringa odlingsmarker. Kommunen har två områden av riksintresse för kulturmiljövården, varav ett med odlingslandskapet som betydelsefullt värde.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE UNITED STATES OF AMERICA
FROM THE FIRST SETTLEMENTS TO THE PRESENT TIME
BY J. W. FULTON

VOLUME I
FROM THE FIRST SETTLEMENTS TO THE REVOLUTION
NEW YORK: PUBLISHED BY J. W. FULTON, 10 NASSAU ST.
1850

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE UNITED STATES OF AMERICA
FROM THE FIRST SETTLEMENTS TO THE PRESENT TIME
BY J. W. FULTON
VOLUME I
FROM THE FIRST SETTLEMENTS TO THE REVOLUTION
NEW YORK: PUBLISHED BY J. W. FULTON, 10 NASSAU ST.
1850

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE UNITED STATES OF AMERICA
FROM THE FIRST SETTLEMENTS TO THE PRESENT TIME
BY J. W. FULTON
VOLUME I
FROM THE FIRST SETTLEMENTS TO THE REVOLUTION
NEW YORK: PUBLISHED BY J. W. FULTON, 10 NASSAU ST.
1850

64:1 RÄLLSÅ

Området består av odlingsmarkerna runt sjön Rällen samt norrut i Rällsälvens allt trängre dalgång. Utöver de odlade sedimentjordarna nere i dalgången ingår en del högt belägna lidodlingar vid byn Rällen.

Bebyggelsen i området består uteslutande av ensamliggande gårdar, som nästan alla varit bergsmansgårdar med intressen i gruvor och hyttor i trakten. Längst norrut i dalgången har markerna brukats av bruksherrgården vid Stjärnfors. Längs Rällsälven finns på flera ställen lämningar av hyttor och andra förindustriella anläggningar

Dalgångens odlingsmarker är välhävdade av ett boskapsdominerat jordbruk. Naturliga betesmarker förekommer i liten omfattning, men är välhävdade utom i dalgångens övre del.

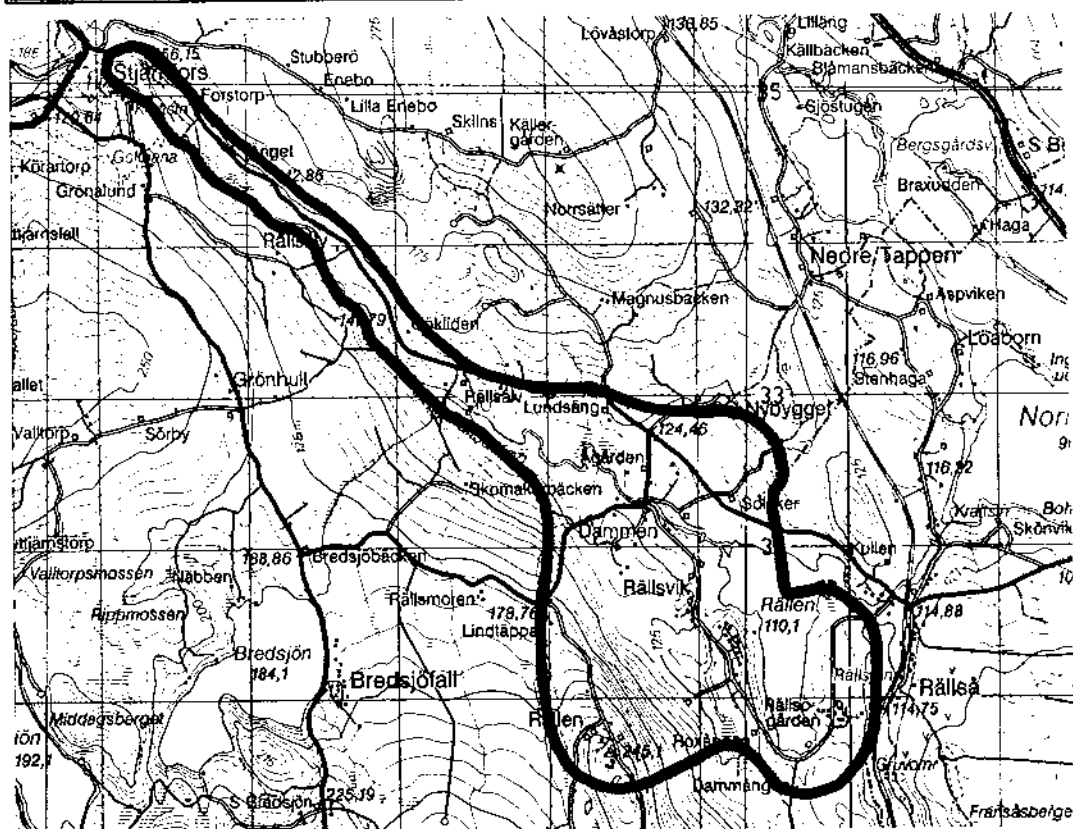
De största naturvärdena i området är knutna till Rällsälven och dess outbyggda forssträckor och dess rika stammar av öring och flodpärlmussla.

FAKTARUTA

Ljusnarsbergs kommun, Ljusnarsbergs socken

Top karta:	1153
Ek karta:	115 61, 115 62
Koordinater:	66321/14588
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
Riksintresse:	NT 43
Total areal odlingsmark:	280 ha varav 30 ha är fodermark
Naturvårdsöversikt:	Rällsälven med omgivande dalgång 64:7 klass II, III

Naturvärden:	I
Kulturmiljövärden:	II

64:2 BÅNGBRODALEN

Huvuddelen av odlingsmarkerna i detta område är typisk för en större odlad dalgång i Bergslagen. Även inom den odlade delen av dalgången förekommer betydande höjdskillnader.

Bebyggelsen i området domineras av ensamliggande gårdar av vilka många är av traditionell bergslagstyp och som haft betydelse som bergsmansgårdar.

Hävden i området är vikande och en viss igenväxning har påbörjats men huvuddelen av de gamla åkermarkerna brukas fortfarande och en del av betesmarkerna, även de som ligger intill älven och sjön. Boskapsskötsel med vallodling är helt dominerande del av jordbruksdriften.

Fortsatt odling i Bångbrodalen är en förutsättning för upplevelsen av den typiska bergslagsdalgången. Området är av betydelse för turism och friluftsliv som en följd av att riksväg 60 följer dalgången.

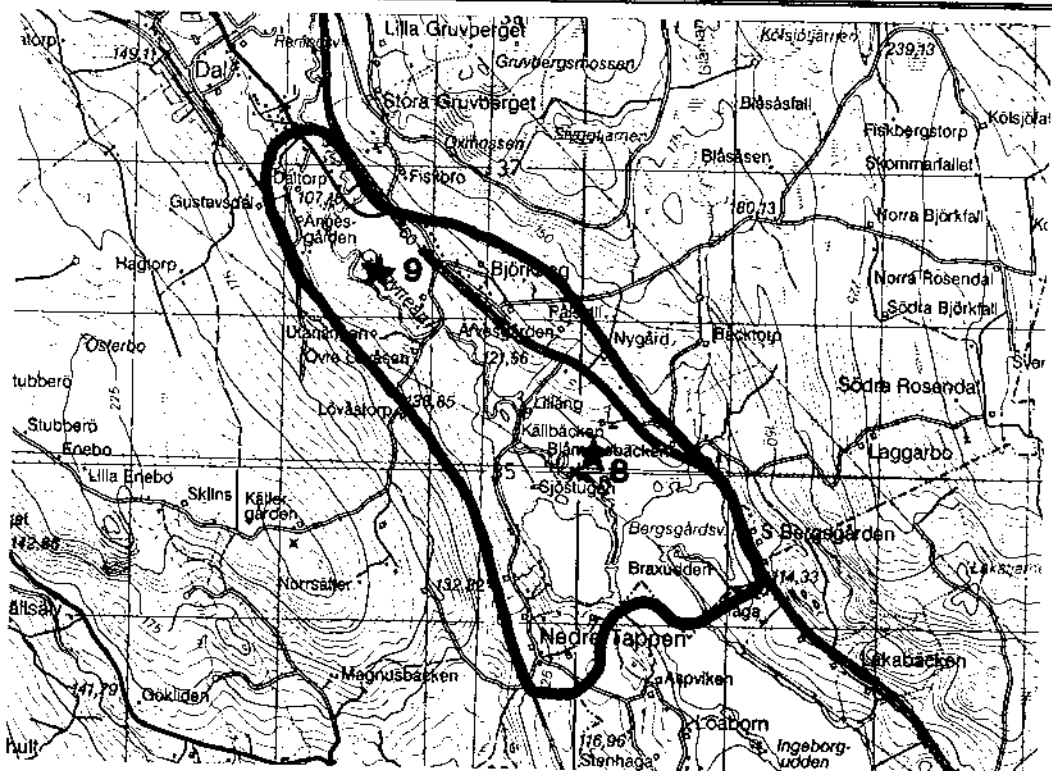
FAKTARUTA

Ljusnarsbergs kommun, Ljusnarsbergs socken

Top karta: 1153
 Ek karta: 115 61, 115 62, 11571, 11572
 Koordinater: 66353/14596
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 280 ha varav 90 ha är fodermark

Riksintresse: NT 43
 Naturvårdsöversikt: Bångbrodalen 64:11 klass III
 Ängs- och hagmarksinv.: Källbacken och Bäcketorp 64:8 klass Ö,
 Björkäng 64:9 klass Ö

Naturvärden: II
 Kulturmiljövärden: II

64:3 SÖDRA FINNFALL

Bergsmansgård med ursprung i 1650-talets finnkolonisation. Bebyggelse med två boningshus från 1700- resp 1800-talet och tillhörande timrade ekonomibyggnader, bl a smedja och bastu.

Områdets slothagar och betesmarker är till stor del övergivna och igenväxta, medan däremot åkrarna brukas i samma omfattning som förekommit de senaste fyra till fem decennierna. De små naturliga betesmarker som finns har en flora som visar på lång kontinuitet.

Småbrutet odlingslandskap i ett för den tidiga finnbbyggelsen karaktäristiskt landskapspräglade höjdläge med vid utsikt.

FAKTARUTA

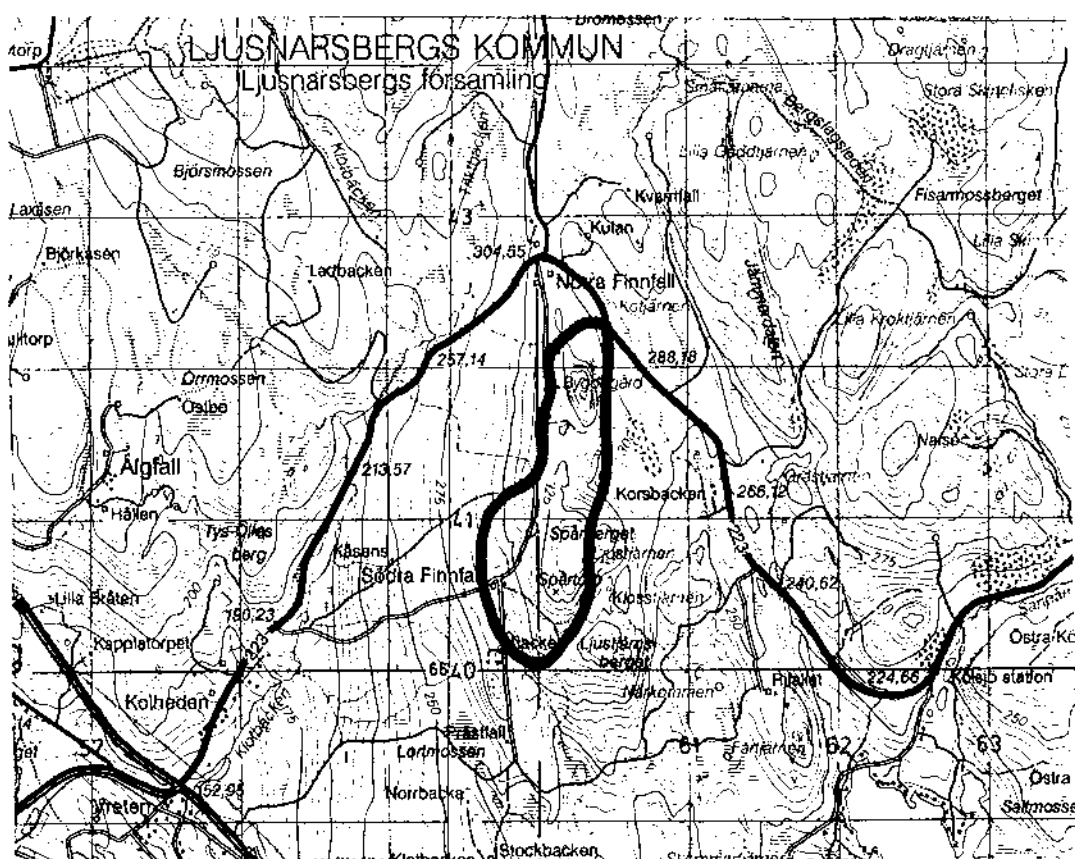
Ljusnarsbergs kommun, Ljusnarsbergs socken

Top karta: 1153
 Ek karta: 115 81, 115 82
 Koordinater: 66412/14601
 Naturgeografisk region: Sydligt boreala kuperade områden, Arbogaån
 Total areal odlingsmark: 30 ha varav 10 ha är fodermark

Riksintresse: K 48

Naturvärden: III

Kulturmiljövärden: II

ÖVRIGA OMRÅDEN MED BEVARANDE VÄRDEN

Denna lista omfattar områden som ligger utanför de utvalda landskapsvårdsområdena, men är upptagna i Ängs- och hagmarksinventeringen. Områdenas bevarandevärden är helt beroende av flora- och faunavärden. De finns närmare redovisade i karta och text Ängs- och hagmarksinventeringen. I denna publikation finns de redovisade på kommunkartan från denna inventering.

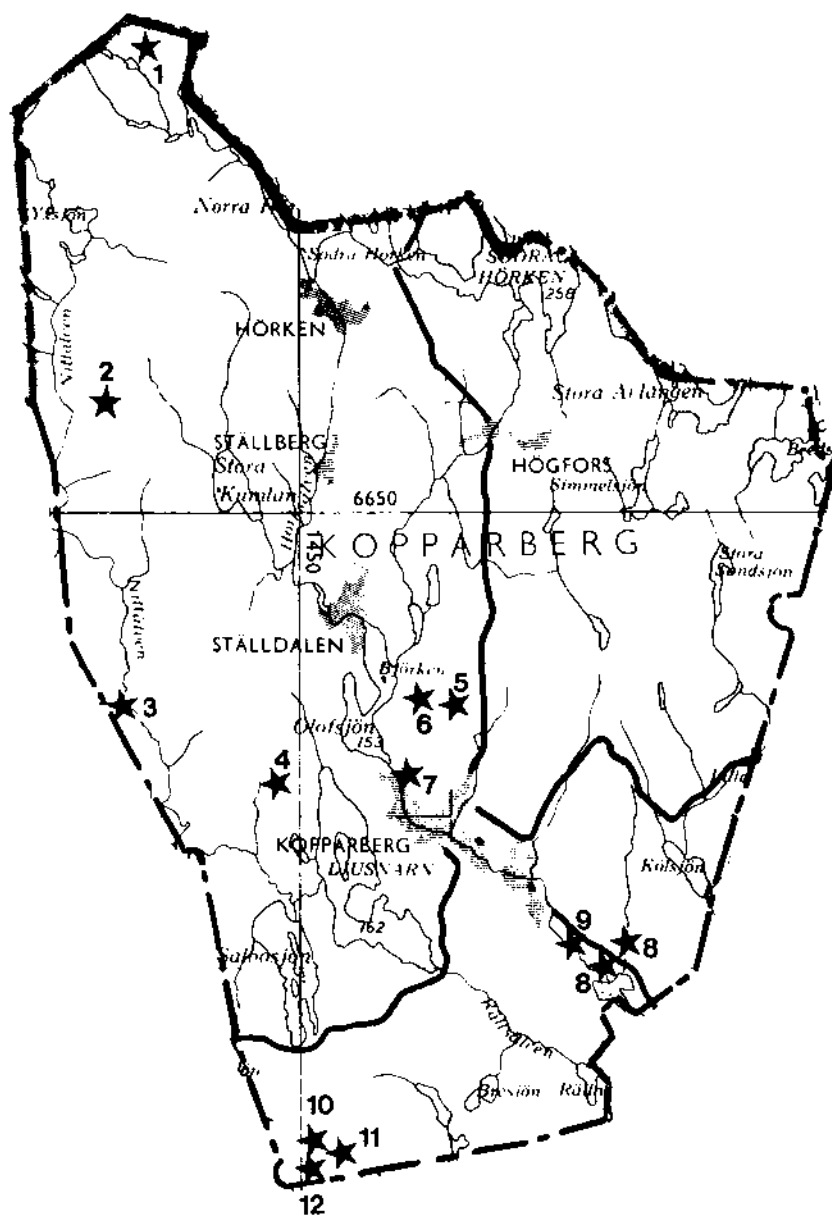
Ängs- och hagmarker:

Rikkenstorp 64:1	Klass III, välbevarad finngård, hagmark med rester av en hävdgynnad flora.
Älvhöjden 64:2	Klass III, liten hagmark med rik hävdgynnad flora.
Dansarbacken 64:3	Klass III, slåttermark längs Nittälven
Västra Lövfallet 64:4	Klass III, ålderdomligt odlingslandskap, hagmark med betespräglad flora.
Skarptäkt och Ebbetorp 64:5	Klass III Småskaligt jordbruk, hagmark med flora som idikerar god och långvarig hävd.
Norra Björkberg 64:6	Klass Ö, ensligt och högt belägen gård, hagmark med visst botaniskt värde.
Stora Brusala 64:7	Klass Ö, björkhage med betydelse för landskapsbilden och med ett visst botaniskt värde.
Rällsåsen 64:10	Klass Ö, liten björkhage med värdefull hagmarksflora.
Vintermossen 64:11	Klass III, gammal välbevarad finnby, slåttermark med rik flora och hagmarker med bitvis värdefull betesgynnad flora.
Norra Bergtorp 64:12	Klass III, välhävdad hagmark med betespräglad flora.

ÄNGS- OCH HAGMARKER I LJUSNARSBERGS KOMMUN

★ Äng/hage som beskrivs i denna rapport

7 Objektnummer

Skala 1:250 000

Förteckning över områden redovisade i bevarandeprogrammet, Ljusnarsbergs kommun

[illegible]

Kriterier av avgörande betydelse vid bedömning av bevarandevärdet (markeras med kryss)

[illegible]

